שו״ת · אחרונים · לבושי מרדכי

לבושי מרדכי על אבן העזר מהדורא תנינא

רבי מרדכי יהודה ליב וינקלר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

לבושי מרדכי על אבן העזר מהדורא תנינא

רבי מרדכי יהודה ליב וינקלר

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/לבושי-מרדכי-על-אבן-העזר-מהדורא-תנינא/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 5
סימן א 7
סימן ב 9
סימן ג 10
סימן ד 12
סימן ה 13
סימן ו 16
סימן ז 22
סימן ח 23
סימן ט 24
סימן י 27
סימן יא 28
סימן יב 34
סימן יג 35
סימן יד 36
סימן טו 39
סימן טז 40
סימן יז 44
סימן יח 46
סימן יט 49
סימן כ 50
סימן כא 52
סימן כב 56
סימן כג 58
סימן כד 60
סימן כה 64
סימן כו 67
סימן כז 70
סימן כח 72
סימן כט 73
סימן ל 76
סימן לא 80
סימן לב 84
סימן לג 86
סימן לד 89
סימן לה 92
סימן לו 95
סימן לז 96
סימן לח 98
סימן לט 99
סימן מ 102
סימן מא 104
סימן מב 106
סימן מג 106
סימן מד 109
סימן מו 111
סימן מז 111
סימן מח 113
סימן מט 115
סימן נ 117
סימן נא 119
סימן נב 121
סימן נג 122
סימן נד 123
סימן נה 127
סימן נו 128
סימן נז 130
סימן נח 132
סימן נט 133
סימן ס 134
סימן סא 135
סימן סב 136

סימן סג 138
סימן סד 139
סימן סה 139
סימן סו 142
סימן סד 143
סימן סח 144
סימן עו 159
סימן עז 160
סימן עח 162
סימן עט 163
סימן פ 166
סימן פה 170
סימן פו 171

הקדמה

לרבי יהודה נפתלי וינקלר ז"ל:

מודעה רבה:

כל מקום שנזכר בספר זה שם עכו"ם או גוי אין הכוונה על האומות זמנינו אשר אנו חוסים בצלם, ומחויבים אנחנו להתפלל עבור שלומם, וטובתם כל הימים:

הקדמה בעזה"י:

קוה קויתי לישועה וכמ"ש במס' שבת דף ל"א צפית לישועה ואמר ר"ל זה סדר נזיקין ותיבת חוסן לפני' זה סדר נשים מקדמת דנא אמרתי בלבי מי יתן שאזכה להוציא לאורה ספרי לבו"מ חאה"ע מהד"ת וכמ"כ חאו"ח ויו"ד מהד"ג ורק חסרון כיס מעכב כי הוצאת הדפוס יקר בימים אלו, והמסייעי' במעות קדימה מתמעטי', עשתונותי זרזוני, וכמ"ש בסדר פ' צו ביותר צריך לזרז במקום שיש ח"כ. ותקותי חזקה אשר ירבו הקונים מאשר הוא צורך גדול להמורים בפרט בתקנות עגונות ביארתי על הסדר דינו ויה"ר שלא יהא הצורך אליהם, ואבינו שבשמים יברכנו ברב שלומים, ויען כי א"א לתבן בלא בר כן הוא בחיבורים של ספרים וצריכין עוד לאיזה תיקונים. וראיתי להעיר במ"ש בסי' ה' בדין הכרת פאטאגרא"ף אם מועיל בעגונה להתירה, וכעת הראני המגיה החריף ובקי נפלא מו"ה משה ליב עה"ר נ"י בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' רנ"ו שפקפק בזה, והנה מ"ש שם שאין ראי' מצורה שוקעת לצורה בולטת הנה הפאטאגראפיע משלים הבולט ע"י צל כמ"ש "שאטען בילד" כידוע, ועיי' בתשו' חת"ס חיו"ד סי' ומ"ה שכ' פי הנסיון הוא עד נאמן יותר מכל הסברות וראיות ובשו"ת רצ"ה שהבאתי בפנים כתב ג"כ כי ע"י דיוקן יש להתיר דהא חזינן אם מראים הדיוקן אפי' לילדים מיד מכירין ואומרים זה האיש הנ"ל ע"ש.]וע"ע בס' מ"פ לאה"ע סי' י"ז וגם בספרו שו"ת אמרי יושר ח"ב סי' ל'[ועוד יש לתקן במ"ש בסי' ט"ו ע"ד ת' פרשת מרדכי שהוא החולק על היתר עדות ערכאות, כי תברא לגזיז' בשו"ת פ"מ סי' כ"ו וזה אינו כי אדרבה, גם בפ"מ אינו מסכים להתירא ורק בסי' כ"ו משום דדפוס בצייטונ"ג הוה מסל"ת מפני שאינו לאנשים וזה עדיפא דלא שייך שיקרא או התול אבל בעדות ערכאות לבד חולק ובטעמי' דאין ללמוד ממתני' דפ"ק מס' גיטין דשטרות העולין בערכאות דכשרים דשם כך נימוסיהם שלא לשקר בשטרות שנעשה ע"י משאכ"ה וכי יש איזה נימוס להעיד לאשה שנפטר בעלה, ולפי"ז בזמן הזה שיש פקידה מהמלכות יר"ה להודיע למשפחה אפי' בפנוי בלא אשה שוב הוה ג"כ נימוסיהם בהודעה זו כמובן כנלע"ד והנה ידעתי מך ערכי שלא יסמוך עלי מורה ת"ח אך ורק לאחר לימוד ועיון בדברי הפוסקים בבירור הדברים על בריו, ואסיים מעין הפתיחה בסדר צו

במ"ש במכילתא הובא ברש"י ז"ל ארשב"י ביותר צריך לזרז במקום שיש ח"כ ועמדו בזה המפורשים. מה חסרון כיס הוא לאהרן הכהן ולבניו בהקרבת קרבן עולה, ופי' בסה"ק תורת משה, יען כי במקרא זאת התורה לעולה וגו' דדרשו חכז"ל כל העוסק בתורת עולה ומנחה כאלו הקריב עולה ומנחה א"כ בזה ודאי יש ח"כ אשר במקום קרבן עולה יעסקו בתורת' ומ"מ נאמר צו שיאמרו כן לעם בנ"י ולא ישגיחו בח"כ, וכן יה"ר שיהי' דברי עכ"פ דברי תורה ולענין הלכה פסוקה יורו המורים, עד כי נזכה לראות מורה לצדקה בקרב הימים, בביאת גואל צדק בבי"א:

יום ג' פ' צו ו' ניסן תפר"ח לפ"ק:

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ק"ק מאד יצ"ו:

זאת לדעת כי במקום שבין שני חצאי אריח]כזה[גדורים הוא מחביבי וצמידי האברך החריף ובקי עצום וכו' וכו' בנש"ק כש"ת מו"ה

משה ליב עהרענרייך נ"י בנו של ידידי הרהגה"צ מו"ה חיים צבי נ"י דומ"ץ ק"ק פה ונכד להגאון הק' מאור הגולה בעהמ"ח שו"ת קול ארי' זצלה"ה אשר הגיה ותיקן כמה דברים ברב חריפתו ובקיאתו עצהיו"ט: וגם לרבות חביבי כבן ביתי הבח' המופלג חרוץ ובקי כמ"ה שלום פריעדמאן נ"י אשר העתיק ביופי כתיבת ידו כמה תשובות וכמה טרחות טרח להיות הוא המוציא והמביא גם בחיבוריי הקודמים וייכו"ח לאורייתא בס"ד מברכם אני לע"ע:

ועל הטוב יזכר ידידי כבוד הרב הגאון המפו' צ"ת כש"ת מו"ה מאיר ליב פרייא נ"י אבדק"ק שוראן יצ"ו. וידידי הרבני הגדול הנגיד צ"ת כש"ת מו"ה

פנחס פישמאן נ"י בק"ק יאסקאראיענ"א וידידי הרה"ג חריף ובקי צ"ת כש"ת מו"ה משה שווארץ נ"י בק"ק באזעל יצ"ו. וידידי תלמידי הרבני הנגיד המופלג יו"ש מו"ה משה בצלאל הכהן לעפקאוויטש נ"י מיקירי ילידי ק"ק פה בק"ק מישקאלץ יצ"ו. ועוד תלמידי האברך הרבני הגדול יו"ש בנש"ק מו"ה

עקיבא קארניטצער נ"י בק"ק סערענטש יצ"ו אשר בכסף מלא ופזרון בסייעתם להוצאות הדפוס מסייעים לדבר מצוה כעשה מצוה ויתברכו ממעון הברכותי ע"ע ובכלל זה כל המסייעים יעמדו על הברכה:

המחבר:

ידוע כשם שא"א לבר בלי תבן כך א"א לדפוס בלי שגיאות ולוה דתיקון דוא אך למותר כי כל מעיין יבין מעצמו דהטעות (ומעט מזעיר מתוקן במפתחות שבסוף הס'), וכן יש טעות לפעמים בשבח המגיע לכתבים בתואר השואלים שנגרע מכבוד ערכם ונכתב

בקיצור להרב הג' וכו' וכדומה וידוע כי תיבת וכו' כולל כל מיני שבחים. ויען כי נשאר פה מקום פנוי אציג כאן איזה הגהות ותיקונים:

בסי' ה' בדין אם מועיל הכרת פאטאגראף עיין מה שכתבתי בהקדמה ומ"ש שם בהא דצורת הבן אי דומה לאב הראוני שכ"כ בת' מהרש"ם ח"ג סי' קס"א ע"ש - בסי' ו' צ"ל אבד"ק מאראש- אויוואר]שם, המוקף בין שני חצאי אריח] כזה[הוא ג"כ ממרן הגהמ"ח שליט"א, וכמ"כ לקמן בסי' כ"ח[- בסס"י י"א ידידו צ"ל ידידכם בסי' י"ב מתיבות ולפי"מ שהעיר וכו' עד ואכמ"ל הם דברי המגיה וצ"ל מוקף]כזה[- לסי' הנ"ל ע"ע לבו"מ מהד"ג או"ח סי' מ"ט -]עמ"ש בפנים בסי' י"ג בהג"ה וע' במהרש"א ב"ב דף קי"ד על תוס' ד"ה מה אשה כו' יע"ש וצ"ע ואכמ"ל[בסי' י"ד בשם ר"ע א"ז צ"ל בשם תשו' מהר"ח א"ז סי' ע"ו בסי' ט"ו מ"ש שם כי בת' פ"מ סי' כ"ו נראה דתברא לגזיזי כו' עמ"ש בהקדמה בסי' כ"ד דומ"ץ וכו' כעת הגאבד"ק האלמין יצ"ו בסי' כ"ט מ"ש בענין אם הצדעי' הם בכלל פדחת עע"ל סי' מ']מ"ש אדמו"ר הגאון שליט"א בסי' ע"ג בענין אינו ראוי מחמת איסור אי הוי בכלל אר"ל ע' ש"ס חולין פ"ג ע"ב וב"ב פ"א ע"ב ובתוס' זבחים ע"ד ד"ה והוא ובמנחות ס"ב ד"ה וכן ע"ש דמבואר להדי' דכל שאינו ראוי מחמת איסור הוי בכלל אר"ל, ועי' שאג"א סי' ז' וסי' ל"א ואכמ"ל מה שנדפס בפנים קודם סימן פ' הוא טעות הדפוס וכצ"ל "ז' תשובות אלו נשמטו ממקומם ולכן הצגתיו פה" ועוד ה' סימנים נדפסו בסוף הספר. בח' חו"מ סי' י"א. גם י"ל ולדמות במ"ש בחו"מ סי' רל"ז בדבר שאינו מצוי ל"ש עני המהפך בחררה וה"נ הכא כל טוראקטא"ר הם יראים ונאמנים כמ"ש בעיירות גדולות ג"כ כידוע דל"צ למשגיח כמ"ש:

שו"ת לבושי מרדכי אהע"ז תניינא

סימן א

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרב הג' וכי בנש"ק כש"ת מו"ה אברהם סופר נ"י חכם דקורפו יצ"ו:

ע"ד מעשה הנוראה כעורה אין בידי מעש להכריע אחרי אשר ראיתי דברי ק"ז מרן חת"ס אה"ע סי' י' במעשה בעיר דופין כיו"ב אלא שהי' שם עוד ספק א"א כי הי' מדובר שהותר ע"י עדות במיתת בעלה עכ"ז האריך מאוד בפלפולא רבה ועיקר סברתו במ"ש בשטמ"ק בטעמי' דר"י דאינו נאמנת משום דפסולים דרכם לרדוף אחרי זנות וברוב גוים אין לתלות דבנות ישראל בורחת מהם כי חרפה להם יותר מביאת ישראל פסול וע"י כמה סניפים שהי' הנחשד גוי דר בחדר שבביתו ונידון בערכאות לזון בני' שהי' בעיניהם ברי כי הוא

אב להם וכן עשה הגוי הנ"ל וגם הי' רגלה מצוי' בין הגוים שהיו שם רובא דרובא וכמעט אין שכיח רגל ישראל וסיים להוציא ברי מפי האשה שבניה מן הגוי דאז אין בני' ממזרים כמ"ש באה"ע סי' ד' אז הסכים להכשיר לבא בקהל ישראל ולא לכהונה כמובן. והא בנ"ז להיפוך שהודית שזינתה עם ישראלים ועם גוים ובכל צדדי הסניפי' בנ"ז נשאר עכ"פ ספק והא ספק ממזר כשתוקי כמ"ש בסי' ד' בכמה ספיקות והא עכ"פ מדרבנן אסור לבא בקהל ע"כ אין בידי לאמור דבר והא גם בתשו' תשב"ץ שהביא כת"ה סיים בדרישה וחקירה ועובדא דילי' אינו חמורה כ"כ כנ"ז כמובן ע"כ לא באתי רק להעמידו על האמת בכמה ספיקות, לבאר מהו דיימ' מעלמא איזה קול צריך הלא בתוס' סוטה דף כ"ז פי' וע"ש בהגהות מהר"י עמדין ז"ל שתמה מאוד ע"ד תוס' במ"ש דלא איירי בקלא דל"פ וכן בתוס' הקודמי' אם ביומא ופלגא הוי קדל"פ ממס' יבמות דף כ"ה והא שם לא איירי רק בענין בעל ובועל דאסורה עליהם מדאו' אבל הכא בקהל ישראל איירי וכי לאחרים אסורה סוטה והא מקרא מלא כתיב בגירושין ויצאה והיתה לאיש אחר אם כי נאמר כי מצא בה ערות דבר ולא אמרה תורה רק זה הוציא רשעה מביתו וזה הכניסו אבל אינה אסורה לעלמא והכא רק עצה קמ"ל מי שאינו מוצא לו אשה רק דומה ובת דומה במה יבחר וזה פלא ע"ד דלומר שאפי' בדיעבד יוציא:

וע"ד אם ממזר מותר לייחד לו אשה בלא חו"ק דאז אינו בבל יבא תמה אני ה"ה שי' הרמב"ם בפט"ז מהל' א"ב דלא יבא היינו בחו"ק אבל הא הראב"ד והרמב"ן וכל הפוסקים חולקין עליו וגם חכמי לוניל שאלו והקשו לו ממתני' דאלו נערות אם אמרי' לוקה ומשלם ולדעתו הא ליכא מלקות בלא חו"ק ובחו"ק הא ליכא קנס ונראה מדבריו בתשו' שחזר מסברא הנ"ל, ואם במיוחדת לו לבד ג"כ אמרי' רוב בעילות הלך אחריו הנה כן הוא שי' הרא"ש בתשובה שורש פ"ב וע' מהרי"א סי' קל"ז שהשיב באריכות כשי' הרא"ש הנ"ל: ומ"ש ע"ד הב"ש י"ל אבל מה שנסתייע מרשיז"כ סוטה דף כ"ז אל ישא בת דומה דילמא ממזר או גוי' דהיינו להקל למה הוי קולא אדרבה הא לא ישא קאמר והוי פגום לכהונה עכ"פ, ועוד הא שי' רש"י ז"ל בקידושין דף ס"ח דמ"ד עבד ונכרי שבא על בת ישראל הולד כשר היינו שאינו ממזר אבל הוא גוי גמור וצריך להתגייר והיינו כשרותו וע' בחי' הריטב"א מס' בכורות פ"ח פלפול עצום בד' רש"י הנ"ל ועיין בספרי לבושי מרדכי סי' ל"ח אות י' מ"ש ע"ד ב"ש סי' ד' ס"ק מ"ג דאי תלינן בגוי איכא ס"ס הא בלא"ה דקדק ה"ה דהוי ס"ס כמ"ש בס"ק כ"ד דע"כ צ"ל דהוי ס"ס וכמ"ש הראב"ד וצ"ל דס"ל דאפי' בס"ס מעלה עשו ביוחסין ועוד דלא דמי לדעיל דשם בלא"ה נעשה איזה איסור דהאב שאמר אינו בנו שנאמן תלינן גם בנכרי יותר מישראל כשר אבל באסופי מנ"ל לומר

מספיקא דנעשה איסור כ"כ דלא שכיח דדלמא כשרה השליכת' וכבר אמרו בתוס' מס' כתובות דבדבר דלא שכיח אין עושין ס"ס. ידידו דוש"ת, ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן ב

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרב הה"ג בנש"ק כש"ת מוה' יוסף הכהן שווארטץ נ"י בק"ק באניהאד יצ"ו. (כעת מ"מ בק"ק גרוו"ד): ע"ד המאורע כי אשה א' בכה תבכה ודמעתה על לחי' באמרה לבעלה כי חטאתה כבדה מאוד מאשר נבל א' בא לביתה ועשו דברים מכוערים גם ישנו עדים שראו כ"פ שנתייחדו בחדר לפנים מחדר. והנה ודאי אם כוונתה דברים מכוערים על מעשה ממש היא אסורה מכמה טעמים אם כי בסוף מס' נדרים באומרת טא"ל אינה נאמנת דדילמא עיני' נתנה באחר מ"מ מסקנת הפוסקים דביש רגלים לדבר נאמנת כמ"ש מדברי התוס' והרא"ש פ"ב דיבמות דף כ"ד וכ"ה מהני עובדא בגמ' מס' נדרים ה"נ בהסתירה עם הנואף בבא בעלה הוי רגלים לדבר ואי לאו דיש הוכחה דהי' הנואף ארכוסי מרכס' ומשום דיש רגלים לדבר שלא נעשה מעשה הי' נאסרה משום סתירה עם הבועל, והכא ישנו כמה וכמה רגלים לדבר במה שמבקשת סליחה מבעלה ובכתה עם דמעות וגם נתעלפה וידוע מ"ש בתשו' חו"י סי' ע"ב באמרה טא"ל דרך וידוי נאמנת לומר טא"ל אם כי הנוב"י מהד"ק סי' ע"א ומהד"ת סי' י"ב וכ"א חולק עליו דס"ס י"ל לאערומ' דמערומ' ועיניה נתנה באחר. וגם בתשו' ח"ס ח"ב בסי' צ"ב קלסי' מ"מ דעתו דעכ"פ שרי להאמינה אם כי בסי' קע"ח מביא הרמ"א בשם מהרי"ק ח"א ס"ל דבזה"ז שיש חדר"ג לישא ב' נשים אדרבא מנדין אותו דהאמינה לבטל חדר"ג מ"מ באמרה דרך וידוי שרי להאמינה ובנ"ד אשר דמעתה על לחי' וגם נחלתה ונתעלפה כל זה אין בידה לעשות בערמה וא"כ שוב יש רגלים לדבר בדברים הנ"ל והא בסי' קט"ו פסק הרמ"א כדעת הפוסקים דיש רגלים לדבר נאמנת לומר טא"ל וע' בב"ש ס"ק כ"ג שהחמיר יותר עפי"ד התוס' שם:

עוד בנ"ז רגלים לדבר בפשיטות שישנו עדים שנתייחדו כ"פ בחדר לפנים מחדר והכבל הזה ידוע טיבו והוה כהני עובדא דסוף נדרים, ועוד הא הוכיח בב"ש סי' קט"ו ס"ק כ"ג הנ"ל דבידוע שנתייחדה עם האיש הנ"ל ואמרה שנטמאה על ידו לכ"ע אסורה וכ' שהם מדברי מרדכי והג"א פ"ב דמס' כתובות והוא דשם הי' עובדא שאשה נתייחדה והלכה עם ב' אנשים וא' מהם תקפו והב' טמא' אותה והיא טוענת שנאנסה וס"ל לחד דעה דאסורה אם כי יש לה מגו דלא נבעלתי דמשום דנתייחדה אבדה מגו שלה דהא

עכ"פ עבדה איסורא ואם כי שאין כאן עדים על הייחוד דילמא ישנו עדים בצד אסתן ועכ"ז התירו דלאו כל נשי דינ' גמירי דאסורה להתייחד וגם אין עדים לפנינו וז"ש הב"ש דמדבריהם היינו מדברי המרדכי והביא' ג"כ בהג"א דעכ"פ בידוע שנתייחדה עם איש זה ואמרה שנטמא' לכ"ע אסורה אפי' בטוענת נאנסה וכש"כ אם אמרה סתמא טא"ל, ותמוה בעיני בדברי נוב"י מהד"ת סי' ח"י וסי' כ"א שם פלפול עצום אם הייחוד הוה שלא בעדים דשוב יש לה מגו ולא הביא דברי ב"ש הנ"ל מ"ש בידוע שנתייחדה ואמרה שנטמא' מאותו איש דלכ"ע אסורה אלמא דהב"ש העיר בזה כנ"ל. וא"כ לפימ"ש כת"ה דישנו כמה אנשים בקלא דל"פ דכמ"פ נתייחדה עם נבל הנ"ל בחדר תוך חדר והיא עצמה אומרת בדברים המכוערים כנ"ל א"כ בפשיטות דנאסרה לדעת הפוסקים הנ"ל בלי חולק וע' בתשו' מרן חת"ס ח"ב סי' צ"ו וע' סי' ק' אשר שם כעין נ"ז מ"מ שם הי' הנ"ל בדרך שכונת' ולא בהחבא וגם כ"פ בא בעלה לביתה ומצאה בביתה ולא מיחה ולא קינ' לה באשר בעוה"ר בדור הזה רגילות הרגל כך לא שייך רגלים לדבר, וגם הא ההיתר שבסוף מס' נדרים דארכוסי הוה מירכס משא"כ בנ"ז דמעידין שהי' בהחבא חדר בתוך חדר וגם הבעל הי' במרחקים ובזה שבא ומתייחד כ"פ בייחוד גמור גם מרן יודה להחמיר ולאסור, ועוד שהבעל כאן מאמין לדבריה דבזה גם החת"ס בתחילת דבריו אומר בפשיטות דמחיוב לגרשה ע"ש:

וע"ד אם החיוב עליו לחקור ולדרוש אותה למען בירור דבריה אם הי' מעשה בעילה לענ"ד פשיטא שהחיוב עליו כן והיינו שיבוא לב"ד והב"ד ידרוש ויחקור העדים שיעידו על הייחוד ומה היא אומרת בבירור וכ"כ בתשו' עבוה"ג סי' כ"ז דאם יש רינן בעיר על הב"ד לחקור ולברר עפ"י עדים בדברי כיעור ומה לי עדים או היא עצמה בע"ד ועד, ועיי' בתשו' מרן חת"ס ח"ב סי' קע"ד הסכים ג"כ דעכ"פ על הב"ד לגדור גדר ולברר הדברים ולבער הרע מקרב ישראל, ע"כ לענ"ד כן יעשה כת"ה לצרף ב"ד של ג' ולחקור ולברר היטב בין פי העדים בין מה שתאמר פיה מה כוונתה במ"ש דברים מכוערים וכיו"ב, ובל"ס יציע הדברים לפני גדולי דורינו שי' וכאשר יסכימו כן יעשה ויקום כי על דברי לבד אין לסמוך בלעדם, ידידו דוש"ת:

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן ג

שלמא רבה לגברא רבה ידידי כבוד הרב הגאון וכו' בנש"ק מו"ה חיים צוקער נ"י ראבד"ק בערעגסאז יצ"ו:

אחדש"ה הנני בא להשיב על מה שענותנותו הרבני בענין שידוכין אשר הכלה ברצונה לבטל השידוכין והביא כל שיטות רו"א בתשובותיהם וכל ספרי דבי רבנן פתוחים לפניו, רק מה שראיתי בכלבו בסוף הספר שהביא דברי הגה"מ לענין ב' נשים שצריך מאה רבנים להתיר בטעם מבורר ומג' ארצות ובס' הקהילות בשידוכין ל"צ מג' ארצות משמע אבל מאה רבנים צריכין להתירו וחידוש בעיני כי בב"ש סי' נ"א מביא רק מדברי הגה"מ ולא הביא דברי הכלבו, וגם מ"ש שצריכי' להתיר מהרבה אנשים ומדברי הכל בו משמע דצריך ק' וידוע כי במרדכי הביא בשם רבינו יחיאל ב' דעות דעה א' דצריך ק' רבנים ולדעה ב' ל"צ רק ל' אנשים מג' ארצות וכל זה לא הביא בב"ש, ועיי' בספרי לבו"מ מהד"ק (חיו"ד סי' קע"א) בענין זה, והכה בכלבו סתמא קאמר אפי' בלא נכתב דומי' דתקנת ב' נשים וכמ"ש בנוב"י שהביא ג"כ כהד"ג. ואגב העירותי כי מ"ש בנוב"י מהד"ק סי' ב' וכן בתשו' חת"ס דהשלשת גט בהתירא דב' נשים די"ל דר"ג לא התירה ע"י ק"ר רק באופן הנ"ל ובכלבו הזכיר רק הכנת צרור כסף או משכון לכתובתה ומהכנת ג"פ לא הזכיר כלל והא לד' נוב"י שייך זה יותר להתיר' דב' נשים דהיינו כמ"ש שיהי' מוכן באם תרפא משטותה לא יהי' באיסור ב' נשים למען לגרשה מיד. וע' בש"מ שהרבה ג"כ בכמה תשובות לפקפק ע"ד ג"פ הנ"ל שלא תצמח מזה מכשול והביא דברי פמ"א דזה טעות לזכות לה גט דאין דנין לה זכות בזה דהא מפרשות מבונות ורק אם נאסרה לבעלה ותלתה עצמה לטומע עצמה בין הגוים זכות הוא לה וגם בזה הא אי' בת' ד"ח דאין לעשות כן מכמה טעמים עיי"ש, ומ"ש הד"ג דחצי נדן קנס אם כי לא נכתב בתנאים כמן דנכתב דמי ומביא בזה ג"כ שו"ת מגאוני ארץ ועיי' באה"ע סי' ס"ה ובסי' ק' בב"ש שכ' דדבר שנתפשט בכל העולם כמן דכתוב דמי, וכמדומה כי נתפשט כאשר הייתי רגיל להיות בעת קישור השידוכין כותבין כן ואפי' לא נתפשט בשאר ארצות הא פסק הרמב"ם בהל' אשות פט"ז דאם ידוע מתקנה וכתב סתם אמרינן ג"כ כמן דכתב דמי כמ"ש בב"ש סי' ק' הנ"ל בשי' הרמב"ם, וכיון דבמחוזות מדינות גליל התחתון נתפשט תקנה הנ"ל ודאי כאו"א יודע ובזה הנאך הוה בגלילות ומקומות הנ"ל

וע"ד תשלומי בושת שהזכיר בתוס' פ' אה"נ וכן בראש"ש הביא דברי אחרונים דביוש בלא מעשה פטור, והנה במס' מכות דף ד' הביא תוס' דברי ירושלמי דדיבור של העדים חשוב מעשה דהא מתעבד ע"י, וה"נ דהא כל תכלית החרטה ולבטל השידוכין להיות נושא אחרת וזה עיקר כל הנ"ל בין בבושת בין תכלית דברים כמובן ואצ"ל, והנני לסיים בכל חתמי ברכות. ידידו דוש"ת: ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד:

סימן ד

שוכ"ט על ראש ידידי כבוד הרב הה"ג וכו' כש"ת מוה'
יצחק טיגערמאנן נ"י אבדק"ק גאווא יצ"ו:
ע"ד אשר הרבני להציע לפני שאלת מינקת הקש' לשאול כי מעולם מנעתי במעט ערכי להורות בזה הלכה למעשה ורק מפני כבודו כי רבה היא, והנה בנ"ז הביא כת"ה בהני מילי מעליות' המסתעפי' להתיר' שהרה ב"פ לזנונים דהוה כמופקרת לדעת ת' שבו"י וברמ"א סי' י"ג הורה להתיר' בשם מהר"מ וגם נתנה לבית אסופי'[פינדלהויזן]הוי כמו סניף להתיר' כמו ברת י"ג שהתיר ר"נ אם דלא פסקו הרי"ף והרמב"ם עכ"פ יש סניף להתיר' כמ"ש בת' מהרש"ק והנוב"י בכ"מ ואם כי באחרונים שדי בי' נרג' כמ"ש בנוב"י מהדו"ת דא"א לאדם חטא בשביל שיזכה חברך וכן בת' מרן חת"ס בכמה תשובות דהתיר' דמהרמ"י אינה משום תקנה דידה רק מפני תקנת הולד שלא יטמע בין הנכריי' ועל דא סמיך לגמרי בסי' ל"ו ח"א אלא דשם היתה מעוברת ולא תתחיל להניק ואפשר דזה עוד חמור כמ"ש הנוב"י בכ"מ לשיטת הר"ש הזקן, והנה אחר כל שבח הזה חזרתי לאחורי מפני ת' מהר"מ שיק סי' ל"ד ות' נהרי אפרסמון סי' ל"ז שהי' כל הנ"ל בנדון שלהם עכ"ז לא החליט להתיר' ונתן רשות להשואל לשפוט לפי מראה עיניו עיי"ש ות' נהרי אפרסמון פקפק ע"ד מהרשי"ק מ"ש דבפינדלהויז לא שייך שמא תחזור כמו מינקת דעלמא מדברי הנובי"ק דטעמי' של הרי"ף והרמב"ם שהשמיטו הא דר"נ דלשיטתו אזיל דהבחנה דאורייתא במס' יבמות ד' מ"ב ולא יליף מהבחנה משא"כ לדידן דהבחנה דרבנן וגזרינן הא אטו הא ה"ד במינקת וס"ל דהבחנה ומינק' בחדא מחתא מחתינהו כמ"ש בנוב"י ג"כ דאין לומר דהבחנה חמיר' דא"כ האיך יליף מינקת מהבחנה ע"ד ועיין בב"ש סי' י"ג ס"ק כ"ח וס"ק כפ"ב משמע דס"ל כתוס' והרא"ש דהבחנה חמור טפי עיין תוס' יבמות ד' ל"ו ע"ב שהביא' הדקדוק דקתני לא תתארס ולא תנשא ואם מארוסי' תצא בנשואי' מה בעי גבי' ובימי חורפי עמדתי לדקדק דשם ביבמו' דקתני לי"א מינק' חבר' קתני הדיעבד אם נשא יוציא ובכתובות לא נשמע מידי מן הדיעבד והי' נלענ"ד לדעות הסוברים דבשוגג אין לקנסו, א"כ י"ל אם היא מזידה והוא שוגג לדידי' ליכא למקנס ולדידה הא אין בידה להתגרש וע"כ שם בכתובו' איירי באסור' דיד' ע"כ לא קתני הדיעבד שיוציא ובהכי הי' מתיישבי' דקדוקי של הנוב"י מ"ש לתרץ דברי הר"ש הזקן מדברי ב"ש דס"ל דאינו משועבד' להניק ועכ"ז אית לי' דינ' דמינקת כמ"ש בסוגיא כידוע ובל"ז אמרתי כיון דאמרינן לקמן דמינקת פותחי' ממלאכ' ומוסיפי' על מזונות הוה כקנין דברים דמהני בדרכי ומנהג העולם כמ"ש לענין שטרי פסיקת' ה"ה הדברים

הנקנים באמירה והנה להלכה למעשה כבר גליתי דעתי בפרט כי האחרונים מפקפקים. ע"ד הנ"ל ע"כ איני מן האוסרים ולא מן המתירים והנני לסיים בברכת שמיו"ט הבע"ל ידידו דוש"ת:
הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד:

סימן ה

לכבוד הג' המפורסי' שר התורה מאוה"ג כקש"ת מוה' שמואל ענגיל שליט"א אב"ד דק"ק ראדימושלא יצ"ו:
הנה בא לפני ע"ד עגונה דברי הדג"ק ותוכן הדברים איש אחד מק"ק בילקא, ושמו הערשקאוויטש אשר בערוך המלחמה הנוראה במערכ' במחוז קאלאמייא ועמד שם בשיטצ- גראבען וראהו א' שמצא לו שוס ומצאו ולא הכירו בטב"ע רק מצא בכיס שלו הלעגיטי מאציאן בשם הערשקאוויטש וגם פאטאגראפיע אשר הכיר' דמיון שלו בגב"ע לפני הרה"ג אבד"ק קעזמארק נ"י והנה הדר"ג נ"י חושב הפאטאגראפיא בדמיון של הנפטר עכ"פ לסי' אמצעי והביא ג"כ דברי קצוה"ח ודברי נתיבות בחו"מ סי' מ"ו כי שם דרך החמישי לקיום שטרות דמיון הכת"י דלרבינו שרירא גאון לא מהני מה"ת דהיינו לקיים כ"י הלוה שהוא מה"ת וסברת קצוה"ח משום דהדמיון אינו רק סימן אמצעי ול"מ להוציא ממנו ודעת הנתיבות דהוי סימן מובהק ביותר דמתירין בעגונה ג"כ כמ"ש בסי' י"ז באה"ע ומביא הגמ' מס' חולין פרק גה"נ דטב"ע עדיף מסימן לענין דיני נפשות והנה לענ"ד דדמיון הפאנואגראפיא ודאי עדיף מדמיון כת"י דכת"י אי אפשר לצמצם שיהי' כל קו ונקודות הכתיבה דומה ממש כידוע בחת"י פעמים מאריך ופעמים מקצר פעמים מעגיל ומעקם אבל פאטאגראפיא שהוא בטבע המאשין אשר צורתו בבואה שלו נתפס על הזכוכית או פחי' של מתכת קשה לומר שכוזב איזה דבר בצורת' רק שראיתי במ"ש במס' ר"ה באמרו העדים ראינו במים בעששית אינו כלום ופירש המפרש בה' קדוש החדש דהיינו בבואה של הלבנה והא הוי ג"כ דמיון בטבע דומה לזה ע"י בבואה ואפשר לומר דגזה"כ הוא כמ"ש ג"כ מדברי המפרש שם דרק ראייתה בשמים מהני ועוד אפשר דלא שייכים החקירות של נטיית' כמו בשמים כמ"ש אם לאחר החמה או לפני החמה וכן לענין נטיית הפגימות אם למזרח או לשאר צדדי העולם אם אין כאן כיפא כמ"כ ועוד דבמים פעמים מתהפך ממזרח למערב שכנגדו כמובן. אלא שראיתי בתשוב' שב יעקב סי' מ' דבעובד' דילי' שהי' הנדון לענין זיקת האח' לחליצה כי הי' שם כמה אומדנות שזה אחיו ע"י שמות האם וגם חותם ידם ונשואי בת אחות' וגם הי' תמוה בעיני כל כי

צורתם זה דומה לזה דדרך הוא באחי' ושם הדמיון פניהם חושב רק לסניף ושאר דברים דמיון חת"י וסימני משפחה חשבו לאומדנות דהוי עכ"פ כעד א' והצריך חליצה דלא הי' חזק' מעלי' שהוחזק בלא אחי' כמ"ש הרא"ש בתשובה כידוע וכבר כתבתי בספרי הקטן דיש להעיר ממ"ש במדרשי' על המקרא אברהם הוליד את יצחק שכתב במדרש כי הקב"ה צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל כי אברהם הוליד את יצחק וכן נאמר במד' פ' נשא בפ' סוטה כי במה שילדה מהבועל פניהם דומי' לבועל אלמ' דהדמיון מילת' מעלי' לסי' ואפשר דאין ללמוד משם דמעילי' דשמים נינהו, אבל עכ"פ נלענ"ד דפאטאגראפיא בדמיונו ודאי הוי כסימן אמצעי כמ"ש הדר"ג נ"י ובכלל אומדנ' ודאי הוי והא כתב בתשו' ש"י הנ"ל דאומדנ' הוי כעד א' ואפשר דעדיף מיני', דהא איכא מ"ד דע"י אומדנ' מוציאי' ממון כגמל הנוחר בין הגמלים וע"י עד א' אין מוציאי' ממון והא בעדות אשה עד א' נאמן ואם כי רק בגוי סאמל"ת ממש מצרפי' ולא באומדנ' לבד וכמ"ש הרמב"ם לאו כל אומדנות שווין וכמו אומדנ' בנ"ז כמובן:

וע"ד שאין כאן הזכר' שמו רק שם כינוי ושם עירו לבד עיין בת' מהרי"א שלדעתו כנוי לבד מועיל כמו בגט דשם חניכ' סגי ובזה ודאי די לחקור ע"י חפוש וכעובד' דהרא"ש וגם י"ל דאומנת' הוי שפיר סימן כמ"ש בת' מבי"ט וכבר הערתי דבע"מ לא יגרע מאוממנת, דהא רוב ישראלים אינם בע"מ וגם צריך ללמוד ענין סדר הליכת' ועמידת' והאיך יעריך קשתו לירות החצים וכמ"כ הבאיאנעט שהוא תריס שלתם כידוע ועיין בק"ע אות רל"ו בשם המבי"ט דפסח ומעט זקן לא הוי סימן אבל שמו ושם עירו ואומנתו הוי סימן ואם כי שהי' גם כן סימני' גרועים עכ"פ ג"כ לזה ודאי ממלא החסרון הפאטאגראפיא, לבד מזה הא בת' מהרשד"ם מיקל בשם משפחתו וכן בק"ע אות שס"ו בשם תשו' מוה' שלמה כהן דשם כנוי ושם עירו עדיף משמו ועירו עיי"ש ועיין בת' דברי חיים ח"ב סימן מ"ז באיזה ענין מהני חפוש הגבלת זמן ועוד שם ובכ"ז ודאי ידוע באיזה זמן הוגבל הליכת' למלחמה כידוע. כעת בא לידי ס' שו"ת ברכת רצה שהזכיר הדר"ג נ"י ושם בסי' ג' חקירות וסברות עמוקות לחלק בין הכרה ובין טב"ע וגם עצתו בישכ' רק פאטא- גראפיא א' להראות לאנשים עד שיקבע בלבבם צורתם ואח"כ להראות להם אם יכירו עוד דהוי כטביע וכמו בב' שטרות וקשה להבין דבריו העמוקים אך ראיתי שם בהגהות מלחמות ארי' דבר נכון וכמו שאמרתי דפאטאגראפיא חזינן דניכרים היטב בלי שום נדנוד ספק בהשקפה ראשונה ואפי' לילדים ניכרים נראה מדבריו שהוא בא לחלק כמ"ש בין חת"י ובין פאטאגרפיא ומובן לפי סברתו שהזכרתי שכך הוא הטבע לתפוס הצורה כמו שהוא וכמו המראה שפיענעל שתופס הצורה בלא שום שינוי אלא שהפאטאגראפיא נשאר

הצורה לעולם ע"י סימנים או כיו"ב מלאכת אומנת' אבל לענין דמיון ממש הוי כמו מראה שפיעגעל שאין שום שינוי דאי אפשר בענין אחר דהא השינוי אינו כנגד הפלאטען שבתוך המאשין והאיך יתפוס דבר שאינו ע"כ לענ"ד אם יסכים עמי הדר"ג נ"י לאמור דהוי סימן ביותר וכמ"ש במלחמות ארי' הנ"ל:

ולענין מה שנמצא אצלו הלעגיטימאציאן ודאי שפיר הוי דבר דלא מושל' אינשי אם כי שי' הריטב"א דלמסקנ' דסימנים דרבנן גם בכלי' דל"מ אינשי חיישינן לשאלה דלא הוי יותר מסימנים מ"מ הכ' בנ"ז דהוי עובר על מצות המלכות וגם סכנה בדבר לכ"ע ל"ח לשאלה והנה סברא כזו ג"כ בת' דברי חיים סי' מ"ז לענין מכתב פאס שנתחדש בדור שלפני' דהוי דבר דל"מ אנשי וצווח עד"ז שהוא נגד המנהג דשכיח מאוד דשואלים פאס זה מזה וקאמר דאפשר בזמן הנ"ל הי' סכנה בדבר אלמ' דכגון זה ל"ח ועיין בשו"ת פרשת מרדכי כיו"ב לענין פנקסי' של פקודי המלך לציין מי בחיים ומי מן המ' שעונשו חמור מאוד אם אין מזכירי' כמו שהוא באמת עיי"ש. ועוד דודאי יש לצרף דעת הר"ן ונמ"י וכן שי' התוס' מס' יבמות דף ק"כ דלמסקנ' ל"ח לשאלה וכ"פ הש"ך בסי' ס"ה בח"מ ועיין בשו"ת חוט השני ושו"ת פנים מאירות שהשיב' על דברי ב"י במ"ש דשי' הר"ן ונמ"י לאו דסמכי כי הרי"ף והרמב"ם והרא"ש דחיישינן לשאלה ודעת תשו' הנ"ל להיפך כיון דהרמב"ם והרי"ף פסקו סימנים דרבנן ואז עכ"ח ל"ח לשאלה דאי חיישינן למאי נ"מ נאמר במתני' אעפ"י דיש לו סימנים בגופ' וכלי' הא בכלים בלא"ה חיישינן לשאלה ועוד דכן משמעות הש"ס סימני' דרבנן דמשמע מה"ט אין מעידי' ומי לנו גדול הגאון מהרא"וו שפסק בהג"ה ש"ע אה"ע כשיטת דל"ח לשאלה ומסיק כדעת מהרא"י דאם יש עוד אומדנ' יש לצרף הכלי' ול"ח לשאלה ובנ"ז ודאי אומדנ' חדא הפאטאגראפיא אפשר דהוי סי' מובהק כמ"ש לעיל, ועוד דכמה שנים אשר אבד זכרו וידוע שי' המבי"ט שהביא בשם ת' הרא"ש בשם הגאון מו"ה קלונימוס דבזה אפי' ע"י קול הברה משיאי' את אשתו ולדעתו להמתין שנה אחת וידוע במרדכי מס' יבמות הביא סי' מהר"א וורדין שיעור דאבדת זכרו ד' שנים ובנ"ז עוד יותר ול"ז להבין דברי מרן חת"ס שהביא בכמה תשובות דברי מבי"ט הנ"ל וכתב כי חלילה לסמוך עד"ז אפילו לסניף והא גם המבי"ט לא סמך עד"ז לבד רק בצירוף קול הברה וגם לא מפי עצמו אמר' רק בשם ת' הרא"ש ובשם הגאון מהר"ק והנני להסכמ' אח' בהתיר' דאתת' וכמ"ש הדרג"ק וכמשיבי' למכשור' דברי עבד לעבדי ד' כל הימים המחוי קידה מול הדג"ק ואסיים בכל חתמי ברכות כא"נ הטהורה וקדושה ונפש דוש"ת:

הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ ק"ק מאד יצ"ו:

סימן ו

שוי"ר לכבוד הרב הה"ג וכו' כש"ת מוה'
יעקב אלימלך פאנעט שליט"א אבד"ק מאראשוואשארהעלי יצ"ו,
יק"מ בא לידי ע"נ ע"ד האיש מנחם מענדל בן ר' יעקב ע"ה אשר הי' בשדה קרוב במדינה סערביען ואשר לפי עדות בע"פ ומכתבי ערכאו' ופשוטי' דנפל במלחמה ומת ושני פ' עדות בכלל ועל כול' העיר כת"ה לפקפק בהם כמ"ש במכתבו בסדר נכון:
א) אשר אבי האשה הגיד כי שכינו כתב שמת במלחמה והביא עד"ז דברי ש"ע סי' י"ז סעיף י"א דעפ"י כתב מגוי אין מועיל וה"ה דברי הרמב"ם פ' י"ג מה' גרושי' שפסק הך דהתוספתא שהביא הרי"ף ס"מ יבמות ובפ"ב מ' כתובות בסוגי' דעדים שאמרו וכתב וכשידוע שהוא כתב ישראל וידוע מ"ש בזה במ"מ ובב"י תמה בזה למה לא יועיל אם מסל"ת בכתב כמו בע"פ והוא חדוש הלכה כמ"ש בחמ"ח וראיתי בס' בית מאיר שאין זה חדוש רק אם כאמר כדעת הריב"ש דמסל"ת ל"צ קשור דברים משא"כ לדעת האומרים שצריך ק"ד כנראה מדברי הרמב"ם ות' הר"ן סי' ג' אין זה חדוש דהא לשון התוספתא והירושלמי מצאו כתוב פלוני מת ותו לא א"כ אין כאן ק"ד וזה שכתב הרמב"ם וידוע דרך פירוש על התוספתא ולא בדרך תנאי והנה לפי"ז מה לנו עוד חדוש אפילו נאמר דל"צ ק"ד מ"מ הא מבואר בהרי"ף מ' כתובות פ"ב הנ"ל וכן בר"ן שם דאמרו בעדים שכתבו הדברים למען זכרון דברים ולהעיד אחר כמה שנים וכמ"ש שם בגמ' לר"י ורבא כותב אדם עדותו וכו' וא"כ כבר מפורש דאיירי בכוונ' לעדות ממש וא"כ ס"ס צריך לפרש התוספתא כמ"ש דבידוע שהוא כתב ישראל דבכוונה לעדות הא קיימ"ל כר"י וכחכמים שנ' במס' יבמות דף קכ"א דבגוי שמכוון לעדות אינו מועיל אפילו אינו מכוון להתיר א"כ שוב אינו מוכח מהרמב"ם דבכותב דרך מסל"ת דאינו מועיל ולפי"ז אם נאמר כן בנ"ז שאבי האשה מעיד שכתב לו. שלא עפ"י שאלה וכ"כ כבתו הרי מבואר בב"ש ס"ק כ"א ושם מחלוק' אם ישראל מפי גוי צ"ל שהי' מסל"ת דגוי מפי גוי נראה דעת רמ"א לעיקר דל"ב לומר דהי' מסל"ת ובט"ז היקל גם בישראל מפי גוי ומ"ש כת"ה דכיון הכתב אין לפנינו, חיישינן דלמא אינו מסל"ת וכתב בכוונ' כדי להתיר ואינו יודע למה ניחוש לזה שאין דרכו בכך בין הגוי' והא כתב בב"ש ס"ק מ' דשאר חששות וכש"כ רחוקות אין לחוש וכיון שאבי האשה העיד שהי' לפ"ת למה לא יהא נאמן וכש"כ לפי"ד עזרת נשים שהביא מעכ"ת הי' מקום להתירו ולא נחוש לשאר חששות ואפשר ג"כ לברר ולהציע המכתבים כמ"ש הרמב"ם בין היכ' דאפשר לברר ובין לא אפשר ועד שני קיל מעד ראשון

כידוע ומ"מ מפני שאנו מדמין עשה מעשה עכ"פ לענ"ד סניף הוא שיש בו ממש שארית התירי' כמ"ש לקמן בס"ד:

ב) על מכתב של גאל בעלא פקפק מעכ"ת שכפי נשמע עלי' מחלל שבת בפרהסיא והא מבואר בסעיף ג' דפסול עדות דאורייתא אינו רק כגוי במסלפ"ת והנ"ל מעיד ב"פ א' בלא שאלה מ"מ הא הוי עפ"י כתב וכיון שנדון כגוי לא מהני כמ"ש לעיל לפי פסק הרמב"ם וכתב ב' הי' עפ"י שאלה וגם כיון להתיר כמ"ש בהעתק מכתבו והנה בת' אמרי אש ח"ב סי' כ"ב שם פקפק על עדות סתם בעלי מלחמות שהם עושים עבירות נכשלים במאכלות אסורים ומחללי' שבתות אם כי תחילתן באונס סופו ברצון עיי"ש והמכתב הנ"ל ערוך להגאון מהרי"א בעה"מ שו"ת יהודה יעלה ובשו"ת הנ"ל נראה להדי' שסומך על הכרעת מהרי"א ובח"ב סי' ט"ז מביא כל שו"ת הנאמרים בענין זה והביא שם דברי מהרי"ו שהביא בב"י סי ל"ד בח"מ דעתו כי כל זמן שלא התר' לבעל' עברות דאוריית' אינו פסול רק מדרבנן ואם כי הב"י חולק עלי' מ"מ הא מביא דברי מ"כ דעכ"פ צריכים להעיד עלי' בב"ד וכל שלא העידו בפניו או שלב"פ אינו פוסל רק מדרבנן והא פסולי עדות דרבנן נאמנים בעדות אשה וכן מסקנתו לסמוך אחרי שקבלו עדותן וראיתי בתשו' מהרמשי"ק דברי כנה"ג סי' י"ז אות ל"ד בהג"ה הטור שהביא בשם בנימין זאב דסתם אנשים שאין אנו יודעים בהם תולים שהם פסולים דאורייתא ואפשר לומר דמ"מ אין מזה סתיר' לתשו' מהרי"א דכוונתו שאנו תולי' דכבר נפסלי' ע"י עדות בבי"ד דבזמן ההוא ידוע' הי' מצויי' בדינ' ועפ"י עדות אנו תולי' דא' מבע"ד הביא עדות שהעיד' בב"ד שפסולים כמ"ש במסכת סנהדרין דף כ"ז כיו"ב משא"כ בזה"ז לא שכיח כלל ולא נשמע מעולם מכיו"ב וא"כ בנ"ז ג"כ יש לנו סמוכי' ע"ד מהרי"א. וראיתי מעכ"ת הביא דברי נמ"י פ' ז"ב שהביא פ"ת והובא בקצ"ח סימן מ"ו וסימן כ"ב דבעדות אשה לא נפסל רק עד ר' דחמס ובנתיבות השיג עליו בטעמי' שהובא באחרונים, עיין תשובת עטרת חכמים כיו"ב ומעכ"ת ק"ל ע"ד נמ"י ממ"ש יבמות דף כ"ה דמקשי במ"ש במתניתין הרגתי' לא ישא אשתו הא לאחרים מותרת והא אמר ר"נ גזלן דאורייתא פסול עדות אשה ומה קושי' דרוצח אינו ר' דחמס ותמוה בעיני מה עלה ע"ד הא במס' סנהדרין דף כ"ז מבואר דרוצח קשה מכול' דהוי רע לשמים ורע לבריות ועד זומם בנפשות פסול לכ"ע שם בפלוגתא דר"מ ור"י דר"מ ס"ל דבין לנפשות בין לממונ' פסול לכל עדות ולר"י דוק' מנפשות החמור' קל אבל בממונ' כשר ושם בס"ד דאביי כר"מ ורבא כר"י ועיי"ש במסקנא דרבא כר"י דבעי עד ר' דחמס ואביי כר"מ והכלל דמגזלן ילפינן תרי מילי א' אוכל נבילות לתיעבן אם כי אינו בחמס מ"מ חשוד משום ממונ' ותו ילפינן דכל שהוא רע לשמים

ורע לבריות הוי עד ר' דחמס וע"ג רוצח קשה מכול' א"כ אדרבא פריך שפיר ביבמות בדרך כש"כ וק"ו והנה עיינתי בנמו"י ול"ז להבין במ"ש כי רק רשע דחמס פסול לעדות אשה מה שייכת זה לכאן בנמו"י נאמר רק לאביי דס"ל דגם אוכל נבלות להכעיס דפסול דעכ"פ רשע הוא עד"ז קאמר בנמו"י דאין טעמים דאביי משום דעביד עבר' רק משום גזירה דרחמנא אל תשת רשע עד וכיון שכן דוק' היכא דבעי עדות אבל באסורי' דל"ב עדות ואפילו אשה מהמנ' כשר להעיד ולא נזכר שוב דבר בעדות אשה והא י"ל דבעדות אשה בזה אוקמ' אדאורייתא כמ"ש לענין ערכאו' בחת"ס סימן מ"ג הנ"ל בשם מהרמ"ב ז"ל דלא הקילו בעדות אשה רק מ"ש חכמים מסלפ"ת ושאר דברים התלוי' בעדות אם כי אומדנ' דמוכח שאומרים אמת מ"מ הניחו על ד"ת כמ"ש בתשו' הרא"ש שנטה לאסור עדות אונסים אם כי סופן בכשרות ואומרי' אמת לאחר שחוזרי' בתשובה כמ"כ בזה לענין עדות אשה שהאמינו עד א' עבד ואשה מ"מ עדות פסול דאורייתא דקיימ"ל כאביי דכל חיוב' מלקיות פסולי' והא שייך בה עדות דהוי דבר שבערוה וחזקת א"א ע"כ לא אדע שום רמז מדברי נמו"י ועכ"ח דמ"ש דכשר היינו בדבר שאינו חשוד לאותה דבר כגון לענין טבל וכלאים וכיו"ב ואינו מחמירי' אנשי דעלמ' כמ"ש ביו"ד סימן קי"ט ובזה אדרבה גם ר' דחמס כשר כמ"ש רמ"א בסי' קכ"ז דכל פסולי' לעדות נאמני' באסורי' והרי כתבו התוס' פ"ק דמס' חולין גבי מי שנגנבו גדיי' ומצאו שחוטי' דמותרי משום שחיטה דאעפ"י שחשוד על הגנבה אינו חשוד על שחיטה וכן מורי בפוסקים א"כ הלא להדי' דלא שייך בזה כלל חומר' דחמס זה לענ"ד כוונת הנמו"י והארכתי בזה למען העמיד עד"א כנ"ל ועכ"פ לדעת מהרי"א אין לבטל עדות של גאל בעלא לגמרי ויש סניף כנ"ל:

ג) עפ"י עדות ערכאות בנ"ז ע"י מכתב קאמאנדא הביא כת"ה דברי מ' חת"ס סימן מ"ג מ"ד וצ"ד ושוב הביא החולקי' עליו ה"ה דברי תשובת דברי חיים שכן קבל מחמיו הגאון מהרב"פ ז"ל וכ"כ בתשובת עטרת חכמים סימן ו' ועיקר חששא משום דערכאו' בעצמ' אינו רואה שום דבר רק המשמשי' וכן העיר בתשובת בית אפרים סימן ל"א ובתשובת א"א ותשובת אבני צדק הנה במהרמשי"ק סימן מ"ב הביא כל דברי הגאונים והשיב עליהם דהא בערכאות ג"כ הכי הוי כמ"ש בח"מ סימן ס"ח עדים סתמ' מעידי' לפניהם והם מקיימי' עדותן וראיתי עוד מ"ש בתשוב' ע"ח דדווקא ערכאות שהם דייני' דמ"ש רש"י ז"ל והכי מה דיינות שייך בעדות אשה והנה הגאונים בתשובותיהם סמכו ע"ד מהרי"ק ותשו' צ"צ סימן מ"ב שהוכיח מהסוגיא דערכאות שם דהיינו טעמי דבגטי נשים אינו סמכו על עדותן דלאו בני כריתות ננהו ומשמע דבל"ז הי' סמכו כן דייק במהרי"ק לענין עובד' דידי' ברוצח שהודה שלא במל"ת וכן בתשובת צ"צ הנ"ל ומה דיינו שייך

בגטי נשים ועיין במהרמשי"ק בפיר' דברי מהרי"ק ועכ"ח לומר דבברור דלא מרעי נפשי' סומכי' עליהם ועיין בתשובת דברי חיים ח"א סימן ל"ג שהביא כל הנ"ל ושם דעתו דיש סמכו בעדות אשה ע"י ערכאות ולא אדע איזה באחרונ' וראיתי עוד בתשובת עטרת חכמים דערכאו' וכן הרופא אינו מבחין ואינו רואה כלל רק המשמש מזכיר כל הנ"ל לפניו וכי עלי' נסמוך שהוא יכוון ג"כ להעיד וכן בתשו' דברי חיים כתב ששאל לבע"מ על הכמוס בענין זה וכ' כי הפעלדוועבעל שואל לבע"מ מיומי הכופלי' ועי"כ משיבי' הבע"מ והנה ידוע כי הנתוסי' משתני' לפי פקודת המלך ושרים הגבוהים וידוע כי בזה"ז אפילו בשאר חולי' שמתו הפקוד' בתוקף שהרופא עצמו צריך לבדקו ולכתוב ולחתום בחת"י הטאטענשיין, וגם באתי להתודע אצל הבע"מ ישראלים היאך הכמוס לענין ההודע' להקאמאנדא והשיב לי כי ישנו עד"ז רעגימענט לבד נקראו סאניטענוסע- אבטהיילונג ולהם נתן דפוסים]דרוקקסארטען[שם נרשם בדפוס ראשי פרקי' בדרך הציגניססע והם ממלאים אותו דפוסים לאח"ז ומזכירין כזאת וכזאת להקאמאנדא ואין כאן שום שאלה רק מעצמו מזכירי' הכל אשר נעשה א"כ לא שייכ' חששות הנ"ל והנה ראיתי בתשו' פרשת מרדכי סימן כ"ו וידוע כי הגאון ז"ל הוא אשר הביא בחת"ס סימן מ"ג שפקפק ע"ד מתשו' הרא"ש כידוע ושם בסי' כ"ו הי' עובד' שמת בע"מ בשפיטאל עיר וויען ובא הודעה מן המשגיח א"י וגם נדפס בצייטונג על הנעדר וסמך בזה ע"ד בסבר' עמוק' עפ"י מ"ש במס' יבמות דף קכ"א לדברי ר"י דס"ל דגם במכוון להעיד לא הוי מסל"ת היאך משכחת לי' מסל"ת והביא כמו האי דאזל וקאמר מאן איכ' בי' חיואיי שכיב חיואי וקשי' מה עדיפות' דהא חזינן דדעתו להודיע' למי שצריך להתודע לאיזה צורך יהי' מה שתהי' אלא שלא מכוון להעיד אלא דזה שנחוש שמכוון להעיד היינו באומר אנשים ידועים וניכרים ולא קטרח אבל זה שהכריז בפמבי לאנשי דעלמ' לא שייך עדות דבשאר עניני' דאמר י"ל דמשקר ומהתל בחברו או חברו אבל בזה שמוציא קול לא שייך התי' השטאה ועוד דטרח כול' האי]ועיין בהריטב"א יבמות שם הסבר' כי דמחי' לאכריז ל"צ לומר קברתי' אפילו לשי' הרמב"ם[וא"כ בעובד' דידי' שנדפס בצייטוכג לאכרז' לעלמ' והוי שפיר כמסל"ת אפילו אם התכלית להודיע למי שצריך לידע מ"מ אינו אומר להם דבר במיוחד וג כי המדפיס וגם המשגיח שאומר למדפיס אינו רק לקיים פקידת המלך אשר שם חק להבדיל החיים לשאי"ח ועוד מסיק שם דגם חששא משום כתב גוי לא שייך אפילו לסבר' הרמב"ם דבעי כתב ישראל ה"ט כמ"ש בלח"מ דאם בכוונ' כתיב הוי מתכוון להעיד ואם שלא בכוונה דילמא כתב בדרך השטאה משא"כ בנ"ז לא שייך מכוון להעיד וכש"כ דלא שייך השטאה הכל למען קיים פקידת המלך ועוד שם מסקנת'

דכיון שהוא חק המלכות לידע ולהודע מי בחיים ומי שאינו א"א בלי שום אופן שישקר' ועדיף ממסלפ"ת דשם אפשר דמ"מ משקר משא"כ בזה ודאי הוא שאינו משקר וכיון שכן אפילו מתכוון להעיד עדיף ממסלפ"ת והביא דברי מהרי"ק הנ"ל ובזה גם מ"ש מדברי הרא"ש בתשו' דשם באנוסי' העמיד' על ד"ת משום דעכ"פ דאפשר שמשקרי' וגם כי קודם שעשו תשובה לא הי' משויחי' לעדות נאמני' משא"כ בנ"ז ג"כ כבר אמרינן כי המזכירי' הם רעגימענט לבדן והם מזכירי' בלא שאלה ולקיים פקידתן והוי ודאי מסלפ"ת וגם ודאי אינו משקרי' והוי דומי' דדפוסי צייטונג ה"נ כן דהאקומאנד' שהעריך מכתב להאנא- טער אין כוונתו להנאטער בעצמו אך ורק לרשום כל דבריו עפ"י מאטריקעל והא האי מאטריקעל אינו למען האנאטער אך ורק כמ"כ להתודע לשרי הקאמיטאט ושרי המדינה וגם לכל מי שצריך לידע כידוע שכל מי שבא לנאטער להתודע, צריך להודע לו מ"ש במאטריקעל ומה בין זה לזה והוי כמכריז בעלמא וגם קטרח ונחית להכריז, ועוד ישנ' כאן אומדנית ששלח אויס- צייכנונג של כסף והוקבע לאשתו פמכזיאן דומי' דמס' יבמות דף קכ"ז שהוציא' מקלו דחשוב לי' רגלים לדבר ואומדנ' כמ"ש בתוס' שם ובמפרשי' ראשונים ע"כ לענ"ד יש לנו די לסמוך ע"ד הגאונים שסמכו בעדות ערכאות ומרן חת"ס העיד כי ג"פ היתרה יצא לפי עדות ערכאות וכן כ' בתשוב' שו"מ ח"א דכ"פ יצא להיתר ומיישב שם מ"ש הגאון מהרמ"ב שם בתשו' חת"ס סימן מ"ג ז"ל עיי"ש וכש"כ דעובד' זו דומ' מ"ש בתשו' פרשת מרדכי דהוה מסלפ"ת ממש וגם עדיף כנ"ל וכמ"ש בס"ד: ד) ע"י גבי"ע מר' גדלי' מפי אשת' שהערל שהי' לעת הואיינריקקען ואמר לאשתו בלי שאלה וחיפש אצלו האוהר והקעט ולא מצא והי' זה כמו קברתי' כמ"ש בת' הר"ן סימן ג' דנגיע' בגופו ברור שמת ומה שחשש כת"ה דזה יותר מב' שנים דילמא שכחה והי' ע"י שאלה והנה כבר הבאתי דברי ב"ש ס"ק מ' בזה דאין לחוש שאר חששות והא בכתובו בסוגי' דעדים שאמרו אמרי' דזוכרי' עדות כמה שנים רק מ"ש מעכ"ת דילמא מה שחקר ר' גדלי' לע"ע בגופו דעובדי נאמר שהכיר בטוב ואפי' הגעלבע שנויטצען וחשש מעכ"ת דילמא מ"ש שהכיר' מחמת זה הסימן הוה והנה כיו"ב מצינו בנוב"י מהדו"ק סימן ט"ו אם שם נראה מדברי העד שנתן סיבה להכירתו מחמת שראה סימני' גופו משא"כ בנ"ז שאמר בלשון אפי' ואדרבה משמע מדברים לא מבעי' ע"י הכרה ודאי מעיד אלא שאפי' מסתייע מהסימני' ועיין בחת"ס סי' ס"ח עובד' כזו שהגידו העדים בטב"ע ואמרו ג"כ סימנים שאין בהם ממש וכן נמצא בנוב"י טב"ע בכלים וכמ"כ סימני' וכיון שמתחילי' כשאמר לאשה ולבעלה באר היטב שהי' מכירו מאז ולא הזכיר כנ"ל מסימן זה אם נראה לעין שהי' בטב"ע לבד ג"כ מלענין מעלות המסלפית שנאמר ממנו

קברתי' האיש לשאול לר' משה מהרי"א אם ראה שחפש אצלו האוהר והקעט והא ראי' שאחרים קברוהו ג"כ מהני כמבואר בריב"ש סי' שע"ח:

ה) היתר עפ"י גב"ע מר' משה בר דוב ולא חסר ממנו דבר רק מ"ש ולא אמר קברתיו ומעכ"ת שפיר קאמר ודברי הרמ"א שהביא שי' המרדכי דאם לא ראה ההריגה והעיד ברור דברים שמת לא בעי קברתיו לבד מזה הא מדברי הר"ן בתשובה וכן בתשובת הריב"ש סימן הנ"ל משמע דרוב הפוסקים חולקי' על הרי"ף והרמב"ם בעד א' במלחמה ולא בעי קברתיו וכ"פ הרמב"ם במלחמות והביא ראי' לדברי הירושלמי והרא"ש המורי' בזה שי' הראב"ד שהביא ראי' במ"ד בגמ' טבע חסא ולא קאמר בגמ' שם רק משום דהוה מים שאל"ס משמע דביש סוף תנשא לכתחילה והא ל"א קברתיו והרא"ש השיב עלי' דבמים שיש להם סוף לא שייך בדדמי ברואה מד' רוחות ושהה כשיעור יציאת נשמתו וראיתי בס' עצי ארזים אות קצ"ג שתמוה בעיניו על תשובה זו דעכ"פ הא מבורר בגמ' דף קט"ו דמים שאל"ס הוה כמלחמה ובעי קברתיו כמ"ש מעובד' דשני ת"ח שהשיא רבי נשותיה' והא לדעת הרא"ש נראה דבלא אמר קברתיו תצא והיאך קאמר בגמ' שם דעל דיבורו דר"נ שאמר טבע חסא נשאת לאחר ובדיעבד ל"ת והא כיון דלא אמר קברתיו מה"ט תצא ג"כ א"כ ראיות הראב"ד כראוי מוצק אם לא שנאמר לדעת הרא"ש דס"ל כדעת המרדכי שהביא בשם ר"ש וראבי"ה דבנכרי מסלפ"ת לא בעינן קברתיו א"כ לפי"ז בנ"ז ממנ"פ מותרת ועוד יש לסניף במ"ש בק"ע בשם מהריב"ל דישראל מנכרי או נכרי מפי נכרי מלפ"ת תולי' לומר דהראשון אמר קברתיו כיון דלא בעי רק טלטול בעלמ' וגם יש דעות בראה לאחר הריגה ל"ב קברתי' וגם יש דעות דנכרי מסלפ"ת לא בעי קברתיו כדי לסמוך עד"ז עיי"ש וגם בתשו' מהרמ"ל סימן ק"ה עשה סמוכי' בכיו"ב בהיעתק המלחמה ממקום הנ"ל וכפי הנראה ראה ר' משה אח"כ ואחר שהגיד לו מהאיש גאל בעלא ויש לחקור עד"ז ועוד אם נאמר דהכתב מהאקאמאנדא שנאמר מפי המיליטער אתי' בפשיט' שתולי' אומרי' קברתיו עפ"י דברי מהריב"ל וגם לפימ"ש לעיל בשם תשובת פרשת מרדכי דהמזכיר לפני השר קאמאנדא הם בל"ס מסלפ"ת וראיתי מ"ש מעכ"ת ע"ד שהי' ג' ימים ומשוה לספקו. ולדעת הרשב"א חיישינן מ"מ יש להצטרף דעת ר"ת בלא נחבל בפניו מעידי' אפי' אחר ג' ימים ועיין בתשו' חת"ס סימן נ"א וסימן נ"ג שביאר דברי ר"ת היטב לפימ"ש בספרו ספר הישר דשם מתרץ כל הקושיו' שהקש' עליו בראשונים ובסימן נ"ג סמך ע"ז ע"י סניפי היתרים וכן ראיתי בתשו' מהר"מ אלשי"ך דבס' ג' ימים יש לסמוך ע"ד ר"ת בפרט כשאין הגוי אמר רק ע"י אחרים ששמעו ממנו כמ"ש הרמב"ם דבעד מפי עד דהעד שני אי"צ לברר דבריו וה"נ יש לצרף עדות הבי דואר דודאי

לא שייך בזה השטאה או כוונו עדות אך ורק מודעי' מ"מ שאין אפשר ליתן המכתב לידו וכמ"ש בתשובת פרשת מרדכי דבמקום דלא שייך השטאה וכוונת עדות מהני אפי' כתב גוי ובל"ס נאמר כבי דואר כי כבר מת ושוב יש לומר כדברי מהריב"ל דתלי' לומר שנאמר מפיהם שכבר נקבר ועיין בחת"ס שחשוב כענין זה החזרה מבי דואר כאלו מקיים וי"ל לפי"ז דבמקיים לכ"ע מועיל ופשיט' דהוה עכ"פ ב' גויי' מסל"ת זה של"ב זה ול"צ ג"כ משום מעליות' דערכאות וכמ"ש בחת"ס סימן מ"ד סיומא דמלתא דשריות' דהאי אתת' אשת ר' מנחם מענדל ע"ה לענ"ד ידים ורגלים להמתירים ואם עוד גדולי הוראה יסכימו אתנו גם אני כמשיב' למכשור' כנ"ל

ידידו דוש"ת:

הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן ז

שוי"ר על ראש ידי"ע וי"ב ה"ה כבוד הרב הגאון המובהק ציס"ע וכו' כקש"ת מוה' ישעי' שליט"א אבד"ק ווייטצען יצ"ו:

הנני במודע כי בא לידי פתשגן הכתב למען תק"ע ומאשר ענותנות' הרבני לעיין בהנך תקונים של עגונות בזה"ז לפענ"ד ורק כמה אותיות אשר לא הורגלתי בהם לא יכולתי להבינם על בורי' ובל"ס ה"ה כתיקון היו"ט ואפשר דברים להוסיף א') להשתדל שיהי' המעיד מסלפ"ת לפימ"ש הרמ"א סימן י"ז סעיף י"ז שהביא שי' המרדכי דבמסל"ת לא בעי קברתיו ונראה כי הב"ש הסכים אתו במקצת עכ"פ בראה שנהרג ועיין שם בב"ש ס"ק קנ"ה וגם כי בתשו' אמרי אש ח"ב סימן ר"ה מפקפק קצת בעדים אנשי מלחמה בלא מסל"ת ועיין בתשו' מהרי"א בענין זה. ב) לשאול אם ראה בעת מלחמה במקומו או שראה אחרי שנסוגו האויבי' לאחור או שהועתקי' המלחמה לאחד שאר מקומות ומצאו במקום א' דחשבו במרדכי כמו מת על מטתו הביא ג"כ הרמ"א שם. ג) איך ובאופן מה מצאו החל]שוס[אם במקום שא"א לחיות עוד כגון במוח ולב ג"כ דעת המרדכי להקל דלא שייך זה בדדמי לענין עדות ערכאות במלחמה הנוראה זו, וקצת יש לעיין כי לפימ"ש במכתבי עתים נמצא כ"פ דלא מכוונ' כ"כ ונמצא כמה הכחשות וסתירת נגד דבריהם גם במקום זה נמצא דברים כנ"ל ע"כ לענ"ד יש להזהר בעדות ערכאות וכן בעדים בעלי מלחמה מהדברים אשר דיינתי לעיל כתבתי רק לפום רהוט' וכהד"ג בל"ס יבא על העיון הדק היטב

ידידו דוש"ת:

הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן ח

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרב הגאון וכו' כש"ת מו"ה זוסמאן סופר נ"י רב"ד ק"ק בודאפעסט יצ"ו:

הנני ע"ד אשה עגונה מאיש שוואַרץ דיולא וכו' לדעתי אין שום בירור במכתב הנ"ל כי המלות "צום אפפער געפאללען", "צו גרונדע געגאנגען"אינו מורה על המיתה דילמא ע"י הכאת וירת חצים נעשי' נפצעים או חגורים וחולים כמ"ש במס' יבמות ביריית חצים וכיו"ב והשיב לי דלפי דעתו מפני הרחמנות וועגען שאנונג דער פערוואנדטע האט עס אומגע- שריעבען[ובפרט מ"ש שהתיר החבלים וקשרים למען שיהי' בידם לברוח נראה שהי' בהם עוד חיותן והנה גם לוטה פה האורטייל של בעצירקס:

געריכט ממישקאלץ ושם נאמר בלשון הגר)(ולפי הבנתי הוא שנהרג והנה בעצירקסגערייכט מקרי ערכאות כיון שהוא נפקד ממקום גבוה]מיניסטעריאום [כמ"ש בשו"ת כת"ס סימן כ"ג אלא שיש לדון אם מלת הנ"ל ה"ה דברי של הבעצירקסאווט שכן שפטו בהוכח' מדברי הנאטער ראדנאי או שכן פירש דבריו בזה הלשון לפניהם ואמר לי האדוואקאט כי מצווי' ועומדים לשלוח הפראטאקאל או לילך בעצמם ולהראות לפני הצדדי' הנוגעים בדברי הנ"ל ע"כ אפשר דאם הרב הגאב"ד יתוודע ע"ד הנ"ל ויתברר כי כן פירש לשונו לפניהם יש מקום להתיר' דעכ"פ אין דברים סותרי' במכתבו דנימא כיון שהגיד אין חוזר ומגיד ועיין בק"ע קנ"ט ק"ר שהביא הב"ש ס"ק כ"ג ועוד בק"ע קס"א קס"ב. וע"ד העדות של ר' שמואל יצחק גראד כתב לי הגאון מסעמיהאל דהוה ס' מסל"ת ויש לסמוך על פשוטות דס' מסל"ת להקל ולפי"ד כת"ה אין כאן ס' שאמר לדרוש ולחקור ועוד הרי יש לשאול עד"ז והד"ג ודאי שאל אותה האיך נעשה ההודעה. ועל העדות של האשה גיטל רוס והנה הבל הוא וכו' אלא שהגנ"י מדו לי' למ"ש הר"ן בתשו' דטלטול והזזה הוה קברתיו כיון שלא הניע עצמו ולא רפרף והתרת החבלים מהם הי' כמו הזזה והנה הר"ן איירי אחרי שהעידה עליו שמת דרק לענין לכתחילה בעיקר קברתיו בעד א' אבל לדון בזה על המיתה אפשר דלא הזיזו עצמן שיהי' דומה בעיני הגזלנים כאלו מתו וכן איכא האי חשש' בת' מ"ב ובכ"א. וראיתי מ"ש כת"ה דלפי מ"ש בק"ע בת' מהר"י ז"ל כתב באות נ' אפשר דגם במלחמה קטנה צ"ל קברתיו וכמבואר בק"ע וגם נראה מדברי ח"מ שם דעתו אכן ראיתי בתשו' מ"ב סי' מ"ד מ"ה וסימן ק"ט אשר עובד' דילי' הי' הכל ע"י רוצחים מ"מ לא חייש דהוה בדדמי' רק במלחמה ובנטבע במים ועיין בתשו' מר"ן

חח"ס ח"ב סימן קל"ב דחייש לבדדמי ברוצחים בזה"ז דהמלכות מקפיד לענוש שופכי דמים והנה מ"ש בנ"ז אינו דומה למ"ש בתשו' חת"ס סימן מ"ג ומ"ד וצ"ד דהאנאטער אינו רק הדיוט והנה בתשו' כנסת יחזקאל סימן נ"ג אשר ישב על מדוכה זו בראשונה בנאמנות הערכאות בעדות אשה ויליף לי' ג"כ משטרות העולים בערכאות של גויים אם כי איסור' מממונא לא ילפינן הביא ע"ז דברי התוס' יבמות קט"ו דילפינן בדרג' דהיינו במסור' דגטין היכא דלא הוחזק' תח"י שוב"ש מממונ' שהוחזק' וה"נ ילפינן מערכאות דשייך בי' שוחד' לאסור' דל"ש בי' שוחד' ושם הי' העובד' כי כפריים איכרי' פשוטי' העידו לפני הערכאות דארץ פראנקרייך ונשלח מן הערכאות לארץ אשכנז וצ"ל דמתיירי לשקר הערכאות ועיין בתשו' מהרמשי"ק סי' מ"ב:

ידידו דוש"ת:

הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן ט

לכבוד ידידי הרב הגאון הגדול המפורסם בנש"ק וכו' כש"ת מוה' יוסף אלימלך כהנא נ"י, אבד"ק באניהאד יצ"ו:

הנני במודע כי יק"מ הד"ג בא לידי ואני משתתף בצערו של ת"ח וכו'. והנני ע"ד עובדא באשת נעורי' של המכונה ל' שטערן ע"ה אשר הי' בשביה ארץ רוסיא בעיר אונסי' ועשה מלאכה ביער כדרך השבוים ובא משם מכתב מארבעה א"י שנפטר וכולם כנתכוון' לזמן יום א', רק שהממונה אשר עלי' מוטל להודיע מן הנפטרים כתב שטערן ושמו בלע"ז Lipot כאשר הוא נקרא ג"כ בשאר מסל"ת, ועוד שנוי המקום כי לא כתב לבאניהאד רק למנאקאווא והתנצל עד"ז כי יען אשר שם המסחר של משפחת' וגם הוא הי' במסחר הנ"ל, ע"כ כתב לשם, והדר"ג מיישב ההכחש' כאשר בא כ"פ בתשו' כמ"ש הנוב"י מהד"ק סימן מ"א וכן בתשו' חת"ס ח"א סימן ע"א, ועיין בדברי חיים כיו"ב אלא דהא הראי' מחו"מ סי' כ"ט ול' אינו דשם הא אירי בעדים ישראלי' סתמ' כשרים ולמען שלא יהי' עדים מוכחשי שלא להשוותן רשעים אבל בא"י אשר עליהם נאמר אשר פיהם וגו' עיין בב"ב דף מ"ה. ניהו דמסל"ת נאמן אינו משום נאמנות עצמו רק משום דהענין דברי עצמ' מוכיחי' האמת ומנ"ל דבמכחישי' זא"ז דהדרינן ליישב דילמא הדרינן לעיקר הלכה דאין נאמנתן נאמנות, אלא שראיתי בקונט' עגונות תשו' הריב"ל שכתב דגם גבי א"י המכחישי' מלפ"ת מיישבי' דבריהם שלא יהי' הכחשה וצ"ל כיון דמסל"ת הוכח' גדולה דקושט' מהדרינן לומר קושטא קאי כמובן, ועוד הוסיף הדר"ג כיון דנודע במאקאווא

שאין איש שטערן אשר יצא א"כ הוה חפוש, והנה אם ידוע זמן יציאתו כתב ג"כ מהריב"ל דמהני חפוש ול"ח שיצא עוד א' קודם זמן ההוא עיי"ש בסי' ל"ו. ועיי' בק"ע סי' ק' וסי' ק"ד בשם תשו' מהרא"ם בנודע זמן יציאת' מהני ואין כאן סתירה, והרי כתב משם ממקום השבי' עיר אונסי' והוא נאמן עד"ז כמ"ש בק"ע סי ע"ד בשם מריב"ל, ועיי' בת' חת"ס ח"א סי' מ"ה כתב ג"כ דנאמן ודלא חיישינן לשני שוירי ובנ"ז ממנ"פ דאם נאמר דחיישי' לשני מאקאווא ועכ"ח העיד הממונ' על שטערן אחר א"כ אין כאן שוב הכחש' ויש כאן מסל"ת שהעיד בשמו ליפאט בלא הכחש' וא"צ ליישב דבריו ואינו דומ' לעובדא דנוב"י בסי' מ"א דעכ"ח הי' הכחשה בזמן כמובן. שנית מה שלא הזכיר שמו רק שם כנוי ידוע כי מהרשד"ם ס"ל כי שם כנוי עדיף לבד מזה הא משמע בת' מהרי"ט סי' ל' הובא בק"ע סי' שע"ה דהיכ' הכתב מוכח דעצמ' עם האשה מדבר שבעלה מת א"צ להזכיר שמות הנ"ל וכ"כ בת' שב יעקב סי' ח"י להדיא כיון שמעיד שבעלה של אשה זו בשמה מת מה לנו בשמות הנ"ל הלא ממילא ידוע' כי נתאלמנ' וה"נ בנ"ז כיון שמכתב האדרעססע על שם האשה וגם הזכיר שם "וויטווע" הלא להדיא כמו אמירה שמת בעלה פשיטא דאין מדקדקי' בשמות הנ"ל, ועיי' בת' מ"ב סי' ק"ט דשאר הוכחות מבוררי' מהני כמו שם אביו ושם עירו והביא דברי ת' הרמב"ם ע"ד נכרית שאמר' מסל"ת על יהודי שעשה מלאכת' בעדו בזה לבד התיר כיון שנודע לנו שעשה מלאכת' בעדו, ועיי' בתשו' צ"צ סי' נ"ב כיו"ב, וה"נ כיון שנודע שעשה מלאכה ביער כמ"ש מקודם לאשתו ובזה נאמן הי' כמ"ש לעיל בשם מהריב"ל ות' חת"ס סי' מ"ה. שלישית מ"ש הדר"ג במסל"ת עפ"י מכתב וידועי' דברי הרמב"ם בפי"ג מה"ג שכתב בלשונו וידוע שהוא כתב ישראל א"כ פשיטא לי' דכתב נכרי אינ' מועיל, וידוע מ"ש עליו דלמה לא מהני מסל"ת גם בכתב והרבה פרושים נאמרו בזה וכולם מפוקפקי' כידוע, ואני בתמיה' דאפי' נימא שזה כוונת הרמב"ם פשיטא דרק מסברת עצמו כ"כ הלא דרכו בקודש לאמור בלשון "יראה לי" וכאן כלאחר יד כפשוט הדבר ולכה"פ הי"ל לכתוב בלשון תנאי אם ידוע, אלא לענ"ד בפשיטות דהא קאי על לשון הבריית' בירושלמי תני' כוותי' דר"ב דאין משיאין דמפיהם ולא מפ"כ ותני' כוותי' דר"י דסיים הברייתא על מה שאמר דמשיאי' עפ"י עד א' ועכשיו דמשיאי' עפ"י אשה ועבד ושפחה משיאי' עפ"י כתב ופשיטא דכל משיאי' דתני בבריית' עפ"י עד איירי במתכוון לעדות ככל עדות וכש"כ לפימ"ש הר"ן במ' כתובות פ"ב גבי כותב אדם עדות בשטר שם הביא התוספת' שמסיים יפה כח עדות משטר דעדים שמעידי' שמת בעלה משיאי' את אשתו ולא עפ"י השטר והא שם וודאי איירי בעדות ממש בין לפי' ראשון ובין לפי' שני וכיון דאיירי בעדות ודא במתכוון דהיינו דומי' דעדות

ישראל שם דמתכוון לעדות דהא כתב כותב אדם עדותו בשטר עד"ז קאי דברי הרמב"ם וכתב בפשיטות דרך פירוש דוודאי אם גוי כתב עדותו כלומר שנמסר לו עדות פשיטא דמכוין להעיד ואין דבריו כלום ויותר מזה אין לדייק מדברי הרמב"ם:

אלא מה שיש להסתפק בנ"ז כיון שהכתב נכתב לאשה עצמה דכתבנו לעיל דזה מוציא מספיק' דהזכרת שמו מ"מ לענין כוונ' להעיד גרע לפימ"ש בק"ע סי' ס' בשם מהריב"ל דאם בא לבית האשה י"ל דכוונת' להעיד ואפשר מסל"ת בקשור דברים לא חיישי' לזה, ועוד ידוע כי הפקידה להודיע למשפחה גם בלא נשואי אשה, וגם מ"ש אם הממונה עד"ז דינ' כערכאו' הנה בתשו' מהר"ם שיק סי' מ"ב בבא לתרץ דברי מרן חת"ס סי' מ"ג מ"ד צדד ממ"ש בתש' בית אפרים ותש' א"א שהדבר נמסר להושמשי' ואינו ערכאות, והשיב דבשטרות העולי' בערכאות ג"כ הכי שמעידי' לפניהם ועושי' משפט אינ' רק אנשים בעלמא, וצ"ל דיש ב' מעלות דיראים מאוד לשקר כי עונשו חרוץ וגם הוא מילתא דעבידי' לגלוי' מיד והש"ך ביו"ד סי' צ"ח כתב במדל"ג מיד נאמן א"י אפי' אינו מסל"ת וסיים דצריך לחקור אם החותם הו' כמו חתימי הערכאות ואז מסכים להתיר אם אין בו יב"ש וא"כ יחקור אח"ז בחקי מדינ' ההיא או בחקי שרי מלחמה היאך נימוס בערכאו' וממונ' השבוי' אם כו"ח כמו הערכאו' דודאי ממונ' הנ"ל תחת שרי החיל מקום גבוה כידוע ואז ל"ה צריך לנו"נ בענין עדות בכתב:

והנה בהלכה זו פליגו אם צריך קיום ודעת מהריב"ל סי' ט"ז דרוב הפוסקי' ס"ל דאי"צ קיום. ובתשו' חת"ס תמה בזה על הרמב"ן מ"מ לא חיישי' לה' נשים ופסול דאוריית' זייפ' ולא שייך כאן לא חציף אינש לזייפ' דהא אין כאן טוען ונטען לומר דלא חציף כנגדן. והנה בתוס' מ' כתובות צ"ב אית' דאפי' מוחזק גזלן נאמן על שטרו מה"ת דאפי' חשוד מ"מ מתיירא דמתגלה בהתותי' א"כ בעדות אשה מפני מה לא נימא דאפי' ה' נשים אם כי חשודי' לקלקל' מ"מ לא נחשוד אותן לזייפי' אפי' פסול דאורייי' דומי' דגזלן דלא ניחוש מה"ט שלא יתגלה לזייפני' דסתם עדות אשה בא לפני ב"ד וכמ"ש בסי' י"ז סעי' ט"ל דצריך ב"ד של ג' להתירו. והנה בנ"ז וודאי לא שייך בלא"ה חששא דה' נשים דידוע דאין שם מצוי' כלל בארץ רוסיא,

וראיתי עוד להדר"ג בספיק' דלא הזכיר שמו עצם ולא שם אביו, לפימ"ש בנוב"י מהדו"ק סי' מ"ו גם שם כנוי וועלי שיקברוה באמבורג שכתב שם אם כי שכיחי שיירות באמבורג מ"מ לא שכיחי שבאי' שם ממקום אחר להתיישב שם בדירתן וכיון שלא הוחזק' ב' וועלי ג"כ לא צריך לחוש על וועלי אחר, וא"כ ה"נ בעל מלחמה ושבוי והממונ' הזכיר שהוא יהודי כמ"ש "סעמניטישע רעליגאן" ודאי רוב ישראלי' לי' אינ' שבוי', וא"כ גם

כאן אינ' שכיחי' ולא הוחזק' וגם מדברי הדר"ג יש לדמות לעובד' דידי' דהוה שם העשוי' להשתנות ממ"ש בעצמ' שישנה שמו בארץ אחרת, ה"נ עשוי' להשתנות ע"י שמו במסחר שבק"ק מאקאווא ויש ידים ורגליים להתיר' דאתת' של שטערן, ואם עוד יסכימו אתנו שני גדולי ההוראה הנני כמסיב' למכשורי להתיר' ואסיים בכל חותמי
ברכות ידידו דוש"ת:
הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן י

לכבוד יד"ע ומר ידי"נ הגאון הרב המובהק המפורסם צדיק תמים בנש"ק כקש"ת מהו' שלמה זלמן שליט"א אבד"קק שאאלוי יצ"ו:
אחרי מודי' דרבנן פני הדר"ג הנני במודע כי יק"מ בא לידי כעין קו"ע אשר בו צלל במים אדירים מאסף כל המקומות רו"א בשו"ת למען התיר' דעגונה שהית' אשת ר' דוד צבי גראס ע"ה אשר באו בו מכתבים מבע"מ שנפטר ומת ע"י קנה שרפה שמצא' במלחמה במדינת איטאליען 1915 למספרם וגם זאת שהוא עיקר אשר גוי א' (Many Janos) בע"פ וכבוד הדר"ג החכים עשות אות' מסל"ת וגה"ע הי' בבד"צ גרוו"ד יצ"ו וענותנותו הרבני למען אסכים להתיר' ובאמת א"צ למך ערך כמוני כי ברב גדולתו ביאר באורך ורוחב צדדי ההיתר ע"נ. והנה מ"ש הדר"ג כי המכתבי' לא יועילו להתיר' דלא נאמר קברתיו ועוד הא לדעת הרמב"ם הביא' בש"ע סעיף י"א צריך לידע שהוא כתב ישראל א"כ עכ"ח דכתב גוי אפילו כמסל"ת לא מהני כמ"ש במ"מ וכ"מ דדוקא מל"ת בע"פ ולא מסל"ת בכתב וכתבו שהוא חדוש דין. והנה מקדמת דנא עמדתי ע"ד מפרשי הרמב"ם דלדבריהם בין לדברי מ"מ וכ"מ ודברי ב"מ הם דברי הרמב"ם מפי עצמ' אמר' ובגמרא אין זכרון לחלק בזה והא ידוע כי דרכו של הרמב"ם בכגון זה לומר בלשון וירא לי או לכה"פ הי' מקום לומר בלשון תנאי במד"א והכ' כתב בלשון ונודע דמורה שהוא פשיטות מובן מעצמו ואם הוא חדוש דין האיך אפשר לומר כן ע"כ לע"ד פשוט כי דברי הרמב"ם ה"ה דברי תוספת' שהביא הר"ן פ"ב מס' כתובות במה דתני' שם ד' כ' ת"ר כותב אדם עדות' על השטר ומעיד עלי' לאח' כמה ימים עעו"ש ברי"ף ב' לשונות בחר בלשון שני וכתב הר"ן כי לשון ב' יחדיו מצומדים עם דברי התוספת' במ"ש יפה כח העדים מכח השטר ויפה כח השטר מכח העדים יפה כח העדים דכשהעידו בכתב פלוני מת אין משיאי' את אשתו ואם אמרו שמענו ושכחנו ושוב נזכרנו עפ"י השטר משיאי' את אשתו ובסוף מ' יבמות הביא הרי"ף בזה דברי הירושלמי שהוא מחלוקת ר"י ור"ב ר"י ס"ל דמשיאי'

עפ"י כתב ור"ב חולק וקאמר בירושלמי תני' כוותי' דר"י מצאו כתוב בשטר פלוני מת משיאי' עפ"י כתב ולא נאמר מפיהם ולא מפי"כ ור"ב חולק דמפיהם ולא מפי כתבים והביא שם הנמ"י בשם הריטב"א אם כי הרי"ף אינו מכריע שם הרמב"ם פוסק כר"י וה"ה דברי הרמב"ם ועם דברי הר"ן מס' כתובות יחדיו מצומדי' וכיון שפי' הר"ן דהיא היא שם בברייתא כותב אדם עדות' על השטר והא ג"כ ר' יוחנן שפי' והוא שזוכר ע"י עדות הנ"ל ואיירי בממון ופשוט הוא שהוא דרך עדות כמ"ש ברש"י ור"ן שנמסר להם עדות' וכתבו בשטר וגם לשון "שטר" שייך דוקא בעדות וכיון שכן דבעדות איירי פשיטא דצריך לידע שהוא כתב ישראל דבגוי אפילו בחששא שמכוון לשם עדות אינ' כלום כמ"ש בפ"ב מס' יבמות וכן הוא בירושלמי שם ומעתה דברי הרמב"ם פשוטי' ולפמ"ש שפיר י"ל דאפילו בכתב מסל"ת נאמן ולא נאמר חדוש משל"נ בגמרא אלא דהרמב"ם שנקט מצאו כתוב "בשטר" דייקא דהוה לשם עדות בזה צ"ל שנודע שהוא כתב ישראל ואם כי בנ"ז ל"צ לכל הנ"ל בהוה מסל"ת מדברי הגוי, הארכתי בזה דאפשר ללמוד מזה למ"א שיהי' עכ"פ סניף להתיר' מסל"ת עפ"י כי הוא שכיח מאוד בענין זה כידוע והצעתי הדברים פני הגאון שר התורה מהר"ש אב"ד ק"ק ראדמישל שליט"א וקלסי' פירוש זה בדברי הרמב"ם. ומ"ש הדר"ג שלא נאמר במכתבים הנ"ל קברתיו אפשר לצרף ד' הרמ"א באומר ודאי מת ל"ב קברתיו וה"נ שאמר ויניח הנפטר במנוח' הוה כודאי וגם שייכות לשון הנ"ל על הנקבר נקבר וגם י"ל במ"ש הרמ"א ססי' י"ז דבמסל"ת ל"ב קברתיו כידוע. ומדברי עצי ארזים שהוכיח כן מדברי הרא"ש וכבר הטוב עשה להביא עדות הגוי לידי מסל"ת ממש וחכמתו עמד' לו והנני בהסכמה אחת בהתיר' דהאי אתת' ריזל בת יעקב גראס ואסיים בכל חתמי ברכות ותשועת ישראל וכא"נ הטהורה ונפש ידידו דוש"ת הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן יא

לכבוד הרבנים הגאונים מהו'
יוסף שלמה רייניטין נ"י אב"ד דק"ק ספרדים וק"ק מישקאלץ ומהו' בצלאל נ"י אב"ד דק"ק טשאבא יצ"ו:
אחדש"ה הנני במודע כי יק"מ כת"ה בא לידי בענין עגונ' אשר שאלתם חמורה כיו"ב צריכה עיונ' רבה ועוד אני בחולשי כחי ל"ע והי' ראוי' להיות נוח ידי מלהשיב בדבר חמור כמוה דלא צילי דעתאי כמקדמ' דנא ורק מפני יקרת כבודכ' ומפני שאמרו הראשונים רבותינו דמצוה לאהדורי בהתיר' דעגונה באתי לידי מדה זו וראיתי בגב"ע

במ"ש מעכת"ה ע"ד הבע"מ ששאלו האשה של ר"י מ"מ הוליכ' כנתפס הווירטהס-הייזער קאהן והשיב כי כבר מת והוא הי' המורה חצו ושאלו מפני מה והשיב כי כך משפטם שהי' מונע לתת ולמסור הנשק (גע- וועהר) שלו אחרי בקשת ב' וג"פ ואמר כן כ"פ וגם אמר שמונח אצל הכפר אצל החריץ (arok) וזה הי' ביום ש"ק כ"ד אייר תרע"ט ובת"ב יצאו עפ"י הגדת הגוי שאמר שמונח בתוך קמת חטי' אצל הגן של אחי בנו של ר"י כהן ומעתה פלפו הרבנים הגנ"י אם זה הוי מסל"ת מפני השאלה אלא כיון שלא השיב מעל גוף שאלת' לא חשוב זה שאלה כמו אי' חברנו מס' יבמו' קכ"ב והנה לענ"ד כן נראה מדברי מהרי"ק ותשו' מהר"מ אלשי"ך סימן קי"א וכן נראה מדברי מהרשד"ם סימן ר"ד הביא' בתשוב' בית אפרים סימן ט' דאפילו אמרו לגוי כי יהודי א' מת שיראה להם עצמותיו ומתוך כך ספר להם מיתתו האיך הי' הוה מסל"ת כיון שלא הי' עצם השאלה אם חי או מת והביא שכן דעת תשו' פנ"י והדבר מבואר באר היטב בת' מהר"ם אלשיך הנ"ל בהראי' מפ' גוזל בתר' מבב"ק ד' קי"ד בנאמנות אשה וקטן דלאו בעלי עדות ננהו ורק מסל"ת ומוקי לי' שם שהיו הבעלים מרדפים אחריהם ומשמע בפירוש שידעו האשה וקטן שהבעלים מרדפים ופשיטא דהוי כשאלה בעלמ' ועכ"ז לא הוי כשאלה בעצם הדבר כש"כ שאלות דעלמא שאינו נוגע לידע ולהודע אם היהודי חי או לאו ומדמה לי' במ"ש במסכת קדושין מדברי' בענין קדושין ונתנה בשתיקה מקודשת ומענין לענין לא חשיב בעצם הענין הה"ד שאלה שהוא ענין בפני עצמ' אלא שאח"כ משתלשל מזה הענין עצמה לא חשיב כמשיב על השאלה דאיה חברנו הוה שאלה מה נעשה בו כיון שאינו כאן הוי כמסופקי' אם חי או לאו משא"כ שאלות אחרות וכש"כ בנדון זה דלאו שאלה האשה להאיך הוליכהו רק מפני מה ומה חטא ועד"ז ודאי כאומר מפי עצמו והוי כמ"ש בכה"ג הובא בבאה"ט דאם מדברי' דברים אחרים והוזכ' אותו איש כמו בחזקת חי ועל זה אמר הגוי שמת דהוי שפיר מסל"ת וכש"כ לפמ"ש בעצי ארזים דאיה חברינו ג"כ אינו רק ספק אם הוי מסל"ת או לא וכשיש אומדונות סמכינן להקל בזה וכש"כ בנ"ז דודאי ישנ' אומדונת טוב' ע"י הכרת הגופ' ובגדיו ותשו' בית אפרים כתב על דברי עצי ארזים שאינו בכלל ספק ולא ידעתי מפני עה דבגמ' תלמוד בבלי משמע דלא הוי מסל"ת רק אם בא להתיר או להעיד אבל שיהא ע"ד השאלה הוא בירושלמי א"כ שפיר י"ל דהוי בגמ' דילן רק מספיק' ובעצי ארזים הוכיח כדברי' מהא דאמרינן בגמ' פ' גה"נ ור' חולין לטעמי' קפיל' דמשמע דאומרי' לטעמי' אם מרגישים טעמי' ורק שלא ידע שיש בעדותו לענין או"ה ועכ"ח לשיטת הנ"ל דל"ב אומן או נחתום דל"מ אומנת' משום דס"ל טע"כ דרבנן ע"כ מהני אפי' ע"י שאלה בספיק' דרבנן לקולא ומ"ש הרבני הגנ"י אם יש לחוש כי

הבע"מ אמר עדות להתפאר או לירא ולהפרד ממנו והנה לא מצינו כזאת רק במ"ש בגמ' פ' כל הגט בקומטרסי' שהם ערכאות כלומר שופטים אבל בשארית גוים בע"מ פשוטים לא נקראים רק משמשים עיין בתשו' מהרמשי"ק מ"ש ע"ד תשו' בית אפרים שפקפק על ההיתר ערכאות לענין עדות שהעדות אינו מפי הערכאות עצמ' רק ע"י משמשים בבית החולים וידוע דהמשמשים בע"מ ועכ"ח לומר דערכאות הם מושלים ושררות והא בהדיא הזכיר ברמ"א סימן י"ז ערכאות ובשארית גוים מל"ת הא פי' בתה"ד דלא חיישינן שאמר משום איזה הנאה ופנייי' רק ברגליים לדבר והביא' בב"ש שם ועיין בק"ע אות קכ"ח משמע להדי' דדוקא במושל חיישינן להתפאר אמר דבריו והנה כ"ז לענין העדות של בע"מ אך אני רואה ב' ריעותות בעדות בע"מ הנ"ל חדא שהוא אמר שמונח אצל הארון וו"א מא"ן נעה"ט אי"ן דאר"ף והמחפשים מצאו אותו כמ"ש הגוי בשדה חטים שאצל הגן ומשמע שאין זה המקום שאמר הבע"מ והלא איתא בתשוב' מהרשד"ם סימן ר"מ וכן בע"נ הביא במהר"ל בקונטרוס עגונות דאם הנכרי אמר דמונח במקום פלוני ולא נמצא שם רק במקום אחר אם לא שכיחי חיות שם וגם אינו אצל כפר ומקום יישוב שיש לתלות בהם דהחיות סחבוהו או בני הכפר השליכו לרחוק מהם הוכחה שמשקר ולח אמר רק להלעיג ועוד נלענ"ד דהוי כהכחשה בחקירות דמקום הוי בכלל זו חקירות כמ"ש במס' סנהדרין ר"פ הי' בודקים דף מ' ועיין בתשוב' עבודת הגרשוני סי' ז' דאפי' אמרינן בעדות אשה דאם שנים מכחישים זה את זה בחקירות דהוי עדות דסכ"ס יש עד א' שמעיד אמת והא עד אחד נאמן בעגונה וכל זה אם שניהם מעידים על המיתה אבל אם רק עד א' מעיד על מיתתו והשני אינו מעיד רק מעיד שבאותו יום שהעד מעיד הי' חי, עדותו בטלה וכש"כ הכא שהוכחש המקום שהוא בכלל חקירות מוכחש מכמה עדים שחפשו אחריו ולא מצאוהו במקום שאמר הבע"מ ובגב"ע לא הוזכר כלל מזה שנית מה שאמר הבע"מ שהוא הי' הממית ע"י חצו, והא נמצא חתוך ראש ומי יעשה לו כן ידוע שע"י יריית חץ לא יתפעל חתוך ראש ועיין בסימן י"ז בדברי המחבר סעיף ט' בעד א' אמר מת ועד א' אמר נהרג דלא הוי הכחשה בגוף העדות ובח"מ וב"ש בזה פלפלו הרבה והביא' דברי ש"ג דס"ל דהוי הכחשה ודברי הנוב"י והגר"א הביא' דברי הירושלמי דהוי הכחשה בעדים ורק בצרתו המכחישים כה"ג לא הוה הכחשה וכש"כ בנ"ז דהוי הכחשה ע"י עינינו שרואות שאינו כמ"ש הבע"מ א"כ צריך עיונ' אם לא שנאמר ג"כ דבזמן רב כזה מפ' בחקתי כ"ד אייר עד ת"ב זמן רב אפשר שנעשה ע"י בני הכפר כלבים וחיות וכיו"ב ובזה מעכ"ת מבפני' ובקיאות אנשי המקומות ואני אינ' באחריות בענין זה כמובן:

והנה ראיתי בתשו' שערי אפרים סימן ק"ג שהביא קושי' מהריב"ל ומ"ש בתשובת מהרשד"ם סימן ר"ד ממ"ש רש"י ז"ל שם שהבעלים מרדפים אחרי אבדה דרגליים לדבר שהם שלו וכן פי' שהבעלים מרדפים קודם אמירת האשה והקטן א"כ ליתא ראיות מהרי"ק די"ל דהבעלי' מרדפים הוא ענין בפני עצמו אלא שעוד הוקש' על פירש"י ז"ל גופ' אם נאמר שרדיפת הבעלים הוא רגליים לדבר א"כ מה מקש' שם מר"א דאמר אין מסל"ת אלא בעדות אשה דשאני' הכא דיש רגליים לדבר עיי"ש מ"ש בזה ולענ"ד הדבר פשוט דשם צריכי' עוד לסבר' דהא איירי דנאמנים אפילו באם עי"כ חושדי' להנתבע לגזלה בידו והא אמרינן במס' שבועות דף מ"ו ע"ב אחזוקי אינשי לגנבי לא מחזקינן כש"כ לגזלה ואפילו בגזל דרבנן ועיין בח"מ סוף סי' ש"ע ובטור שם ועיין בקצה"ח שם, ועוד ראיתי מ"ש בשם תשוב' פני משה מהא דאמרינן פ' גה"נ כולי' בחלב' הוי ואמר לטעמי קפילא ארמאי מלשונ' משמע אפילו ע"י שאלה ורש"י פי' שם דהוי מסל"ת דלא מוקמינן לי' דתלי באסור והיתר והנה קדמו בקושי' זו בס' עצי ארזים הנ"ל ועיין בש"ך סי' צ"ח מה שהאריך בזה בעיקר קושי' דהא מסל"ת אינו נאמן רק בעדות אשה, ולענ"ד הדבר פשוט דשאני מסל"ת לענין עדות אשה להנשא דאפי' בשאלת איה חברנו לא חשיב תו מסל"ת דלענין אסור א"א להנשא הגוים ג"כ שייכי' באסור' בין בדיני' תוה"ק כמו דדרשינן במס' סנהדרין ודבק באשתו ולא באשת חברו ובין בדיניהן כידוע דבזמן הקדום הי' עונשי' מרוב' בחטאה ומעלה מעל באשה וכש"כ בנשאת בפרהסי' וגם בזה"ז ישכ' משפטיה' בעונשי' בית אסורי' כידוע בעברו ונשא בחייו וגם מה"ט מנהג ערכאותיה' בין בשעת מלחמה בין בשעת שלום אודיעי' לבית השופטי' ממיתת הבעל כדי שתדע האשה דשרי לה להיות ניסת שהוא כפטורי' לה כידוע וכל זה פשיטא שידוע ומפורסם פני כל הגוים בין בישראל וכן ביניהם ע"כ שפיר חיישינן דנתכוון לעדות זה כדי שתנשא כרצונה אך באסור והיתר בתערובות מה להם איזה ידיעה או מודע שיאמרו לעדות או"ה ע"כ אפי' בשאלה אם אין מודיעי' לו שאו"ה תלוי' בטעימתו הוה מסל"ת אפי' בשאלה דחשוב דצריך לטעימ' לענין התבשיל אם טוב או לאו כידוע והחילוק גלוי לענ"ד: והנה עתה נבוא בענין הכרתם דהי' ניכר להם בת"ע בתואר גופ' וכל בגדיו שעלי' עם המכעלי' כמ"ש אביו נ"י וידוע שיטת ר"ת לפימ"ש מר חת"ס בכמה תשובות דס"ל דאפי' נחסר הראש לגמרי מעידי' בהכרת גופ' כנ"ל אלא שרבים מהראשונים חולקים עליו ומ"מ המחבר בש"ע הביא' וכתבו הח"מ וב"ש דעכ"פ יש לצרף שיטתו לשאר אומדנות והכרות והנה הבגדי' דאתינן לחשש שאלה ידוע שיטת הנמ"י דס"ל כיון דהרי"ף והרמב"ם ס"ל סימני' דרבנן ולפ"ז ל"צ לתירוצי' אמתניתן דקתני אעפ"י שיש סימני' בגופ' ובכלי' דחיישינן

לשאלה אלא כפשוט' דמשום סימני' דרבנן וחשש שאלה לא הזכי' כלל וממילא לא חיישינן לשאלה דאל"כ למה לא הזכירו דאם נימא דסימני' דרבנן אינו רק מספיק' ומחמירי' והה"ד דמחמירי' בשאלה והכל לחומר' דדילמא סימנים דאורייתא עכ"ח כלי' משום חשש שאלה דאיכ ודאי הי' מזכירי' חדוש כזה ומתוך כך פליגי אב"י במ"ד דלית' לדברי הנמ"י מפני שיט' הרי"ף והרמב"ם ואדרבא מדשתקי' כולי האי ודאי דלית להו חשש שאלה וכן התוס' מ' יבמות דף כ' מסקנתן דלמסקנת הסוגי' דקאמר בכלים בחורי וסומקי למסקנ' זו לית לן חשש שאלה ובת' גאוני בתראי העיד בת' תוסיו"ט דרבינו הגדול עמוד ההוראה מהר"ל ז"ל ס"ל דלא חיישינן לשאלה וכן מסקנתו כדעת המקילי' וכן האריך בת' פנ"י שם והוכיח בראיות ופלפול ארוך דשיטת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש בפסקי' דל"ח לשאלה ועיי' בת' פמ"א ח"ב סי' ל"ב דג"כ לדעתו כסברתן ובש"ע עם הגהות הגר"א ג"כ דיש לסמוך בט"ע על הבגדים עם שאר אומדנות דל"ח לשאלה ופירש כן דברי הספר שבתשו' ופסק מהרא"י דמ"ש דל"ח לשאלה למסקנ' ולהכ' אם ישנ' עוד אומדנות סמכינן אט"ע דבגדים ומ"ש עלי' במהרא"י דא"כ מה פריך בגמ' מגט קשור בארנקי דהא איכא אומדנא דשם שלו בגט ושמה וגם מהדר אחרי' וידעינן שהביא' השליח וודאי חשוב אומדנ' ולפי הנ"ל ל"ק מידי דהספר ל"ק רק בנסקכ' דסוגי' דמוקמינן כליו בחורי וסומקי דלא שייך עוד קשי ופירוק' דגט ל"ק מידי דהוי מקמי הכ' ועיי' בחת"ס ח"ב סי' ס"א מ"ש בדברי מהרא"י הנ"ל ובבית מאיר כתב מאן דמתיר בשעת הדחק ולא חיישינן לשאלה לא הפסיד ובחת"ס כתב להעיד דבעלי הוראה נוהגי' להתיר ול"ח לשאלה:

והנה בנ"ז דהכיר' כל בגדיו ידוע שיטת המהרי"ט סי' ל"ה דלכ"ע ל"ח לשאלה כמו כלי' דלא מושלי אינשי דאין אדם משאיל כל בגדיו וישאר ערום וראיתי בחת"ס סי' קמ"א הנ"ל נראה מדברי' דמהרי"ט יחיד בשיטה זו ותמוה בעיני ה"ה בת' פנ"י סי' כ"א הנ"ל פשיטא לי' דבכל בגדיו ל"ח לשאלה ומשמע אפי' בלא אומדנות אחרים ובחת"ס כתב דמהרי"ט ג"כ לא התיר רק בצירוף שאר התירי' ובת' פנ"י מוכח דהתיר גם בלא צירוף וגם בת' שאגת ארי' וקול שחל סי' ה' הביא דברי זקנו הב"ח שג"כ ס"ל דבכל בגדי' ל"ח לשאלה ורק בזמן רב כמו שנה חיישינן והוא ז"ל חולק דמה לי זמן רב או זמן מועוט והנה מ"ש זמן רב שנה כתבו דלאו דוקא שנה הוי זמן רב אלא כל אריכת זמן ולענ"ד דעכ"פ חצי שנה לא מקרי זמן רב דאל"כ נימא להדי' חצי שנה כמ"ש בגמ' מ' שבת דף ל"ד ע"ב אר"י א"ש ג' חלקי מיל מה ג' חלקי מיל אלימא פלגי לימא מיל וחצי וא"כ בנ"ז שהי' מכ"ד אייר עד ת"ב דאינו אפי' ג' חדשים ולא הגיע אפי' לרביעי' שנה ודאי איכ' בכלל זמן רב ול"ח לשאלה גם לדעת הב"ח כנ"ל ועוד דהא אביו הכיר גם המנעלים ובת' שבו"י

סי' קי"ג דמנעלי' בכלל כלים דלא מושלי אינשי וראייתו מח"מ סי' ע"ב סעיף י"ט עיי"ש ואני בעניי עשיתי סמוכי' לדברי' ממ"ד במ' שבת דף קכ"ט לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקח מנעלי' לרגלי' אלמ' דמנעלי' קודמי' לקורות בית והא קורות בית ודאי לא מושלי אינשי וכמ"ש מדברי רש"י ז"ל במ"ש במ' גיטין פ' כל הגט מצאו בין כליו דהיינו כלים מתשמישי ביתו דאין בהם חשש שאלה ואם כי נאמר שם רק בת"ח כמ"ש ברש"י פסחים דף קי"ב מ"מ בזה"ז רוב' ככולו אינו בלא מנעלי' כידוע עכ"ד. והנה בת' חוט השני סי' צ"ח הקשה מ"ט לא ניחוש דגזלני' באו עליו ונטלו ממנו כל בגדיו ומה להם שישאר ערום ומחמת כסופ' אזיל לעלמ' כמ"ש במ' יבמות קט"ו גבי אתלו בי' נורא ואמר וחזו גבראי ושדי פסת ידי' דחיישינן בנמצא חריך שם דאין זה בעלה ומשום דשדי פסת ידי' דנעשה בע"מ מפני כסופ' אזיל לעלמ' ה"נ נימא כן אם כי רבא שם לא חייש לזה הא רחב"א חייש אנן נמי ניחוש וא"כ גם בכלים דלא מושלי אינשי לא יועילו ומה דאמרינן ביבמו' ד' קכ"א בכלים דלא מושלי אנשי ל" ח שם אזיל הסוגי' אליבא דרבא דאי ל"ח להנ"ל והנה לפמ"ש בב"ח בשם הרמ"ה דשם דהנמצא חרוך אית ב' ידיים דמה"ט אמרינן האי חששו דאיכא הוכח' א"כ בנ"ז דליכ' הוכח' ל"ח דעריק לעלמ' והנה אינו מוחלט דלא קיימ"ל כרבא עיי' קרבן נתנאל בסוגי' ועוד דהא בסוגי' דסימני' מ' בב"מ פ"ב קאמר סתמא דתלמודא הנך תירוצא ולא הוזכר רבא, ועוד נלענ"ד לפימ"ש בת' מרן חת"ס ח"ב סי' ק"ב בענין רשמי שם בעלי' על הבגדי' ל"ח לגזלי דהא ודאי הגזלן ימח' אותיות הנ"ל כלומר שלא יהי' נתפס עי"כ, וא"כ בדינה' כך הוא בהכרת בגדים ולבעלי' דהם לא יחוש לשאלה ואפשר גם בסימני' גרועי' ישפוטו א"כ כמ"כ נאמר דודאי זה הנמצא בבגדי' לא בא מיד גזלן ע"כ קאמר בגמ' רק דניחוש לשאלה. ואחרי כל הנ"ל ידעתי מעוט ערכי ומה אני לסמוך בדבר חמור וזה משפט פני גדולי הדור ע"כ רק אם עוד יסכימו אתנו שני גדולי דורינו גם אני מצורף כמשיב' למכשור' והנני לסיים בכל חותמי ברכות המצפה לרחמי שמים למען עזר מקדש להצילנו ממכשולות ויצא כנוגה צדק בהתיר' דהאי אתת' דג"כ מצורף דעת ה' המביט אשר גם בת' מרן חת"ס בכ"מ מצרף לסמוך בעבור ימים ושנים ולא נשמע מזכרו דודאי הי' מודע לביתו בפרט בזה"ז דאיכ' בי דואר כמובן ובנ"ז כבר עברו ב' שנים עד כי הגיע שנת תרפ"א דהאי שתא כ"ד ידידו דוש"ת
הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ ק"ק מאד יצ"ו:

סימן יב

לכבוד יד"נ הרב הגאון המפורסם וכו' כש"ת מוה' דוד שליסעל שליט"א דומ"ץ ק"ק מונקאטש יצ"ו:

הנני במודע כי יק"מ בא לידי כו' וראיתי להעיר במ"ש אם לאחר מתן תה"ק הי' צריכי' לקדש נשותיהם ותלוי' הדבר אם היו קודם מ"ת כב"נ או כישראל והנה כבר באתי בחקירה זו בפשיטות עפ"י הרמב"ם ריש ה' אישות דקודם מ"ת אדם פוגע באשה ומיחד' לו בזה נעשה אשתו ואח"כ נתחדש הלכה דצריך להקדים ולקדש ע"י ג' דברים כסף שטר או ביאה א"כ לפ"ז ודאי עלה השאלה אם הי' צריכי' קדושי' בנשותיה' ואם צריכי' קשה הלשון מ"ש בגמ' מס' ביצה בסוגי' דדבר שבמנין דשובו לכם לאהליכם דילמ' למצות עונה היא דאת' דמשמע בפשיטות לחיוב עונה כמ"ש מדברי רש"י ז"ל וקשה מה מצות עונה שייך אם פסק האישות מהם כנ"ל ועיי' במס' סנהדרין בענין זה ולפי"מ שהעיר רבינו נ"י יש לפשוט ספיקו של הברכ"י אה"ע סי' י"ז בהא דרבה שחטי' לר"ז וכי חי למחר אי הי' צריך לקדש את אשתו שנית עיי"ש ועיי' בדברי רבינו לקמן סי' י"ג. והרי אחז"ל בשבת פ"ח דבשעת מ"ת יצאה נשמותיהן של ישראל והוריד הקב"ה טל כו' ואפ"ה אמר להם השי"ת שבו לכם לאהליכם למצות עונה כנ"ל ול"ה צריכי' כלל לקדשם מחדש שו"ר בס' נ"ש הנדפמ"ח שהאריך בזה ואכ"מ ועלה בדעתי דתלי' במ"ד מס' זבחים דף קי"ד דפליגו ר"י ור"ע אם כללים ופרטים נאמרו בהר סיני ונאמרו באהל מועד ונשנו בערבות מואב ומ"מ אפי' נאמר דגם הפרטים נאמרו מ"מ ודאי לא נאמרו רק לאחר מ' יום שנשלם ביוהכ"פ כידוע וא"כ שובו לכם לאהליכם קדמ' טובא וע' בת"כ פ' תזריע ד"ה יולדת זב וזבה שהתחיל קודם הדיבור אינו מיטמ' ולא מטמא' מקרא כי יהי' דמשמע מ"ש אח"כ ומשמע דשאר אסורין כמו חלב ודם ונו"ט מיד נאסר' ובזה י"ל מ"ש בנוב"י מ"ש בגמ' מס' חולין לר"ע בשר נחירה שבא לא"י לאחר כבוש אם אסורים מפני מה לא נשאל לענין כל שאר איסורין ומדברי הת"כ מוכח דדוקא ביולדת וזבה והסבר דגרם של טומאה התחיל קודם הדיבור משא"כ שאר איסורין שאין דבר מתחדש רק נשארו בטבען וגושן כמו שהי' ובשר נחירה שאני דמצות זביח' מפני שני דברי' לסלק איסור אבמה"ח ושלא יעשה נבלה ובשר נחירה שנשאר להם הלא אין בו חיות ומה אבמה"ח שייך להתחדש וכן לענין נבלה שפי' ברמב"ן דהוא מתיבת עלה נבל כלומר נפילה וזה ל"ש במה שכבר פקע חיות' וגם תמוה שלא הביא הנוב"י דברי הת"כ הנ"ל ועיי' במס' נזיר דף נ"ד והייתי מאריך בס"ד בפרט זה ומפני ח"כ אקצר ואסיים בכל חתמי ברכות ידידו דוש"ת

הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן יג

שוכ"ט על ראש חביבי בחור כארזים חו"ב עצום חתן תמים למעלות מוה' נטע שלמה שליסעל נ"י בק"ק מונקאטש:

מ"ש ע"ד ברכ"י אה"ע סי' טו"ב בחקירה במ"ש במס' מגילה באגדה דרבה שחטי' לר"ז בתוך שמחת פורים בבסומי' אם אשתו מותרת ע"י שהי' מבעלה כ"ז כאלמנה שעי"כ פקע אסור א"א או נימא שחזר לאיתנ' בטעמים ונמוקי' שם]ע"ל סי' י"ב[והנה חקירה זו יש לחקור ג"כ אם בא"א אירע כיו"ב כמ"ש במס' כתובות דף ס"ב בעובד' דר"ח ב"ח שהי' כמה שנים בבי רב וכדאתי לביתי' סוי לבה ופרח רוחה א"ל רבש"ע עני' זו זה שכרה בעי רחמי עלה וחיתה ע' בכנה"ג ריש סי' הנ"ל דפשיטא לי' כשמתה אשה וחיתה דלא פקע זיקת בעלה והביא ג"כ ראי' מעובד' זו ע"ש[והא במס' יבמות דף כ"ה פשיט' לי' לגמ' דמשמש עם מתה פטור ומשמע שם דפקע מיניה ענין אישות לגמרי וא"כ יש לשאול אם צריך לקדש שנית ובלא"ה אינ' חזרת להיות א"א וכן לענין אחותה אם מותר' מה"ט או לא ועיי' בשו"ת מהרי"א חאה"ע סי' ד' שהביא הגמ' מס' נדה דף ע' דאנשי אלכסנדיא דקאמר דשאלו ג' דברי בורות וא' מהם בן שונמית מטמא והשיב להם מת מטמא ואין חי מטמא וכבר העירותי דהא עכ"פ חשיב' טמא מת דנגע בעצמו כמ"ש במס' שבת ובמס' חולין בכ"מ לענין טומא' מדרס דאם בטל מינ' טומא' מדרס ע"י שנעשה מעשה שאינו ראוי למדרס מ"מ יש בו משום מגע מדרס ושוב ראיתי בהגהות הרד"ל לש"ס ווילנא שהעיר דבר זה ע"ד תוס' שם וגם י"ל דבבן השונמית הי' מקום לשאול אם פקע ע"י אסור עריות אם נאמר כמשמעות הגמ' מס' יבמות דף נ"ה הנ"ל וכללו של דבר כמ"ש חכז"ל בפ"ב מס' יבמות אין מזכירי' מעשה נסים כי מי יודע להבחין האיך אופן הפעולה ע"י נס וכמ"ש לאנשי אלכסנדריא לענין השאלה אי מתים לעת"ל צריכין הזאה והשיב משרע"ה יהי' עמנו:

וראיתי כי כת"ר בדרך חידודו נאמר דר"י ס"ל לפי"ד השערי תורה דחיישינן למעוטי מדאורייתא דלפי"ז אין הכרה מ"ש בב"מ מילפותא דגמ' מס' חולין פ"ק דילפי' מעולה ופ"א דאזלי' בתר רובא דנשאל לנביא א"ו דלא דיינינן הלכה עפ"י נביא וכו' עיי' בתורת משה מ"ש בפ' בשלח בפ' של מן, והנה במס' פסחים דף י"ג ראב"י איש ברתות' ור"י וכל חכמים שם ס"ל כן אי לאו דמובטח שבע"ש לא יבא אלי' וכי כולהו ס"ל דחיישינן למיעוט' עיי"ש אוה"נ דוש"ת.. הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן יד

שוכ"ט על ראש
אהובי ה"ה כבוד הרב הג' כש"ת מוה'
בנימין פוקס נ"י אבד"ק גראסווארדיין יצ"ו:
הנני ע"ד אשר הציע לפני מך ערכי שאלה החמור' בדבר עגונה ובגב"ע ע"י ר' יוסף גליק והעיד שבשנת 915 למספרם בין 18-15 מאי הי' עם איש א' בניידארף עם איש שאמועל מבאנפי הוניאד ג' ימים על ההילפספלאטוץ ואמר לו שיש לו אשה ויחד הלכו לשוואר-ליניץ 20-15 שריטט רחוק זה מזה ואז נפל גראנאטע על משך 3-2 מעטער ושם הי' האיש שאמועל ומאימת שונא הלכו על הבטן ימין ושמאל ואחר איזה מינוטין שאל לאנשים אשר נסוגו אחור סמוך כו מה נעשה עם שאמועל והשיבו לו שאמועל "איזט גע-שנארבען" כי מצא כו הגראנאט במכוא' ועוד דברים באין צורך רק מה שידועה שבמקום שיפול הגראנאט אי אפשר להנצל מן המיתה וזאת הוא בבירור עכ"ל העד ועלו לפני מעכ"ת ג' ספיקות א' שלא אמר רק שם כנוי' ושם עירו ב') שהי' על שאלה ג') שנחסר אמיר' קברתיו, והנה בספק א' הביא דברי ת' דב"ח סי' ל"ב ח"א דשם לע"ז גרע משם משפח' שנזכר בת' מהרשד"ם והנה כיו"ב בת' נוב"י סי' מ"ב בשם וועהלי אכן כתב דשם משפחה גרע מכנוי דכמה אנשים נקראו בשם זה דמשפחה הנ"ל ועיי' בחת"ס דחשוב לי' כנוי כזה דשם הי' הכנוי פאפער וכן הביא הכת"ס סי' כ"ג לענין שם גרינהוט והני שמות ודאי שמות לע"ז ננהו ומ"מ מדמה לי' בחת"ס במ"ש בת' מהרא"ם לענין שם כנוי אשכנזי יותר מזה כתב בת' מהרי"א סי' ט' דשם כנוי לבד י"ל דמהני דכן איתא בגיטין דשם חניכ' לבד כשר ומעתה בנ"ז די"ל ג"כ כמ"ש כת"ה דעל שאמועל הידועה קאמרו כמ"ש בק"ע אות שע"ה דאל"ה לא שייך לשאול סתמא מה נעשה בשאמועל עכ"ח שא- מועל הידוע ועוד שמעתי כי הגאון דב"ח ג"כ יודה בשאינו שכיח וכעת לא מצאתי. והנה לכ"ע חפוש בעיר ב' הוניאד מהני וכמו שבירור עפ"י הגאב"ד דשם דגם במהרשד"ם מצריך חפוש ומ"ש דבלא שכיח גם ת' דב"ח יסכים הא ידוע דשם שאמועל לכנוי משפחה לא שכיח רק בשם עצם בלע"ז כידוע ובלא"ה י"ל מדברי נוב"י סי' מ"ב הנ"ל שצדד להתיר דעכ"פ זה שהי' מומר ממש לא חיישינן לישראל אח' דאיכ' חזקת כשרות ורובא ישראל כשרי' וה"נ דהרי שאמועל הי' בעל מלחמה וכי רוב ישראלי' בע"מ וגם ח"י מפני מה לא נאמר לפי דברי המבי"ט הובא בק"ע דאומנת הוי לסימן במקום שם עירו ומצטרפי' וכי מלאכת בע"מ גרע משאר אומנ' ע"כ בשמו ושם עירו ואומנ' יש להתיר עם צדדי התירי' הנ"ל ובענין דלא אמר קברתיו כהלכה בעד א' במלחמה ג"כ יש ליישב עפ"י מ"ש מעכ"ת

דבאמר' ודאי מת הוי כמו קברתיו ובנ"ז שאמרו "פאללע הגראנאט געטוראפען" זה ודאי מוכח שאינו בדדמי שנותני' סימן מובהק זה. אך דא עקא מה שהשיבו הי' ע"י שאלה דודאי שאלת מה נעשה עם זה פלוני בייחוד גרע משאלת איה חברנו דשאלה זו ישנ' כמה אופני' שאינו מרמז אם הוא חי או מת דמצינ' לומר בבית או יצא חוצה וכיו"ב אבל בנ"ז שנפל הגראנאנו במקום שעמד או קרוב לו פשיטא דהשאלה אם נהרג עי"כ או לא וכן מוכח מדברי שו"ת אלשי"ך סי' קי"א דהוי עובד' בספינ' והי' שם יהודי' שאלו לגוי מה נעשה עם הספינ' והשיב שנטב' ומתו גם היהודיו שהיו בתוכ' והשיב דהוי כמסל"ת מפני שהשאלה הי' על כללית הספינ' ולא על היהודי' בייחוד ומשמע להדי' דאם הי' השאלה על היהודי' לא הוי מסל"ת רק אם חי או מת ע"כ ומדברי באה"ט שהביא בשם משפטי שמואל דכל שאינו בענין התיר' אשה הוי מסל"ת דנראה מדברי כה"ג שהביא על עובד' כל שנו"נ בשאלה סי' כ"ז זהו שאמר שאינ' בענין היתר אשה כלומר היתר דהיינו אם הוא חי או מת אבל אין לומר כוונתו שפיר' בכך הי' השאלה דאם יאמר דאפילו נתכוון להעיד הוי מסל"ת וכי פליג על הגמ' דילן ועל הירושלמ' דבשלהי יבמות מסקינן דכל המתכוון להעיד לא הוי מסל"ת וכדברי ר' יוחנן שהביא מעשה דלא הוד' לר"י להתיר רק כעובד' מאן איכ' בי חיואי כידוע ובלא"ה לפימ"ש בכה"ג בשם משפטי שמואל האי דסי' כ"ז וסי' ע"ה דסיים דמשום חומר' דא"א לא סמך עצמו להתיר דמשמע דכאחדים הוי:

ומ"ש כת"ה מדברי מהרשד"ם דכל שאינו יודע שהאסור וההיתר תלוי בי' הוי מסל"ת ואין תח"י חלקי ת' מהרש"ם שציין ועיינתי בב' חלקי' אשר בידי סי' ו' וסי' קי"ח והביא כן בשם ר"ע א"ז וכתב שהביא ראי' לדברי' מדברי חדושי הר"ן מס' נדה ד' ל"ג ושם בעובד' דכ"ג שהגיע על בגדי' צבורי' דע"ה היינו צדוקי והוריק' פניו של כ"ג וקדם אל אשת' של צדוקי ואמר לו אעפ"י דנשי צדוקי' הן מתייראי' מן הפרושי ומראי' דם לחכמים והקש' הר"ן בשם הרשב"א היאך האמינה דהא חשוד לא דיינ' ולא מעיד כמ"ש במ' בכורות ותי' דהית' מסל"ת וע"כ קדם שלא יספר בעלה מהעובד' שתרגיש בדבר א"כ ראי' ברורה דזה לבד מהני להיות מסל"ת דעי"כ דקדם לא תדע שאיסור והיתר תלוי ודאי זו ראי' נכונה אבל הא דייק מהמהרש"ם סימן קי"ח ועיין בת' מרן חת"ס אה"ע ח"ב סי' קכ"א וסי' קל"ב שם האריך בענין מסל"ת והביא דברי הש"ך סי' ס"ט ס"ק מ"ב דלכ"ע באם אינו יודע שהאו"ה תלוי בי' מקרי מסל"ת וקשה דא"כ אמאי ע"י שאלה כמו איה חברנו תו לא הוי מסל"ת מנ"ל דיודע עי"כ שאו"ה תלוי בזה ותי' דכל גוי יודע דכל עצמ' מה ששואלי' ודורשי' חוקרי' על דבר חיות היהודי היא משום התיר' אשתו משא"כ בשאר איסורי'

מנא ידע א"כ לפי"ז כבר נדחה הראי' הנ"ל ממ' נדה דשם בשאר אסורי' אשת צדוקי ודאי לא ידעה מטהרה וטומא' תלוי משום צינורה דבעל' משא"כ בעדות עגונה ועכ"ח דברי חת"ס נגד סבר' מהרש"ם מ"ש עוד דבדבר שיכול להתברר מיד הוי נאמנות אפי' בשאלה כמ"ש בת' דב"ח סי' נ"ד ח"ב עיינתי בדברי' הק' שהאריך בגדולות בחריפות ובקיאות ועיי' בת' מהרמשי"ק סי' מ"ב כיו"ב לענין משמשי ערכאות לשקר ולזייף בדבר המלכות דעונשו חרוץ הנה בנ"ז לענ"ד לא שייכי' דברי ת' דב"ח ולא דברי ת' מהרמשי"ק דהא הי' הולכי' על הבטן מפני אימת האויב והיאך יערב לבם לילך למקום אשר הגיע הגראנאט לברר הדבר ואם כן נהפוך הוא כנ"ל ועיי' בת' פרשת מרדכי סי' כ"ה מה שפיר' בעמק' של הלכה בסוגי' הגמ' שלהי מ' יבמות בהאי דפונדקות והביא דברי ת' צ"צ הידועי':

וראיתי מ"ש בשם ת' שו"מ סי' רפ"ג ג"כ י"ל דשאני התם שהי' בדרך ונספרי' זל"ז מה שנעשה במלחמה וגם כי בלא"ה שהי' היתר ע"י שהודיעו מהריגימענט ע"כ לא חשש ללמד סברתו לסמך במ"ש הרדב"ז וכן בת' ח"צ דאין לסמוך ע"ד תשוב' כי אם יש כל צדדי התיר' שהוזכר' בתשוב' דדילמא לא הי' לענין מעשה עיי' במהרמשי"ק סי' תמ"ג שהביא' להלכה ולמעשה וע"ד כי אין לפני דבר ברור בסניף זה דהיינו להתיר ע"י שאלה לא יערב לבי להיות מן המתירי' ומי שדעתו רחבה מדעתנו יורה יורה ותרי תמיה' אני רואה בעדות זה שאמר כאשר שהלכו משם ונתקבצו אנשים הנשארי' קרוב לעד ר' יוסף שאל להם מה נעשה עם שאמועל וזה ריעות' שהי' ע"י שאלה וכי כל אנשים ההם גוים ולא הי' בהם אפי' יהודי א' ואפשר משום איז' פסול כמו דשכיח בבע"מ כידוע וכבר נחלקו בזה האחרוני' עיי' בת' מהרי"א סי' ט"ז הנ"ל שצדד לומר כיון שלא העידו לפניהם בב"ד על פסולי קיימ"ל בח"מ סי' ל"ד דלא מפסל אלא מדרבנן והא פסולי' דרבנן נאמנת בעדות אשה ושם הוזכר ג"כ ת' הגאון בעל אמרי אש עד"ז שמסר הדבר ליד הגאון מהרי"א וכאשר יאמר כן יקום, ושנית תמיה' בעיני וכי מזמן הנ"ל שהוא כמעט עשר שנים לא בא שום הודע' מהריגימנעט מנאבד הנ"ל והלא כן דרכן ע"כ לדעתי טוב לחקור ולדרוש אצל השופטי העיר ב' הוניאד ואצל השרי קאמידאט קלויזענבורג אם לא נזכר מהנ"ל בפינקס שלהם ואפשר גם להתודע במיניסטער בפעסט או אצל הפעריין אשר דרכה להכתב בפינקס שלהם והלא נאמנות הערכאות בזה הם המתירז' ת' כנסת יחזקאל סי' נ"ג עיין ת' פרשת מרדכי סי' כ"ה כ"ו מהרמשי"ק סי' מ"ב כת"ס סי' כ"ג ישוע"י סי' י"ז שו"מ בכ"מ לענ"ד כן תעשה כיו"ב עיין ת' חת"ס סי' ע"ה ידידו דוש"ת. הק' מרדכי ליב ווינקלער ק"ק מאד יצ"ו:

סימן טו

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרה"ג וכו' כש"ת מהו' משה הלוי וועצבערנער נ"י דומיקזק"ק אורשיווא יצ"ו:

ע"ד אשר ענותנותו הרבני בשאלת עגונ' להתיר' אם כי קשה עלי להיות נחית בענין חמור כזה אך ראיתי במכתב תשוב' של הגאון שר התורה אב"ד ק"ק ראדמישל שליט"א אות' נפשו היפה להסכמת התיר' אתי ע"כ למען המצוה באתי והנה בעובד' זו הגיע לידי מכתבי ההודע' מוויען ע"י הקאמאנדא עם ט' שיי"ן וכן מעיר אונגוואר כמ"כ וכול' ע"י ערכאות וכת"ה נו"נ אי הוי מסל"ת והנה ידוע לפניו בענין נאמנות ערכאות בהיתר עגונה ובאמת רבו המתירי' כי כבר ישב על מדוכה זו בת' כנסת יחזקאל סי' נ"ג והביא דברי התוס' מ' יבמות דף קט"ו דילפינן אסור' ממונ' באסור' דלא הוחזק' ב' יב"ש מממונ' דהוחזק' ה"נ ילפינן אסור' דהתיר' דלא שייך קבלת שוחד' מערכאות של שטרות שעולי' בערכאות פ"ק ונ' גטין דמהימנ' דלא משקרי ודברי מ' חת"ס סי' מ"ג וסי' צ"ד ידוע' ואם כי נראה שם כי מ' הגאון מהרמ"ב לפקפק עד"ז דמה דלא תקנו בתקנת חכמים כמו עד א' אשה וכו' וכן נכרי מסל"ת אין להוסיף וממילא נשאר באסור' מה"ת דהיינו אל תשת וגו' אך בת' פרשת מרדכי סי' כ"ה כ"ו נראה דתברי לגזיזי' ואדרבה נתן טעם לשבח בטעמ' ונמוק' בעומק דבריו הק' דדוקא בעד א' וכיו"ב וכן נכרי מסל"ת צריך לתקנה דאם כי מהימנ' עפ"י הלכה מ"מ יכול להיות דמשקרי אבל ערכאות דמהימנ' טעמ' דלא מרעי נפשיה' ולא משקרי והא אנו צריכי' רק לאמית' הדברי' בזה לא צריך לתקנה דהוה כעדי ידועה בלא ראיי' דמהימנ' כמ"ש במ' שבועות וכן בת' חסד לאברהם ח"ב סי' ט"ז וסי' כ"א מן המתירי' ות' מהרמשי"ק בסי' מ"ב החזיק בדברי רבו מ' חת"ס ותירץ כל הקושי' שהקשו החולקי' ובישיע"ק ג"כ כ' שהתיר עפ"י הודע' מהגענעראל שהי' ג"כ אומדנות והוכחות והא דבזמן רב שלא בא לבית' ולא כתב איז' ידוע ממנו ואבד זכרו ודאי הוי הוכחה ואומדנ' כמ"ש בת' חסד לאברהם הנ"ל והביא דברי הירושלמי מ' יבמות דרבי הכיר נשים אשר בעליהם ירדו למלחמה וזמן ארוך שלא שבו לביתם דקאמר אלו הי חי הי' בא ורב התיר בדיעבד דקאמר מן דנשאת נשאת וכן בת' שו"מ בכמה תשובו' התיר ע"י עדות ערכאות ועיי' בת' כ"ס סי' כ"ג אשר האריך מאוד להחזיק התיר' דמר אביו מ' חת"ס ובת' אמרי יושר שהביא כת"ה אשר דעתו הור' דנשאת לית' מתירי' לכתחיל' ע"י עדות ערכאות וה"נ לענין שאלת אשה ולאח"ז בלא שאלה וגם כי מאונגוואר הי' מסל"ת כמ"ש דעליהם החק להודיע וסבר' כזו נזכר ג"כ בת' מרן פרשת מרדכי הנ"ל וגם הביא בת' אמרי יושר דנראה מדברי חיים ח"ב בהשמטות סי' כ"א שחזר להתיר ע"י עדות

ערכאות וכן נמצא שם בסוף הספר סי' כ"א ועל השנוי זמן לידה ושנוי ממעמדו בענין מסחר ואומנתו שפיר קאמר דודאי ישנו לתלות שנויי' הנ"ל בדבר שנתהוה ונתחדש בזמן מן הזמני' ובמ' מקואות בענין מים שאובי' מקילי' יותר במקום שיש לתלות וכן לענין ס' טריפות שיטת הרר"י והרשב"א דבספיקא לא אמרינן נשחטה הותר' משום דיש לנו במה לתלות ועוד יש טעם גדול באלו דברי' במ"ש הב"ש בס"ק כ"ה בשם ת' פני משה דעדי' שהכחישו זא"ז אפי' בחקירות מהני להתיר' דדוקא בד"מ דבעינן שני עדים אבל בעדות אשה דסגי' בעד א' והא עכ"פ יש לנו עד א' שאמר אמת ואם כי הנוב"י מהד"ק סי' מ"א וסי' מ"ו הביא דברי הסמ"ע סי' כ"ט בח"מ ס"ק ט' דאפי' לענין שבוע' אינ' נאמני' ואם כי דסגי' בעד א' כבר השיב עליו בת' אמרי אש סי' ל"ד דאדמקשי' מדברי הסמ"ע לסייע מדברי הרמ"ה והרא"ש מ' סנהדרין פ' זה בורר סי' פ"ד דאם שני עדים מכחישי' זא"ז בזמן כיון שא' אומר אמת ורק חד דמשקר והמלוה הודה ומכחיש דרק חד מנה אית לי' גבי' משתבע שבוע' דאורייתא ובאמת גם בסמ"ע סי' ל"ו ס"ק כ"ה כתב דמ"ש בסי' כ"ט דאפי' לשבוע' לא מהני בהכחשו בחקירות היינו באומר ל"א כ"י אבל בדבור לבד דרך עדות הא פסק המחבר דמשביעי' שבוע' דאורייתא ובודאי בעדות ערכאות לא מחמירין טפי מעדות דעלמ' לענין זה אלא שאין אנו צריכין לכל הנ"ל כמ"ש דאין כאן הכחש' וכמ"ש בסי' כ"ט וסי' ל"ו דכל שאנו יכולים להשוות העדות שלא יהי' מוכחשי' משום ועיי' בנוב"י סי' מ"א מהד"ק כיו"ב ובנ"ז בלא"ה לא תלי' בענין עדות גופא רק משום הכחשת הזמן והא כבר כתב כת"ה טעמים ונמוקי' היטב בענין לתלות השנוי' ואחרי שהזכיר' שמו וכנוי שם עיר' וגם מסחר' או אומנת וגם הקבור' ודאי די להתיר' ע"כ אם עוד מורה הוראה מובהק יסכים אתנו הנני כמשיב' למכשור' להתיר' ואסיים בכל חתמי ברכות ידידו דוש"ת

הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן טז

שוי"ר על ראש ידידי ה"ה הרה"ג וכו' כש"ת מו"ה יצחק טיגערמאנן נ"י אב"ד ק"ק גאווא יצ"ו:

ע"ד אשה הנעצבת עגונה מבעלה שהי' בין השבויים ברוסיא עם כמה יהודים, ויש בנד"ז כמה ענינים. גוי מסלפ"ת ישראל חשוד מה"ת מסל"ת, וכן הערכאות דהיינו כ"ה זלמן זעגעלבוים העיד עליו הבח' נתן דייטש שהי' ג"כ מן השבויים האיך שהנ"ב נחלה בנויפוס והובא לשפיטאל בבאראקען. וביום שלאחריו בא מעצמו סאני טעטס סאלדאט

וענה מעצמו, דער זעגעלבוים איזט געשטארבען' והוא נשכב בין הגעפאל- לענע השיב אח"כ, וכן נגבה עדות מן הב' משה פישביין אשר שאל עליו בקאנצלייא של השבויים והמזכיר פתח פנקס ושם נאמר כנ"ל וכן מסל"ת בנו של ר' שמעון וראיתי כת"ה האריך ע"ד מסל"ת בלא קישור דברים והנה הא מביא הב"ש מ"ש הב"י וגדולי פוסקים בעלי שו"ת שפשט המנהג לקבל עדות מסל"ת בלא ק"ד, ובפרט לפי מ"ש בתשו' פרשת מרדכי במכריז לרבים בלא אנשים מכירים ומיודעים לו כיון דטרח כולי האי קושטא קאמר, וגם כי ניכר שאינו משום או"ה וגם בהריטב"א במס' יבמות איתא סברא זו ע"ד הרמב"ם דמצריך לומר קברתיו בנכרי מסל"ת וקשיא עליו ממ"ד שם מסל"ת כמ"ש מאן איכא בי חואי והא לא נזכר שם קברתיו אלא משום דטרח כולי האי להכריז לרבים, ודאי לא אמר בדדמי, והכא בנ"ד שבא מעצמו לבאראקקען אשר שם היו כמה וכמה שבויים ודאי הוי טרח כולי האי א"כ יוותר לן דל"צ קישור דברים, וגם לא צריך קברתיו כנ"ל אשר בל"ז הי' צריך לומר קברתיו כיון שהחולי מתדבקת הוה כדבר וכמ"ש מ' יבמות ר"פ אשה שלום, ולהנ"ל א"ש, וגם כי שפיר קאמר כת"ה דטלטול כזה ודאי הוי כמו קברתיו שאמר שהשכיבהו בין הגעפאללענע, ולא גרע מעובדא דדגלת ד' קי"ט שמזה הוציא הרי"ף הלכה דעד א' במלחמה כידוע, וזה דעת הר"ן בתשובה והריב"ש ונ"י וכמ"ש ברמ"א וח"מ ס"ק ק"ג וב"ש שם:

ומ"ש כת"ה שלא הזכיר אלא שמו ושם משפחה ועירו ולא שם אביו ודאי יש לסמוך ע"ד הריב"ש והרא"מ ותשו' מהרשד"ם דשם משפחה עדיף משם אביו וכן איתא בתשו' גאוני בתראי סי' כ"ה, ומ"ש עוד ע"ד כתיבת המכתב לאשתו א"כ אין שום ספק שעל זלמן הנ"ל ממקום גאווא נתכוון וכן איתא בבאה"ט ס"ק ס"א פלוני בעל פלונית הוי כמזכיר שמו ושם אביו וכ"כ בתשו' שב יעקב סי' ח"י בהזכיר בעל האשה שמכירים שהוא בעל של פלונית לא צריך לא שם אביו ולא שם עיר כדמוכח מדברי הרמב"ם, אבל כל זה נכון אם זה העד ראה מיתתו או לאחר מותו והי' מעיד מעצמו, אכן בנ"ז שהוא מפי גוי מסל"ת מה יועיל פרטי הדברים של העד וכן מוכח מתשו' מ"ב סי' מ"ה ותשו' הרשד"ם שדקדק בדברים אלו. ה"ה שם אביו ועיר בדברי מסל"ת של גוי והא בנ"ז לא פירש רק שם הכנוי "דער זעגעלבוים" א"כ לא הזכיר רק שם כינוי לבד וזה ודאי לאו כלום הוא, והא קמן שבתשו' דברי חיים אפי' שם כינוי משפחה לא רצה לסמוך כש"כ שם כנוי לבד, אך שם בח"ב סי' מ"ג כתב דשם כינוי שאינו מצוי יש לסמוך במקום שם אביו אבל לא במקום שניהם שם עצמי ושם אביו ואפשר לומר עפ"י תשו' מהרשד"ם שאם אמר הגוי היהודי בה' הידיעה מסתמא כוונת' על אותו איש שנדבר בין חבריו שמתוועדים עליו

דאל"כ יאמר יהודי ראובן סתם וא"כ ה"נ יש לחקור אם הגוי הזכיר מלת "דער זעגעל-בוים' דמלת דער ודאי הוא במקום ה' הידיעה בלשון אשכנז כידוע. ועוד י"ל לפמ"ש המרמ"ל בסי' קל"ב דאם יש הוכחה שהגוי מדבר לחברת אנשים בני אדם מעיר אחד שמתאוננים על חבריהם והגוי סיפר להם כך וכך עשו עמהם שנהרגו מסתמא על איש הנ"ל כוונתו ונכלל בדברי' מה שהם יודעים ומכירים וכ"כ כיו"ב בתשו' מהרשד"ם סי' נ"ז, וכן בתשו' מהרי"ט סי' כ"ג לענין שם באלי שלא אמר איש ששמו באלי וא"כ ה"נ במ"ש העד שהסאניטעטס סאל- דאט בא מעצמו והגיד רק לאנשי הבאראקקען מפני שידע שהם מכיריו ומיודעיו ומתאוננים עליו א"כ ודאי הוי דומיא דמהרמ"ל ומהרשד"ם ומהרי"ט כנ"ל שוב ראיתי במכתבו שגם כת"ה הרגיש בזה, ועצ"ה חפוש ודאי יועיל בזה, ועיי' בת' ד"ח סי' מ"ג הנ"ל דנראה ג"כ כי שם כינוי זעגעלבוים אינו מצוי וגם לא נמצא בין השבויים שום שם זעגעלבוים כמ"ש העדים ישראלים:

ועתה נבוא ע"ד שנראה הכחשה בין העדים שהב' משה אמר שהי' בשנת למספרם והב' נתן מעיד שהי' בשנת 916 ומעכ"ת האריך בזה, והנה לענין עדות אשה ידוע מ"ש בנוב"י והגר"א מ"ש ע"ד הרא"ש והטור שנעלם מהם דברי הירושלמי במקומו דמ"ד בגמ' ד' קי"ח ר"י ור"ש בא' אמר מת וא' אמר נהרג הואיל ושניתם מודים שאינו קיים דזה קאי על צרות שמכחישים זא"ז לא בעדים וזה דעת דר"א ואר"י דממנה שמעי' ורב ס"ל דאינו הכחשה ועד"ז נחלקו לענין חקירות שהביא ב"ש בשם תשו' פ"מ דשאני עדות אשה דסגי' בעד א' ע"כ גם בחקירות אם מכחישים זא"ז עדיין קיימת וע"ז הרעישו האחרונים. והנה בב"ח ותשו' צ"צ סי' נ"ט וכן בתשו' ב"א ותשו' ש"י קיימו שיטת פ"מ ובס' עצי ארזים מתרץ קושי' במ"ד סוף מ' יבמות דל"ב בע"א דו"ח דומיא דממון והא קיי"ל בחו"מ סי' ל' אם כי דכ"ב דו"ח מ"מ אם הוכחשו בחקירות עדותן בטלה, ותי' דשם אזלינן קודם שהכשירו אפי' עד מפי עד ומסל"ת וכיו"ב אבל לבתר שהקילו אינו מטעם דומיא דד"מ וכן בתשו' ש"י הביא דברי הרמב"ם שאמר בטעמי' דמשום דהקילו, ובאמת אני נבוך האיך שייך לומר הכחשה בעדות אשה בחקירות אם מעידים עד מפי עד וכש"כ מפי גוי מסל"ת וכי שייך בזה חקירת הזמן אימתי הסל"ת עד"ז וודאי י"כ מלתא דלא רמיא עלי' כיון שאין עדות שלו שראה גוף הדבר שמת או שנהרג וכמ"ש בתשו' אם הוכחשו בדבר שאינו שייך לגוף העדות כגון אימתי הי' הקבורה עיי"ש בתשו' רע"א סי' פ"ב דכיון דבעובדא הנ"ל ל"צ לומר קברתיו דטלטלי ממקומו שוב לא איכפת לן בהכחשות דבר הנ"ל דהוי כמלתא דלא רמיא עלי' וא"כ מ"מ לא נאמר באמר על עדות אחרים, מה איכפת לי' אימתי העיד או הסכ"ת, וגם לא שייך סברת התוס' הכחשת הצרות כיון שא' אומרת

שנהרג וא' אומרה מת ש"מ שאומרים בדדמי ולא דקדקו כלל, זה שייך בהעידו מפי עצמם, וגם מ"ש שם בתשו' רע"א דנימא דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולו, כיון שא' אומר שקר והביא ראי' מדברי הר"ן בשליח שהביא גט שחרור שנאמר בו נכסי לך דעל זה אינו נאמן השליח בדבר שבממון ע"כ עדותו בטלה לגמרי דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולו, ועיי' נובי"ק סי' מ"ה שהביא ראי' להיפך דהא הרמב"ם פסק דבעדות עד א' אין יורדין לנחלה ולא אמרינן עדות שבטלה מקצתה ב"כ, ולענ"ד ניהו ששליחות בגט לשחרור כשר עד א' ה"ה השליח וגם פסול דרבנן כשר כמ"ש בסי' קמ"א עכ"פ עדות מקרי כמו עד א' באסורין וכיו"ב אבל עד מפי עד לא מצינו, ושליח עושה שליח אינו מפי שליח א' אלא אומר שליח בי"ד אני וכבר נגמר העדות בבי"ד שעשאו שליח וגם וכי פסול בעבירה דאורייתא לא מהני מסל"ת. ומסלפ"ת ידוע שאינו מטעם עדות אלא מטעם אמיתת הדבר כמ"ש הפוסקים רו"א ע"כ לא שייך בי' עדות שבטלה מקצתה ב"כ דאין כאן משום עדות כלל:

והנה יש מקום לסמוך בנ"ז ע"ד הפוסקים להתיר עכ"ז אי"צ לזה שהרי דעת הנובי"ק סי' מ"ב דלא מיקרי הכחשה רק באומר לא כי ולדעת הב"ח בחו"מ סי' ל' דגם בתביעה אחת צ"ל לא כי ובנ"ד אדרבה אומר כאלו אינו יודע שאמר איך גלויבע אים יאהרע 16-17 והלשון סובל כלומר כמדומה ובזה ודאי לא שייך הכחשה, ועיי' בתומים סי' ל"ג שהכריע באינו יודע גם בחקירות עדותן קיימת גם בד"מ והא מוכח מעצמו שאינו יודע שאמר 16 או 17 דהאיך שייך ברירות בשנה שלימה, והנה כת"ה בלא"ה מיישב דבריהם שאינם מוכחשים כיון שאמר שהי' בנאווועמבער בבואו לשפיטאל ואחר כמה שבועות יצא בריא. ואח"כ הובל שנית לשפיטאל א"כ וודאי מיושבים דבריהם דזה כמה שבועות שהי' חולה ובריא ושוב חלה ומיתתו הי' משם להלאה עד שהגיע לשכת 16 וכיו"ב מיישב בנובי"ק סי' מ"ב עיי"ש, ועיי' בספרי לבו"מ סי' כ"ד מ"ש בס"ד ביישוב דברי הרא"ש והטור דמס' נזיר שלהי פ"ג משמע להדיא דקיי"ל כרב (ואח"כ מצאתי ברידב"ז נדפס אצל הירושלמי דמיישב דברי הרא"ש כמש"כ דקיי"ל כרב) דלא הוי הכחשה דקאמר בגמרא במערבא אמרו מונה לא הוי הכחשה ומשמע דהכי קיי"ל א"כ תלמודא דידן מסכים עם רב ובנוב"י מהד"ת ג"כ חזר בו וסיים דמאן דסמך ע"ד הרא"ש והריב"ן יש מקום לסמוך וכש"כ בנ"ז די"ל דאין כאן הכחשה לא בדבור ולא בענין:

והנה בנדון ערכאות ידוע שיטת האחרונים מרן חת"ס סי' מ"ג מ"ד צ"ד ומרן פרשת מרדכי סי' כ"ה כ"ו והחולקים תשו' ב"א ותשו' ד"ח בתשו' מהר"ם שי"ק מקיים דברי רבו מרן חת"ס ובאמת כבר ישב על מדוכה זו בתשו' כני"ח סי' נ"ג דיש ללמוד בזה

אסורא ממונא דכל השטרות וכו' כמ"ש בתוס' מס' יבמות ד' קט"ו דילפינן אסורי ממונא להיכא דהוחזק' ללא הוחזק' דמעלינן דרגא ה"נ בממונא יש לחוש לשוחדא כמ"ש הרי"ף והרמב"ם בדיני ערכאות ובאיסורי הא לא שייך שוחדא, אלא שבמהר"ם שי"ק וחת"ס ופ"מ הכריעו דדוקא עפ"י כתב ולא מפיהם דמשקרא כמ"ש הרא"ש בהסוגיא, ומעכ"ת מהדר להכשירם בנד"ז עפ"י דברי מרן חת"ס בח"ב סי' קל"א, כיו"ב מצאתי בתשו' מהרש"ם בשם מהר"ח א"ז האיך דגוי אינו יודע בטוב דת יהוד' יש להקל אפי' ע"י שאלה, והנה בנ"ז י"ל גם המר"מ שיק יודה דהא תי' על קושית תשו' ב"א דהא הערכי לא ראה המעשה ורק ע"י המשמשים והמה אינם בכלל ערכי ותי' עפ"י דברי הש"ך יו"ד סי' צ"ח דבמלתא דעבידי לגלוי מיד נאמן אפי' שלא מסל"ת דמירתת, וא"כ ה"נ בנ"ז שאמרו שמושכב בין שאר גועפאללענע והא ודאי מלתא דעבידי לגלוי מיד לראות אם נמצא שם והפוסקים לא אמרו רק בנשאל לערכיים אחר המעשה זמן רב לאחר שאינו בנמצא וא"א לגלוי מיד ועיי' במרדכי פ"ק דגטין דס"ל להדיא דגם בע"פ נאמנים הערכאות, והביאו האו"ת עיי"ש ומה שהקשה ע"ד הרא"ש ועיי' בכת"ס ח' אה"ע שהביא דברי הרא"ש וכתב שלא נודע מהיכן הוציא הרא"ש הלכה זו והפוסקים לא דיברו מזה והביא דברי התומים מ"ש ע"ד וחידוש שלא הביא דבריו מ"ש בשם המרדכי, והנה שפיר כתב כת"ה כיון שהוציא הפנקס ועיין בו אומדנא דמוכח שקרא מתוכו והא כתב ברמ"א סי' ס"ח בחו"מ דפנקס שלהם ה"ה כשטרות העולים יעיי"ש, ומ"ש מדברי העד בנו של ר"ש שהוא אינו כשר לעדות וכת"ה פלפל בזה אם באונן לחזור ממסל"ת ולמה כן כולי אם אין צורך לעדותו ומ"מ יש לצרף לסניף ממ"ש בתשו' מהרי"א ח"ב ט"ו דעפ"י ח"מ סי' ל"ה אין אדם נפסל אא"כ העידו עליו בבי"ד, ובב"י בשם מ"כ דאינו פסול אלא מדרבנן והא בעדות אשה כשרים פסולין דרבנן ובתשו' א"א פקפק בהוראה זו ומ"מ הניח על מכונו פסקו של מהרי"א להתיר מפ"י עדות בע"א עי"ש, ומ"ש כת"ה דאומנות הוי סימן כן איתא בתשו' מבי"ט ח"ג הובא בק"ע סי' רל"ו עיי"ש עכ"ד בס"ד במה שנראה לפענ"ד להיתרא דאתתא דא מכבלי עגון אם יסכים אתנו עוד מורה הוראה מובהק והנה אם כת"ה דעתו לשלחו למקום אחר מפני סידור החליצה עכ"ח הרב אב"ד של מקום ההוא צריך להסכים ידידו דוש"ת ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן יז

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרב הגאון המפורסם וכו' כש"ת מהו' מאזעס חיים שליט"א אב"ד דק"ק קליינווארדיין יצ"ו:

הנני במודע כי יק"מ בא לידי אשר בו ענותנותו הרבני ע"ד אשה עגונ' מבעלה זה עשר שנים מהיות בשדה קרב במלחמה הנוראה ונעשה גב"ע לפני הדר"ג בב"ד של שלשה והעיד ר' יושע בן משה שקבל מכתב אשר בו נאמר כי קרובו היימליך רעזשא מת במלחמה בחדש מאי 1915 למספרם וקבר' אותו הוא עם חביריו והנה זה ודאי עדות שלם ועדות בכתב כמו זה ודאי מהני אפי' לדעת הרמב"ם שצריך להיות ידוע שהוא כתב של ישראל מסתמ' מכיר האב במכתב בנו וכמ"ש הנו"ב הביא' מד' א"ר וגם בת' רע"א נזכר כ"פ בפשיטות דעפ"י כתב הוה כמו בע"פ ואם כי מחלוקת הוא בירושלמי הביא' הרי"ף סוף מ' יבמות. שדעתו ודעת הרמב"ם כמ"ש במס' גטין פ' מ"ש דבעדות אשה הקילם עיי' בהגר"א סי' י"ז סי"א ומשום בדדמי ליכ' דהא העיד קברתיו וז"פ עדות שני ר' יצחק יהוד' יש להעיר מדברי מ' חת"ס ח"א סי' ע' יען כי עדות' מפי רבים אנשי מלחמ' וגם למחרת שהכריזו מי שיודע וכו' וכל אנשי מלחמ' שעומדים שם אמרו שמת כאשר הזכיר שם היימליך רעזס"א הנ"ל ודברי מ' חת"ס החליט לחוש עכ"פ לדברי החכם יעקב בכ"ה שמואל בת' ב"י סי' ז' אם שמע סתם אם ניחוש שמא שמע קול הברה וב"י חולק דמדברי הרמב"ם משמע דלא חיישינן לזה כלל והביא עד"ז ד' ת' המב"יט ח"ב סי' ע"ח ובד' חת"ס טעות הדפוס שציין סי' ח' לסי' פ"ט ושם לא נאמר דבר מהנ"ל) ודעת החת"ס דכוונת המבי"ט שקול הברה היינו ששמע מרבים אומרי' כן וכדרך שיחת נשים שדרכ' לומר אם כי רק כמו נטה למית' וכ"פ שופכי' מים ומרחיקי' כהני' משכוני' בגוונ' זו ובאמת אחרי איז' זמן קם ממטתו וחי וזהו שייך בשמע מרבים אבל שמע מאדם יחידי פלוני מת ודאי לא שייך הנ"ל דאל"כ רבים צועקי' כמ"כ מדלא נשמע מרבים ש"מ דאמת אתו וכמ"ש בגמ' גטין ד' ל' ע"ב חברך מית אשר איתעשר לא תאשר עיי' בק"ע סי' רל"ג בשם המבי"ט דאם אמר ששמע ואינ' יודע ממי שמע זהו קול הברה ואין משיאי' את אשתו זהו שיבוש וכוונת מ' חת"ס במ"ש מיהודי' בלשון רבים זהו שיבוש דמרבי' הוה קול הברה וא"כ בנ"ז לפי דברי עד הנ"ל הי' משמעות רבי' לדבריו לא מהני דהוה קול הברה, והנה דברי מרן נשגבי' ממני ל"ז להבין דבריו הקדושים דהא עובד' שנאמר בת' מבי"ט סי' ע"ח הנ"ל שנשאל שם על הישיש כ' אליהם שהעיד ששמע מיהודי' וגם מגוי' שנהרג ר' מאיר עם כל אנשי ספינה ע"י לסטים ודייק שם המבי"ט אם תיבת כל מורה שלא נשאר שם איש וכן הוא מסקנתו ושוב מחלק בין אמר ששמע מפלוני ובין שמע ולא ידע ממי שמע רק שמע קול הברה וכמ"ש בחת"ס מטעם דילמ' נטה למית' והא על עובד' זו סיים המבי"ט להתיר' א"כ עכ"ח צריך לומר כמ"ש בק"ע אומר ששמע מיהודי' אינו קול הברה עכ"פ ישמע מאנשים המצוייני' באיז' שם יהודי' או אפי' גוים אבל לחלק

בין רבים ליחוד ל"ז להבין היאך רמיזו בדברי המבי"ט כיון שהתיר עגונה הנ"ל אם כי השמיע' הי' מרבים והב' שהביא ראי' להתיר ממתני' מ' יבמות ד' קכ"א ע"ב אפי' שמע מפי נשים והא סתם נשים רבים הם כמובן ועיי"ש בת' מבי"ט ועיי' עוד בת' מבי"ט ח"מ סי' שכ"ו מהו קול הברה והנה אפשר לומר דגם מ' חת"ס יודע להתיר כיון שהעיד שחקר ודרש גם בקאנצעלייא ואמרו לו פקודי החיל שמת היימליך רעזש"א דגבי פקידי קאנצעלייא שהם ודאי בכלל ערכאות לא שייך לומר דהוה רק קול הברה אדרבה הא ידועי' דברי מ' חת"ס סי' מ"ג ובכ"מ להתיר עפ"י עדות ערכאות וכי הערכאות אינ' רבים ואף כי בזה דוק' עפ"י מכתב כמ"ש שם ובת' מהרמשי"ק סי' מ"ב ורק במרדכי מבואר דגם בע"פ ערכאות נאמני' בשטרות והובא בתומים ובת' כת"ס מכל הנ"ל עכ"פ לא שייך בהם קול הברה ומאומד דעת כמובן וע"ד שלא אמר קברתיו יש לומר כיון דשמע מרבים וכל אנשי מלחמ' הי' עוני' פשיט' דהי' ביניהם גם יהודי' שנים עכ"פ והא בשנים לא חיישינן בדדמי כמ"ש ברמ"א סעי' נ' ואית' בב"ש ס"ק קנ"ג בשם מהר"ם דאפי' עד א' שאמר ששמע משנים דינ' הכי דלא נאמר בדדמי ומ"ש הדר"ג דמסתמ' טלטלו אותו והזיז' ממקומ' לא מצאתי רק במצא' סחובי' ומושלכי' כיו"ב בק"ע אשר משמעות דבריו שבוודאי מת כמ"ש בגמ' ד' קכ"א מאן איכ' בי' חיואי כיון שטרח כולי האי ליכ' בדדמי ואפי' לדעת הרמב"ם שמצריך בגוי מסל"ת שיאמר קברתיו בדרך הכרזה אי"צ ועיי' בת' פרשת מרדכי ח' אה"ע סי' כ"ו כיו"ב והנני כונשיב' למכשורי בהתר' דהך אתת' ומה שחשש הדר"ג עפ"י דברי ת' רע"א סי' קכ"ג בנשאת שלא ברשות ב"ד דלא שייך לומר דייק' ומנסב' כיון שגם עתה תצא מבעלה הראשון שפיר קאמר בשדוכי' לבד לא שייך סבר' הנ"ל ועוד דבסי' ל' גם רע"א חזר מסבר' זו והסכים עמו הגאון בעל חוות דעת ומ' חת"ס שם והנה אם יסכים עוד אתנו גדול ההורא' גם אני כמשיב' למכשיר' להתיר' ואסיים בכל חותמי ברכות ותשועות ישראל כא"נ הטהורה

ונפש ידידו דוש"ת:

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער:

סימן יח

לכבוד ידידי הרב המאוה"ג וכו' כש"ת מהו' אברהם משה שטיין נ"י דומ"ץ ק"ק קל"ב יצ"ו:

הנני במודע כי יק"מ בא לידי אשר עם מך ערכי נועץ בחמורו התיר' דעגונ' ועובד' הוי במי שנלקח לצבא ויצא לשדה קרב, ובעתו וזמנו עשו בד"צ כתקון ג"פ והשבעוהו שלא

יבטל הג"פ ולא יקדשנו בבואו לביתו וכמ"ש בסדר הגט וכמ"ש הגאונים וכמ"ש בשו"ת צמח השדה מהגאון מבאניהאד זצ"ל סי' קע"ג ושנה דברי' בסי' קפ"ט בהצטדק נגד השגות של ידידינו הרב הגאון המפורסם אבדק"ק סעמיהאלי נ"י והוא תקון ג"פ שמינוי הסופר ועדים ושליח ואיש הנ"ל חזר לביתו ונתייחד עם אשתו ולא מינוי שוב סופר ושליח ועדים כאשר אמרו לו ושוב חזר לצבא וכעת אבד זכרו ואשתו צועקת להתיר' ע"י ג"פ עפ"י מינוי הראשון, והנה כת"ה לא הזכיר כלל אם הבד"צ סדרו לה גט אפ"י מנוי הראשון ועתה באם אבד זכרו מה יועיל לתן לה ג"כ לעת כזאת דילמ' כבר איננו בעולם ח"ו ואין גט לאח"מ ואם כבר עשו כצוי הבעל מקדמ' דנא מהו הלשון שיכתבו לה גט עפ"י מנוי הראשון מה תועלת בזה ואפשר כי כת"ה לא ביאר דבריו משום דמובן מעצמ' שעשו כן וע"ד שחזר לבית' לא בטל משום יחוד שלו כמו שכתב לפי סברתו וא"כ עכ"ח שהמעש' של בד"צ אחר שחזר כמלחמה ומעתה השאלה אם נחוש במ"ש הרמב"ם בפ"י מה' גרושין דבזה חמור יותר מנתייחד עם גרושת' דהכ' אינ' גט כלל והרמב"ן והר"ן פ' הזורק חולקי' על הרמב"ם וס"ל דהוי רק ספק כמו בייחוד עם גרושתו וכן פסק בשו"ע סי' קמ"ט ומעכ"ת יצא לחלק דהרמב"ם וש"ע איירו בנתגרש' ע"י קטט די"ל שפיר שעתה נתפייס לדור עמה משא"כ בנ"ז דהגירושי' לטובת' שלא תשאר עגונה למה יבטל הגט והנה הרב הגאון בעל צמח השדה ז"ל משתמש בסברי' זו וזה עיקר יסוד' ולסמוך על ת' שב יעקב לסמוך על דבר שהשבעהו שלא לבטל והנה קשה הדבר לסמוך על סברי' שאין לה יסוד לא בתלמוד דידן ולא בפוסקי' רו"א ועוד שכ"מ ודאי המגרש לטובת' שלא תזקק לייבום ומ"מ חיישינן בנתייחד עמה אפי' בעת שהוא חולי וגוסס כמ"ש הב"ש סי' קמ"ח ס"ק ו' וס"ק ז' ועיי' ב"ש סי' קמ"ה ס"ק ג' באמצא דבריו דלשי' הרי"ף בנתייחד בפני עדים חיישינן שמא קדשה מחדש ובטול לא שייך דהוי תנאי בעכ"ח ועכ"פ חזינן דסברת לטובת' אינ' מכריע דאל"כ למה ניחוש דקדשה הא עכ"פ בטל טובת' שעי"כ תזקק לייבום וע"כ דעת וסבר' שגבה ממני:

ולענין שנסמך על דעת ת' שבי יעקב שע"י שהשביע' בב"ד נימ' דלא יעבור על שבועת' והנה הוא לפי מה שהוא ביר"ש דהא ידוע מ"ש בת' אמרי אש ובת' מהרי"א סי' ט"ו וכן בת' כת"ס סי' ל"ב מה שחתרו למצא התיר' בעדות של בע"מ דעוברי' על כמה עברות בחלול שבתות ואכילת טו"נ אם כי תחילתן באונס עכ"ז כיון דדש בה עושי' ועוברי' גם בדברי' שאינ' מוכרחי' סוברי' שהותר' הרצועה ובת' כת"ס מצטרף לסניף עכ"פ בצירוף עדות מסל"ת של עדות פסולי' והא ודאי עדות עגונ' קיל יותר שהקיל' בה חכמים בכמה דברי' כידוע ועכ"ז קשה עליה לסמוך כש"כ היאך נאמין ונסמוך על שבועת' בעת יחוד

איש בנערות' טוח עיני אדם מראות באחרית דבר ועיי' ביו"ד סי' ב' וסי' קי"ט בש"ך סי' כ"ב בכמה דברי' שעי"כ חשודי' וחשודי' גם בשבוע' ועיי' בח"מ סי' צ"ב דמי שחשוד על עביר' שעי"כ פסול לעדות כמ"ש בח"מ סי' ל"ד חשוד ג"כ על השבוע' כש"כ שבוע' בטוי להבא כמ"ש ברשב"א דזה קיל להם יותר משבוע' שקר ח"ו שעובר בשעת שמוציא שבועה מפיו והובא בח"מ ה' טוען ונטע כידוע ע"כ אין ראי' מדברי ת' שב יעקב דמסתמ' איירי באדם בדוק שהוא יהודי כשר ואפי' בבע"מ הא כתב בכת"ס לא כדורות ראשונים דורות אחרונים עיי"ש בסי' ל"ב הנ"ל שוב ראיתי מ"ש כת"ה עפ"י מ"ש בבאה"ט סי' קמ"ח ס"ק ב' בשם כנה"ג מת' מהרא"מ במי שאמר ביוצא בשייר' דאם לא יבא בתוך ג"ש סדרו לה גט ויצא לדרכיו וחזר לאחר איז' ימים כי מקראות הדרך מנעוהו לעבור עלי דרך ושוב הלך לדרכ' דכגון זה לא חיישינן לגט ישן ולא שמא פייס ובטל והי' תמיה' בעינו היאך נעשה מעשה כנגד שיטת הרמב"ם ולהרמב"ן והר"ן עכ"פ הוי ספיק' ועיינתי בכנה"ג ששנה דדברי הרא"מ בסי' קמ"ט בסה"ס במ"ד בשם מהרא"מ דבשעת הדחק יש לסמוך על החולקי' והקש' הכנה"ג בעצמ' דהא להחולקי' ג"כ הוי עכ"פ ספק מגורשת וכמ"ש בס"ד וכבר צווחו קמאי שלא לסמוך על פסקי קצורי' פוסקי' ולענ"ד מ"ש בת' הרא"מ שבא וחזר לביתו מפני איז' מניעות עלי דרך אין כוונתו לביתו שנתייחד עמה אלא כלומר לבית' עירו בלא ייחוד וכי תימ' מאי קמ"ל זה אינ' דהא בהאי גוונ' ג"כ חיישינן שמא פייס כדאמר בפ' מ"ש באמר אם לא באתי עד ל' יום או י"ב חדש אך ורק באומר נאמנת עלי שלא פייס' וכ"פ הרמב"ם בפ"י מה' ג' ובש"ע סי' קמ"א ועובד' דמהרא"מ אייר' בלבא נאמנת בזה קאמר כיון דלא חזר רק ע"י מונעי' הי' החזר' בהכרח אין כאן הוכח' שדעת' לפייס ובת' הרא"ש הוי שאלה כזו בכלל מ"ה סי' י"ד עיש"ה ועיי' בת' בית שלמה סי' קל"ג ושוב ראיתי בת' הגאון בעל צמח השדה שהרגיש בס' התשוב' ליתן גט באבד זכרו אין תועלת רק ביש לו בנים וכת"ה לא הזכיר מזה כלום אך בעיקר הלכה לא יצא מידי להתיר' אפי' ביש לו בנים וכמ"ש כיון דעיקר יסוד ההיתר של הגאון ז"ל משום דהגט לטובת' וכבר הוכח' מג"ע שכ"מ דגם בזה חיישינן ודברי באה"ט שרצון מעכ"ת לסמוך עלי' דבזה ל"ח נסתר מעצמ' דהא הכנה"ג בעצמ' כתב עליו שהוא כנגד הרמב"ן והר"ן אפי' להחולקין על הרמב"ם הוי ספיק' וכמ"ש בש"ע ולענ"ד יש עוד לחקור ולדרוש פן ואולי ימצא שום עדות ואפיל' כ"ש ולסמוך על סניף מ"ש בת' מבי"ט סי' שכ"ו דבאבד זכרו מתיר' אפי' בקול הבר' ובת' חת"ס עשאו לסניף גדול בפרט בזה"ז דשכיח בי דואר כידוע עיי' באה"ע סי' מ"ג מ"ד ובכונ' תשוב' אם כי חלילה לסמוך עד"ז בלבד עכ"פ לסניף גדול ראוי' לאצטרופי' עיי"ש ידידו דוש"ת:

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן יט

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרב הג' וכו' בנש"ק כש"ת מהו' מנחם מענדל שיק נ"י אבדק"ק סיקס יצ"ו:

אחרי מבא דרך ברכה וכו' בענין אשה עגונה והנה עדות ערכאות בענין זה רבו המתירי' ה"ה שו"ת כנסת יחזקאל כבר ישב על מדוכה זו בסי' נ"ג מדברי התוס' מ' יבמות ד' קט"ו דילפינן אסור ממונ' היכ' דלא הוחזק ב' יוב"ש מהוחזק' בממונ' אלמא דילפינן דרך דרגא הה"ד דילפי' אסורא בעדות אשה מממונ' היינו מתני' פ"ק דגטין בשטרות העולי' בערכאות ש"ג דכשרי נמי נימ' דרגא דבשטרות שייך שוחד' משא"כ בעדות אשה ובזה מתורץ כמה קושי' האחרוני' עיי' בת' חת"ס סי' מ"ג ונ"ד צ"ה ובת' אמרי אש ח"ב ובזה החזיק בת' מהרמשי"ק סי' מ"ב ותי' כל הקושי' של בעלי תשוב' ע"ד מ' חת"ס ועיי' בת' כת"ס סי' כ"ג אריכות נפלא שהחזיק דברי מר אביו מרן חת"ס וכן בת' שו"מ כמה תשוב' להתיר ע"י ערכאות ובס' ישועות יעקב סי' י"ז בפיהק"צ כתב שהתיר פ"א ע"י עדות גענעראל קאמאבדא עם עוד אומדנ' וכן בת' חסד לאברהם ח"ב ב' תשובות שהחזיק להתיר כדברי מ' חת"ס ובת' פרשת מרדכי בסי' כ"ז סותר הנ"ל וכתב דשאני שטרות דבנמוסן שייך משפט השטרות ואפשר דבזה"ז דהוה פקיד' דד"מ להודיע כאשת' ומשפחת' מנפילת הגבורי' ג"כ יוד' דהא שייך לנמוסי' שלהם ובת' דברי חיים אשר דעתו להחמיר מ"מ בהשמטות ח"ב סי' כ"א נראה שחזר קצת להקל עיי"ש ובענין מה שאמרה האשה שקבל' מכתב מאיש א' שמת בעלה שהי' עמו בספיטאל בקראקא והי' ראה קבורת' וכת"ה לא ראה המכתב וכבר אבד' ממנ' והנה בש"ע אה"ע סי' ח' פסק עד א' שאמר לאישה בינו לבינה שמת בעלה אינ' צריכ' לעדות אלא באה לב"ד ואמר' מת בעלה דנאמנת וציין בהגר"א ממ' שבועות דל"ב ע"ב ולעיין ברש"י שם והנה שם נאמר הכל מודי' בעד' מית' דמשביע עד א' פטור היינ' שאמר' לאשה מת בעלה ופי' רש"י ז"ל דיכול' לילך לב"ד ולומר מת בעלה דנאמנת אשה לומר מת בעלה ומעתה דמכתב הוה לענין זה כדבור וכמ"ש הרמב"ם בפי"ג מה' גירושין וכן פסק הש"ע בסעי' י"א בנודע שהוא כתב ישראל וא"כ מפני מה לא נאמר כ"כ דאשה נאמנת ומפני הקיום רבו המקילי' וגם הגר"א ס"ל כן כיון דגם אשה עבד ושפחה נאמנת דהקילו משום עגונ' לענין קיום ומ"ש בת' מ' חת"ס סי' מ"ח נגד זה משום דניחוש לחמש נשים ששונאת זא"ז וזייפו המכתב כדי לקלקלה ובשלמ' אם בא א' ושטר בידו לא חיישינן לזיוף דלא חציף אינש

לזיופ' ויתגלה עזות' אבל בבא מכתב על בי דואר מה חציפות מי יודע וע"י מה יתעלה דזייפ' דילמ' גוי או איז' חשוד זייף. ולענ"ד י"ל עפ"י מ"ש התוס' מ' כתובות ד' צ"ב דאפי' מוחזק לגזלן והוציא שטרו לא חיישי' לזיוף דמתיירא שיתעלה בב"ד ומשמע דכל דיני עלי' והא בפ"ב שבועות דאפי' יתומים מן היתומים נפרעי' בשטר רק שצריכי' שבוע' שלא פקד' אבא לומר דשטר זה פרוע ומשמע דעל זיוף ל"צ כלום אלמ' דגם בזה לא חיישי' והא שם לא שייך לומר דתפיס שטר' דהשטר של אביהם ולא יתעלה הזיוף עליה' ועכ"ח לומר דמ"מ פן ואולי יתגלה ע"י איז' סיב' והודע וכבר השבתי כיו"ב והיינו באיש שאין בו חזקת חיים ולענין יורדי' למלחמה מחלוק' בשו"ת כתר כהונה ובשו"ת ברית אברהם דכתר כהונה ס"ל דאין ליורדי' מלחמה חזקת חיים ובברית אברהם ס"ל דרק אם הוקפ' מכל הצדדי' כמו עיר הבא' במצור דאין להם חזקת חיים ובכ"ז דנעשה ע"י "שעדל שוס" אפשר דלכ"ע אין בו חזקת חיים כידוע דהחץ בא בכח גדול ועיין בקונטרס של בעל צמח השדה כיו"ב והא במל"מ דבנפל למים של"ס דרובו למית' אפי' ה' נשים לבד מצרה נאמני' וכש"כ בנדון כזה שאינ' רק חששא וידוע כי במדינ' זו במקום מרחק מקראקא אין לה שם אקרובי' הנ"ל ואפשר לדרוש ולחקור מן האשה ומיודעי' עד"ז:

עד כאן באתי במו"מ לכבוד התורה ולומדי' אבל לענין התיר' כיון שהעידו אנשי' ח"ק ונמצא בפינקס שלהם ע"י הרה"ג אב"ד ואנשי ח"ק אם יש כאן עדות ישראל ודאי פינקס שלהם לא שייך בי' זיוף דנשמר מידי זרי' וגם כוונו הזמן מיתת' וקבורת' א"כ לית דן צריך בושש להתיר' אחרי ב"ד של ג' יתבא לפניהם ויתיר' אות' מפני שכל עדות עפ"י מכתב אין בזה מהלכה של שני עדים ממש ע"כ צריכי' לשמוע מפי ב"ד של ג' כמ"ש בסי' י"ז סעי'

ט"ל ידידו דוש"ת,

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער:

סימן כ

לכבוד ידיע ומר ידנ"פ ה"ה הרב הגאון המובהק המפורסים ציס"ע בנש"ק כקש"ת מהו' שמעון סופר שליט"א אבד"ק ערלוי יצ"ו:

אחרי מבא דרך ברכה פני הדר"ג הנני במודע כי יק"מ בא לידי מאשר ענותנותו הרבני לאמר דעתי בענין הותר עגונה של ר' בנימין מארקאוויטש ע"ה ממקום כבודו אשר שלח גב"ע מבד"צ קק"י פעסט, ותמוה בעיני כי הדר"ג מסתם סתים בלא להזכיר בהלכה זו דעתו הרמה וכן ב"ד אשר לפניהם הגב"ע בלא אומר ודברים ואם כי יותר מבפנים בראי'

ושמיעה, והנה תחילת הדברים יש לעיין בעדות בע"מ אשר בת' מהרי"א סי' ט"ו טו"ז הביא מ"ש בזה הגאון הק' בעל אמרי אש ז"ל מהידוע. שעפ"י רוב מחללי ש"ק וגם במאכלים אסורי' נפשם שוקק' אם כי מתחילת' באונס סופו ברצון גם בדברי' שאינ' צורך לעבודת המלך ודעת המהרי"א להקל בזה עפ"י מ"ש בח"מ סי' ל"ד שאין ישראל נפסל לעדות רק כשמעידי' עליו בפניו ולפני ב"ד אבל בלא"ה אינ' פסולי' רק מדרבנן והא בעדות אשה כשר פסול' דרבנן וכמ"ש במ' יבמות ופסקו באה"ע סי' י"ז סעי' ג' וכן מר אביו מ' כת"ס בסי' ל"ב האריך ללמד התיר' בסבר' ממ"ש בב"מ מדברי רש"י ז"ל דה"ט דגזלן דאוריית' פסול לעדות אשה מדחציף כולי האי וא"כ דוק' בפרהסי' ובע"מ שאינ' מכירי' בין יהודי בין נכרי ליכ' חציפות ועוד דרגילי בהן מפני הכרח לעבודת המלך וכיון דדש כהתיר' דמי להו כמ"ש דבלא"ה מוכרחי' להנ"ל מפני עבודת המלך ועוד סברות נכוני' ועוד בנ"ז שהוא יצא לבן חורין אפשר דעשה תשוב' ובת' הרא"ש דלא קבל עדות אנוסי' אם כי עשה תשוב' דבעינן תחילת' וסופ' בכשרות באמת תמה עליו בישי"ש שלהי מ' יבמות דס"ס השת' הא אמר האמת ובעגונה ל"צ רק לידע קושט' דמילת' ול"ב עדות גמור דהא הכשיר' עדות אשה עבד ושפחה ואם כי מ"מ לא מלא' לבו לחלוק עליו למעשה מ"מ ודאי חזי לאצטרופי למ"ש בת' מהרי"א וכת"ס להקל בעדות בע"מ, ועתה נבא לענין מה שלא הזכיר שם אביו וידוע מ"ש מזה רמ"א וב"ש בסעי' ח"י ובב"ש ס"ח ס' בשם מהרשד"ם להלכה דסגי בשמו ושם אביו ובס"ק נ"ט הביא בשם ש"ג בשם עצמו ושם עירו וכ"פ מהרמ"ל כמ"ש בק"ע אות שי"ד והנה בנ"ז שהזכיר שם כנוי מארקאוויטש ס"ל למהרא"מ דהוה במקום שם אביו כמ"ש בק"ע אות ק"ב לדברי ריב"ש דכנוי פרת די כשם אביו ובאות ק"ה דכנוי אשכנזי הוה במקום שם אביו וכן ס"ל למהרשד"ם והכל ע"י חפוש בעיר אם לא הלך ממשפחה זו על' דרך זה ובת' מהרי"א ג"כ דעתו כן והביא ראי' מכתיבת גטין דסגי' בשם חניכ' לבד' וה"נ סגי בזה וקשה לומר כן למעשה ולענ"ד יש לחלק דבגט מבאר שהוא בעלה של אשה פלונית בהזכרת שמה זהו גופ' מוכח מתוכ' וכמ"ש בת' שב יעקב ועיי' בבאה"ט דכיון שאמר העד דבעלה של אשה זו מת מה לנו מהשמו יהי' מי שיהי' בשמו דזה נכלל הכל כלומר דידענו בבירר שנעשה אלמנה ופנוי' ואפשר בנ"ז אם כי לא אמר העד כדברים האלה מ"מ כיון שאמר שהראה להם פאטאגראפיה של אשתו וספר כמה דברים מאשתו וזהו שמת הוה כאלו אמר בעלה של זו ועוד יש לצרף ממ"ש בת' מבי"ט בק"ע אם אומר שמכר סחורה נופש הוה סימן וכן אומנת' או משרת פלוני וה"נ וכי בע"מ אינ' עוסק באומנת בפקודת המלך וגם אמר שיש לו געשעפט בעקרייא' דודאי הוה כעוסק בסחור' שהזכיר' בת' מבי"ט

בק"ע אות רי"ט ואות רל"ו ע"כ לענ"ד אחר החפוש ע"י הכרזה י"כ]בישיבת ב"ד של שלשה כמ"ש בסעי' ט"ל והנני לסיים בכל חתמי ברכות ותשועות ישראל כא"נ הטהורה ונפש ידידו דוש"ת ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן כא

לכבוד הרב הגאון המפורסם וכו' כש"ת מהו' עקיבא סופר שליט"א אבדק"ק פ"ב יצ"ו:
ע"ד עדות עגונה אשר לפני הדר"ג בא א' מסקאליץ שהי' עם איש געלויו איגנאטץ ברע-גימענט וקאמפאני' אחת ובשנת 1914 למספרם שנפל במלחמה ע"י גראנאט שפליטער הגיע לחדרי בטנו וטלטלו אנה ואנה וגם הי' אצל קבורתו אם כן הי' כדאי להתיר בעד א' מלחמה שאמר קברתיו וכמ"ש הרמ"א בסי' י"ז כדעת הר"ן בתשובה והמרדכי דקברתי' לאו דוקא וגם כי הי' אצל קבורתו דהוה קברתי' ממש אך דא עקא שעד הנ"ל חשוד לחלל שבתות אפי' באסור דאורייתא:
ועד ב' מק"ק ס"ה העיד שהי' בקאנצלייא בזה הרגימענט וקאמפאני וספרו לו "הפלע-זירטענטרעגער כי הובילו הנפצעי' למקום אהילפ- שטעללע" והאיש געלויו הניחו במקום שנפל ומת ובזה חסר עדות קברתיו וכבוד הדר"ג אתי' עלי' להתיר מטעם ס"ס וה"ה דעת מהרלב"ח דבאומר עד מפי גוי ל"צ קברתיו דדילמא הי' העד א' אומר קברתיו ומסתמא כך הוא דהא סגיא בטלטול גופא וישראל מפי גוי נוטה להקל כיון דאיכא דעת המרדכי דבגוי מלפ"ת לא בעינן קברתי' כמ"ש הרמ"א בסי' י"ז ואם כי מהרי"ח ומהרי"ט דחו דברי' מ"מ דילמא כדעת המרדכי דבגוי מסלפ"ת ל"ב קברתי' ודילמא כדעת מהרלב"ח וכן כלומר דילמא אם הי' העד ראשון לפנינו הי' אומר קברתי' אך דיש לפקפק עפ"י הנוב"י דנגד החזקה לא מהני ס"ס ה"ה דברי ט"ז בסי' ק"י ס"ק ט"ו שכתב להדיא דבא"א אם יש ס"ס מגירושיהם או עגונה מבעלה לא מהני אפי כמה ס"ס ובש"ך אות כ"ו וכן בנקוה"כ השיג עליו דג' ספיקות מהני דלא יהא ס' א' עדיף מגופ' של אסור דמהני ס"ס ע"כ לענ"ד בנ"ז הא הוה ג"כ ג' ספיקות דהא איכא דעת הראב"ד הביא' הרא"ש דס"ל דרק היא עצמ' אשה במלחמה בעינן קברתי' אבל בעד א' דעלמא ל"ב קברתי' והביא ראי' מעובדא דבי חס' דאם הי' מים שיש להם סוף הי' מהני עדות הגוי והא מים כמלחמ' והא איכא ג"כ דעת הרמב"ן במלחמות שהביא ראי' מדברי הירושלמי דבעד א' לא חיישינן בדדמי דדוקא באשה עצמ' מהדר' להתיר עצמ' אומר' בדדמי אבל עד א' דעלמא מה לו לצרה הזאת לומר בדדמי וגם בש"ס לא קמבעי' לי' רק אי טעמי' דעד א' משום דייק' ומנסב' והכא לא דייק' או משום מלתא דעבידא לגלוי וכיון דהרי"ף פסק

דנפשטו' האבעי' מדברי רבא לקמן בעובד' דדגל' ד' קט"ז ועכ"ח טעמי' משום דנאמן במילתא דעל"ג וממילא לא שייך בדדמי ובת' הר"ן סי' י' קאמר דיש מפרשים דל"ב קברתי' בעד א' והם קרובי' לדעת אם כן נראה דרוב מפרשים ס"ל כהראב"ד והרמב"ן וה"ה בחידושי הרשב"א והריטב"א אלא שלא מלאו לבן להקל נגד דעת הרי"ף והרמב"ם ועכ"פ מספיקא לא נפקי ואיכא ג' ספיקות דדילמא בעד ל"צ לומר קברתי' כלל ובג' ספיק' גם הנוב"י להקל וראיתי בדברי הדר"ג שמביא דברי שו"מ מהדורא תליתאי סי' כ' שחדש סבר' עפ"י דברי פנ"י מ' גטין דף כ"ז דטעמי' דחזקת חי משום דאזלינן בתר רובא ורוב בני אדם בריאים כמ"ש במ' קדושין ד' ע"ט וא"כ אדם שהוא חולה ונפצע נפל כמו שדוד לא אמרינן בי' חזקת חי וממילא בנ"ז ג"כ אין כאן חזקת חי וממילא מועיל שפיר ס"ס, אין הספר שו"ת שו"מ בידי לעיין בו כי סברתו נשגב' ממני הלא משנה שלמה שנינו שם במקומו דף כ"ז שם המביא גט והניח' זקן או חולה נותן לה בחזקת חיים ובגמ' מפ' טעמי' דרוב חולים לחיים א"כ מפורש נגד הסברא הנ"ל ובאמת דברי פנ"י שם קאי אזקן בהפלגת זקינתו ובתרווייהו אשמעינן אע"ג דאיכא ריעותא זה מפני הפלגת זקנית' וזה מפני חליו מ"מ אוקמינן בחזקת חי ועד"ז שפיר מתקיימי' סברת פנ"י דתרווייה' משום רוב' ומהני גם נגד חזקה דרוב' וחזקה רובא עדיף ומ"ש דרוב' בראי' היינו כלפי שנאמר דלא נטו למות כמ"ד שם בגמ' קדושין דמעמידי' אות' דלא הי' שכ"מ דנתן משום דחושש לצוות צוואת' עיש"ה אבל סתם חול' ודאי לא אתר' רוב' כמ"ש בגמ' להדיא והיאך אפשר לחדש סברא נגד פשטות הגמ' ויותר נלענ"ד להשתמש בסבר' ש"ג שם בסוגיא דס"ל דלא אמרינן רוב חולים לחיים דוקא בחולי שהוא בידי שמים כמו צנים ופחים אבל הוכ' ע"י אדם בחדרי בטנו או מוח' שנעשה טריפה או ספק טריפה לא אמרינן בי' חזקת חי וא"כ בנ"ז שמעידי' עלי' שע"י גרא- נאטשפליטער:

בבטנו נפל שדוד וזה גופא הא ודאי עד א' נאמן דאפי' אשה עצמ' איתא בקרבן נתנאל דהא דאמרינן בגמ' דאומר' בדדמי משום דפעמים דמחי לי' ברומח' וסברי דודאי מת אם לא אמר' זה מ' דמנחוכי' במוח' או לבו או כש"כ נחתך ראשו דלא שייך סברא הנ"ל לא הוה חששא לבד משיטת הרמב"ם דחשש באשה עצמ' דמשקר' ולשאר פוסקי' שפיר מהימנא והא בעד א' גם הרמב"ם מודה דל"ח דמשקר דהא ס"ל דנאמן באומר קברתיו וא"כ ה"נ בזה נאמן עד א' עכ"פ דנפצע בבטנו וליכא חזקת חי לדעת הש"ג ומהני ס"ס הנ"ל, אלא בדברי עד השני שמעיד מפי הפלאזירטענטרעגער הא לא נזכר כלל אופן הפציע' רק שנפל מת במלחמה ובעד א' האיש בו ופסול לעדות דאורייתא כמ"ש הדר"ג:

והנה בת' מהרי"א ח"ב סי' ט"ו אשר שם עובדא בעדות בע"מ שהי' חשש' בהם כמ"כ שעוברי' באסורי דאורייתא כמ"ש בת' אמרי אש בח"ב אם כי תחליתן באונס סופן ברצון וסבר' דהותר לגביהו והיינו בזמן הנ"ל שהי' עפ"י רוב' מעון' דבר כידוע ובת' מהרי"א הנ"ל דעת' שאינו פסולים מה"ת ע"ד מ"כ שהביא בב"י בח"מ סי' ל"ד דכל שלא העידו בפניהם בב"ד אינו רק פסולים מדרבנן והא פסולי דרבנן כשרין לעדות אשה כמ"ש במ' ר"ה במתניתין ד' כ"ב ובמ' יבמות ד' כ"ה וכנראה כי הגאון בעל א"א סמך על הגאון כאשר יפסיק כן יקום, ובכנה"ג הביא דבעדות אשה אם העד לא נודע לנו מי הוא חיישינן שהוא מן הפסולי' מה"ת עיין בתשו' מהרמשי"ק הביא דברי' מ"מ לענ"ד אין זה סתירה לדברי הגאון ת' מהרי"א מאשר ידוע כי בזמן ההוא בפרט בין הספרדים הי' שכיחים דינ' דיינא בין בע"ד והי' מחזירי' אחרי עדים למען להיות פסולי' עדות של כנגד' ז"פ עדות של זה וזה של זה כמ"ש במ' סנהדרין ד' כ"ה וד' כ"ח עיי"ש משא"כ בזה"ז לא שכיח כלל לפסול איש לעדות בפני' בב"ד כידוע במדינתינו וכיו"ב כתב בת' מהרי"א ביו"ד סי' כ' לענין מגען ביין כידוע ובת' אבני צדק כתב שסומך ע"ד לענין אסורי דרבנן ולא בדאורייתא כי בס' שבילי דוד חולק עליו מ"מ לענין עדות אשה דאיכא טעמי' מהך דמ"כ שבב"י אפשר דכ"ע מודי' לדברי וליתר התיר' יש לשאול לעד ב' אם שמע אופן נפילתו אם הי' ע"י גראנאט שפליטער בחדרי בטנו וחדוש בעיני כי הדר"ג לא הזכיר ההודע' מידי ערכאות היינו ע"י מכתב הודעה של הקאמאנדא, וידוע מ"ש מרן זקנו חת"ס סי' מ"ג ובמ"ד כי יש די סמיכה ע"ד הערכאות בעדות אשה כמו לשטרות העולים בערכ' בפ"ב מ' גטין ואם כי מרן הגאון מהרמ"ב ז"ל חולק בזה כמובא בתשובתו מטעם דברי ת' הרא"ש דמצריך בעדות האנוסי' שיהי' תחילתן וסופן בכשרות והקש' עלי' ביש"ש מ' בב"ק מה טעם לא די לנו אם סופ' בכשרות כיון דגם גוי מסלפ"ת נאמן עכ"ח אי"צ רק לידע אמיתת הדברים ותחילת' בכשרות ל"צ רק היאך דבאו ב' עדים דהוה מגה"כ ומ"מ לא מלאו לבו לחלוק ע"ד ת' הרא"ש א"כ עכ"ח צ"ל סברת הרא"ש דאין לנו רק מ"ש חכמים בעדות גוים וע"ע והיינו מלפ"ת ולא בשאר דברי עדות אם כי נראי' הדברים שאומר אמת עכ"ז נשאר פסול מגה"כ אל תשת רש' עד וא"כ הה"ד בעדות ערכאות, ומ"מ חזיה שזכינו בתשובותי' בת' פרשת מרדכי דנכתב ונדפס במכתב צייטונג כנמוסן בזה אין שום ס' באמיתת הדברי' ועדיף מעד א' ומלפ"ת דיש אפשר לומר דמשקר משא"כ היאך דמודע לרבים בלא יחוד אנשים מיודעי' וגם מטרח טרח ודאי האמת כדברי' וראיית' ממ' יבמות ד' קכ"א גבי עובדא דבי חסא שהכריז הגוי מאן איכא בי חסא טבע בי חס' וחשבו למלפ"ת ואמאי הא ודאי מתכוון להודע ולהעיד ועכ"ח צ"ל כיון שאינ'

אומר לאנשים ידועי' לו ומכריז סתמא לאנשי דעלמא עדיף אי נמי משום דטרח כולא האי וזה הטעם ג"כ במודע ע"י הדפוס' בצייטונג והטעם משום דטרח כול' האי איתא ג"כ בהריטב"א לתרץ פסק הרמב"ם דבעי בכל גוי מסלפ"ת דיאמר קברתי' וכאן לא הוזכר שאמר קברתי' היינו טעמי' משום דמטרח טרח כולי האי וכבר ביארתי בס"ד דאם בא הודעה מהאקונאנדא למאטריקענאמט שאין תכלית ההודע' למען הכותב במאטריקען רק למען הודע לערכאות ושרי הקאמידאט וכל השואלים עליו הוה כמו נדפס בצייטונג דוד‌אי די"ל מדטרח כולא האי וגם אינה לאיש מיוחד כמובן ומה טוב אם המצא תמצא בצייטונג שלהם דאז כל אנפין שוי' להקל כנ"ל:

וראיתי כי כבוד הדר"ג צירף להתירא מ"ש בשם הר"א מווארדין וכמ"כ בדברי מרן חת"ס בזה"ז דאיכא שכיחי בי דואר ובארכו הימים ושנים ולא נודע זכרו יש סניף להתיר ומביא ראיי' לזה במ"ש הרשב"א בחדושי' מ' יבמות בדברי ר"מ ד' קכ"א שאסור אפי' במים שיל"ס ולא שאסור' לעולם רק דסובר דזמנו של יציאת נפש ישנו יותר מג' ימים דוד‌אי א"א לחיות מבלי שינ' באין לו מקו לסמוך וא"כ אמאי כולל ר"מ מים שיל"ס עם מים שאל"ס דאינה שוים אלא ש"מ דגם במים שאל"ס אינ' אסור' לעולם. ומתחילה הייתי דומ' דלר"מ דחייש למיעוט' מדינו לדידי' במשאל"ס אפי' בדיעבד אסור' ועכ"ח אין שוי' ושוב ראיתי בתוס' מ' בכורות ר"פ הלוקח בהמה דגם לר"מ אם נשאת ל"ת דהוה חומרא בעלמא והוה כמו מיעוט' דמעוטא וכן הוא במרדכי ס' מ' יבמות א"כ אין ראיי' שוב לדברי הדר"ג דשאני משאל"ס דהוה רק חומרא בעלמ' משא"כ עדות עד א' בלא אמר קברתי' ואפשר לדעת הב"ש ס"ק קמ"ג דס"ל דגם דעת הרא"ש בעד א' במלחמ' אם לא אמר קברתי' אם נשאת ל"ת והוה קיל כמו מים שאל"ס ולדעת הח"מ דס"ל דלדברי הרא"ש אם נשאת תצא ראיתי בס' עצי ארזים דעכ"ח צ"ל לדידי' דבגוי מלפ"ת ל"צ לומר קברתי' דאל"כ קמה ונצבה ראיית הראב"ד מעובד' דבי חס' דל"ב קברתי' דהא מים כמלחמה ולא אסרו לכתחיל' רק משום משאל"ס משמע דביש להם סוף מתירי' לכתחיל' ומה השיב הרא"ש דבמים שיל"ס לא שייך בדדמי דרוא' מארבע רוחות עד שיעור שתצא נפשו מה בדדמי שייך בזה ומ"מ מעובד' זו גופא דא נסב' אתתא דבי חס' ולא אמרו דבר משום דבדיעבד אם נשאת ל"ת תיפוק לי' דתצא משום דלא אמר קברתי' ועכ"ח צ"ל דלדידי' אליב' דהרא"ש בגוי מפפ"ת ל"צ לומר קברתי' וא"כ ממנ"פ ידים ורגלים בנ"ז להתיר ואם כהד"ג עם ב"ד ישבו לדון ויסכימו להתיר' כמ"ש בסי' י"ז סעי'' ט"ו דוד‌אי בנ"ז אינ' ב' עדים ממש דעד א' אינ' רק משום קול' דעדות אשה כהנ"ל ע"כ צריכ' ודאי רשות ב"ד ואני כמשיב' למכשור' להתיר' דהאי אתת' כינ"ל והנני

ידידוש"ת הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד:

סימן כב

שוכ"ט על ראש כבוד הה"ג וכו' כש"ת מו"ה שלמה ברוך נ"י אבדק"ק פעטראוועסעלא יצ"ו:

ע"ד שאלת עגונה והנה כת"ה הביא מקדם מ"ש הארמעשטער כי ביום 5 יוני נפטר בשדה קרב ועד"ז י"ל שהוא נגד שיטת הרמב"ם והובא בש"ע סעי' י"א ודעת הגאון אבדק"ק ווייטצען נ"י דאם כי אין ערכי ממש מ"מ י"ל דעכ"פ אינו משקר כמ"ש בסמ"ע בסי' לכ"ג ות' הרא"ש סי' כ"ג לחלק בין עדות לדיין דשונא פסול ולענין עדות כשר משום דב"ד בדעת נוטה תלי' שפיר י"ל דיהי' לו נטיית דעת נגד דבר אמת אבל להיות מעיד שקר זאת לא יעשה וה"נ זה אפי' אינ' ערכי ממש ונ"מ ו אי אינ' משקר וכפי"ז אין שום חילוק בין ערכי ממש לשאינו ערכי ממש דהא הכל תלוי במשקר וכל עצמו לא ילפינן רק משטרות העולין בערכאות וידוע מה שערערו בזה בת' אמרי אש ות' בית אפרים ואם כי נתפס כדעת המתירי' מ' חת"ס בסי' מ"ג מ"ד וצ"ד אבל עוד ליתן יתרון בעדות אשה ולא נאמר דיו כבא מה"ד להיות כנדון מנ"ל ועוד דהא מ' הגאון מהרמ"ב שנראה כחולק על היתר הנ"ל מפני דברי סברא ע"נ כל מה שלא מצינו שתקנו חכמז"ל להקל בעדות עגונה אם כי מסברא שאינה משקר מ"מ שוב נפסל מגזה"כ דאל תשת וגו' ובת' פרשת מרדכי סי' כ"ה נראה דתבר' לגזיזי' ומחזיק בהתיר' בעדות ערכאות דבשלמא בעד א' דעלמא או בגוי מסל"ת הוצרכ' לתקנת חכמים משום דאם מהלכה נאמני' מ"מ עכ"ז אפשר דמשקרי אבל במקום דברור לנו דאינ' משקר כמו ערכאות א"צ לתקנת חכמים דהוי כמו עדי ידיעי בלא ראיי' דמהני עדותן כמ"ש בפ"ב מ' שבועות והוא סברא עמוק' ואמיתי וא"כ שוב במי שאינ' ערכי ממש אלא דנילף מעדות דשונא וא"כ לא עדיף מעד א' דעלמא דאפשר דמשקר ושוב פסול מגזה"כ דאל תשת, אלא דכבר אמרתי דאין שום ספק דמסל"ת עפ"י כתב ג"כ מכשיר הרמב"ם דלשון הרמב"ם בפ' י"ג מה"ג וידוע שהוא כתב ישראל וטרחו נושא כלי' לפרש ולתרץ דבריו מ"מ לא יועיל מסל"ת ואם כדבריהם ס"ס הוא דעת עצמו בלא ראיי' וידוע כי דרכו בקדוש' בדבר הלכה שאינ' מפורש בגמ' לומר בלשון יראה לי' וכאן כתב בדרך פשיטות וכמו פירוש לכה"פ הי' לו לומר בלשון תנאי אם נודע שהוא כת"י אלא הרמב"ם הא קאי ע"ד הירושלמי ושם איירי מקודם בעד א' ועדות נשים ועד"ז קאמר ר' בון דמצאו כתוב בשטר דלא מהני דמפי כתבים הוא ור"י מכשיר דלאחר שהכשירו גם עבד ושפחה דפסולי דאורייתא גם מפי כתבים מהני והא

שם בכל עדות דמהני איירי הכל בנתכוון לעדות וכש"כ אם נאמר כמ"ש הר"ן בפ"ב מ' כתובות מתוס' אהא דאדם כותב עדותו על השטר ומעיד לאח"ז ולכל ב' פירושי בהרי"ף והר"ן איירי בנמסר לו עדות א"כ פשיטא ופשיטא דבנמסר עדות לגוי שמתכוון לעדות ע"כ לדינו של הרמב"ם רק בדרך פירוש ופשיטות וליכא מאן דפוסל במסל"ת. וע"ד הקיום הא לרוב הפוסקי' א"צ קיום כמ"ש בש"ע הנ"ל ועוד דהכא הי' קיום ממש דהא הערמעשטער השיב במכתב שלישי ובזה לדעת מ' חת"ס סי' מ"ד דזה עצמו הקיום. ושנית מ"ש האשה בפנקס הערכאות בסא- באדקא וגם קבלה אנואדטעכשיין' זאת ודאי ערכאות ממש אלא שיש סתיר' בזמן כי במכתב של ארמעשטער נאמר שהי' 5 יוני ושם נאמר בי' 16 יוני וזה הא הוי הכחשה בחקירות וידוע מ"ש בת' אחרונים הב"ש הביא ת' פני משה דבעדות עגונה לא מפסל הכחשה בחקירות דדוקא בסי' ל' לענין ממון דצריך ב' עדים וכיון דיש הכחשה בזמן אין כאן ב' עדים משא"כ בעדות עגונה דסגיא בעד א' ושניהם מעידים שמת מ"ש האמת עכ"פ הוי עד א' והנוב"י בסי' מ"א כתב דנעלם מהם דברי הסמ"ע בסי' ל' דאפי' לשבוע' לא מהני עדות בהכחשה והא בשבוע' סגי' ג"כ בעדות עד א' ובת' אמרי אש סי' ל"ד השיב עלי' בנוצחת מדברי הרא"ש ורמ"ה בפ' זה בורר דשם בעדות שא' אומר מאתיים הלוה וא' מעיד במנה והמלוה מכחיש ומודה שלא הלוה רק פ"א והודאת בע"ד הא כמאה עדים עכ"ז פסק דעכ"פ חייב שבוע' דס"ס יש כאן עד א' וא"כ אדמקשי עלי' מדברי הסמ"ע לייתי ראי' מדברי הרא"ש והרמ"ה והנה ידוע כי הב"ח סי' י"ז וכן בת' סי' נ"ו מכשיר בפשיטות בעדות היאך דמכחישים אפי' בחקיר' והא דאיתא בת' הר"ן סי' מ"ז בלשון הואיל שאין מכחישי' זא"ז רק בדיקות עובד' הכ' הוי וכן בש"ע הלשון אפי' בבדיקות הה"ד בחקירות דאל"כ מה לשון אפי' ובת' עבוה"ג מחלק היטב היאך שכל עד מעיד שמת והכחשו רק בזמן לכ"ע העדות קיים ועובדא דת' הר"ן איירי בשלא העיד המכחיש על המיתה וכיון שעד א' מעיד שמת ביום ז' לניסן וא' מכחיש ואמר שראה אותו יום הנ"ל חי שאינ' מעיד על המית' וגם אינו רק הזמן כי אפשר שמת אח"כ בזה ודאי אין העדות קיים וא"כ בנ"ז ג"כ העדות קיים ואפשר ג"כ ליישב העדות כי במדינת גאליציען ישנו ג"כ יונים שזמנם מאוחר כידוע והארמעשטער באכסני' שלו ראה בלוח "קאלענדער" שהכל ע"כ אצלן היום 5 יוני והערכי מוכ' למספר האמו של מלכות קר' ע"כ הי' זמן 16 קדים כמובן ויש ג"כ סניף במ"ש בת' ב"י לענין חזר' קודם שנחקר' בב"ד כתב שאין נ"מ במסלפ"ת דאינ' בכלל חקירה כיון שמסל"ת כלומר שאינ' מדקדק בזה כיון דאינ' מכוון להעיד והנה אם יסכים אתנו עוד גדול ההוראה הנני

כמשיב' למכשור' דהאי אתתא להתיר' אחר שיש בו ב"ד של ג' כמ"ש בסי' י"ז סעי' ט"ו. ידידוש"ט
הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן כג

לכבוד הרב הה"ג מו"ה צבי קינסטליכער דומ"ץ ק"ק הוניאד יצ"ו: ראיתי כת"ה האריך בענין תקון עגונה בסברות מתקבלי' כדרכ' בהשכל ודעת אך לענין הלכה קשה להוסיף או לגרוע חלילה לנו לנטות מדברי קדמונים והנה בראשונה עמד ע"ד חת"ס סי' צ' במ"ש ע"ד ת' מהרי"ק שורש קכ"א דמהרי"ק הוסיף לראי' מערכאות שנאמנים בשטרות העולי' משם דלא מרעי נפשייהו וה"נ בדברי המרצח ורק בגו"ק אינ' דלאו ב"כ ננהו משא"כ בענין עדות אשה ל"צ רק לבירור הדברים ואם מתכוון להעיד אי"נ משום גזה"כ אל תשת וגו' וק"ל לכת"ה כיון שאינה רק לבירור הדברי' והוכח' למה יפסל משום אל תשת וגו' והנה במהרי"ק אין זכר לדברים הנ"ל רק דהוה ק"ל לחת"ס כיון דהוסיף בטעמי' דלא מרעי נפשייה' זה שייך גם בנתכוון להעיד דבסלמ' מ"ש במהרי"ק דכל דברי המרצח הוין מסל"ת כיון שאם הי' בידו לכפור הוה מכחיש המעשה שלא להתחייב ראשו במלכות שפיר מחלקי' בגמ' בין להעיד ובין מסלפ"ת והחילוק קיים אבל בסברא דמרעי נפשייה' אין טעם לחלק ביניהם אלא דקשה בדברי' שם דלפי"ז מה נאמר לשטרות העולי' בערכאות דודאי מתכווני' ועיי' בתשוב' סי' מ"ג שם מחלוקת עם דברי הגאון מרן מהרמ"ב ז"ל שהביא דברי ת' הרא"ש באנוסי' דבעינן שראו לאח' שחזר' בתשוב' משום תחילת' וסופ' בכשרות והקשה מ"ש מעבד ושפחה דנאמנים ועכ"ח לומר דאין לנו רק מה שאמרו חכמים גוי מסלפ"ת דוקא הוציא מן הכלל אבל שאר עדות אם כי דבריהם ברורים ואינ' משקרי' הדרינן לכללא אין דבר שבערוה פחות משנים וכל הדברים השייכי' לכשרות עדות צריכין צמודים יחדיו עיי"ש מ"ש החת"ס על דברי הגאון ז"ל צ"ל בשטרות העולי' דשם יש תקנה להאוניכ' מפני נעילת דלת או שלום מלכות ועכ"פ מחלוק' ראשונים הוא ועיין בת' פרשת מרדכי סי' כ"ה וסי' כ"ו שם הכל מבואר בארוכה נפלאות בעומק דברי' עיי"ש, ולענ"ד הי' מקום לומר דבשטרות העולי' בערכאות לא שייך משום אל תשת דהא להרמב"ם אין כאן לתא דעדות דמפיהם ולא מפ"כ כמ"ש בח"מ סי' ט"ל עיי"ש בש"ך ובפרט בשטרי ראיי' ועיין בחת"ס אה"ע בכ"מ בענין זה. ומ"ש כת"ה מדברי פ"ת סי' י"ז ס"ק ח"י בשם קהלת יעקב במצא בנמ"י דבעדות אשה דאפי' עד ואשה נאמנים לא שייך לומר למפסל עדות פסולין משום א"ת ידך מה"ת רק בעדות

חמס' הלא דברי נמ"י בהדיא נאמרי' סוף מס' יבמות דכל הפסולי' מה"ת משום עבירה פסולי' לעדות אשה ואשה ועבד דנאמני' משום דאין פסולן מפני עברה ופ"ב מ' יבמות הקש' לרבא דבעי' דוקא פסול בעד חמס מ"מ בפלוני רבענו פסול וצריך לפלגינן דבורו ותי' כיון דמפני הנאה ותאוות' עובר עבר' הוה כמו חמס וכמו אוכל נבילות לתיאבון דפסול גם לרבא ומ"ש בנמ"י פ' ב"ב דהיאך דאשה ועד א' נאמן גם לאביי ליכא לנפסלי' משום אל תשת וגו' הלא כתב להדיא בשאר אסורי' והיינו לענין איסור והיתר כמ"ש במ' בכורות מומר לד"א לא היה מומר לכל התור' לדידן והא גם לשחיטה נאמן ועיין בסי' קי"ט ושם אדרבה עד חמס כגון גזלן וכיו"ב ודאי נאמן בפרט בשל אחרי' אלא דס"ד דבטעמי' דאביי משום דעבר עבר' וחשוד לכל עברות ששייך באסורי' קמ"ל דאין כן עיי"ש וימצא כדברינו וחפשתי בדברי הס' קהלת יעקב המפורסם ולא מצאתי מכל הנ"ל ואפשר שיש עוד ס' נדפס בשם זה אבל מ"ש מכמ"י זה ודאי אינ' ותמוה על פ"ת שדרכו להעיר על דברי הספרי' שבילקוטו וכאן שתיק לי' וכבר העיר רבינו פרמ"ג על דברי פסקי קצורי' כידוע:

וראיתי מ"ש כת"ה ע"ד הנוב"י מהדו"ק סי' כ"ז בטעמי באשה דייק ומנסב' ה"ט דעד גופ' מתיירא לשקר דהיא תדוק ויתגל' שקרו דאל"כ מה תוסיף דיוק' דידה דהא מתיר' אות' בלא ידיע' חדשה ומעכ"ת הקשה עליו ממ"ד בפירש"י ז"ל דתצא מזה ומזה משום דקנסינן לה דלא התיר' ע"י עד רק משום דיוק' דידה ולדברי' מה קנס שייך בזה דהכל תלוי בעד וזה אינ' קשיא כ"כ מ"מ שפיר קנסינן דעכ"פ יהי' חומר בסופו דעי"כ תדוק דודאי עכ"פ צריכי' גם כדיוק' אלא בפשיט' י"ל דרש"י דף כ"ה פיר' דדייק' עד שתדע שמת ודאי וכן בריש אשה רבה דדייק' דתדע דקושט' ולדברי הנוב"י הא הדיוק להיפך דדייקא ותמצא שהעד העיד בשיקרא ולפי רש"י ז"ל הוה הדיוק הוספת ידיע' ע"ד העד ולא למען הפך מדברי העד ועוד דבגמ' דף כ"ח הנ"ל קאמרינן דלא עלי' סמכינ' דאמר מר אשה דייק' ומנסב' ולדברי הנוב"י הא הוה כעין סבר' מילתא דעבידי לגלוי וא"כ כל אנפין שוי' ודאי ע"ד העד סמכינן ומ"ש לחדש בסבר' דייק' ומנסב' כעין מ"ש רש"י ז"ל פ"ב מ' כתובות באומרת ברי לי דאלו קיים הי' בא וזה דיוק' שלה מתוך שמכרת אהבתו ולבבו מה זה סברא שהי' נותן דעודו בחיים חיותו והנה בירושלמי מ' יבמות פ' אשה שלו' דזה חשוב כמו בדדמי לומר אלו קיים הי' בא וכמה דברי עכובי' מזכיר בגמ' עיי' מ' יבמות דף קי"ד ע"ב וד' קט"ו ע"א ובב"ב דף ל"ח מ"מ שלא נשמע ממנו וכי משום דלא חשבו בדדמי שייך קנס ורק לענין ניקף לב פירש"י ז"ל כן כמ"ש המפרשים ועוד גם

בזה הוה קשי' כעין מ"ש בנוב"י דכמו זה היום נסע מביתו בא עד א' ומתיר' אות' והיא נשאת אם כי בטח בזמן קצר כזה לאו דרכו להודיע מעמדו כידוע:
וראיתי מ"ש בדברי ט"ז סי' שצ"ז מסוגי' הגמ' ריש מ' נדה כבר עמד בזה בס' סדרי טהרה בחדוד הלכה והאריך בזה בשערי תורה כלל כ"ה פרט ג' עיי"ש מ"ש בשם מהרי"ט לעניין הראיי' משום בחזקה העשוי' להשתנות והשיב דשאני התם דישנו חזק' טהרה לטהרת שעסקו בהם:
ידידוש"ת, הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד:

סימן כד

שוי"ר על ראש ידידי כבוד הרב הה"ג וכו' בנש"ק כש"ת מהו' יעקב שלום נ"י דומ"ץ בק"ק גראסווארדיין יצ"ו:
הנני במודע כי יק"מ בא לידי ע"ד אתתא חי' גלדש"ט אשת ליב גש"ט ע"ה אשר עד עתה יושב' עגונה וכת"ה כבר הניף ידו עשות חיל לאורייתא והרא' כח' דהתירא והסכים אתו הגאון העצום מהר"ש שליט"א אבדק"ק ראדיונשלא והגבי"ע בקצרה ר' ליב גש"ט נקח לצבא על שדה קרב וכ"ז בא לאשתו מכתבי' יום יום שהי' כ"ז באהבה וריעות ובפ"א בא לה מכתב מאיש א' שמודיע לה שבעלה מת במלחמה כי כפל סמוך ונראה דילי' וכן האשה אמר' שהי' כתוב במכתב שאינו אצלה במיתתו כי ודאי מת ולא תראהו עוד וכן אשה אחת מעיד' כשהית' מנחמ' בב"א ודברו שם מהשבי' ממלחמ' ואמר' אפשר כי יש תקוה גם לר' ליב הנ"ל כי בעלה ישוב לה והשיב בחו' א' ונמי היא מדברת והשיב' מהאשה שדרה ברחוב ידוע והשיב שאין שום מבוא כי לא ישוב עוד כי מת ונקבר ואינו יודע' אם דעתו שהי' אצל הקבורה או רק מיתתו יודע ע"י ראי' אבל מקבורה רק יודע ע"י שמיעה וכי"ב, ועוד יש ערל מסל"ת באמר שהלך למלחמ' כבידה ושוב לא נראה לפניו כנאבד ובתה שהלכה לערל הנ"ל ובאתה בחזרה בבכיי' לאמור כי עתה הם יתומים גמורי' ע"כ גב"ע בת"ד, והנה כת"ה תחילת דבריו ע"ד הערל אשר מסל"ת ואח"כ מ"ש לבתו של אש' חי' והביא דברי ב"ש סי' י"ז ס"ק מ"א ע"ד המחבר סי' ט"ו מ"ש דאם תחילת דברי הגוי הי' מסל"ת ואח"כ די ספוק' לפרש אפי' ע"י שאלה חשוב מסל"ת וה"ה דברי הרי"ף סוף פ"ב דמס' יבמות מהאי דפונדקי' דמתרץ הגמ' על הקושי' שהי' בשאלה איה חברנו ותי' הגמ' דמתחיל' בכי' אלמ' דבתר תחילת' אזלינן אפי' ברמז הנ"ל והביא עד"ז בב"ש מחלוקת דברי ת' הרשד"ם דדוקא באותו מעמד ולא לאח"ז ובת' מ"ב סי ק"ה בשם מהרא"מ ובנימין זאב דאפי' לאח"ז איתה בשאלה, ואני בעניי לא מצאתי בהרשד"ם

שיאמר זה דרך פסק רק שעובדא דידי' בגב"ע הכי הוי אבל לא נאמר בדבריו שצריך להיות באופן הנ"ל וכן לעומת זה בת' מ"ב סי' ק"ה בדברי מהרא"מ שהביא אין שום משמעות דלומר דאפי' לאח"ז מהני עפ"י שאלה ואדרבה כתב חזרו ושאלו ומלת חזרו יותר משמע מיד כמובן, אלא שהעובדא של ת' מ"ב הי' כן דכתב דיש תקון לחזור לשאל' הגוי האיך הי' וזה אחר זמנים טובא הוי וא"כ אין לנו הכרע' לא להקל ולא להחמיר בנ"ז אך ורק דברי ת' מ"ב מעצמ' ודי לנו לסמוך דעכ"פ הוי בלא מחלוקת לענ"ד אלא שראיתי כת"ה מדח' לגמרי תועלת של ערל הנ"ל דלא מהני השאלה רק לפרש דבריו אבל לא לחזור מדבריו ובאמת זה במחלוקת שנוי' בק"ע בתשו' ב"י מאות קנ"ח עד קס"ב עיי"ש. ומ"ש לענין חזרה מסל"ת ועדות עד דדעתו דלא שייך בזה לומר דקודם שנחקר' בב"ד יכול לחזור דבמסלפ"ת לא שייך חקירה ב"ד ופן דעתו בעדות עד א' וכיו"ב דל"צ לב"ד כשאר עדות ולבסוף באות קס"ב כתב האי דינא דאינ' נאמן לאחר מסל"ת ע"י שאלה רק לפרש דבריו מעין ענינ' של מסל"ת שאינ' רק גלוי מלתא אבל לחזור מדברי' חזינן דערמכונית נכנס בו לחזור ממסל"ת ואינו נאמן לחזור בו כת"ד בזה ולקמן בק"ע אות רצ"ח בת' ר' חיים אלי' הביא בשם הר"ן דאפי' בעדות אשה דל"צ ב"ד מ"מ אם העיד חוץ לב"ד יכול לחזור בו בב"ד וכן איתא באמת בת' הר"ן סי מ"ז והשואל הי' מסתפק בזה מסברת ת' ב"י הנ"ל דבעדות אשה דל"צ ב"ד שוב אינו יכול לחזור אפי' מ"ש חוץ לב"ד אבל הר"ן השיב מתוספת' מפורשת דאפי' בכל עדות גם בעדות או"ה כן הוא וסיים שזה ראי' שאין עליו תשובה אלא מדיוקא הר"ן משמע דדוקא בב"ד יכול לחזור בו ובכ"ז הא כולא חוץ לב"ד הוי וגם בגוי מסל"ת נשאר סברת הב"י דלא שייך בי' חקירה כלל אלא דלפי"ז קשי' דודאי לענין עדות או"ה ג"כ לא שייך חו"מ וכן עד מפי עד וכיו"ב א"כ הכל תלי' בנתקבל בב"ד ובנ"ז ודאי לא הי' קבלת עדות הערל בב"ד וגם אהגדת ר' יעקב משמו ולא המכתב בינו לבין הגדת הבת א"כ אין לנו תועלת מעדות הנ"ל כמ"ש כת"ה והארכתי קצת מפני פטפוטי דאורייתא היא ועכ"ז אפשר דיש סניף לפימ"ש בשו"ת כתר כהונה ושו"ת ברית אברהם דלדעת כתר כהונה אין לו חזקת חי ביוצא למלחמה ונשתהו זמן רב ואין מתיר' ע"י גט וכמ"ש בסי' קמ"א סעי' ס"ט בעיר שהקיפוה' נכרים ממ"ד דנותני' עליו חומרת חיים וחומר' מתי' ובעל ת' ברית אברהם חולק בזה וס"ל דבע"מ בזה"ז יש ספיקות הרבה שמא ברח ושמא קבלהו האויב לשלום וכיו"ב ואפשר בנ"ז שהי' מלחמה כבד' וכנראה נעשו מנוצחי' ונאבד ולא נראה שוב לענינם וגם לא הספיק' לסדר וללקט הפצועי' נראה ודאי דגם בעל ב"א יודה דהוי ספיקא וא"כ עכ"פ אין כאן חזקת חי ושני חזקות דהריב"ש ודאי אינ' בנ"ז כמובן:

ועתה כבא לעדות של ר' ישראל פיש בצירוף עדות של האשה חיה אשר בו הוספות דברים ברורים כמ"ש ברמ"א סי' י"ז סעי' י"ז וכת"ה העיר שלא הזכיר שמו ומתיישב עפ"י דברי ת' מהרמ"ל בק"ע שכ"ד דכל שניכר דברי הגוי שעל פלוני נתכוון א"צ להזכיר שמו. והנה ל"צ להנ"ל הלא בת' מהרי"ט ח"ב אה"ע סי' כ' כשהכתב ערוך לאשה עצמ' ודאי ל"צ להזכיר שמות הנ"ל דודאי על בעלה מתכוון ומה שכ' בשם עד תלינן דזה ודאי פירש כל הצורך אבל עכ"פ מוכח כשמעיד על אשת הנפטר שבעלה מת תו ל"צ וכ"כ בת' שב יעקב סי' ח"י להדי' אם אומר בעל של אשה זו תו ל"צ להזכיר שמו או שם אביו ועיר דמה לנו בשמות הנ"ל כיון שאמר בעלה נפטר סתמא כפירושו והביא ראי' מלשון הרמב"ם פי"ב מה"ג ה' ט"ו שכתב סתמא אם העד מעיד שבעלה מת מותרת להנשא ולא הזכיר בדברי' שום השמות דעכ"פ מעיד שכתאלמנ' ומותרת:

ובענין הכתב אם הוא מן גוי דלדעת הרמב"ם בפי"ג צריך לידע שהוא כתב ישראל וע"ד הקיום מביא דברי מרן חת"ס דבמקום עגון קיימ"ל כמ"ד דל"ב קיום כשיטת הרמב"ן ודעמי' ובאמת מ"ש מ' חת"ס למה לא ניחוש דילמא ממי שפסול מדאורייתא או מחמשה נשים כבר הערותי למה שנאמר בתוס' מ' כתובות דאפי' מי שמוחזק לגזלן דודאי חשוד אממוני' מ"מ אינ' חשיד לזייף דמתיירי' לב"ד שזייף וא"כ י"ל הה"ד בחמש נשים ניהו דחשידי לקלקלי ומשקרי מ"מ אין רוצי' שיתגלה לב"ד שהם זייפי' דזה מילתא אחרית' דיהי' כל מכתבי' ושטרות שלהם בחזקת מזויפי' והא סתם היתר אשה הגב"ע והתיר' שלה עפ"י ב"ד של ג' וכי לא חיישי כמ"כ דיתגלה זיופן זה הנלענ"ד טעמ' שכ פוסקי דל"צ קיום ולענין אם נאמר שמכתב זה הי' כתב גוי אשר דעת הרמב"ם פ' י"ג מה"ג דלא מהני כמ"ש וידוע שהוא כתב ישראל וכ"פ בש"ע סעי' י"א ואם הי' בדרך מסל"ת מתדינין בזה מה טעמי' ומ"מ כתב' שהוא חדוש דינ' וב"מ מפקפק וישנ' שאמרו דילמא כיון לעדות או כיון להשטטות, ולענ"ד דבר פשוט דהא לכל הפיר' עכ"פ הרמב"ם כתב מפי עצמ' שאין בזה רמז בגמ' או דברי הגאונים והא ידוע דרכו בקדש בדבר שאינ' מפורש לשונו הטהור לומר יראה לי כידוע ולכה"פ הי' לומר בלשון תנאי אם ידוע שהוא כת"י אבל כתב וידוע משמע כדרך פירוש ופשיטת, ע"כ לענ"ד דהא הרמב"ם קאי אדברי הירושלמי שהביא ג"כ בהרי"ף ושם נאמר מתחילי' מ"ש בעגונ' עד א' עד מפי עד עבד ושפחה וע"ז נאמר מחלוקת ר' בון ור"י במצא כתוב בשטרא ר"ב ס"ל אינ' מותרת דמפיה' ולא מפ"כ ור"י ס"ל דלאחר שנאמן אפי' עד מפ"ע גם מפ"כ התיר' ופשוט דקאי על כל מ"ש לעיל עד ומפי עד וכו' והא ודאי עד ועד מפי עד ישראל מכוון לעדות ולהתיר וע"ז קאי פלוגת' ר"ב ור"י כלומר עדות אלו שמכוונים לעדות בזה שפיר קאמר הרמב"ם רק בדרך

פירוש ופשיטות דאיירי בידוע שהוא כת"י כיון במכוון לעדות וכש"כ אם נאמר דקאי על התוספתא שהביא הר"ן פ"ב מס' כתובות שם כותב אדם עדות' על השטר ומעיד עפ"י כתב הנ"ל לאחר כמה ימים ושם ברי"ף ובר"ן שני פירושי' מהו זה השטר ולשון ב' איירי בנמסר לו עדותו וכותב זכרון לעדות לאח"ז ולזה הלשון הסכים הרי"ף והר"ן ועד"ז הביא הר"ן דברי תוספת' יפה כח השטר וכו' ויפה העדים עדים שאמרו מת פלוני משיאי' את אשתו מצאו כתוב בשטר מת פלוני אין משיאי' את אשתו וסיים בתוספתא שם אם אמרו שמענו ושכחכו ופי' הר"ן כלומר וע"י שטר נזכרנו משיאי' את אשתו ועכ"פ איירי בודאי בכוונת העדות דהא על תכלית זה כותב ופשיטא דבמסר לעדות צריך כת"י ישראל מסל"ת לעולם גם להרמב"ם מהני דלא כתב מלת וידוע רק דרך פירוש על התוספת' ולפי"מ שסיים בתוספתא שמענו ושכחנו ונזכרנו ע"י כתב ונשיאי' אשתו א"כ פשיטא במכתבי' שלנו כך הוא דכל מה שראו ושמעו כותבי' במכתב ורק דאין העד לפנינו בזה קיימ"ל כר"י כיון שהאמינ' עד מפי עד גם עפ"י שטר ונשיאי' זה לענ"ד ברור בדברי הרמב"ם:

וע"ד מ"ש כת"ה לפי שי' הרמב"ם דהיא עצמ' אינ' נאמנת אפי' באומרה קברתיו וא"כ לא יהא עדיף באמר' מפי אחרים וכבר עמדו בזה בת' מ' פרשת מרדכי סי' כ"ה והאריך בעמקות נפלא והנה ידוע סברת הרא"ם והר"ן שטעמו של הרמב"ם דאין דרך אשה לעסוק בקבורה במלחמ' וע' בישי"ע סי' י"ז שמתרץ בזה קושי' הראשונים במ"ש על הרמב"ם וכל זה בקברתי' ממש אבל לאמור ולכפול דברי' ברורי' כמ"ש עפ"י דברי רמ"א לא שייך סברא זו ועוד י"ל דניהו דהמחבר סעי' מ"ח הביא דברי הרמב"ם בראשונה והוא עיקר מ"מ מצינו בת' גדולי אחרונים ה"ה תשו' עבוה"ג סי' ס"ז דסומך ע"ד הפוסקים אשר רבו לחלוק ע"ד הרי"ף והרמב"ם דס"ל דבעד א' במלחמה לא בעי קברתי' ע"כ סומך אדברי מהרי"ל בעד מפי מסל"ת כידוע והא לדעת הרמב"ם האבעי' דעד א' בין בקברתי' בין בלא קברתי' כמ"ש הכ"מ דעי"כ מדייק דאשה עצמה אי"נ אפי' בקברתי' א"כ כש"כ דיש לסמוך על י"א לדידי' עיי"ש שהביא המחבר דהם כמעט כל הפוסקי' מלבד הרמב"ם וכמ"ש בס' הנכבד עצי ארזים וכן בספר תאמי צביי' עיי"ש:

ועדות של האשה צארנול שאמרה מפי איש א' שאמר שמת ונקבר ודאי מספיק להתיר ולא אדע מ"ש כת"ה שאינה מבואר אם הי' אצל הקבורה או רק שנקבר באיזה אופן והלא בבאה"ט ס"ק נ"ח מביא בשם גדולי אחרונים שראובן שכתבו לשמעון שלוי כתב במכתבו שפלוני נקבר הוי כמו קברתי' ול"צ קברתי' אלא גם טלטלתי' כמ"ש הר"ן כידוע וא"י נאמר בפירוש אפי' אינ' אומר שהי' רואה בעיניו וכן ראיתי בכנה"ג אות קס"ח

בשם הרשד"ם בח' ח"מ סי' ספ"ב וכן ראיתי בת' הרשד"ם הנ"ל וראיתי בדברי הגאון מאוה"ג מהר"ש אבדק"ק ראדימשל שליט"א מ"ש בשם קה"ע מאות מ"ה וס' דאם אומר לאשה ל"ח מסל"ת דבנמ"י פ"ב מס' יבמות מפורש דלהרמב"ם באומר אמרו לאשה חשוב מסל"ת אני בעניי לא מצאתי כנ"ל בנמ"י רק מ"ש דהאומר אמרו לאשה ל"ח מסל"ת אבל דלהרמב"ם חשיב מסל"ת לא מצאתי שם ומה אני לבדוק אחרי דברי הגאון מסתמא ראה מה שלא ראיתי וכבר הערותי במכתב א' כיו"ב בכותב לאשה מדברי מהריב"ל אות מ"ה ואות ס' ועלה בדעתי דהיאך דהוי מסל"ת בקשור דברים לא שייך חשש הנ"ל דע"י ק"ד מוכח שפיר דלא נחית רק לספור הנעשה כמובן ודברי מריב"ל קאי לדידן דל"צ ק"ד והנני כמשיב' למכשירי להסכים להתיר' דאתת' חיה אשת ר' ליב גש"ט ע"ה ואסיים בכל חתמי ברכות ידידו דוש"ת הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן כה

שוכ"ט להתורני מו"ה אהרן לעפקאוויטש נ"י בק"ק סענדרא יצ"ו: ע"ד העגונה מ' רחל אשת המנוח מהו' מרדכי המכונה מיקשא ראזענבוים ביישוב באדזעמע ע"ה אשר בא לידה מכתב קארטעל משדה המלחמה בשנה למספרם 1915 7/3 שבעלה מת במלחמה במדינת רוסישפוילין ונחתם המכתב ג' עדים ישראלים והכתב בלא שאלה מהם ועוד מכתב שהיה ע"י שאלה מהאשה והוא מעיד במכתב כי כן האמת מ"ש מג' עדים הנ"ל כי מת ונקבר בסוף העיר וכן בא לידה "מאטרי- קעל אויסצוג" אשר נרשם מיתתו עם כל הדא- טען כנהוג במאטריקעל וגם נרשם למטה באויס- צוג הנ"ל שהוא עפ"י ידיעה מהמיניסטעריאום הפנימי של מדינ' וראיתי כי הגאון העצום אבדק"ק ראדמישלא שליט"א ופלפול' ע"ד כי העדים מהם מחללי ש"ק ורק א' מהם מן הכשרים וגם בענין עדות ערכאות האריך בפלפול עצום עפ"י ת' דברי חיים ח"א סי' ל"ג כידוע, והנה מקודם נעיין ע"ד העדות בכתב מסל"ת וידוע שיטת הרי"ף סוף מ' יבמות דפוסק כר"י בירושלמי דמתירי' עפ"י כתב ג"כ והרמב"ם בפי"ג מה"ג התנה בידועי' שהוא כתב ישראל ועיין בב"ש ס"ק פ"ז ועיין בק"ע אות ט"ז שנוהגים להתיר עפ"י כתב אפי' בלא קיום כמ"ש רוב הפוסקי' וממ"ש מדברי הרמב"ם הרה"מ וכ"מ דמשמע מדברי' דמסל"ת ל"מ עפ"י כתב ונאמר בו סברו' וכתבו שהוא חדוש דין ובבי"מ שאינה חדוש דהרמב"ם לשיטתי' דבעי מסל"ת קשור דברים והא נאמר מצאו בכתב פלוני מת ואין כאן ק"ד וא"כ בק"ד יש להתיר וכבר ביארתי בס"ד דברי הרמב"ם כפשטן דהא לכל הפירושי' עכ"פ אינ' מבורר בגמ' לא בבלי ולא בירושלמי דצריך לידע שהוא כתב ישראל וידוע' דרכו של

הרמב"ם בזה כותב בלשון "יראה לי" וכאן כתב בפשיטות וכדרך פירוש ונודע לכה"פ הי' צ"ל בדרך תנאי אם נודע ע"כ לענ"ד דהא קאי אדברי הירושלמי ושם נאמר' ונשני' מה שהקילו בעדות אשה עפ"י עד א' אשה עבד ושפחה ופליגי ר"ק ור"י כיון שהקילו להתיר ע"י עבד ושפחה ה"ה מפ"כ דפשיטא דכל הני שמעידי' בב"ד מכוונ' לעדות כמו כל עדות ועיי' בירושלמי דאיכא מ"ד דצריך לכוון לעדות וכש"כ אי קאי על התוספתא שהביא הר"ן פי"ב מס' כתובות במ"ד ר"י כותב אדם עדות' על השטר ומעיד עלי' לאחר כמה שנים ושם בתוספתא יפה כח עדים יפה כח השטר דמסיק בתוספת' ידענו מעדות זה ושכחנו ועתה נזכרנו מכח הכתב דמהני לעדות א"כ בהדי' אייר' בעדות ממש דהא כותב עדות' ועד"ז ודאי שנודע שהוא כתב ישראל דאל"כ בגוי דמכוון לעדות לכ"ע פסול ע"כ כתבו בלשון פשיטות ופירשו אבל לעולם במסל"ת לכל ענין כשר וזה לענ"ד הפי' ברור בירושלמי הרי"ף והרמב"ם הנ"ל, א"כ בנ"ז שהמכתב של ג' עדים הוא בלא שאלה וגם נכתב בק"ד לכ"ע מהני וע"ד שלא נזכר בדבריה' קבורה ידוע דרוב הפוסקים ס"ל דבתרי ל"ב קברתי' ובק"ע בשם מהריב"ל דאפי' בשניים שאינ' כשרים ל"ב קברתי' וגם סניף דעת המרדכי שהביא הרמ"א סעי' נ' ועוד שבמכתב שני נזכר קבורה אם כי שהי' עפ"י שאלה היינו על המיתה לקיים מ"ש בקארטעל א' ועל הקבורה לא נשאל ועוד הא כתב בת' מבי"ט הובא בק"ע רי"ט אם יהודי' אומר' שנטבע במי' שאל"ס שוב על הקבורה נאמן הגוי אפי' שלמל"ת ועיין בת' מרן חת"ס סימן מ"ו שפקפק בזה ונראה בנ"ז שישנ' הוכחות גמורים ע"י ג' עדים גם מ' יודה וידוע דברי ראבי"ה בהג"ם דקברתי' במלחמה עפ"י עד א' אינה אלא מדרבנן כמו משאל"ס דודאי הוי דומי' מ"ש בה' מליחה לענין עדות גוי ברגליים לדבר מהני בזה ולא יחלוק ע"ד הנוב"י ואצ"ל ודו"ק:

ומה שלא הזכיר שם אביו ואין ראי' ממאטרי- קעל אויסצוג דזה אינה מפי הערכאות רק כן נרשם במאטריקעל הקדים וכותב מפי עצמ' אלא דידוע דברי מהריז"ל דכנוי הוי כשם אביו כמ"ש בת' הריב"ש בכנוי שם פר"ח וכן כנוי אשכנזי הובא בק"ע סי' ק"ב וק"ה ובסי' רל"ו בשם המבי"ט בשמו ושם עירו ואומנתו הוה סימן והנה בנ"ז הוי כנוי ראזענבוים ועוד במנאטרי- קעל אויסצוג שנאמר שהוא מנהיג בע"ונ השומרים (orvezeto)ברעגימענט של האנוומד (נ. 9) ומה לנו אומנות דעלמא או אומנות זה וכמ"ש גם באה"ט לענין משרת פלוני כל כהאי ודאי הוי במקום שם אביו:

ובענין נאמנות הערכאות ידוע דעת כני"ח סי' נ"ג ודעת פרשת מרדכי סי' כ"ה כ"ז ודעת ת' חת"ס סי' מ"ג וכן בכמה תשובות חזק דבריו וכן נהרו אליו בת' שו"מ ות' קול ארי' ומה שפקפקו על זה לומר דערכי אין לו עסק לעמוד על הנופלי' רק פשיטא בע"מ שאינ'

ערכי כ"כ בת' בית אפרים ות' דברי חיים כבר מיישב כל הקושי' בת' מהרמשי"ק סי' מ"ב דהא כל יסוד נאמנות ערכאות איתא בת' מהרי"ק מדקאמר בגמ' בסוגי' דערכא' בשטרות דכשרים חוץ מגטי נשים ובטעמי' בגמ' משום דאינה בני כריתות ובעדות עגונה דלא שייך הנ"ל שפיר נאמני' כמו בשטרות דעלמא והא בשטרות העולי' בערכאות לא איירי דוקא אם הערכי ראה ההלוא' פשיטא דאיירי ג"כ בעדות גוים פשוטים וצ"ל דאימת ערכאות עליהם ולא משקרין הה"ד והוא הטעם לענין עדות בעגונה דודאי מתירא לומר שמת אם לא מת דיתגלה הדבר ועונשי' חרוץ ועוד מה שהוא מילתא דעבידא לאגלוי מיד ודאי נאמן כמו ביו"ד סימן צ"ח בטעימת קפילא ומ"ש דמכווני' להעיד ועיי' בת' פ"מ הנ"ל דעתו דמכווני' אך ורק לקיים גזרה דמלכותא ועיי"ש בדברי' עמוקי' ואוניתי' בערכאות דלא משקרי עדיפ' דמל"ת ועד א' מהימנ' מצד הלכה מ"מ הא אפשר דמשקרי אבל ערכאות דודאי לא משקרי לזה ל"צ תקנת חכמים להימן ותי' בזה קושי' ע"נ מ"ש בטעם ת' הרא"ש דבעי תחילת' וסופ' בכשרות והקשה ל"ל תחילת' בכשרות כיון דסופו בכשרות ידעינן דקושטא קאמר ולא מסל"ת ותי' דאין לנו אלא מ"ש חכמים מסל"ת תקנו ולא שאר פסולי' והדר לד"ת אל תשת וגו' ולהנ"ל אתי' שפיר דערכאות דלא משקרי ל"צ לתקנת חכמים משא"כ מסל"ת ועד א' כהנ"ל, ומ"ש הגאון מראדאונישל נ"י דילמא דוקא שלא במלחמה אבל במלחמה י"ל משום טעות, שכן אירע פעמים דטעו וכן הקשה בס' תקנת עגונו' להרב הגאון מבאניהאד ז"ל דמ' חת"ס ג"כ לא השיב רק שלא במלחמה וזה אינה דהא בסי' מ"ד הי' השאלה בערכאות ובמלחמה ולא פקפק רק משום דלא הזכיר' קברתי' ולענין נאמנות ערכאות שכבר האריך בזה בסי' קדים אלמא דל"ס חלוק הנ"ל ומשום דאירע כן איזה פעם משו"ה אין לבטל עדותן דהא איתא בכמה משניות מ' יבמות בבא בעלה בנשואה בעד א' האיך הלכה דאסורה לזה וכיו"ב שהחמירו עליה בסופ' ולא אשתמיט לומר דשוב יבטל עדות עד א' ועיי' במס' קדושין דף ס"ו כאביי ס"ל בעד א' שאמר אשתך זינתה ושותק דנאמן ומביא ראי' מינאי המלך דנאמר עלי' כי אמו היתה שבוי' ויבוקש הדבר ולא נמצא היינו שהוכחש בב' עדים ואם כן מ"ט דאביי דס"ל לאחר מעשה הנ"ל דעד א' נאמן ועכ"ח כהנ"ל והנה בנ"ז שרשום למטה כי האויסצוג עפ"י הודעה ממיניסטעריאום ופשיטא כי כן נודע להמיניסטער מהקאמאנדא ובזה ס"ל למהריז"ל דל"צ לומר קברתיו דתלינן שנאמר מפי עדות ראשונה קברתי' וכן איתא בת' מ"ב וכן מסקנת ס' עצי ארזים ומפרש טעם הדבר דבשלמא אם הי' צריך לומר קברתיו שהוא דבר רשום הי' צריך לומר כן בפירוש אבל כיון דהזזה וטלטולי' נמי מהני כמו קברתי' כמ"ש בת' הר"ן וכ"פ הרמ"א וב"ש אה"ע סי' י"ז דזה אינה חושש להזכיר והא

אינ' מוזכר במאטריקעל אויסצוג משום שאין לזה רשימה מיוחדת (רובריק) כידוע ע"כ בצירוף עדות המכתבים קארטעל מד' אנשים יש ידיים ורגליים להתיר בפרט מ"ש הגאון משום דמחללי שבת' ביניהם עיין בת' מהרי"א ח"ב סימן ט"ו לענין עדות בע"מ דחשש הגאון בת' אמרי אש דחשודים בעברות אפי' שלא באונס והשיב עד"ז בת' מהרי"א כיון שלא העידו עליו בב"ד אינ' נפסלי' רק מדרבנן כמ"ש בח"מ סי' ל"ד ופסול דרבנן כשר לעדות עגונה וכנראה סמך עלי' גם בעל ת' א"א:

ומ"ש בת' דברי חיים סי' ל"ג מהך דמ' כתובו' דפסל' אשה לשבועה משום עדות דבת ר"ח דקים לי' בגוו' שפיר מיישב הרב הגאון דגם בת' ד"ח מסיק דעכ"פ ראוי לצרף לענין עדות ערכאות ועוד דשם יש תקנה להפך השבועה על שכנגד' כמ"ש רבא דהפכ' על שכנגד' ועוד דבעגונה דמקילי' בעדות עבד ואשה והכל משום תקנת עגונה היאך נחמיר לפסול עדות שלא בעדים דגם זאת בכלל קולא דעגונה שני כאן ע"כ אם עוד יסכים אתי רב מובהק בהוראה הנני כמשיבה למכשיר' להתיר מו' אשה רחל אלמנת מהו' מרדכי ר"ב ע"ה לכל גבר דיצביי' בפרט שהוא מכמה שנים שאבד זכרו וידוע שיטת מהראו"ו במרדכי לדידי' אחר ד' שנים ולסברת מבי"ט סי' שכ"ו אחר י"ב חדש ובת' מ' חת"ס כתב אם כי חלילה לסמוך עד"ז לבד מ"מ סניף גדול בזה"ז דאיכא בי"ד שהי' מודיע מחיים חיות' כש"כ בנ"ז. אוה"נ דו"ש

הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן כו

לכבוד הה"ג כש"ת מו"ה

אפרים הלוי

ביללי‘טצער נ"י דומ"ץ ק"ק בעטולען יצ"ו:

בדבר תקון עגונה אשר ב' עדיה כשרים מעידים כי נפל במלחמה ונקבר בפסעמישל עוד בתחילת המלחמה תרע"ד וכמ"כ קבלה ממכתב של הערכאות וגם קבלה הפטכזיאן מדד"מ כנהוג, ויען כי ההיתר ע"י עדות הערכאות הוא דבר חדש בזמנינו ומעכ"ת מביא דברי החולקים על שריותא זו ה"ה בת' בית אפרים ובת' דברי חיים וכן בת' עטרת חכמים ובצמח השדה כתב להלכה למעשה דניהו דלא משקרי כמו בשטרות העולי' בערכאות שיע כמבואר במתניתן פ"ק דמ' גטין מ"מ במלחמה לא נאמר כלל זה משום דשכיחי טעות ועוד להוסיף ת' אמרי אש דג"כ דעתו שאין להתיר והגאון אבדק"ק ווייטצען נ"י כתב דעכ"ח צריכי' להיות נמשכי' אחרי דברי ס' חת"ס להקל והנה לעומת המאמירי'

ישנם הרבה מקילי' כי כבר ישב על מדוכ' זו בשו"ת כנסת יחזקאל בסי' נ"ג דיש לילף משטרות אם כי אסור' ממונא לא ילפינן י"ל עפ"י מ"ש בתוס' מ' יבמות דף קט"ו דפי' אליבא דרבא דלא חייש לתרי יצחק ויליף ג"כ משטרות והקש' בתוס' היאך יליף אסורא ממונא ותי' דיליף בהדרג' אסור' דלא הוחזק' מממונא דהוחזק' ה"נ נילף מממונא דשייך בי' שוחד משא"כ בהיתר עגונה, שנית בחת"ס סי' מ"ג וסי' מ"ה וכן בשו"ת פרשת מרדכי סי' כ"ה וסי' כ"ו אשר בחת"ס סי' מ"ג מביאו כחולק על התיר ערכאות דניהו דלא משקרי מ"מ הוה גזה"כ אל תשת ידך וגו' פסול כיון דבזה לא מצינו דתקנו חכמים להימן כמו בעד א' עבד ושפחה וכמ"ש בס' עזרת נשים עד שהרא"ש לא האמין בעדות אשה אנוס שהי' עדות' מזמן קולקול' אם כי העדות לפני ב"ד הי' בזמן תשובתו לצדקת' משום דבעינן תחילת וסוף בכשרות ותמה בישו"ש מפני מה החמיר בעדות בזה דהא בעדות ל"צ רק לידע האמת דהא מסל"ת נאמן וכן עבד ואשה ותי' בע"נ דאין לנו אלא מה שתקנו חכמים אבל מה דלא תקנו נשאר אדאורייי' כשאר עדות שבתורה מגזה"כ וא"כ בערכאות נימא הכי ותי' בפרשת מרדכי דשאני מסל"ת ועד א' עבד ושפחה דאין נאמנים מהלכה תקנת חכמים אבל הא אפשר דמשקרי דאפי' ב' עדים יכולי' להיות דמשקרי אלא דנאמני' מצד הלכה מה"ת אבל ערכאות דטעמי' דלא משקרי בשום אופן לא צריכי' לתקנה דהוה כעדות ידוע בלא ראיי' דהוה עדות גמור כמבואר בס' מ' שבועות וכן קיימ"ל בח"מ סי' צ"א וברביעי לקודש ת' מהרמשי"ק סי' מ"ב חזק אחרי דברי מ' חת"ס ותי' כל הקושי' שהקשו בת' ב"א וד"ח וכן בת' כת"ס סי' כ"ג האריך להוסיף ראייות וחזק דברי מר אביו בחת"ס וכן בת' שו"מ סי' י' וסי' קפ"ח מן המתירי' והביא ג"כ ד' ישיע"ק סי' י"ב ס"ק ט"ו בקצר שהתיר ע"י מכתב מהיענעראל ועוד אומדנות, ובת' מהר"י ענזיל שהביא ג"כ כת"ר שתי' והשיב על כל ספיקות שנאמרו בת' בית אפרים נוסיף עוד דברי מהר"ש שהביא ג"כ הה"ג מו"ה אברהם שטיין נ"י דומ"ץ ק"ק קל"ב א"כ רבו המתירי' ומ"ש בת' צמח השדה במלחמה משום דעבידי דטעו כאשר אירע כ"פ ע"כ אין להתיר, והנה אם כן נאמר היאך יפרנס כמה סוגי' במסכת יבמות עפ"י עד א' ואח"כ בא בעלה וכיו"ב עד א' מוכחש משני עדים וכי נימא דעי"כ יתבטל עדות עצמו בעגונה ואדרבה אמרו חכמז"ל בר"פ אשה רבה מתוך חומר שהחמרת' בסופ' מקילי' בתחילתה ואם נאמר דנתבטל הא לא שייך הך סברי' וה"נ כמ"כ וגם מ"ש בצמח השדה כי בחת"ס לא התיר ע"י ערכאות במת במלחמה הא בסי' מ"ד חזר ושנה שיש לפנינו התיר ע"י ערכאות ושם הי' במלחמה וע"כ ודאי העד שהעיד שמת חזקה עדות' דעדותי נתחזק ע"י עדות ערכאות ומ"ש כת"ה דעדות ערכאות אינה עדיף יותר מעדות אשה ודבר סברא וטעם של"ת פרשת מרדכי אדרב'

עדיף מעד א' משום דודאי לא משקרי כהנ"ל והנה ע"ד העד בק"ק קל"ב אשר הדומ"ץ הרה"ג מו"ה אברהם שטיין נ"י אומר יען שהוא מחללי ש"ק ואוכל נו"ט ואינו כשר גם לעדות אשה רק לשיטת נמו"י דאינו פוסל רק אם הוה רשע דחמס וזה אינו ע"כ לא רצה לכנוס בפרצי דחוק' לענ"ד אינו דחוק' כ"כ עפ"י ת' הגאון מהרי"א סי' ט"ז דגם זה אינו נפסל מה"ת עד שהתרה בו ועידו בפניו בב"ד וזה בזמן הזה לא שכיח כידוע, ומעתה כיון שיש לפנינו ב' עדים שמעידי' על מיתתו וקבורתו הי' ודאי די להתיר רק שנמצא בתוך הזמן עד שמכחיש הנ"ל כמ"ש לפני ב"ד בעיר סאמאשאיוואר כי בשנת תרפ"ג נזדמן אתו באינוואלידענ הויז בעיר מאסקווא ומשם הי' עמו בטראנספארט ושפיר קאמר העד א' במקום שניים אינו כלום אלא מ"מ מהו דקמן להכחיש בהדי' לענ"ד צריך עכ"פ עוד לברר אם אמת הדבר עכ"פ שבא לביתו בזמן ההוא או לאח"כ וכאמור לו על פניו מהעדים שמעידים על מיתתו עוד בשנת 1914 למספרם אולי טעות הוא בידו ולא עד כשר הוא, אבל אם א"א לברר בזה"ז נלענ"ד הדרינ' לדינ' דבמקום שנוים אינו בפרט שעדות' רעוע וסריח שאינו יודע שמו ומחליף שם אביו, כיו"ב איתא בת' חת"ס סי' ע"ה לענין חוזר ומגיד עיי"ש דצריך לברר היכא דאפשר וכן משמעות הר"ן בתשובת' סי' מ"ז הנ"ל שהביא בב"ש ס"ק קכ"ז ובתשוב' הנ"ל הי' העובד' בשלשה להתיר' וא' לאסור' כנ"ז ג' אומרים שמת וא' אומר חי אלא דשם הי' עוד ריעותית אחרי' דהוכחשו בבדיקות וגם חוזר ומגיד והנה בענין מחלוקת ב"ש והח"מ לענין א' מן א' וא' מן רבים גם בס' עצי ארזים כתב בס"ק קל"ו דנקטינן כדעת הב"ש שכן משמע מת' מהרמ"ל סי' קל"ג ות' הר"ן בעצמו מוכח כן וכן נוטין דברי הס' הנקרא ארץ צבי, תבנ' להלכה להתירא אחרי בירר הדברי' וכמ"ש:

וראיתי להעיר מ"ש כת"ה ע"ד מחלוקת הח"מ וב"ש סי' קכ"ז בעד א' מפי א' ועד א מפי רבים אשר הח"מ ס"ל דשקולי הם וב"ש חולק עלי' דא' מפי רבים עדיף וכבר מחולקים בזה הב"ח ובעל מג"ש בתשו' גאוני בתראי וראיתי שם בת' הב"ח שהביא ראיי' ממ' גטין דף פ"ט בענין קלא בקידושין דס"ל להרא"ש דוקא תרי מתרי וכן הוא בטור עיין בק"נ והנה שם לעיל מניה איתא דקאמרי עולא ולוי בזה"ל לא דשמעו קול הברה אלא שיהי' פרות דולקי' ומטה מוצעת ובני אדם יוצאי' ונכנסי' ואומרי' פלוני נתקדשה ולוי אמר כמ"כ ואפי' נשים יוצאי' ונכנסי' ופי' בתוס' דר"א אר"ה אמר רב דס"ל דוקא פלוני מפלוני ועד שמגיעי' לדבר ברור אינ' חולק ע"ד לוי ועולא אלא שהם איירי שיש רגליים לדבר בנרות דולקי' וכו' ל"צ שיגיע לדבר ברור וא"כ הב"ח שהביא ראיי' משם עכ"ח ג"כ יודה דהיכא שיש רגליים לדבר אשר כמה שנים לא נשמע. ממנו ואבד זכרו דבמרדכי

איתא דאפי' בארבע' שנים מתירי' לכתחילה במשל"ס ג"כ ובת' מבי"ט אפי' לאחר י"ב חודש חשוב לי' אבד זכרו והביא דברי ת' הרא"ש דלדברי הגאונים מתירי' אפי' בקול הברה וא"כ ק"ו ב"ב של ק"ו היכא דאיכא כמו בנ"ז בל"ס לכ"ע מתירין:

עוד ראיתי להעיר ע"ד מ"ש העדים שהי' לו "ראטה בערטל בלאנדעסקאפף הארי אם כי סמני' גרועים היינו להיות מוכיחי' שזהו שאנו מבקשים אבל אם להפך שאנו יודעי' שהי' כך וכך בסימני' ולהעידו העדים שהוא באופן אחר ודאי בטח שאין זה האיש כמ"ש הנוב"י מהד"ק סי' ל"ו עיי"ש ע"כ פשיטא דצריכי' לידע שכך היו שערותיו ובזה יש ג"כ להבחין את העד בסא- מאשאיוואר שישאלו אותו בסתמא היאך הי' שערות ראשו וכיו"ב וד"ל ידידוש"ת

הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן כז

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרב הגאון המובהק צדיק תמים כקש"ת מו"ה שמעון גרינפעלד שליט"א אבדק"ק סעמיהאל יצ"ו:

אחדש"ה הנני בזה להציע לפניו בענין היתר עגונה והיינו חתנו של הרבני המופל' מהו' שמואל צבי ווינבערגער נ"י מפוטנאק יצ"ו והוא כי חתנו הנ"ל שמו ר' יוסף ליב כנוי דעססער וישנ' לפנינו ב' גב"ע הראשון יש בו קצור מאוד וב' לריעות' שנזכר רק כנוי ודעס- סער אפי' שמו בעצם לא נזכר שנית בהעדות לא אמרו רק ששמעו משככי']קאמאראדען[ולא בפרטי' ממי שמעו שמת במלחמה. והנה בענין כנוי לא נזכר רק במהרא"ם הובא בק"ע ק"ב ק"ה דשם אשכנזי מהני במקום שם אביו אבל כנוי לבד לא מצינו וגם בריב"ש שמזכיר שם פרח ג"כ עם שמו עצם ורק בת' מהרי"א דעתו דכנוי לבד ג"כ מהני ולעיל כמ"ד לענין גטין בכתב רק שם חכיכ' שהכל קוראי' אותו כ"כ בסי' ט"ו וט"ז עיי"ש, ולענ"ד מגטין אינ' ראי' דיש לצרף שם אשתו שמפורש שהיא בעלה והא איתא בפוסקים והובא בבאה"ט בשם ת' ס"י בעלה של אשה זו מת ממילא היא אלמנה פנוי' ומה לנו מהו שמו אבל לענין היתר עגונה בלא הנ"ל קשה מאוד להתיר מי יודע כמה כנוי' כיו"ב בעולם ואפשר לומר יען שבדבר עד א' נאמר "דען דעססער" הוה כמו דעססער הידוע לחברים כמ"ש בת' מהרשד"ם היהודי בה"א הידוע ידוע ככל שיהודי זה נודע מי הוא ומת שמדברים ממנו. והנה בבוא לפני ר' שמואל צבי פ"א אמרתי לו הריעותות הנ"ל ושב למישקאלץ והביא גב"ע שנית אשר בו נזכר שמו עכ"פ ושוב חסר הכנוי שיהי' במקום שם אביו אלא די"ל כיון דהדייני' גבו העדות לתקן עדות ראשון

שהי' דעססער וזה האיש שמו יוסף ליב מצרפי' אהדדי ועוד שהזכיר ילד שלו והוה כמו אביו של זה וגם נאמר דע"י יוסף ליב משמע הידוע וכמ"ש הרשד"ם וגם כי מוזכר "דאס קינד" מאשתו ראשונה הוה כמו בעל פלוני וידוע במ"ש בבאה"ט והוא בת' שב יעקב ולהלכה הא כתב ב"ש בשם הרשד"ם דשמו ושם אביו סגי וכיון דאיכא כנוי ושמו עצם יחדיו נצמדו, והנה בגב"ע זו נאמר כי שמע ונקאמראדען היידישער פעלדוועבעל שנאמר לו מיידשער קאמראדען והא בק"ע אות רל"ג בשם המבי"ט דזה אינ' בכלל קול הברה דדוקא אם אמר ששמע ולא אמר ממי שמע הוה קול הברה אלא שראיתי בת' מ' חת"ס סי' ע' שהביא לשון המבי"ט והרלב"ח דאם שמע מרבים גרע לפי דהוה רק כקול הברה ודוקא מאדם פרטי מהני מפני שני טעמים כי דרך קול המון לומר מת אפי' אם רק נתעלף וכ"פ ששופכי' מים ואומרים לכהנים לילך חוצה וזה דרך הרבים ואפשר דאח"כ הלך ועמד על רגליו וגם אם נאבד ולא נודע מקומו אומרי' דודאי מת ועיי"ש אשר דבריו צ"ע כחלק בין הזכיר המקום אשר שם נעשה ובין כ"ז דנאמר לשון "געפאללען" כמו דרך מיתה במלחמה כידוע לא שייך זה דזה מיתה ממש וגם לא שייך שנאבד שהרי אמרו "הייטע ליגט יוסף טאדט" אם כי אתמול הי' אתי ולא שייך גם חששא כנ"ל ובלא"ה הביא שם דבת' ב"י אינ' מחלק בכך שכן משמע מלשון הרמב"ם וכמ"ש בק"ע באות קמ"ח ועיי' באות קל"ט לבד מזה עיינתי בלשון המבי"ט שכתב ששמע נשים אומר' משמע אפי' מרבי' ובל"ז הא כתב המבי"ט בסי' שכ"ו בשם ת' הרא"ש שכתב בת' רבינו משולם בשם הגאוני' דנאבד זכרו סגי' בקול הברה ג"כ מצריך להמתין שנה י"ב חדש שנשכח מלב ובנ"ז הא עברו עשר שנים ואפי' לדעת הר"א מווארדיין סגי בארבע שנים עכ"פ במים של"ס מכש"כ לצרף לקול הברה דלדעת הב"י מועיל לשי' הרמב"ם ודברי מ' חת"ס ידועים דבזה"ז דיש בי דואר בכל העולם ישכ' סניף גדול באריכות הזמן ולא נשמע ממנו כמ"ש בסי' מ"ט. והנה עוד מונח לפנינו עדות הערכאות שם נאמר כל הסימני' באה"ט יאזעף דעססער ואומנתו א' מסחרו "האזאלוי" והמבי"ט הובא בק"ע בא' ששמו אברהם ופניו אדום ומוכר טופש הוה ג' סימני וראוי' להתיר אשתו ובכ"ז עדיף דשם כנוי ושם עצם ודרך מסחרו כיון שידוע שלא הלך מכאן כשמו וגם סימנים שמכר נוופא"ש וכאן ג"כ שהי' האזאלוי אם כי שם הי' עוד סימן פניו ידוע כי זה אינו סימן כמ"ש הרמב"ם דלא מהני אומדנ' מצורתו מ"מ מצרפי' סי' מסחרו, וא"כ לפי"ז צריכי' חופש אם לא הלך מפאטנאק לאקאש ודאי די בזה וידוע כי בת' כני"ח סי' מ"ג מ"ד ובת' חסד לאברהם ות' מהרמשי"ק ות' כת"ס וכן נמצא בת' שו"מ ובישי"ע ע"י אומדנות בפרט סומכי' על עדות ערכאות כמו בשטר' העולי' בערכאות של גוים ואם כי יש חולקי' רבו המתירי'

ומה שהקשה עד"ז תי' בת' מהרמשי"ק ע"נ וגם בת' דברי חיים שמפקפק ג"כ על היתר עדות ערכאות נראה שחזר להקל בהשמטות סי' כ"א עיי"ש ועוד שבכ"ז הי' ממש מסל"ת שלא נשאלו כלל עליו כמ"ש מדברי חותנו שאמר שלא רצה להוליך ממנו הילד אולי אינ' אמת ויבא לביתו ובמל"ת גם החולקי' יודו כמ"ש בת' פרשת מרדכי עיי"ש בסי' כ"ה כ"ו כ"ז וכבר אמרתי לענ"ד מ"ש בפ"ד סי' כ"ז דשאני שטרות העולי' דזה נמוסי' שלהם משא"כ בנדון מית' הבעלה להתיר מה להם עסק בזה והא בזה"ז ידוע כי כך הפקידה דבכגון זה החוב מהקמאנדא להודיע לאשתו ומשפחתו. ושוב שייך לנימוסי' שלהם ועיין בת' א"א ובת' מ' חת"ס סי' ע"ה, ולענין דצ"ל קברתיו במלחמה כמ"ש במס' יבמות פ' האשה היינו בעד א' אבל הא קיימ"ל בשני עדים לא צ"ל קברתיו ואית' בב"ש ס"ק קס"ג עד א' ששמע משנים לא צ"ל קברתיו ובכ"ז הא איכ' ב' עדים ובשם רבי' א"כ ל"צ כנ"ל, והנה אם דעת הדר"ג מסכמת בהתיר' דהך אתת' גם אני כמשיב' למכשור, כי כן אמרתי להרבני מוה' שמואל צבי נ"י אבי העגונה כי צריכי' אנו להסכמת הדר"ג והנני לסיים בכל חתמי ברכות כא"נ הטהורה ונפש ידידו דוש"ת:
ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן כח

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרה"ג וכו' כש"ת מהו' יצחק אייזיק כהנא נ"י אבדק"ק פאררא יצ"ו:
יק"מ בא לידי בענין עגונה אשר הלכה זו חמורה לתת על שכמי הדל וריק מתרוק' בפרט בנ"ז שאין הכר' בט"ע בגופ' ולא סימני' ורק על כליו ובגדיו אם כי דלא מושלי והא ידוע מ"ש בב"ש דלדידן דבעינן סימן מובהק אפי' כליו דלא מושלי חיישינן וע"ד סברת' שלא נחשד להחליף בגדי' ולערוק לעלמ' שע"כ יבא להכשיל להתיר אשתו שלכ"ד סברא זו הזכיר בת' מ' חת"ס סי' ס"ט מ"מ לא סמך עד"ז להתיר רק בהכרה וסימני' שראוי' להתיר ע"י ברחבה ולסמוך ממה שנאמר בת' נוב"י מהד"ק סי' מ"ג שנסמוך על הפקיד ושופט שהחזיר החפצי' ולא חשודי להכשיל בלא נהנה עיי"ש שהאריך הא טעמו בצדו ולא רצה לקבלו עד שנעשה בטח שהן הן החפצי' של הנפטר ע"כ לא חיישינן שהפקיד חפצי' אצל הפקיד או שופט משא"כ בנ"ז כמובן, ובאמת היהודי יאזעף שווארץ מגרע גרע בדבריו מ"ש שע"י הלעגימעטא- ציאן נודע להם מי הוא דבלא"ה בבא ההודעה ע"י הקאמאנדא והשופטי' בקאשוי סתמא שנפל במלחמה אי"צ לחפוש ולחקור היאך ובאופן נודע להם דמאחר שנוהגי' להתיר ע"י עדות ערכאות כמ"ש בת' כנסת יחזקאל ומ' חת"ס סי' מ"ג

מ"ד ועיי' בת' פ"מ סי כ"ה וסי' כ"ו]ובת' כ"ז סתר דברי המתירי' דשאני שטרות העולי' בערכאות דבנמוסיה' הם עוסקי' אבל להודיע לאשה שמת בעלה אינ' בכלל זה ואפשר דבזה"ז דהפקיד' מדד"מ להודיע לאשה ולמשפחה הוי בכלל נמוסיה'[וא"כ ודאי דא גרע מעד א' שאינ' לפנינו וא"צ לדרוש ולחקור האיך נודע להם ועיי' בב"ש ס"ק י"ז והא קמן יאזעף שווארץ שרק ע"י הלעגעמענואציאן נודע להם ואם כי יש סניף גדול להתיר עפ"י צירוף דברי המבי"ט ומהר"א מווארדיין שהביא במרדכי ידוע כי המבי"ט אינו מתיר רק אם יש קול הברה עכ"פ עפ"י תשו' הרא"ש ומהרא"וו במים שאל"ס דליכ' שוב חזקת חי דבדיעבד ר"ת וכ"ז אינ' בנ"ז אם לא שנאמר עפ"י מחלוקת של שו"ת כתר כהונה ושו"ת ברית אברהם כי ת' כתר כהונה ס"ל דהיורדי' למלחמה אין בהם חזקת חי ות' ברית אברהם חולק עליו אם לא שהוקפ' מהצדדי' מהלגיוני' שאין להם מקום לנטות ימין ושמאל ע"כ אין בידי לומר לא לאסור ולא להתיר מי שדעתו רחבה מדעתינו יורה יורה ואפשר אם עוד יהי' בידי לעיין במקהלת ספרי דבי רב בשו"ת ופוסקי' אשנה פרק זה אם ברצונה להמתין וכת"ה ירצה לשאול עוד מפי גדולי' אפשר המצא תמצא בידי להעלות ארוכה ותרופה אי"ה והנני ידידו דוש"ת,
ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן כט

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרה"ג וכו' כש"ת מהו'
יוסף הלוי נ"י אבדק"ק קיראליהאזא יצ"ו:
יק"מ בא לידי ע"ד עדות אשה אלמנת ר' נחמן ברוין ע"ה מטעקעהאז אשר במלחמה בקארפאטען אשר העיד ר' אברהם יודא שהי' מכירו כי בעת ולאחר השטורם שמע מבע"מ גוים וכן מיהודי' כי ר' נחמן ברוין הנ"ל נפל שדוד ומת אך לא ראה אות' בעצמו שהי' רחוק ממנו ומקבורתו לא שמע ולא ידע מה נעשה עם הנופלי' והנה לפי"ד ששמע מכמה בע"מ יהודי' מפורש בדבריו שהי' רבים ואין פחות משנים והא כתב בב"ש סי' י"ב ס"ק קנ"ג בסופ' בשם מהר"מ ות' צ"צ דהוי כמו שמת לפנינו וממילא אצ"ל קברתיו דשנים לא אמרו בדדמי דכן ס"ל לכל הפוסקי' לבד מדברי הרי"ף הידוע' ובשוע ברמ"א פסק כדעת הרא"ש ודעמי' וכ"ד הב"ש ואם כי בת' מ' חת"ס סי' ע' חושש לדברי המבי"ט ח"ב סי' ח' דבשמע מרבים סתם אפי' מזכיר בלשון יהודי' דדלמ' נתעלף ודרכ' של בני אדם להגזים שמת כי כבר הערותי ע"ד דבעובד בהמבי"ט הי' כן ששמע מיהודי' מ"מ מסיק להתיר ולא בא למעט רק אם שמע דרך שיח' דעלמ' וכמ"ש בק"ע אות רל"ג מ"מ

גם לדברי חת"ס אם מזכיר מקום פטירת' בשמו לא שייך חששות הנ"ל ובכ"ז שמזכיר הרי "קארפאטען" דשם הי' השטורם גם הח"ס יודה וי"ל לפימ"ש בב"ש ס"ק קנ"ג דשנים דוק' כשרים ולא פסולי' אם באנו לחששות מ"ש בת' מהרי"א סי' ט"ו וסי' ט"ז בסתם בע"מ אם כשרים דמסתמ' מחללי ש"ק ושאר עבירות כמ"ש בת' אמרי אש עכ"ז מסיק להתיר' כדרכ' דכל שלא העיד' עליו בב"ד בפניו אינ' נפסל רק מדרבנן כמ"ש בח"מ סי' ל"ד וסי' ל"ה ופסול דרבנן הוא כשר לעדות אשה ובא"א הניח פסק כמ"ש ועיי' בת' כת"ס אריכת גדול בזה ומהדר' ג"כ להתירי בפרט כי בס' עצי ארזים סי' י"ז אות קצ"ב הוכיח בפלפול עצום כדעת מהריזי"ל דגם שנים פסולי' לא אמרינן בדדמי וכמ"ש מדברי תוס' מס' פסחים דף י"ז דשנים לא עבידי לטעות ומדקדקי' אם כן אין חלוק בין פסולי' או כשרים:

ומ"ש כי שראפנעל מצא לו בראשו ועד"ז דן מהו ראשו לפימ"ש בב"ש ס"ק צ"ה בירה בחצים דאין מעידי' עליו ובמקום שתצא נפשו מעידי' ומה ראשו אם כלו נגד המוח ועיי' בת' מ' חת"ס סי' נ"ד מ"ש בשם התבו"ש כל פדחת עד החוטם בכלל הראש וצדעי' אינ' בכלל והביא דברי הגמ' מס' שבת נ"א דצדעי' אינ' בכלל ראש ואני בעניי' הבאתי דברי הגמרא מס' נדה פ' המפלת דף כ"ט ביצא ראשה דאית' מחלוקת בזה אם איכ' בכלל אבל לענין כ"ז אין נ"מ בזה דגם נגד הצדעי' שכיב המוח ועוד רוב מפחמו' בשטורם הוי פנים נגד פנים דאם מהפכי' עורף אין זה שטורם אדרב' בריח' מקרי וכיון שלדעת תבו"ש פדחת הוי רוב ראשו עד סמוך לעינים דמשם כח ראות ע"י יניק) כמ"ש מקרא חכם עיניו בראשו עיי"ש א"כ לענ"ד אין להסתפק שהוא בכלל מקום המוח כמובן, וע' דס' דרכ"ת סי' ל"א אות כ"ז בשם ס' ערך השלחן דהב' פולין הם אצל העורף ע"ש הרי דבבהמה עד העורף הוא מקום המוח ועיין]

וע"ד העדות ר' יצחק שמעון כי שמע מערלי' מסל"ת ועד"ז הביא דברי רמ"א סעי' נ' דיש מקילי' דבמסל"ת לא בעי למימר קברתיו רק כ' דאין לסמוך על המקילי' ובב"ש מקיים דברי מקילי' והנה בס' עצי ארזים אות קצ"א הביא דעת הראב"ד דס"ל דבמסקנ' בעדות עד א' לא בעי לומר קברתי' והוא דעת יחיד וברא"ש השיב עליו מ"ש בראי' מעובד' דחס"א דף קכ"א דע"י השיא' אשתו ולא הוציא' מיד בעלה דו דמשאל"ס לא תצא ולכתחיל' לא תנשא משמע דבמים שיל"ס תנשא לכתחיל' והא מים כמלחמ' והרא"ש השיב דבמשיל"ס אינו כמלחמה ועד"ז פלפול בעצי ארזים בעובד' דב' ת"ח שהתיר רבי עדות נשים שרצה לפשוט והנ"ל דבעד א' ליכ' חששא בדדמי ולא בעי קברתי' אלא שבגמ' השיב ותסבר' משאל"ס הא אשתו אסור ומסיק דאסקינה' ואמר' סימני' משמע

דהפשטן הוי ס"ל דהתיר' רבי רק בעדות על הטביע' ומה בדדמי שייך בזה ומה פשיטות וצ"ל דלמא בדדמי לא המתינ' לראות שיעור שתצא נפשו הא אפי' בדיעבד אסור והא בזה לא פליג התירצן עם הפשטן אלא עכ"ח כדעת הראב"ד דלא בעי בעד א' קברתי' וא"כ בנ"ז ממנפ"ש איכ' התיר' או כדעת הראב"ד או כדעת י"א והוא מוכרח כנ"ל דבכ"ז איכא תרתי הנ"ל:

וע"ד הקרטל מבנה של ערלית יש לדון הרבה במ"ש בסעי' י"א דברי הרמב"ם דמצאו כתוב בשטר מת פלוני משיאין את אשתו וכתב בלשון שנודע שהוא כתב ישראל ובמ"מ וכ"מ כתבו דס"ל דבמסל"ת מהני בע"פ ולא בכתב ע"כ דוק' כת"י וכתבו שהוא חדוש וקשה הדבר שדרכ' של הרמב"ם בדין שאינ' מפורש רק מפי עצמ' לאמור "ויראה לי" וכאן כתב בלשון פשיטות ע"כ כבר אמרתי כי הוא לשון התוספת' שהביא הרי"ף והר"ן במ' כתובות ד' כ' ושם ע"ד ר"י אסמכינהו דמ"ש כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליו לאחר כמה ימים ומשמע בהדי' שנמסר להם עדות גמור' א"כ פשיטא דאייר' בכת"י דאי בנכרי אין לך מתכוון לעדות יותר מזה ולכ"ע אין כאן שום עדות אבל אם באמת הכתב כדרך מסל"ת גם הרמב"ם מודה דמהני אלא כיון דיש מחלוקת לענין קיום וגם הצורך במקום עגון ועיי' בפ"ת שכתב כמה דיעות בזה ובכ"ז הא ל"צ לכל הנ"ל דיש עדות מבוררת בלא הנ"ל ולפי"ד מ' חת"ס בסי' מ"ד מ"ח וצ"ה דאם שוב כותבי' ע"ד הנ"ל ומשיב על בי"ד הוי קיום דעכ"פ הוא ביתר שאת מפני שאמר בבירור יותר אליין נעזהן וכמ"ש בת' מ"ב סי' ק"ה דלהרמב"ן כן צריך להיות וגם מ"ש שוב ר' הירש ברוין ג"כ עדות שלם בשם בע"מ יהודי והכ' נמי ליכ' חששא מ"ש החת"ס סי' ע' דהא הזכיר' המקום יאבלאנקא ומה שנעשה כבר כמ"ש "זיא האבען זיך ערמאנט" דשם בחת"ס במ"ש כבר לא שייך חששו' הנ"ל:

ומ"ש ששוב העיד עדותו הנכרי בזה יש לעיין אם ממקום מצח גבוה הוה סימן מובהק ביותר אפשר בכלל ארוך וגוץ ועוד דלא הוי ס"מ ביותר רק שלא נמצא א' מאלף אנשי' ומצח גבוה נמצא ושכיח בזה"ז כמובן, וע"ד מ"ש במכתב כת"ה כי איש א' הגיד לו כי אצל האמנטו נשבעו שמת ברוין ע"ד הפעכזיאן דבריו כנים לפי"ד הנוב"י אך בחת"ס כתב דלא נתפשט' הוראה זו אך י"ל במ"ש בסי' מ"ג וסי' צ"ד דערכאות נאמנים כמ"ש במ' גטין לענין שטרות העול' בערכאות אלא שצריך לעיין בת' מהרמשי"ק סי' מ"ב שכתב כמה תנאי' שצריך בעדות ערכאות בפרט שיבא מהאמט הודעה זו מזה לא הזכיר כת"ה והנה די' בצרופי' התיר' הנ"ל, וגם כי אינ' דומי' המצב שבזמן הש"ס שהי' ע"י קשת אשר ידוע באם פוגע בדבר קשה אפי' עץ וכש"כ עצם אין דוקר מפולש רק נשאר נעוץ עיי'

ברד"ק שמואל י"ז כי האבן שנטבע במצח גלית הפלשתי כמה נכסי' נעשה בידי שמים עיי"ש משא"כ יריית קוגעל ושראפנעל שהיא ע"י "פולפער עקפאלזיען" מפלש אפי' עצם קשה כידוע והנני מסכים להתיר' בפרט שכמה שנים נאבד זכרו דיש עכ"פ סניף בחת"ס בכמה תשובות בזה"ז דיש בי"ד כידוע והנני לסיים בכל חתמי ברכות ידידו דוש"ת ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן ל

שוכ"ט על ראש כבוד הרב הה"ג בנש"ק כש"ת מו"ה משה יוסף מייזליש נ"י אבדק"ק טעקענדארף יצ"ו:

יק"מ בא לידי וראיתי אשר הרבני להשיב ע"ד חמורו' באתתא עגונה ויען כי בעתים הללו טרדות רבות ותלאות רבו עלי ואין דעתי צלול' כ"כ לא יסמוך על דברי רק אם יסכימו שני גדולי הוראה. והנה העובד' הי' בשנת עדר"ת עת המלחמה הנוראה סמוך לטארנפאל והגב"ע מב"ד ק"ק דעש מר' אברהם יעקב שעהן מכפר קישעשה וביחד בקאמפאניע ששית עם שווארץ מאזעס שאמר לו שיש לו אשה וב' בנים ודר בסביבות כפר גיטשע ובעמדם יחד בשדה המלחמה בגבול טארנפאל והיתה מלחמה כבדה ושמע שבע"מ א"י מכפר של שווארץ אמר לו ראה כי שווארץ מאזעס שוכב שם על הארץ מת ופניו למטה והוא לא הי' יכול לראות כי הוכרחו ללכת מפני האויב ואז ביום ההוא כאשר קרא פיקדי הצבא שמות האנשים לראות מי המה הפקידים שמע ר' אברהם יעקב שבר"מ א' שהאיש שווארץ מאזעס נפל והסאניטאטו אמר לו לר' אברהם יעקב שהוא קבר איש ששמו שווארץ מאזעס:

וראיתי עכ"ת מחפש צדדים וצדד בהרעיתות שישנו באמירת העדות וגם מצדד שוב להדר אהיתרא בראשוני' שהזכיר רק שם האיש ושם משפחה בלא שם אביו ובלא שם העיר ושם משפחה אם כי בת' הרשד"ם סי' ל"ה וכן מצאתי בק"ע מת' מהר"א מזרחי דשם כנוי אשכנזי הוה במקום שם אביו מ"מ הא הנוב"י סי' מ"ב מפקפק טובא בשם שכל המשפחה כנוי' כך ואיכא טוב' מהם ולא דמי לשם פרעח שהזכיר בת' הריב"ש. לענ"ד י"ל מטונך דהא שם בת' הנ"ל מהדר אהיתרא כיון דאותו וועלי הי' מומר וכן נזכר מפי העדות ואוקי בחזקת כשרות כי ישראלי' לא המירו ח"ו דתם וגם מהדר אהיתרא שהי' העובדא קבורות' בעיר האמבורג ודאי אין שיירות מצויות לדורשים עם אשה וילדים שאינ' רק מעבור רבי' והכא בנ"ז ג"כ אם כי שם שווארץ כול' משפחה נקרא כן מ"מ רובן ודאי א כ' בעלי מלחמה והא חזקת כשרות ג"כ אינ' רק מטעם רוב כידוע מדברי פנ"י

בפרט שהי' המעשה בקאמפאני' הששית בודאי כגון זה לא מקרי שיירות מצויות ויש עוד לבדוק ר' אברהם יעקב המעיד אם הקאמפאניע עמדו יחדיו בשורה כדרכ' והא אפי' בד"מ שהביא הב"ש ס"ק כ"ח כתב למ"ד דבעי שם אביו ושם עיר אפי' אין שיירות מצויות אשתו אסורה וכמסקנת הנב"י דעיר האמבורג הוי אין שיירות מצוית בדיר' ונשוא ולא הוחזק' א"כ בהדי' רק דלא הוחזק ולא צריך בדיק אם הוחזק' או לא הוחזק' ולא גרע מג"פ והא בנ"ז ודאי לא הוי הוחזק' וגם בקאמפאניא לא הוחזק' וכבר ביארנו בס"ד דבגון זה השיירות אינ' מצויות מקרי ועיין בס' עצי ארזים דמצרפי' ג"כ ההליכה בדרך זה מדברי ת' הרא"ש כידוע וסכ"ס הא העיד הרשד"ם הביא' הב"ש דלהלכה סמכינן בשמו ושם אביו גם בלא הזכיר שם העיר ובנ"ז גם לדעת הנוב"י כנוי משפחה במקום שם אביו סגי' וכמ"ש לעיל בס"ד, ומ"ש בעל ח"מ ס"ק ל"ח היינו דוקא אם הנאבד והעד והשומע מפי עד מעיר אחד אם לא הזכיר רק שמו לבד בל"ש אביו ולא כנוי' וגם י"ל לפימ"ש בת' הרשד"ם סי' כ"ג הביא' בב"ש ס"ק נ"ח ובבה"ט דאם אמר הגוי היהודי ראובן בה"א הידוע' מסתמא כוונת' על היהודי' שמעיר הזאת ובנ"ז הא הא"י שני נאמר בגה"ע שאמר האיש שווארץ מאזעש בה"א הידוע אם כי אינ' מעיר אחד שנאמר שנתכוון לזה מ"מ מה נ"מ הא לא נאמר רק שנתכוון על הידוע ולמה לא נאמר אם שניהם מכירי' ומיודעי' והא"י יודע מזה שנאמר שכוונת' על האיש המודע כך וכמדומה שכך כתב בת' מהרמ"ל בסי' קל"ב ועיינתי בדבריו דשם הי' הנהרג מעיר של עדים ויהודי' שהי' מעיר א' והכא להיפך הא"י מלפ"ת מעיר אחרת של הנופל מ"מ נראה מדברי ת' מהרמ"ל דעיקר דמסתמא מסל"ת לישראל הניכר ומודע להנהרג וה"נ כן הי' שהי' מודעי' ומכירי' וכש"כ שהנכרי הי' מעיר א' ודאי דעתו על אות' יהודי דמה לו לספר בשווארץ מאזעש אחר שאינ' ידוע לישראל ולא לו:

ועל עדות בע"מ שאמר האיש שווארץ מאזעש נפל בזה נראה שהקולמוס פלטה טעות במ"ש ששמע מבע"מ א' דדילמא עכו"ם הוי והוי ע"י שאלה ולדברי ב"ש לכ"ע לא מהני ואדרבה בא"י מפי א"י לכ"ע כדעת הרמ"א דמהני רק ישראל מפי עכו"ם צ"ל להדי' דהי' מסל"ת דדרך ישראל לשאול וכותי מפי ישראל צריך מסל"ת מדברי ח"מ דהוי כמתכוין אבל כותי מפי כותי קיימ"ל כדברי הרמ"א דמסתמא נמי אמרינן דהי' הכותי ראשון ג"כ מסל"ת, ומעתה יש לחוש להיפך דלמא ממי ששמע הי' ישראל אלא הא דייק בח"מ שהי' הראשון ישראל הי' עפ"י שאלה משמע דמסתמא לא חיישינן ואפי' ע"י שאלה הניח בצ"ע להתיישב במעשה א"כ הוי כמה ספיקות חדא דילמא גם הא' הי' א"י דרוב' של בע"מ א"י הם ודילמא לא הי' ע"י שאלה מ"ש כ"ת שלא הי' מכירו לא ידענ' מה בעי

בזה אם דעתו דמשו"ה בעינן לומר קברתיו והיינו לשיטתו דתופס דברי ת' מהרשד"ם סי' קס"ה דבמכירו לא בעי קברתיו ולקמן נדבר בזה ואם כוונתו כין שלא הכירו מה שייך בזה שהכיר' בפרצוף פני' וחוטם כיון שמסל"ת מפי א' וכדאמרינן דגם הוא מסל"ת מסתמא אמרינן שהכירו כמו בשאר מסל"ת שאמר סתמא ואין חוששים לחששים כמ"ש כת"ה בעצמו לקמן וע"ד שלא הזכיר שם אביו ושם עירו ודאי דא עקת' כיון דלא שייך לומר כנ"ל שהי' בקאמפאניא אח' כמו לעיל רק דנימא רוב' אינ' בע"מ ומהני שם כנוי ג"כ קשה לסמוך בזה מ"מ לענ"ד אם ידע כי ר' אברהם יעקב מודע לו ואמר האיש בה"א הידיעה מסתמא עליו מתכוון כמ"ש בת' מהרמ"ל הנ"ל וזה חסר בגב"ע ויש לשאול ולדרוש עד"ז אם יצטרך כנ"ל: ומעתה נבא לעיין בס"ד במ"ש דלא הזכיר וקברתיו והנה לפימ"ש דאמר ששוכב על פניו ומ"מ לא חיישינן דלא ראהו דמסתמא שאמר מת ודאי ראהו ול"ח לחששות וכמ"ש הב"ש בס"ק מ' ועכ"פ א' מן ההולכי' או הא"י עצמו הפכ' על פניו א"כ כבר טלטול הי' שם והא קיימ"ל בת' הר"ן סי' ג' דקברתיו לא דוקא דגם טלטול כמו קברתיו כמ"ש מדברי הרי"ף בעובדא דדגלת דפשטא משם דע"א במלחמה נאמן אם אמר קברתיו דמוכח ממילא דטלטול הוי כמו קברתיו וכ"פ הרמ"א לקמן יותר מזה ולמה זה דומה למ"ש בת' מהריב"ל הובא בק"ע בשם החכ' מהו' יעקב בכר שמואל ס"ק קכ"ג דאם מעיד הא"י מסל"ת שמצאום סחובי' ומושלכי' אמרינן דרוצחים עשו כן להפשיטן ולחפש מעות או עוברי דרכים השליכו לצד שלא יעכב הלוך הדרך והוי טלטול וממילא הוא כמו קברתיו והנה כת"ה הביא מ"ש ברמ"א בשם המרדכי בשם ר"נ ור"ה וכן בהגה"מ דבעכו"ם מל"ת לא בעי קברתיו אפי' במלחמה וטעמם ונמוקם עמם כידוע, אלא דנושא כלים של ש"ע לא סמכ' דבתוס' כתבו להיפך כש"כ בא"י מסל"ת דבעי קברתי' מ"מ איתא בת' מהריב"ל הובא בק"ע ס"ק מ"ח שכתב אם כי בעד מפי עד בעי קברתיו מ"מ באם א' מהם א"י כיון דאיכא תרתי לטיבותא לא בעי קברתיו אם כי בק"ע ס"ק רצ"ג בשם ת' ר"ח אליה' כתב שמעולם לא סמך להתיר בזה וסיים דלת' מהריב"ל אשתו מותרת משמע דלא חלק לחלוטי' גם ראיתי בס' עצי ארזים דעכ"ח צל"כ לדעת הרי"ף והרמב"ם דלא בעי בא"י מסל"ת קברתיו והא הראיות הראב"ד כראי מוצק מעובדא דבי חסא דלא נאמר קברתיו ורק משום מים אל"ס לא התיר וביל"ס מותרת אלמא דל"ב קברתיו אם כי בהרא"ש השיב עליו דבמים שיש ל"ס לא שייך בדדמי דצריך להמתין ולראות מד' צדדים עד שיעור שתצא נפשו בזה לא שייך בדדמי מ"מ מ"ט אמרו שם דרק לכתחילה אין מתירי' ובדיעבד אם נשאת ל"ת הא גם בדיעבד אסור' משום בדדמי ועכ"ח משום דשם בא"י ומסל"ת איירי ול"ב קברתיו וא"כ דעת הרי"ף והרמב"ם כדעת

השיטות במרדכי והגה"מ, והנה לשיטת הרי"ף דס"ל דבלא קברתיו אפי' נשאת תצא כמ"ש בת' הריב"ש סי' שע"ט ודאי ראיותיו נכוחים היטב היטב אבל לשיטת הרמב"ם דס"ל בעד א' במלחמה בדלא אמר קברתיו ל"ת מה זו ראי' וצ"ל דהוי תרתי לריעותא עד א' ומים כמלחמה וגם מים שאל"ס דחיישינן עוד דילמא יצא ממ"א וגם העד אינ' ומעיד רק שטבע ודילמא משום בדדמי לא שהה העד לראות עד שיעור שתצא נפשו וכמ"ש בלח"מ ות' חת"ס ח"א סי' דגם בזה שייך בדדמי וא"כ כיון דבת' הר"ן האריך דעיקר כדברי הראב"ד והרמב"ן ובעה"מ דבעד א' במלחמה לא בעי קברתיו רק שאין לעשות מעשה נגד פסקי הרי"ף והרמב"ם וכיון דבא"י ס"ל כדעת השיטות דל"ב קברתיו א"כ אין עושים דבר נגד דעתם ע"כ לענ"ד לפימ"ש דנפל על פניו מוכח עכ"פ טלטול וגם בצרוף דברי מהריב"ל דעד מפי עד בא' א"י סמכינן אשיטת המקילי' וגם לדברי ס' עצי ארזים הרי"ף והרמב"ם כדעת הדעות שבמרדכי והג"מ ועוד בנ"ז שגם הסאניטעט אומר שקבר שווארץ מאזעש אם כי לא הזכיר רק שמו ושם משפחה וכבר אמרנו דעכ"פ אין רובן של בע"מ מישראלי' ולא הוחזק' עכ"פ ישנו סניף להתיר':

וראיתי מ"ש בשם ת' מהרשד"ם סי' קס"ה והביא' בת' מהרש"ם דבמכירו והזכיר בשמו ל"ב קברתיו במכ"ת כי רבה מפני מה לא הביא דברי ת' הריב"ש סי' שע"ח שהאריך דבמלחמה ומים שאיל"ס דכמלחמה לא שייך כלל סברא זו רק אליבא שיטת הרמב"ם דס"ל דבכל א"י מסל"ת צ"ל קברתי' בזה מהני' אבל בדדמי במלחמ' ומשאל"ס מה זו סברא וכי משום שמכיר לא ס"ד דכל הני מקטלי והוא לא נקטל או דראה דשדי גירא ודקר' ברומחים עיש"ה ובאמת המעיין בת' הרשד"ם יראה כי עיקר חלוקו ופלפולו בת' הנ"ל ע"ד הרמב"ם דמצריך בא"י מסל"ת קברתיו עד"ז מחלק בין מכירו והזכיר שמו או לא וכמ"ש הרשב"א והר"ן בתשו' אבל לענין משאל"ס דכמלחמה כתב רק בדרך אגב דליכא למתלי דבדדמי אמרו מאחר שספר כמה טרחות טרחו בהריגתו סביבות החבל משמע שלא הי' דבריהם שנטבע במים שעי"כ מת אלא הרגו בידם על הספינה סביבות החבל ואח"כ השליכו למים דאל"כ למה לא הזכיר דעת הריב"ש:

וע"ד הגאון מהרש"ם ז"ל שסמך בזה בהחלט על ת' מהרשד"ם ולא העיר כלל ע"ד הריב"ש סי' שע"ח וכמ"ש לעיל והנה בנ"ז יש סניף גדול להתיר' כמ"ש המבי"ט סי' שכ"ו דאפי' קול הברה שנשמע שנהרג ולא נשמע מחיותו י"ב חדש דהוי כנאבד זכרו ויש להתיר להנשא עם כי אין לסמוך ע"ד בזה אם כי גם שבמרדכ' הובא כמ"כ דעות בזה להקל כידוע מ"מ איכא סניף לשאר התיר' ובד' מרן חת"ס בכמה מקומות מצרף לסניף להתיר בזה"ז דאיכא בי דואר ובידו להודיע מקומו לבני משפחתו איו ובנ"ז משנת עדר"ת עד

תרפ"ב שהם כשמונה שנים ולא נשמע ולא הגיע ממנו כלום כש"כ וק"ו לצרף לסניף ממש: ומ"ש כת"ה ע"ד נ"ש ס"ק נ"ח ממ"ש בשם משפח' ובק"ע מבואר דוקא אם אין חסר בשמו וכנוי רק הוא לבד ולא אח' כשמו ומ"מ מביא' בסתמא והנה הא הב"ח כתב בהקדמתו שהוא הוסיף תשובו' בק"ע א"כ סמך ע"ד במ"ש בעצמו בק"ע ועוד י"ל דת' הרשד"ם הנ"ל לשיטתי' דל"ב שם אביו ועירו רק שם אביו או שם עירו סגי כמ"ש הב"ש ג"כ בס"ק ס' אבל בס"ק נ"ח קאי אדברי' שהביא דעת המחמירי' דבעי תרווייהו וכיון שהזכיר גם שם עירו הוי כנוי ג"כ במקום שם אביו דס"ס לא הוחזק' עכ"פ בעיר הנ"ל בשם זה אבל הרשד"ם דלא מצריך שם עירו ע"כ צריך עכ"פ דלא חסר בעיר הנ"ל כשם זה דהיינו ממקום שיצא משם בידוע' הוא כבר, והנה לענין הלכה למעשה כבר הקדמתי דלא יסמוך ע"ד כי אם יסכימו אתנו עוד שני גדולי ההוראה ידידוש"ת: ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן לא

לכבוד הרב הג' וכו' כש"ת מו"ה

שמואל הלוי נ"י אבדק"ק מישקאלץ יצ"ו:

הנה ראיתי המכתבי' ובראשונה מכתב הגוי יאנקאוויטש אשר במכתב שכתב לאשתו דבריו ע"ד איש בע"מ קאטז בערנאט ממישקאלץ פאסטג' בבאכעריי שנפטר בארץ רוסיא פכעקטי' והי' מן השבוי' אשר באו שמה והושיבו בארענבורג ונראה כי זהו ודאי נקרא מסל"ת ואפשר שהוה עם קשור דברים, ושוב באו אליו ב' עדים כשרים והעידו שדברו עם היאנקאוויטש ושאלו אותו ע"ד איש אפמאן והשיב דהיה ניכר לפניו אבל אינו זוכר ממנו שאר דברים הנעשים אתו רק זאת ידע להעיד על איש בערנאט קאטץ הכל כאשר כתב, והנה בזה ודאי י"ל דהוה מסל"ת עם קשור דברים ולכ"ע הוה מסל"ת אפי' לדעת המחבר סי' י"ז סעי' י"ד שפוסק כדעת הר"ן דבעי ק"ד וכש"כ לדעת הריב"ש שהביא הרמ"א אלא שיש לעיין כיון דעדות ראשונה הי' עפ"י מכתב וכבר ידוע דעת הרמב"ם פי"ג מה' ז' דהכריע כדעת מ"ד בירושלמי דסמכינן על הכתב ודוק' בידוע שהוא כתב ישראל דדייק מיניה במ"מ דכתב גוי כא מועיל אפי' במסל"ת וכתב שהוא חדוש דין והנה טעם הדבר דלא מהני מכתב משום דילמא השיב עפ"י שאלה מישראל או משום דכותב לישראל דילמא אכוון להתיר וא"כ כיון שמתחלה הוה כשלא מסל"ת והא בח"מ ס"ק ל' וב"ש ס"ק מ"א דייקא מדברי רמ"א דאם מתחילה היה עפ"י שאלה ואינ' מסל"ת שוב לא יועיל אפי' חוזר ואומר דרך מסל"ת אלא שכבר כתבו החמ"ח וב"ש

שהוא חומרא דלמה נחמיר בזה א"כ בגוונא זו דאינ' רק חשש בעלמא י"ל דלכ"ע מהני ועוד הא כתב בפ"ת בס"ק נ"ג בשם כ"נ דדוקא בכתב לישראל שייך האי טעמא אבל בכתב לגוי עם קשור דברים שפיר י"ל דדרך מסל"ת נאמן ובקהלת יעקב קלסי' דיפה כתב ובס' מהר"ל בת"ע מביא מחלוקת בזה בעזרת נשים דמהר"י ב"ר מן המתירי' ובת' מהר"ם אלשקר חולק ובס' בית מאיר ראיתי במ"ש המ"מ שהוא חדוש דין דהיינו למ"ד דלא בעי קשור דברים אבל למ"ד דבעי קשור דברים אין כאן חדוש דין דהא מקור הדברים מן הירושלמי ס' יבמות ובתוספת' פ"ב דמ' כתובות דשם הלשון מצא' כתוב בשטר איש פלוני מת ואין כאן ק"ד משו"ה לא מהני במכתב גוי ולפי"ז במכתב שיש בו קשור דברים ושוב הי' א' מסל"ת בלא ק"ד ממנ"פ מותרת אם כן לפי"ז בנ"ז שנים כא' טובים דבין בכתב ובין בע"פ הי' בק"ד וכבר אמרתי דאין להוכיח כלל מדברי הרמב"ם דמסל"ת לא מהני בכתב דהא כתב בב"ש בס"ק כ"ז מדכתב הרמב"ם הך דמצאו כתוב בשטר עם מ"ש בפ' מי שאחזו מ' גטין דבודקי' בגטין ועדות חשה דהיינו להתיר' מעגון והוא בנשתתק והיינו עפ"י כתב ויליף הך דכתוב בשטר מהך דנשתתק ש"מ דמוקי לי' הך דכתוב בשטר לא לזכרון בעלמא אלא לשם עדות דהא הך נשתתק איירי לעדות ממש ואם כן פשיטא דצריך כתב ישראל בידוע דאל"כ לענין עדות ודאי לא מהני מכתב גוי היינו שכתב בדרך פירוש וידוע שהוא כתב ישראל ולא כתב דרך תנא בלשון אם כדרכו בחבורו דעכ"ח התוספת' והירושלמי איירי בידוע שהוא כתב ישראל דאל"כ דרך עדות מה טעמי' דמ"ד דסומכין על הכתב דילמא גוי כתבו לשם עדות והתוספת' לענין מה אשמעינן דלא מהני מצא כתוב בשטר משום על פיהם ולא מפי כתבם תיפוק לי' דלא ידעינן אם כתב ישראל והוא לשם עדות ואח"כ מצאתי בס' תאומי צביה שכתב דטעם הרמב"ם משום דס"ל דהך מוצא כתוב בשטר אינ' לזכרון אלא לשום עדות ולא כתב הכרח ולא סבר' מ"מ נאמר כן ולפי מ"ש ה"ה טעמו ונימוקו עפ"י ב"ש ס"ק כ"ז וכהנ"ל:

וע"ד המכתב מבערעגסאז מהפקיד הויפטמאן אשר מכתבו נתקיים משני עדים ישראלים לא אדע אם הי' דרך מסל"ת או ע"י שאלה וראיתי כי מכתבו מצויין כהגאב"ד דשם, ודאי כי עמד על המשמרת שיהי' באופן המועיל במסל"ת וגם קרוב הדבר שאמר דברי' להעדי' גם בע"פ כנראה ממכתב בלשון Nyilatkozat שהוא כלשון עבר ואם כן הדבר פשיט' דיש לסמוך וליתר שאת יש לשאול מפי הגאב"ד היאך הי' במסל"ת אלא שראיתי העדות של יאנקאוויטש עם העדות של הפקידי' ה"ה מה שבא מהאמט. וכן עם העדות של פקיד הויפומאן מבערעגסאז מכחישי' זאת בזמן הפטירה כי במכתב של יאנקאוויטש כתב כי בחדש מערץ נפטר והם כותבי' כי הי' בפעברואר22 ובא' נאמר פעברואר סתם והוה כמו

הכחשה בחקירות ובעדים כשרים הכחשה בחקירות עדותן בטלה כמ"ש בש"ע סעי' כ"א דנקט המחבר רק הכחשה בבדיקות עדותן קיים והוא מת' הר"ן, והנה ידוע כי בב"ש הביא' ת' פני משה דבעגונה דמועיל עד א' לא מפסיד הכחשה בחקירות ג"כ דוקא היכא דבעי ב' עדים שא' מהם משקר ואין כאן ב' עדים משא"כ היכא דסגיא בעד א' ממנפ"ש עד א' אמת ובנוב"י השיב עד"ז מדברי סמ"ע בח"מ סי' כ"ו דאפי' לשבוע' לא מהימנ' מכחישי' זא"ז ובת' אמרי אש סי' כ"ד ראיתי שהשיב עליו בנוצחת' אדפריך לי' מדברי סמ"ע לסייע מדברי הרמ"ה והרא"ש פ' זה בורר סי' כ"ד בב' עדים שא' אומר בניסן לוה פלוני מפלוני מנה וא' אומר באייר והמלוה מכחיש שלא הלוה רק פעם א' והודאתו כק' עדים מ"מ חייב הלוה שבוע' דלענין חיוב שבועה סגי' בעד א' ועד א' שאומר ישנו ממנפ"ש אכיוא דשיטת ראשונים דכא כסמ"ע ועיי"ש שהביא דברי הריב"ש סי' תמ"ט דס"ל ג"כ הכא לענין קדושין שהכחישו זא"ז היאך הי' מעשה קדושי' ג"כ קאמר כיון דעכ"פ בין שניהם העדות קיים דנתקדשו במנה דלא אתכחש קיים דקיימ"ל כר"ן ונ' בב"ב ד' כ"א בכת א' אמרו דשל אבהת' ואכלו שני חזק' וכת אחת אמרו דהטוען כנגדו אכלו ששי חזקה מוקמינן בחזקת' אבהת' דבמה דלא אכחש ציור לא אתכחש וזה לכאור' ראיות שאין עליו תשובה לענ"ד:

והנה ידוע כי הב"ח בלא"ה מכשיר הכחשה בחקירות וכן דעת ת' עבודת הגרשוני אלא שמחלק בין הוכחש מעדים עצמן שמעידי' או הוכחשו מאחרים שאינה עדים כגון שמעיד ביום הנ"ל נפטר ואחר מכחיש ואומר שראהו באות' יום, וזה כוונת הר"ן בתשובה ע"כ נקט בבדיקת וכן יתפרש דברי ש"ע סעי' כ"א ובס' הנכבד עצי ארזים דעתו ג"כ להתיר דכל עצמן של המחמירי' כיון דבגמ' ס' מ' יבמות דהוה כד"מ משום דבעי למשקל כתוב' וזה דברי ר"ע והא רק בזמן ר"ע נתחדש הלכה דאפי' עד מפי עד ועבד ושפחה נאמנים א"כ י"ל דדברי ר"ע דמדמי לד"מ הוי קודם שנתקבל הלכה זו דאפי' עמפ"ע ועבד ושפחה ג"כ כשרים אבל לאחר שהקילו בעדות עגונה כ"כ אינ' דומה כלל לדיני ממונות וכן בס' תאומי צביה הביא ראיי' מדברי הרמב"ם במ"ש דהיינו טעמי' דלא בעי דו"ח בעדות אשה דמשום עגונה הקילו בה רבנן ולמה הניח טעמי' דר"ע בהביא' הש"ס בסתמא דהוה כד"מ דבטלו דו"ח אלא היינו שאמר משום קולא דעגונה דאפי' הכחשה בחקירות מתירי' משא"כ אם הי' הטעם משום דדמי לד"מ, ועוד אפשר ליישב דברי העדים שאין כאן הכחשה דידוע כי בארץ רוסיא מספר זמנם מאוחר איזה ימים א"כ האיש יאנקאוויטש שהי' רגיל כזמן בארץ מולדתו כאן ע"כ לפי מספרו הי' בחדש מערץ במוקדם ופקידי הבעאמטען כותבי' לפי המכתבי' שבא מארץ רוסיא עפ"י פקודיהם ושם

נאמר אחור הזמן (כמ"ש עפ"י allomany) וידוע במ"ש בח"מ סי' כ"ט י"ל דמתיישבי' דברי העדים בכל מה דאפשר ועיין בנובי"ק סי' מ"א יותר מזה ועיי' בנוב"י מהדו"ת סי' נ"ה שהעיר השואל כי דעת הראב"ן ג"כ כש' הרא"ש ושם אחרי פלפול' מסיים דמאן דסומך על שני עמודי ההוראה הראב"ן והרא"ש יש לו מקום' לסמוך מעתה אם א' אומר מ"ת וא' אומר נהרג הוה כחקירות גם הנב"י יודה וכבר הוכיח בת' א"א דלשיטת הרא"ש בסנהדרין דבכ"מ שעד א' נאמן אינ' מפסיד הכחשה בחקירות כהנ"ל: והנה י"ל בהתירא בהאי אתתא באופן ב' במ"ש מצד מכתבי הערכאות פקידי "פארנשנאק- שאנ' וידוע מ"ש מ' חת"ס ח"א אה"ע סי' נ"ג מ"ד וצ"ד העיד בעצמ' אשר ג' פעמים יצא להתיר ע"י מכתב ערכאות כמ"ש ונ' גטין פ"ק כל השטרות העולי' בערכאות ש"ג כשרים ועלי' סמוך מדברי מהרי"ק ות' צ"צ מבין בענין אם הרוצח הודה ע"י ענוי וכיון דבעדות אשה האמינו עדות גוי מסל"ת שאין בתורת עדות רק לידע אמיתת' הה"ד הערכאות דלא משקרי ושם הביא דברי הגאון מהרמ"ב שהשיב ע"ד מדברי ת' הרא"ש שלא סמך על עדות של אנוסי' אם כי שבו לדת ישראל לעת עדותן כיון שמעיד מה שראו בעודן בסורם הוה תחילתן בפסול' ואם נאמר כסברא זו מה אכפת לן בתחלתן כיון שעכשיו בכשרות' ואומר האמת ועכצ"ל כמ"ש בעזרת נשים דגזה"כ הוא ומה שהתיר מסל"ת התיר' ומה שלא בא בכלל זה על מקומו עומד בגזה"כ דפסול אינ' נאמן כת"ד, והנה בזה"ז שזכינו לאור תורתו בחבורו הנכבד ת' פרשת מרדכי בסי' כ"ה וסי' כ"ו נראה דתברי לגיזי' בטעמי' כי לא נאמר כלל זה רק במה שאפשר לומר שהוא משקר והרי עד א' כשר ג"כ פעמים משקר אבל בדברי' שודאי לא מחקר הוה כעדות ידיעי' בלא רמיי' דמהני כמ"ד במ' שבועות מפני שכן הוא בודאי כן הוא בעדות ערכאות כידוע שמקפידי' שיהי' בלי שום פקפוק מה שכתב בפנקס שלהם ומ"ש בשאר תשובו' אחרונים כבר מיישב' בת' מהרמשי"ק בח' אה"ע ועיין בת' א"א ות' בית אפרים וכן בת' דברי חיים ושם בת' מרן חת"ס סי' צ"ד תשובותו לבעל ת' א"א נראה שהודה לדבריו ואנן בתר תשוב' הגאונים במדינתינו גריר' וכיון הרבנן בתראי פ"מ חת"ס ומהרמשי"ק מן המתירין וגם כבר ישב על מדוכ' זו בת' כנסת יחזקאל מי יערב לבו להחמיר כנגדן ובכ"ז לפנינו ב' מכתבי הערכאות שהעידו עפ"י פתשגן כתבן אשר בת' פ"ו מחשב' כמסל"ת ג"כ דהא כל כוונתן לקיים דברי הפקידים ממקום גבוה ולא מתכוונים לא להתיר ולא להעיד כי אם לקיים מה שמוטל עליהם והכותב והמדפיס ודאי לא מכוונים רק לזה, ע"כ אם עוד מורה הוראה מובהק יסכים עמנו הנני כמושיב' למכשור' בהתירא דהאי אתתא אחרי שישבו בד"צ שלשה דיינים שיצא מפיהם להתיר'. ידידוש"ת

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן לב

להה"ג וכו' מהו' יצחק טיעגערמאן נ"י אבדק"ק גאווא יצ"ו:
בענין שאלת עגונה אשר עוד לפני ו' שנים בתחלת המלחמה הנוראה שהי' כמה ישראלי' בע"מ במחנה מדינת גאליציען וכשבו ביד צבא רוסי' והובילו אותן בעיר א' והושיבו אותן כדרכן בתוך אהל (בארקען) ולעת ההיא הי' ביניהם חולי הנקרא טיפוס ר"ל וממקומו הי' א' ביניהם שמו זלמן זעגעלבוים ונחלה מחלה הנ"ל ונתנו אותו בשפיטאל ולכמה ימים יצא בריא ורק בחולשי כח נשאר ולא שמר עצמו ממאכלות ושוב נחלה והובל לשפיטאל והעיד עד כשר פני בד"צ כי לאיזה ימים בא א' מבע"מ של סאניטעט ואמר להם בלשון זה דעיר זעגעלבוים עלבוים מת והכל הי' בלא שאלה ושוב הלך לבית החולים ולא מצאו והלך להאקאנצלייא והוציאו פנקס שלהם וקרא מתוכו כי מת הנ"ל ושאל אותו היכן הוא והשיב כי כבר נתן בתוך הנופלים ולא הי' ערב לבו לראותו כי הי' בחולשי' כח וגם מפני יראה החול' המתדבקת ושוב גם עד אח' כי גם אשה המשרתת בבית החולי' (נאננע) השיבה כך על שאלתו וגם העיד הראשון שהלך בקאכצלייא ונקרא מתוך הפנקס כמ"כ ומעכ"ת נו"נ ע"ד המל"ת דהי' בלא קשור דברים וידוע מחלוקת הריב"ש ותשו' הר"ן אם צריך ק"ד, והנה בזה א"צ לחוש כיון שהב"י הביא' הב"ש דנוהגי' בכל ישיבות בתי דייני' כדעת הריב"ש דאפי' בלא ק"ד הוה מסל"ת אם אמר דבריו בלא שאלה גוי מסל"ת נאמן, ועוד חשש מעכ"ת מפני דעת הרמב"ם דס"ל דגוי מסל"ת צריך שיאמר קברתיו כידוע אלא דהכא הא נתנו אותו בין הנופלים וטלטלו אותו ממקום למקום ודעת הר"ן בתשו' סי' ג' דהוה כמו קברתיו וכ"כ הריב"ש בתשו' הביא' הח"מ סי' י"ז ס"ק ק"ג וכ"פ כל בעלי תשובו' דנגיע' והזזה ממקומ' הוה כמו קברתיו והנה בלא"ה צריכי' לסמוך עליהם בנ"ז דהא כיון דהי' ביניהם חולי הנ"ל המתדבקת הא הוה כדבר ובמס' יבמות דף י"ד איכא תרי לישנא אם דבר כמלחמה ופסק הרמב"ם לדעת המ"מ לקולא אבל הטור ורי"ו פסקו לחומרא הביא' הרמ"א בסעי' נ"ה וכ"פ בח"מ וב"ש עיי"ש והנה ראיתי בפר"מ סי' כ"ה שחדש הלכה זו דבאומר לרבים דרך הכרזה בלא יודעי' ומכירי' לכ"ע הוה מסל"ת עפ"י מ"ש בגמ' דף קכ"א היכ' דמי מל"ת כמ"ש האי דאמר מאן איכא בי חואי מת חואי ומה מעליות' דהא ג"כ הי' מתכוון להודיע למי שצריך לו לידע ועכ"ח משום דהכריז לרבים בלא יודעי' ומכירי' או משום דטרח כול' האי ודאי קושטא וברור לו ע"כ חידש היכ' דנכתב ונדפס בצייטונג שלהם לכ"ע לא חיישינן ולכ"ע הוה

מסל"ת והנה סברתו משום דטרח כול' האי ראיתי בהריטב"א מ' יבמות ע"ד הרמב"ם דס"ל דבגוי מל"ת צ"ל קברתיו והא האי דאמר מאן איכא בי חואי לא נזכר שאמר קברתיו ותי' כמ"כ כיון שטרח כולא האי ודאי דבר ברור לו וא"כ בנ"ז ג"כ כיון שהבע"מ בא להבאראק' ושם הי' רבים של שבוים ודאי הוה טרחא כולא האי כהנ"ל וגם לדברי פרשת מרדכי צ"ל עכ"ח דלא בעי בזה קשור דברים אפי' למ"ד דס"ל כן דאל"כ שוב קשי' מה קשור דברים ישנו בהאי דאזיל ואכריז מאן איכא בי חואי דדברים אלו אינ' כספור דברים אדרב' שאל מי הוא מבני ביתו להודיעם דהוה דברים שהי' לגריעות' ועכ"ז חשוב מסל"ת לכ"ע ועכ"ח כהנ"ל:

וע"ד מ"ש כי לא הזכיר הבע"מ רק שמו כנוי זעגעלבוים ולא שם אביו ולא שם העיר וכ"ת מלא דברי' במה שהאשה קבל' מכתב מן א' העדים שם וכתב כל המאורע ובעדות זה הלא די שאין מקום להסתפק בבעל אחר רק בעל של אותה אשה, והנה זה ודאי שהוא יותר מסוים כשם אביו או העיר כמ"ש הבאה"ט סי' י"ז וכן האריך בזה בת' שב יעקב סי' ק"י אך מה יועיל מכתב ועדות העדים שלא ראו אותו ולא באו לידי הכרה והכל אשר לכל מפי מסל"ת הבע"מ וה"ה לא הזכיר רק כנוי שכלו ועיין בת' משאת בנימין סי'.. כמ"כ השיב דאם מפי מסל"ת מעידי' לא יועיל רק אם הגוי בעצמו אמר וכן נמצא ברוב בעלי תשובו' שדקדק' ע"ד גוי מל"ת עי"ן בת' מהרמ"ל סי' קל"ב ות' מהרשד"ם סי' כ"ג וסי' נ"ז אלא דבזה יש להמציא תרופה להשלים עדות של בע"מ שאמר דע"ר זעגעלבוים ולא אמר סתם זעגעלבוים או יהודי אשר שמו זעגעלבוים כי כן כתב בת' מהרשד"ם שם סי' נ"ג באומר הנכרי היהודי בה"א הידוע' מסתמא נתכוון להיהודי הידוע להם שמדבר אתם והם יודעי' ומכירי' בכל השמות שלו וכיו"ב בסי' נ"ז ובת' מהרמ"ל סי' קל"ב באומר ומספר הגוי כאנשים בקבוץ שמתאוננים על חבריהם שהם מעיר אחת עמו מסתמא עליו כוון הידוע להם וכן בנ"ז מפני שהי' דעתן ודאנתם על חביריהם האהוב להם ביודעין ומכירי' בבאראקען הנ"ל יחדיו ודאי הסברא ג"כ שאליו הידוע' ביניה', וע"ד שם הכנוי שמביא כת"ה דברי ת' דברי חיים שלא חשבו לשם דלא כת' אחרונים ועיין בק"ע סי' שס"ו בשם הרשד"ם דשם כנוי עדיף והנה בסי' מ"ז גם ת' ד"ח מודה בכנוי שאינו שכיח בין משפחות ושם זעגעלבוים נראה דלא שכיח עיי' בת' מהרי"ט הובא בק"ע דס"ל ג"כ דאם וסתמה שמו ולא אמר איש ששמו כך מוכיח דדעתו על איש הידוע כמ"ש במהרשד"ם:

ידידו דוש"ת ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ יצ"ו:

סימן לג

לכבוד הרב הה"ג וכו' כש"ת מו"ה
שמואל הלוי אבדק"ק מישקאלץ יצ"ו

הנני ע"ד גביית עדות אשר לפני כת"ה עם בד"צ עוד אשתקד תרפ"א לפ"ק כ"ו לירח ניסן מפי עד ר' דוד בן ר' ליב גאלדמאנן מתושבי ק"ק מישקאלץ שהגיד עדות באול"י איומים ע"ד פטירת בע"מ אדאלף ווילינגער ע"ה מעיר מישקאלץ והי' בעת מלחמת הרוססען בגאליציען והי' כמלחמה קטנה כמו חצי שעה יורו החצים וכאשר נחה ושקטה שמע מן הסא- ניטעט כי אדאלף ווילליגער מצא לו חץ או בלסתר' אל לבו והי' כמו נ' פסיעות רחוק ממנו ונגש אליו והכירו היטב וראה שהוא מת והי' ירוק כשעוה ועיניו פתוחים לבנים כזכוכית כדרך ש"מ (ואח"כ הלך לכפר א') עד שאין ספק שמת וכאשר כמו ב' או ג' שעות שחזר שמע מהקאמפ' קאמאנדאנט כי אדאלף ווילינגער כבר נקבר ולא הי' מן הנופלים רק הנ"ל וערל א' עכת"ד:

והנה מה ששמע מן הסאנינועט כי נפל ע"י בלסתר' בלבו משמע שהי' שלא עפ"י שאלה ורק מעצמו השמיע בקולו וזה מסל"ת ועוד הא הוכיח בשו"ת פרשת מרדכי אה"ע סי' כ"ז דכל דרך הכרזה לרבים בלא הגדה אנשים ידועי' לכ"ע הוה מסל"ת אפי' נתכוון להודיע דהא במס' יבמות דף ק"כ מסיק היאך משכחת לה מסל"ת כגון האי דקאמר מאן איכא בי חואי טבע חואי וזה אם כי כוונתו להודיע מ"מ כיון שאמר דרך הכרזה לרבים בלא אנשים ידועי' הוה מסל"ת א"כ ס"ל דאם נכתב בצייטונג אם כי כוונתם עי"כ להודיע כיון שאינ' לאנשי' ידועי' וגם כי טרח כול' האי ודאי קושטא קאמר כמל"ת ובאמת סברא זו אי' בהריטב"א לאמר לדעת הרמב"ם דס"ל דבנכרי מסל"ת בעי למימר קברתיו והא בעובדא דבי חואי לא אמר קברתיו וה"ט כיון שטרח כ"כ להכריז לרבים ודאי ברור הוא שמת בל"ס ועוד הסאניטעט שמוטל לידע ולהודיע פקודת המתים בנופלי' במלחמה והוה כערכאות וידוע דברי ומרן חת"ס סי מ"ג דבערכאות ל"צ מסל"ת אלא נאמנים כשאר עד אפי' ע"י שאלה דהיינו הערכאו' שמוטל עלי' פקודה זו להזכיר המתים במלחמה וגם כי מרן הגאון מהרמ"ב שהביא שם נראה כחולק על חדוש הנ"ל דאין לילף מדיני ערכאות שנזכר בפ"ק דגטין בשטרות העולי' בערכאות דכשרים דלא מרעי נפשייה' דכאן לא מצינו שתקנו חכמים להאמין רק מסל"ת אין לך בו רק מה שאמרו חכמים אבל באופן אח' נשאר בפסולו ובגזה"כ אל תשת רשע עד והביא ראי' מת' הרא"ש שפסל עדות אנוסי' שהי' תחילת' בפסול וסופ' בכשרות ע"י תשובה מעלי' וכשאר עדות דבעי' תחילת' וסופ' בכשרות ואם כי דס"ס השתא מיהו דבכשרות הא קושטא קאמר מ"מ פסול לעדות

אשה מגזה"כ הנ"ל וה"נ לענין ערכאות מ"מ כעת אשר יצא לאור ספרו הגדול ת' פרשת מרדכי שם בסי' כ"ו נראה דתבר' לגזיזי' ואדרבה חזק הדברים מדברי ת' מהרי"ק הידוע ממ"ש בענין הודאת רוצח ועוד מסברא כיון דברור כן שאינו משקר אי"צ להיות מכלל תקנה דבעד א' דעלמא או מסל"ת נאמני' דאמרינן מסתמא קושטא קאמר אבל מ"מ יכול להיות דמשקר אבל ערכאות דברי לן דאינ' משקר עדיף מכל הנ"ל וכן בת' שו"מ העיד שכ"פ התיר עגונה ע"י עדות ערכאות ואם כי בת' בית אפרים ות' דברי חיים ות' אמרי אש מפקפקין בהיתר זו בת' מהרמשי"ק סי מ"ב מיישב כל מ"ש ע"ד ובאמת כבר ישב על מדוכ' זו בת' כני"ח סי' נ"ג א"כ רבו המתירי' אלא הא אין נאמנות ערכאות בכתב כמ"ש הרא"ש במרדכי איתא דגם בפה נאמני' וחדוש בעיני כי במהרמשי"ק ות' כת"ס שהוא ג"כ מן המתירין ושם בדברי' לעיין באו"ת וראיתי באו"ת שהביא דברי מרדכי הנ"ל ואם כי בנ"ז ל"צ להנ"ל כמ"ש דהוה שפיר מסל"ת מ"מ נתתי בלבי לצרף עוד לסניף והנה לענין עד א' במלחמה דצ"ל קברתיו ואינ' אומר רק בשם הקאונאנדאבט צ"ל ג"כ דהוה מסל"ת ועוד דקברו מוכיח עליו עם רשימת שמו רק הא אינו רשום רק שמו ושם משפחה וידוע דאיכא דעות דשם כנוי משפחה הוה כשם אביו ומ"ש בנוב"י דכנוי אשר כל המשפחה נקרא עליו יש לחוש ולומר דילמא מבני משפחה הוה מ"מ הא ידוע להם שאין א' ממשפחה חסר כמ"ש שלא נפלו רק ב' וזה השני ערל ועיין בת' מהרי"א אה"ע סי' נ"ז מיקל לגמרי בשם משפחה כמו גבי כתיב' גטין דחניכ' לבד כשר, והא העד ישראל ומזכיר שמו וכנוי' וכן שם עירו ומסתמא כוונתו מ"ש הסאניטעט והקאמאנדאנט עליו נתכוון כלומר שאין בהקאמפ' הנ"ל רק אדאלף ווילליגבר שנפל בהאי שעתא, והנה לענין קברתיו ידוע מ"ש הט"ז סי' י"ז ס"ק מ"ד במ"ש מחבר בשם הרמב"ם ומדברי הגמ' דף ק"כ במ"ד במתניתן דאין מעידי' אפי' במגוייד וחי אוכלי' בו ובגמ' אריא"ש דבמקום שהנפש יוצא מעידי' עליו דודאי מת ועיין בב"ש שם וחדש הט"ז דלפי"ז אם אפי' האשה אמר' כגוונ' זה דראת' דקור החץ במקום שהנפש יוצא כגון במוח או כבו ודאי גם היא נאמנת ולא בעי קברתי' דהא בגמ' קאמר בחד טעמ' דחזי' דמחו לי' ברומח' וגיר' וסברי דודאי מת ובאמת דעבדי סמתר' וחי דהיינו שנכנס כשאר חלל הגוף אבל למוח ולב דאינה חי כלל מותרת מיד דודאי מת דהרמב"ם במ"ש בראו צלוב אפי' יתן בו חצים אין מעידי' שהוציא דברי' מהאי מימרא דמחו לי' ברומח' וגירי ועבדי סמתר' משמע במקום שהנפש יוצא לא שייך כל הנ"ל והביא דברי שמואל ממ' גטין פ' המקבל דהכל ברוח ופה"ג מהרוגי מלכות ותי' דאי לא רוח עבדי סמא וחיי' אלא דע"י רוח לא מועיל שום סנה אלמא דליכא גוונא דחי ולא מהני סמתרי וא"כ בנ"ז שהכריז הסאניטעט שנכנס חץ או

בכסתר' ללבו כמ"ש שהערצשוס" דהוא כקברתיו כדברי ט"ז וחדוש בעיני דלא ראיתי ת' אחרונים שיביאו דברי הט"ז והוא דבר גדול בתקון עגונות בשעת מלחמה כמובן ועיי"ש שבזה יישב לשון הרמ"א בסעי' י"ז דבכל מקום דצריך לומר קברתיו לאו דוקא קברתיו אלא כל שאמר דברים שראה שודאי מת הוה כמו קברתיו ונרשם ר"ן וריב"ש ובאמת בהר"ן והריב"ש הוסיף בו דברים דהיינו הזזה וטלטול ממל"מ ולא נע ולא רפרף בשום אבר ולמה חסר הרמ"א דברי הנ"ל שצריכ' רבה שלא יהי' מכשול בדברי' של עד בלא יאמר כל הנ"ל ועפ"י דברי ט"ז מתיישב שפיר כלומר באופן הנ"ל שיאמר סיבה ואופן המיתה דהיינו שמת ע"י דקר וחבורה במקום שהנפש יוצא' שא"א לחיות וכמו איזה רגעים פקע חיותא דזה הוא בודאי במקום קברתיו עיי"ש:

ועוד בנ"ז דהא בגב"ע נאמר שאחרי כן שקט' ושבת' מלחמה קטנה הנ"ל שמע מהסא-ניטעט שנפל ומת עלי יריי' הנ"ל והא כתב הרמ"א בסעי' נ' דאם אפי' מתה במלחמה אם לאח"כ ראה אותו והכירו היטב ל"צ לומר קברתיו ופי' שם הח"מ דהיינו לומר שלא ראה ההריג' בעת הלחמנם רק אח"כ ול"ב קברתיו רק אם מעיד שראה ההריגה בעת מלחמה ולא כמשמעות הרמ"א דגם בראה בעת הלחמם הריגה וכו' ואם כי בב"ש פי' בענין אחר דהיינו שראה אח"כ שבודאי מת וכמ"ש בסעי' י"ז מ"מ אין חולק על דברי ח"מ להלכה ע"כ לכ"ע בנ"ז אינו צ"ל קברתיו וגם כי העד ר' דוד גאפדמאנן ודאי ראה אח"כ ממש כונו כ' פסיעות הלך לראות והכירו היטב היטב ובדברי המרדכי נראי' לכאור' כמ"ש הח"מ דהלשון ראיתי' הרוג אח"כ אלא שמוסיף שצריך לומר יפה יפה ובכ"ז הא אמר העד בשניית ושלישית כי מצאו מת והכירו היטב שהי' בלא שנוי וגם נתן סימני מיתה ירוק ועיניו חיורתא (פערגלאזט) ושלא הוה שום ספק שמת ונכלל בדברי' ג"כ דברי ב"ש ועיי' בת' שיבת ציון סי' ע"ט והביא' בת' אבני צדק ג"כ דאמיר' והכרה כזו בהתבוננת כ"ב קברתיו עיי"ש:

והנה עוד העיד ר' דוד נ"י כי בעת חזרתו מן הכפר לאחר איזה שעות שמע מן הקאמפ' קאוונדאנט כי ווילליגער כבר נקבר והלך לשם רחיק משדה המלחמה וראה הקבר וגם רשום עליו שמו של ווילליגער ונראה ג"כ כי הקא- ונאנדאנט אומר כל הנ"ל מסל"ת וכאן ג"כ דרך הכרזה ועוד קאונאנדאנט ודאי שם ערכי עלי' והוה כמו לעיל בענין אמירת הסאניטעט אלא דהכ' עדיף שנמצא ג"כ רשום על הדף על קברו ואפשר דהוה כמו מכתב של ערכאות דמסתמא ג"כ לא מרעי נפשייה' בזה ומקפידי' שלא יהי' בשקרא וגם הי' רגלים לדבר כמו עובדא דפונדקי' סוף ונ' יבמות שהוציא' להם מקלו ותרמילי וקבר' ועיי' בב"ב דף קנ"ז קברו מוכיח עליו והנה בכל דברי' הנכריי' דהיינו הסאניטעט

והקאמאנדאנט לא נזכר שם עירו רק העד הזכיר שפיר שמו וכנוי משפחתו ושם עירו ושם אומנתו חייט דהכל נכון ולפימ"ד בהכרה היטב יפה יפה ואחר המלחמה לדברי המרדכי והרמ"א לא בעי ונקברתי' סגי' בהכ' שפיר ומ"מ גם דבריהם ג"כ לא יגרעו ועיי' בת' כני"ח סי' כ"ב הביא חבל נביאים אחרונים וכן בת' בית אפרים דכנוי משפחה עדיף טפי משם חביו והא בת' מהרשד"ם הביא' הב"ש ס"ק ס' דלהלכה סגיא בשמו ושם אביו א"כ כש"כ שם כנוי משפחה ועוד ראיתי בת' כני"ח סי' כ"ב דבר חדש דהא דמצריכי' להזכיר שם עיר היינו במקום שאינ' יודעי' שם העיר אבל אם יש לומר שיודע שפיר שם עירו אלא שמקצר שדבור כדרכ' אינ' זה בכלל חסרון דהא יודע שם עירו ע"כ בנ"ז ידוע שדרכן של שרי הפקידי' על צבא בע"מ שכותבי' וששמי' בפינקס שלהם שמותן ושם עיר' ושם אומנתן ושאר סימני' ודאי י"ל דיודעי' שפיר הכל ע"כ:

והנה בנ"ז יש לפני עוד מכתב של בע"מ וואכ- מייסטער או פעלדוועבעל שכותב לאחי של הנופל כי נפטר אחי' במלחמה ונקבר ושם שמו ושם כנוי וגם אומנתו והאדרעססע למישקאלץ ופקיד זה ידוע שעליו מוטל להיות הכל רשום אצלו והפנקסי' הכל בידו וכמעט הוא המכניס והמוציא כסדרן במזונותן ולהעריך למוד' ולהוציא' כנערכ' עוד יותר מהשרים שלמעלה ממנו שהכל עליו סומכין ופשיטא דשם ערכי עליו וגם כי מכתבו אינו בדרך "עמטליך" רק ככותב לאחיו בדרך ריעות מ"מ יש בי קשור דברים מתחילה עד סוף ולסברת בית מאיר באופן זה גם לדעת הרמב"ם דמהני אפי' בלשון וכתב לשונותן ואם כי שאינו מקוים וידוע מחלוקת ראשונים ואחרונים בזה מ"מ ודאי סניף גדול הוה ועוד ישנו לפנינו מכתב מבני משפחה שכותב מה ששמע עד מפי עד דהיינו עד אחרון וראשון הוא עד יהודי שאמר על דרך מסילת הברזל שהוא עצמו הי' הקברן של בע"מ הנ"ל וא"כ שהוא כתב של ישראל וביד הב"ד לקיים מכתבו בנקל ועתה די ודי להתיר אשתו של בע"מ אברהם יצחק ע"ה אדאלף ווילליג החייט לכל גבר דיצביין לאחר ישיבת ביד"צ כמ"ש בסי' י"ז סעי' ט"ל:

ידידוש"ת ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד:

סימן לד

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרב המאוה"ג וכו' כש"ת מו"ה צבי הירש הכהן אבד"ק דערעטשקע יצ"ו:

ע"ד עובד' בעגונה אשת כה' יאיר שאלי ע"ה מפאנוש והעיד לפני ביד"צ בוא' ל"י ובאיומים שהוא הכיר היטב את איש יאיר שהי' אתו יחדיו בשבי' במדינת זיעבענבירגן

עיר קראסנא יארסק והי' קאונאנדאנט על השבוי' וע"י סיב' ר"ל דנו אותן עשירי להריג' והוא בתוכ' והוא הי' ניכר בעיר לאיש עשה טובות עם היהודי' ונעשה רעש גדול כל היהודי' אמרו שדנו את ר' יאיר למית' ואנשי צבא הרגו אותו בחצים בפקידת שרי הצבא וקברו אותן בקבר שותפות בכסוי מעט עפר והי' שם קור גדול מאוד ואחר"כ איז' חדשי' קברו אותם בקבר מיוחד לכל או"א והלך לשם הב' יעקב והכיר אותו היטב גם הי' לו סימן כי היה שכמו למעלה מכל איש וראה אות' בקבר כי לא נשתנה פניו כלל מגודל הקור שהי' שם, והנה מתחיל' י"ל ע"ד דברי בני העיר היהודי' אם רק כמו שמע מקומנורסי' וערכאות של גוי' כמ"ש במ' גטין ד' כ"ח דשקר בפיהם בשמע מפיה' כי אמרו רק לתפארת ולאיים וכמ"ש המחבר סעי' י"ד וברמ"א שם אבל שאר כותים שאומרי' מסל"ת שנדון בערכאות של גוים נאמנים ובח"מ ס"ק כ"ה פקפק מאוד ע"ד הרמ"א מדברי מהרי"א ועיי' בב"ש ס"ק פ' שמחלק ועיי"ש דסברת' דל"ח חששות שאין רגליים לדבר ע"כ ל"ח דילמ' שמע הכותי מערכאו' אבל במשאל"ס שיצא הקול שפיר חיישינן דילמ' מחמת הקול אומר עדות' א"כ בנ"ז דודאי יצא הקול שנעשה בפרסום מו"מ דינם שלהם שוב הדר' החששא לדוכתי' והנה בח"מ ס"ק הנ"ל כתב דהא דהתיר' נשי הקדושי' י"ל שראו בעצמן ההריג' וספרו המעשה וא"כ בנ"ז צריך לומר דהיהודי' בעצמ' ראו ההריג' וכמו דמשמע מדברי העד הבח' יעקב שאמרו שדנו אות' כהריג' ואנשי צבא הרגו אות' בחצי' בפקודת שרי הצבא א"כ כך משמעות דברי' שראו יריית החצי' ושנהרג עי"כ וצריך לדרוש פי העד בזה היאך הי' דברי בני העיר ועיי' בת' מרן חת"ס סי' ע"ד משמע כיון שנעשה בפרסום והגוים הרימו קולם בדברי הצליב' ששבו ממקום הצליב' ואין לך מסל"ת יותר מזה ועתה כת"ה מבפנים אם דברי העד כיו"ב בעובד' דת' מרן חת"ס ואז ודאי עדיף נ"ז דל"צ למסל"ת דהכא הי' הדברי' בפי היהודי':

והנה מ"ש כת"ה לענין קול הברה שהביא הרמ"א סעי' ג' בת' מבי"ט ח"ב סי' ע"ח קאמר בהדי' אם אמר ששמע היהודי' הוי שפיר עדות ואינ' קול הברה רק אם שמע ולא ידע ממי שמע ועיי' בת' מרן חת"ס סי' ע' דחששות שנחמרו שם בשומע מפי רבי' לא שייכי הכ' עיי"ש דדרכ' למימר מת אפי' בנוטה למות דבנ"ז אין לחוש להנ"ל דהא העדות על הריגה ולא שייך נוט' למו' וגם לא נעלם ונאבד מעינינו שיהי' מקום לומר מסתמ' מת כדרך העולם ועיי' במ' גטין ד' פ"ט מהו קול הברה דשם איכ' מ"ד דבעינן רגליים לדבר ובכ"ז ודאי איכ' רגליים לדברי שכן דנו כל עשירי והרי קמן בת' מרן חת"ס סי ע"ד פשיט' לי' דמאמר רבי' בכנסי' של א"י הוי שפיר עדות כמ"ש רבי' מבני ישראל ומ"מ יש לפקפק בעדות זו מפי רבים שאין בפיהם רק שמו יאיר בלא שם העיר ובלא שם משפחה ובסעי'

י"ח ברמ"א וב"ש בשם מהרשד"ם דלהלכה סמכינן בהזכיר שם אביו ושמו בלא שם העיר ובשם משפחה ג"כ מהני ועיי' בנוב"י סי מ"ב בשם משפחה וועלי מה שפקפק בזה ובנ"ז שם שאלי הוי שם משפחה דלא שכיח דכתבו האחרוני' דמהני אך מכל זה העד הב' יעקב לא הזכיר כלל אם כך אמרו היהודי' ואפשר מ"ש ר' יאיר הנ"ל אכול' קאי ואפשר נמי מ"ש קאמאנ- דאנט הוי כמו משרת פלוני דפסק הרא"ש בת' סי' ו' דמהני הביאו הבאה"ט או אפשר דקא- מעכדאנט הוי כמו אומכ' דומה לשיטת ת' המבי"ט הובא בק"ע אות רל"ו מסי' קנ"ז דמהני כמו כנוי, ומ"ש כת"ה דהי' בו סי' מ' דקומתו משכמו ולמעלה מכל איש יש לעיין דהא בגמ' מ' יבמו' וב"פ מ' בב"מ בסוגי' דסימני' דארוך וגוץ הוי סימן גרוע ואפי' סי' א' לא הוי ובת' נוב"י מהד"ת סי' ס' פלפול עצום לחלק בארוך הפלגה קצת ובדרך פלפול תולה במו"מ של הלכה דאי סימני' דאוריית' או דרבנן דאי סימני' דרבנן ל"צ לאוקמי' בארוך וגוץ וי"ל דהפלגה קצת הוי סי' א' ואפשר בהפלגה מרובה הוי סי' מ' עיי"ש ועכשיו נבא לדון מדברי העד עצמ' במ"ש שהכיר' היטב לאחר כמה חדשי' כאשר הטילו אותו לקבר מיוחד דלא נשתנה כלל כי הי' הקור גדול ועי"כ לא נתפח, והנה בב"ש ס"ק ע"ח הביא בשם הרמב"ן ס' מ' יבמות ובשם ת' מ"ב סי' ק"ד דבימות הגשמי' מעידי' אפי' לאח' כמה ימים דלא נשתנה מפני הקור וידוע כי בזיבה ריעין הקור גדול מאוד ודעת העד דקבר השותפות לא הי' רק קצת קבור' כלומר דעי"כ הגיע הקור גם בפנים של קברו ועד"ז צריך ג"כ בירור לדרוש ממנו אם גשם הארץ ההיא הי' כן שגם גוש הארץ הי' כגליד וכפור כדרך קור הגדול כמ"ש "געפראירען" וע"כ בצירוף כל הנאמר דהיינו עדות בני העיר וסי' הפלגת קומת' ושהי' קאמענדאנט של השבוי' ועדות הבחו' שיאמר כי גוש הארץ הי' בו שליטת קור אם כן בודאי יש לסמוך ע"ד הרמב"ן ות' מ"ב ובב"ש קיים דבריהם וע"כ אם יסכימו אתנו ב' מורי הוראה מובהקי' הנני כמשיב' למכשורי להתיר אשת ר' יאיר שאלי לכל גבר דיצביין ולענין חליצה ג"כ עד א' נאמן עיי' ב"ש סי' י"ז ס"ק י"ד כש"כ עד א' דעלמ' וכ"פ בסי' קנ"ח ועיי' בסי' קס"ט, כת"ה לא ביאר באיזו' זמן הי' העובד' אם בעת המלחמה הנוראה שהי' לפני כמה שנים יש בזה עוד סניף להתיר' במ"ש בסעי' ל"ד דאם אבד זכרו במים שאל"ס להתיר לכתחילה בצירוף דברי הר"א מוורדיין במרדכי אשר בת' מרן חת"ס עושה מזה סניף גדול לשאר סניפי היתרי' כידוע והנני לסיים בברכה ידידו דוש"ת
ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן לה

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרב הגאון המפורסם צ"ת וכו' כקש"ת מהו' שאול ר"ב נ"י אבדק"ק ראצפערד יצ"ו:

אחדש"ה הנני ע"ד אשר ענותנותו הרבני להציע לפני לעיין בעניני' דאתת' עגונ' מ' אדל בת השו"ב שהית' אשתו של ר' הינך (הערמאן פריעד) ע"ה אשר נשלח למלחמ' לארץ רוסי' ותמיד קבלה מכתב מכתבי' ופסק' לאח"ז ודרשו אצל העמטער והשיבו כי לא נודע איו כי נאבד ולאח' המלחמ' כאשר באו השבוי' לבית' הגיע לה ידיעה מכמה אנשים אשר אמרו שראו כי נפצע במלחמ' ע"י שוסס ונפל לארץ ומפני קושי' המלחמ' נפל לשבי' ולא ראו מנה נעשה עמו רק זאת אמרו ששמעו מכמה אנשי' יהודי' וגוי' שמת אבל יותר לא ידעו לומר וקבלה כמה מכתבי' מהאנשים שהי' מכירי' אותו ואמרו כן' וכן אמר איש א' מהימן בתורת עדות וכן לפני הדר"ג הגב"ע מהרב מוה' שלום נח ראב"ד דשם שהעיד בפניו איש מהימן משם שאמר כן ויותר אינ' יכול לומר רק איש א' בשמו ר' יוסף חיים עקקער שהוא יודע עדות ברור וכי שמע מערל מסל"ת ממש כי מת הנ"ל והיום הוביל' אות' לקבור' והנה הד"ג מהדר ומהפך בדברי עדות של זה אם כי חשוד דאוריית' עפ"י מ"ש בח"מ סי' ל"ד נו"כ בפלפול עצום להכשיר עדותו ואיני יודע מפני מה אינ' נראה לו להספיק בעדות האשה עצמה ששמע' מיהודי' וגוים וגם קבל' מכתבי' כנ"ל והא בסי' י"ז סעי' ח' דעד שאמר לאשה בעלך מת בינו לבינה א"צ שוב לעדות אלא באה לב"ד ואמר' מת בעלי ושם ברמ"א וב"ש דא"צ הב"ד לשלוח אחרי' והוא מגמ' ערוכ' מס' שבועות דף ל"ב עיי' בביאור הגר"א ואם משום דלא הזכיר הקבור' וניחוש שאמר בדדמי חדא דבב"ש ס"ק קנ"ג בשם כמה בעלי שו"ת דא' בשם שנים הוי כמו שהי' השנים בפנינו ול"ח בדדמי ועכ"ח מיש ב' שאמרו ששמעו שמת אפי' ק' כחד דמי היינ' העדות שבפנינו אבל בשם רבי' הא מביא דברי ב"ש סמוך ונראה לעיל מניה והיאך יסתור דברים שכתב מניה ובי' ע"כ לענ"ד יש לסמוך על עדות זה ועוד סניף מ"ש בתה"ד דעדות ששמע מגוים וספק אם הי' מסל"ת תולי' לומר שהי' מסל"ת ובמסל"ת הא איכ' דעת המרדכי דמסל"ת בגוי אצ"ל קברתי' ועוד הא איכ' דעת מהריב"ל דעד מפי עד וא' מהם עכו"ם מסל"ת ל"צ לומר קברתי' דאנן קיימ"ל כת' הר"ן דקברתי' לאו דוק' דגם הזזה וטלטול' ממקומו די ע"כ י"ל דעד ראשון הזכיר' דדוק' קברתי' דהוי דבר רשום הי' מזכיר אבל הזזה וטלטול לא חש להזכיר' ובדאיכ' א' מסל"ת ג"כ בעדים דיש תרתי לטיבות' יש לסמוך בזה עיי' בק"ע אות מ"ח ואות רצ"ג:

אך בנ"ז יש לדון במה שאמרו השבים מהשבי ששמעו מכמה אנשים יהודי' וגוים שמת והא בת' חת"ס סי' ע' שחשש לדברי המבי"ט ח"ב סי' ע"ח דפעמים אדם מתעכף וחולש' גבר' עלי' וקרוב למית' שיחת אנשים ונשים שמת ואח"כ קם וחי' וכן אם נעלם זמן רב דומ' משום דמת וס"ל למרן חת"ס לחלק בין שמע העד מרבים אז יש לחוש לחשש' ראשוני' אבל שמע מיחיד לא שייך חשש הנ"ל בזה מפרש דברי הרמב"ם פי"ג מה' גירושין במ"ש אפי' שמע מאשה ועבדי', אך עיינתי בת' מבי"ט אשר השיב על עובד' דידי' ושם נאמר ג"כ ששמע מיהודים ונכרים משמע מרבים גם מ"ש במתניתן דף קכ"א אפי' שמע מנשים אומרו' משמע מהרבה נשים דאין לומר דעל נשים דעלמ' קאמר דלא שייך בזה תיבת אומרו' ודומי' תינוקות מקוננות דלאלתר מקבלי' עדותן עיי' בסעי' י"ג בחמ"ח וב"ש שם דמוכח שפיר בגמר' דאייר' בתינוקות רבי' ע"כ הי' נלענ"ד דלאו ברבי' ויחיד תלי' מילת' רק שיזכיר איז' שם לוי יהודים או נכרים וכמ"ש בק"ע אות רכ"ג ושאומרי' ברור שמת רק כוונת המבי"ט דקול הבר' לא מהני בלא שם לוי דזה ודאי לא שייך ברבי' וכבר בארתי בזה בתשוב' אחרת כיו"ב ומ"מ לא הי' ערב לבי לאמור דבר נגד דברי מ' חת"ס אך בנ"ז גם החת"ס יודה דהא פי' דבריו דלא שייך חששא הנ"ל רק כשהי' הקול במקומ' של מית' אבל ממקום אח' ל"ש חששא זו והכ' השבי' משבי' פשיטא דלא העידו שמת במקום זה דהא אינ' כאן ופשיט' דכוונתם שמת שם וגם כי נפצע ונפל לארץ ודאי לא הי' כו כח לחזור לביתו וגם קרוב לודאי שגם הוא נפל בשבי' וכמ"ש ר' יוסף חיים עקקער א"כ לענ"ד גם עדות זה די להתיר בפרט כמ"ש הדר"ג דיש סניף להתיר דכבר עבר' עשר שנים שאבד זכרו והי' שלו' ואהב' בינו ובין זוגתו וידוע דברי המבי"ט סי' שכ"ו דאפי' בעבר רק שנה שלמה ובת' ונ' חת"ס מצטרף לסניף להתירה ותמהני בדברי' הק' שכתב כי חלילה לסמוך בזה לבד והא במבי"ט ג"כ לא סמך עד"ז לבד רק בישנו עכ"פ קול הבר' שמת שכן הוא בת' הרא"ש בשם הגאון. וראיתי דברי הדר"ג בענין העדות של ר' יוסף חיים עקקער ע"ד מ"ש עלי' שמגלח זקנ' בתער והביא דברי ת' רע"א שסמך ע"ד הרמ"א בתשובו' סי' י' כידוע והנה כן הוא גם כן דעת התיו"ט מס' ר"ה מ"ח דאלו הן הפסולי' כלומר מדרבנן אם כי כמה דברים שהם עבר' דאוריית' כמו מלוי ברבית דחשוב שם והא ודאי פסול אלא דלא משמע לאנשי' כיון דמנפשי' יהיב והא סיים במתני' זה הכלל כל שאין אשה כשר' לה אף הן אינ' כשרי' דהוכיח מכאן בגמ' דפסול מדאוריית' אינ' כשרי' לעדות אשה והם כשרי' לעדות אשה וקשה כנ"ל הא עבר' דאוריית' ועכ"ח כדאמרן משום דלא משמע לאנשי' לעבר' דאינ' פסולי' מה"ת רק מדרבנן ופסול' דרבנן כשרי' לעדות אשה:

ראיתי עוד פלפול' העצום לענין נאמנות שעשה תשוב' קשה הדבר שהוא נגד דברי הגמ' ומ"ש ביו"ד סי' קי"ט ושם הביא דברי מהרש"ל בתקוני תשוב' בזמן דא"א לילך במקום שאין מכירים וכבר כתבתי מזה בס"ד בספרי הקטן חיו"ד סי' ה' וכבר נאמר בת' מ' חת"ס סי' ד' כיו"ב. והנה בת' מהרמשי"ק סי' מ' וסי' מ"א האריך לענין פסולי עדות בעל מלחמות ושם בסי' מ"א הציע הדבר לפני הגאון מאוה"ג מהו' יוסף שאול זצ"ל בעה"מ שו"מ והנה כ' שם בסי' מ' דאם אפשר להוציא ממנו העדות עפ"י מסל"ת למה לן לסמוך על שקיל וטרי' פקפוקי' ותרוצי' והנה בנ"ז שכתב אגרת להאשה שיודע עדות ברורה ממית' בעלה ויכול לשבע על זה ואם לא נשאל ממנה עד"ז הא ידוע דברי הרמב"ם פסק' בש"ע סעי' י"א מצא' בשטר איש פלוני מת ונודע שהוא כתב ישראל ונשיאי' את אשתו ובמ"מ וכ"מ מהדרי' למצא טעם שצריך לידע שהוא כ"י דאם הוא דרך מסל"ת אפי' כתב גוי תהא מותרת וכתבו דס"ל דדוק' אומר מסל"ת ולא כתב מסל"ת וכתבו שהוא חדוש דין וכבר ביארתי בס"ד שאין כאן תמיה' דהא צריך להבין אם הרמב"ם מפי עצמ' אמר' הלא דרכו לכתוב בלשון ויראה לי' או לכה"פ הי' לומר בדרך תנאי במד"א שהוא כ"י אלא דלענ"ד כי הרמב"ם העתיק דברי התוס' כדרכו בלשונ' שהביא ג"כ בהרי"ף והר"ן מס' כתובות וכן שם בתוס' דהוי כדברי התוספת' הנ"ל אם עדותו על השטר ומעיד בו לאחר כמה שנים והיינו כמו שנמסר לו עדות ולא ישכח בעת הצורך כותב על השטר להעיד מתוכו ונזכר מעצמו וכיון שנמסר לו לעדות פשיט' ופשיטא דאינ' רק בישראל דאין לך מכוון לעדות יותר מזה והיאך סד"א דאיירי בכתב גוי ע"כ כתב הרמב"ם בפשיטות ונודע שהוא סתם לשון שטר בדרך עדות הוא וז"ב לענ"ד בס"ד ולפי"ז איכ' למימר שוב דאם הוא דרך מסל"ת גם בכתב גוי מהני וכמקשי' המפורשי' לאמת דאין חילוק בין אמיר' לכתיב' בענין זה ועיין בק"ע דבן נוהגי' להתיר במצא' כתוב אפי' בלא קיום בזה העדות שא"צ לומר קברתיו דלפ"ד מת בשפיטאל ולא נהרג במלחמה רק נפצע במלחמ' כמ"ש ובל"ז דקיימ"ל כסבר' הר"ן דהזזה וטלטול הוי כמו קברתי' כמ"ש ג"כ בח"מ וב"ש ס"ל דמסל"ת באומר ודאי מת ל"ב קברתי' וגם י"ל כיון דחשוד מדאוריית' נאמן במסל"ת דלא גרע מגוי שוב גם כן נאמן בדרישה לפרש דבריו כמ"ש בסעי' ט"ו והוא מוכח ממ"ש בעובד' דפונדקי' סוף מס' יבמות דחשב' בכיי' שלה להעיד בלא שאלה והא אח"כ בדק' אות' והוציא' כלי' והראת' קברו כידוע ועוד יש צד היתר לפימ"ש ב"ש ס"ק צ"ד דאם כי ראו שירה בו חצים אין מעידין עליו אבל אם במקום שתצא נפשו מעידי' ולא מהני סכין מלובן והא בנ"ז הכל מעידי' שהגיע לו שוס בצד שמאלית אשה שם מושב' של הלב דהוי מקום שתצא נפשו כמ"ש המחבר סעי' כ"א בעוף אוכל ע"כ לענ"ד דצדדי

התיר' באתתא דא יש לנו ידיים ורגליים להתיר' והנני בהסכמה אח' עם דברי כהדר"ג להתיר' אם יסכים אתנו מורה הוראה מובהק כמנהג מדינתינו לצרף דעת שלשה מורים להתיר' ואז הנני כמשיב' למכשור' להתיר' לכל גבר דיתוביין ופשיט' דצריכי' ב"ד של ג' לישב להתיר' כמ"ש בסעי' ט"ל דצריכי' רשות ב"ד ממ"ש לדעת פ"ת. והשי"ת יצילנו מכל מכשולות ויראנו נפלאות ידידו דוש"ת:

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ ק"ק מאד יצ"ו:

סימן לו

שוכ"ט על ראש ידי"ע ומר ידי"נ ה"ה כבוד הרב הגאון המובהק ציס"ע בנש"ק כקש"ת מהו'

שמעון סופר שליט"א אבד"ק ערלוי יצ"ו:

אחדש"ה הנני ע"ד המכתב לע"ז לשון הגר ע"ד עגונה מאיש בע"מ סמוך לסאטונאר יצ"ו ושם נאמר בתיבת Ertesultem בלשון דייטש "פערשטענדינג ווארדען" ולא נאמר ממי נודע לו ובק"ע אות קל"ט קמ"ה רל"ג מבואר שזה רק כקול הברה אם כי אם אמר ששמע מיהודי' אינ' כקול הברה אבל סתמ' כנ"ל הוי כקול הברה ע"כ טוב לכתוב שיאמר או יכתוב ממי שמע וטוב מזה שיעמוד בפני שלשה צורב' מדרבנן להיות גב"ע בב"ד ומ"מ ג"כ סגי אם יכתוב כנ"ל לאמור ממי שמע ושוב כי בא יבא מכתבו להציע כאן פני ב"ד של ג' ואז בס"ד יש להתיר כי האיש הכותב נראה שהוא יהודי כי הזכיר במכתב שהי' בתשרי ומי מנכריי' יודע לציין כנ"ל אם יצאנו לידי חובת סברתי הרמב"ם שמובא הלכה זו משמו בסי' י"ז סעי' י"א. ואם יכתוב ששמע מנכרים צריך לפרש שהי' מסל"ת דהיינ' שנאמר בלי שאל' מהם כמבואר כ"פ בריש סי' י"ז הנ"ל ואצ"ל פני הדר"ג נ"י

ב) וע"ד תשובתו בענין העגלים לענ"ד אין חששא כי כמה שו"ב במדינה זו מעידי' שכן הוא ובלא"ה הא אינו רק כרווח' דמילת' כי העיקר הסמיכ' במ"ש הבית אפרים היכר בגדלות' חזקתו ובריות' ורבינו בא"פ ידוע שהי' עסקן בדברי' מרא דעובד' כמ"ש בספרו כי שלשים שנה הלך בעצמו לבית המטבחיים ובא על הבחינ' בתכלית השלמות ע"כ מכל הני הטעמים לא יחוש להחמיר יותר מדאי ובטח כי אין כאן שום חששא ויאכלו ענוים וישבעו והנני כסיים בכל חתמי ברכות כא"נ הטהורה ונפש ידידו

דוש"ת ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד:

סימן לז

שוכ"ט על ראש כבוד הרה"ג בנש"ק כש"ת מו"ה
יוסף שלמה גאוטיין נ"י אבד"ק העדיעס יצ"ו:

הנה בעובדא זו בעדות ערכאות על פטירת ר' משה פליישמאנן ע"ה אשר בתחילת המלחמה הנוראה נשבה למדינת רוסיא ונחלה שם והפעלד"ב כתב שהניחו בשפיטאל בעיר קיעוו ומשם השיגו עדות ערכאות קאפענהאגען רק כי נפטר בשפיטאל למספרם14 אקט'17 והנה מ"ש מע"כ דנאמנות ערכאות לח נאמר רק בת' מ' חת"ס סי' מ"ג וחלקו עלי' רק הגאון מווייטצען נ"י השיב כי יש לסמוך ע"ד החת"ס, והנה כבר בררתי בס"ד כי רוב שו"ת אחרונים מסכימי' להתיר בעדות ערכאות וכבר ישב על מדוכ' זו בשו"ת כנסת יחזקאל סי' כ"ג דיליף ג"כ ממתני' מ' גטין כל השטרות העוכי' בערכאות דכשרי' אם כי אסורא מממונא לא ילפינן מתיישב עפ"י דברי תוס' מ' יבמות ד' קט"ו ד"ה והא ריב"נ דילפינן אסורא מממונא היכא דהוחזק' ה"נ בממונא דשייך שוחד' יליף מני' אסור' דל"ש שוחד' ובת' חת"ס סי' מ"ד נראה דאפי' במלחמה יש להסיר ע"י עדות ערכאות ולא כמ"ש בק"ע כי החת"ס לא התיר ע"י ערכאות במלחמה דיש לחוש לטעות ודדמי והנה כנראה שם בת' מ"ג ממ"ש מדברי מרן הגאון מהרמ"ב שחולק על היתר זה מעדות ערכאות עפ"י מ"ש בס' ע"נ אם כי דלא משקרי מ"מ היכא דלא תקנו כמו מסל"ת נשאר בפשיט' כשאר עדות ועתה כי זכינו לדבריו הק' בשו"ת פרשת מרדכי סי' כ"ה וסי' כ"ז נראה שחזר מדבריו דל"צ תקון רק היאך דשייך לומר דמשקרי כגון עד א' עבד ואשה וגוי מסל"ת אבל במקום דודאי לא משקרי ל"צ תקון דהוה כעדי ידיעה בלא ראיי' דמהני כמ"ש בס' מ' שבועו' אם כי בסי' כ"ז האריך בת' להחמיר היאך דמתכוון לעדות ולהתיר ושאני שטרו' דבנימוס' הוא לענ"ד בזה"ז דיש פקידה מדד"מ להודיע למשפחה אפי' אינ' נשוי י"ל ג"כ דבנימוס' הוא עושה וכן בשו"ת שו מ כתב אשר כ"פ התיר עגונות ע"י עדות ערכאות ובהיתר זה החזיק באריכות בשו"ת כת"ס סי' כ"ג להחזיק התיר' דמר אביו אביהן ש"י, ומה שהקש' בזה בת' בית אפרים ובת' ד"ת וכן בת' א"א כבר השיב ע"ד בת' מהרמשי"ק סי' מ"ב עיי"ש ומביא דברי חת"ס סי' צ"ד שהחזיק דברי' והם עפ"י דברי מהרי"ק שורש קכ"א כידוע וא"כ רוב תשובות האחרונים מן המתירים כנ"ל: ושוב כת"ה פקפק שלא הזכיר' שם עירו ולא שם אביו והנה בהעתק' כתב אשכנז אשר שלח מקאפענהאגען הוזכר פליישמאן ונאר והא איכא שם כנוי משפח' אם מהני בגט להיות מוכח מתוכ' כש"כ לענין עדות אשה ועוד כיון שכתבו כן לאביו היינו ע"ד בנו אם ידעינן שכתכוונ' לזה משה פליישמאנן שהוא מעיר העדיעס שהרי כך אדרעסעס שלו והוה כהזכיר שם

עיר ג"כ, ועוד מ"ש לאשתו שפו כי השיג "צושריפט" מהילפקאוניטע בענין פליישמאנן שנפטר ולהודיע כל זאת למשפחתו וסתם דבריו "פאמיליע" ומלת פאמיליע ודאי אשתו בכלל דהיינו אשת הנעדר אם כן פשיטא שנתכוון לאיש פליישמאנן הידוע וכמ"ש בת' ש"י דאם אמר בעלה של פלונית מת א"צ להזכיר לא שם עצמו ולא שם אביו ועיר' כיון דאמר בעלה של האשה זו פשיטא דהכל בכלל. ואם כי לא נזכר דברי ההילפקאמיטע מכה במלה מ"מ היאך עלה ע"ד לאמור כזאת "אנגעלעגענהייט פליישמאננס" מסתמא על איש ידוע בינו לבינם הידוע לו ועיין בת' צ"צ סי' מ"ב ות' מהרשד"ם כיו"ב הובא בבאה"ט אם אמר היהודי' בה' הידוע' ושוב ראיתי מדברי מהרשד"ם הובא בק"ע סי' ש"ל דשם כנוי משפחה עדיף מש אביו ועירו ואם ידוע שלא נחסר ממשפחה זו א' מהם די להתיר ומ"מ טוב לחפש בעיר העדיעס וסביבותי' אם לא נעלם איש בשם זה ושלא יצא לצבא בעת מלחמה הנ"ל ואם יסכימו אתנו שני בעלי הוראה מובהקי' אני ג"כ כמשיב' למכשור' להתיר כהנ"ל אחר החפוש:

ועתה באתי ע"ד כת"ה מ"ש דאם הגוי אינו מעיד על הפטיר' א"צ למסל"ת עיי' בת' מבי"ט סי' שכ"ו שהצריך מסל"ת לומר על יעקב הכהן שיצא עם אשה מחכיב ולא התיר רק עפ"י תשובת הרא"ש הידוע כיון שרגיל הי' לילך דרך זה ולשוב אחר ימים ועתה לא בא די בקול הבר' לאחר שלא נאמר שקיים והביא המבי"ט באות' תשובה ומצריך להמתין י"ב חדש כידוע ועיין בת' חת"ס שהביא' כ"פ ועשה סניף להתיר בזה"ז דשכיח בי דואר דודאי לא שכח אשת נעורים וכן בנוב"י מהדו"ק סי' כ"ב הצריך נאמנות הפקיד בהפשטת הבגדים משמע דנכרי בעלמא אינו נאמן והנה בכ"ז דישנו כמו עשרה שנים ודאי סניף גדול הוה:

נזכרתי שצריך להעמיד' על האמת במ"ש בנ"ז שלא הוה לי' חזקת חי ככל יורדי למלחמה כמשאל"ס, והנה במת במלחמה יש מחלוקת בזה בת' כתר כהונה ס"ל דכל יורדי למלחמה אין דני' בהם משום חזקת חי כמו עיר שהוקפה כרכום במ' גטין ובא' יבמות ובשו"ת ברית אברהם דאינו דומה לכרכום שהוקף, והנה בנ"ז אין נ"מ במחלוקת הנ"ל דהא לא נהרג במלחמה רק בבית החולים על מטת' וגם חולי הנ"ל אינו ע"י מכה או חבורה ואין שייכות זה למלחמה זה דומה למסוכן או גוסס והבריא וכי ס"ד שאין לו ח"ח כל ימים חלילה לומר כן רק כנ"ל:

ידידוש"ת ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן לח

לכבוד הרבני החו"ב יו"ש מו"ה
שמואל שמעלקא נ"י:

ע"ד עגונה ק"ק מארגארעטין יצ"ו אשר העיד ר' מיכאל ווייס חברו בשבי' ברוסלאנד בעת מלחמה הי' בעלה אהרן קרויס ע"ה אשר ע"י דחיפת "שנעלצוג" הוטל על הארץ ונפצע בפדחתו וכמעט אין נשמתו בו עד חצי שעה שטרח עמו ר' מיכאל ווייס הנ"ל שחזר לדעתי להובילו לשפיטאל ואחר איזה ימים חזר למקום השפי- טאל וע"י ראש השפיטאל ומליץ הציע שאלותי' על אודות חבירו אהרן, קרויס והשיב רופא א' שכבר מת ונקבר בי' ג' ואין כאן לו שום מלבוש וכלי משלו כי רק הכתונת ומכנסים לבוש אח' מותו ובעיר סמוך ללעמבערג נטלו ממנו והנה מע"כ צדד להתיר דהרופאי' חשוב כמו ערכאות שהתירו לעדות אשה כמ"ש בת' ככי"ח סי' כ"ג ובת' פרשת מרדכי סי' כ"ו וכ"ז ות' חת"ס סי' מ"ג וע"ד ובת' כת"ס סי' כ"ג ובת' מהרמשי"ק אה"ע סי' ב' דראש הרופאי' חשוב כערכי וכל זה אם הי' לפנינו או ביד האשה או ביד שופטי' דכאן איזה מכתב מבית החולים הנ"ל מ"ש "עמטליך" או "טאדשיין" חתום ע"י ערכי אבל בנ"ז שהכל הי' בעל פה והא איתא ברא"ש פ"ק דמ' גטין בסוגי' דשטרות הכולי' בערכאות דאינ' נאמנים רק בכתב כמו שטרות וכיו"ב אבל בע"פ אינה נאמנים והביא' בתומים סי' ס"ח ובת' כת"ס סי' כ"ג הנ"ל אלא שהתומים הביא דברי המרדכי שכתב להדיא דגם בע"פ נאמנים, ועוד יש לדון אם הי' תשובת הרופאים כמסל"ת או לא דהא השיב ע"י שאלה אלא שבת' מהרמ"ל סי' ק"כ איתא שאם לא הי' השאלה אם חי או מת אינ' מזיק המסל"ת כיון שיש לתלות השאלה בדברים אחרים משום אומנת או דילמא הי' לו איזה פקדון ובכ"ז אינ' יודע כי לא פירש היאך היתה השאלה ורק אמר שהציע השאלה אודותי' ואפשר שהי' השאלה לומר אם הוטב מעמדו או להיפך וע"כ צריך לחקור ולדרוש אצל העד באופן מה ובאיזה לשון הי' השאלה ללמוד ממנו שיש לתלות בדברים וכהנ"ל והיכא דאיכא ספיקא אם הי' מסל"ת פסק הרמ"א בסי' י"ז דאזלינן לחומרא אלא שבטו"ז כתב דכמו שכתב הרמ"א מיד דאפי' בלא מסלפ"ת אם יש אומדנות והוכחות כדבריו אם נשאת כא תצא בנדון ספק מסל"ת יש להוסיף קולא דאם יש הוכחות ואומדנות נשאת אפי' לכתחיל' בספק מסל"ת. ובזה ודאי ישנן אומדנות והוכחות מאשר משנת הנ"ל לא בא שום ידיע' והודעה ממנו ואבד זכרו ובת' מבי"ט סי' שכ"ו ח"ג הביא ת' הרא"ש דבכגון זה אפי' ע"י קול הברה מתירי' אם כי אין אנו סומכי' כלל בזה להתיר' כמ"ש בת' חת"ס בכ"מ בסי' מ"ח וס"ה מ"מ מצטריף לסניף גדול בפרט בזה"ז דשכיחי בי דואר א"כ כש"כ

דיש לומר דהוה הוכחה ואומדנת, ועוד יש לדרוש אם המלבושים אשר לבש ממנו אם הכיר אותו בסימני' או טביעת עין שהם של ר' אהרן קרויס ע"ה יש עכ"פ סניף דהא ישנו רו"א פוסקי' דלא חיישינן לשאלה ואפשר דכש"כ אינ' רשאי להשאיל מבגדי מיליטער: ומאשר כתב מעכ"ת דלפני זה כתב העד להאשה דהוא אינו בדעתו והוה גוסס ג"כ צ"ל במה הכיר' שאינ' בדעת' אם אמר על הן לאו ולהפוך או שלא ידע להשיב כלל ושאל לרופאים אם כזה הוה בכלל גוסס מה שקורין "לעצטעציגע' או "אגמנאמיע" והא בב"ש ס"ל דאם הי' גוסס לאחר ג' ימים ודאי מת ומשיאין אשת' דרוב גוססי' וכו' אם כי רוב ספרי שו"ת חולקי' עלי' ומ"מ הכל מודים נ"ש בג' מ' גטין ד' כ"ח וערכין ח"י דרוב גוססים למית' והוה עכ"פ כמו מים שאל"ס דמשום דרובא למ' אם נשאת ל"ת ולשיטת הר"ר מוורדן שבמרדכי לאחר ד' שנים מותרת לעלמא וידוע מ"ש בח"מ וב"ש דלאו דוקא מים שאל"כ הה"ד כל מה דאיתא בכלל רוב' בדיעבד ל"ר שיצא' עכ"פ מחזקת א"א דאורייתא וגם כי דחיפת של המסילת הברזל ובפרט שנעלצו"ו ידוע שמסוכן מאוד גם כי נפצע בפדחת שהוא נגד המוח אפשר דכ"ע מודים לדברי ב"ש דבגוסס כזה מתירי' כמו שאמרו במגויד דבגוסס מתירי' לכ"ע ג"כ כ"י ומעתה לאחר דו"ח שזכרתי אם מעידין לומר דלא הי' השאלה אם חי אם מת וגם אם מה שהי' בלא דעת הוא סי' גוסס בזה הענין ה"ה דחיפה ע"י שנעלצוג ונפצע בפדחת וגם הכיר שהבגדים הכיר בטב"ע שהם של חברו אהרן קרויז ממארגארעטען (שצריך עכ"פ שם הכנוי במקום שם אביו וגם שם העיר). וידוע כי לדעת מהר"א ונוב"י כי הם מכלי' דל"מ אינשי אם כי דלא הזכיר וגם לא ראה שהי' עליו בשעה שנפטר ובזה פקפק' בב"ש ות' חת"ס כידוע י"ל עפ"י דברי הנוב"י מהדו"ק סי' כ"ב אשר שם הפקיד הפשיט ממנו ודאי הן הן בגדים דדרכן לעשות באמונה וגם דרך הרופאי' כן כמ"ש שם ובזה ודאי נאמניו שאינ' של אחרים וכש"כ בנ"ז ועיין ת' ב"א אה"ע סי' כ"ה כיו"ב אחרי כל הנ"ל אם יסכימו להתיר' גדולי הוראה הנני ג"כ כמשיב' למכשור' להתיר' עמהם:

ידידוש"ת, ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד:

סימן לט

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה עבוד הרב הה"ג וכו' כש"ת מה"ו יצחק עססנער נ"י תופס ישיבה ק"ק עפעריעס יצ"ו:

הנני במודע כי יק"מ בא לידי ע"ד התיר' דאתת' אשת ר' מכאל אקערמאן ע"ה וכו' אם כי לא הי' הצורך לכך דישנו עדות שלמה ג"כ מ"מ חשף זרועו להראות יפיה של תורה והנה

בדברים התחיל שבא לה הודע' ממקום גבוה זה מ"ש "ראטהען קר" בעלה מת במלחמה והנה אם חברה הנ"ל חשוב כמו ערכאות בת' מהרמשי"ק נראה כי גם דירעקנואר בבית חולי' של שוטים חשוב ערכי עיי' בח' אה"ע סי' א' וכן הראש פקיד בבית אסורי' בתשוב' אחרת ואפשר דכגון זה ג"כ בכלל דמסתמ' הם מדינ' דמלכות' להודיע לאשה או בני משפחה, וידוע כי רוב תשובו' אחרוני' מתירי' עגונ' בעדות ערכאות וכבר ישב על מדוכ' זו בת' ככי"ח סי' נ"ג כידוע ואחרי' בת' מ' חת"ס סי' מ"ג ועוד בכמה תשובות ואחריה' נמשכו בת' מהרמשי"ק סי' מ"ב ות' שו"מ בכמה תשו' וכן בס' הנכבד ישוי"ע עם צירוף אומדנות וכן בת' חסד לאברהם ובת' כת"ס האריך ג"כ להעמיד דברי אבא מרן ואפשר דנ"ז עדיף דהא בת' מ' פרשת מרדכי סי' כ"ז פקפק דשאני שטרות הערלי' בערכאות פ"ק דגטין דכן בנמוסי' עוסקי' לדון משפטן אבל אין נמוס' להודיע כי פלוני מת ונ"ז בהאי חבר' ג"כ נמוס' בזה ואפשר כי כן הפקיד' מטעם המלכות וקאמאנדאנטען וכאשר רגיל דאם לא נאבד האיש תמיד בא הודעה הנ"ל, ומ"ש כת"ה שלא הזכיר' שם אביו רק שם כנוי י"ל במ"ש בת' מהרשד"ם דבמ"ש היהודי בה"א הידיעה הוי שפיר כמזכיר' שם עירו דהא לא שייך לאמור רק הידוע' ביניהם וכן במ"ש בק"ע בשם ת' מהרמ"ל סי' קל"ב (וכן ראיתי' בפנים מקדמ' דנאנדכל שניכר מדברי גוי מל"ת שהם והשומעי' מעיר אח' ודרך מתאוננ' מספרי' ל"צ דניכר על מי מדברי' ל"צ שם אביו ושם עיר' וה"נ לפי"ד הרשד"ם כמ"ש במכתבו שאמר' "דער אקערמאן" שאין דרך לומר מכת דע"ר על מי שאינ' ניכר להם פשיטא דהוי כה"א הידיעה בלשה"ק כן בלע"ז וכת' מהרמ"ל ג"כ דמי' שהי' בחדא קאמפאניע במקום א' ומה לי בין עיר אחת או בקאמפאניע במ"א וע"ד הלשון "בייא בארד- פעלד" דהיינ' הקרייז אם נימא דהוי כמו שם העיר עיי' בת' גאוני בתראי אסי' כ"ז שם פלפול עצום עם הסמוך ושייך לאות' מקום נכלל בשם עיר מטרפולי עצמ' וה"נ נ"ד אפשר להתדמות לזה דרך סמיכ': ועוד י"ל להתיר' עפ"י ת' שב יעקב סי' ח"י שהוכיח מדברי הרמב"ם דאם העד לאמור בעלה של אשה זו מת א"צ להזכיר לא שם אביו ולא שם העיר דכל עצמ' הזכרת שמות הנ"ל לידע שזה האיש בעלה של אשה זו ופנוי' עליה וכיון בלשון בעלה של אשה הנ"ל נודע הכל שהיא נתאלמנ' ולית לה בעל ופנוי' וה"נ בנ"ז שנודע לה ממקום גבוה רק שהודיע' לאשה פשיטא להתודע לה שבעלה מת א"כ הוי ממש כעובד' וכדברי דש"י הנ"ל וכש"כ אם בא בהודעה מפורש שבעלה מת ועיי' בק"ע לענין נכרי שבא לאשה לומר שמת בעלה או סתמ' חיישינן דכוון להתיר וי"ל הה"ד לענין לידע היטב שזה האיש שדנין עליו ול"צ הזכרת האב וכש"כ שם העיר וכן שם בתשו' ש"י דשם חמיו הוי כהזכיר שם אביו והא עד א' מזכירו:

ומ"ש ע"ד הכחשת העדים בזמן דהיינ' בחקירות דלכ"ע בעדות ממון ג"כ אם כי דל"צ דו"ח מ"מ אם מכחישי' זה לזה בחקירות בטלו עדותן והלא בסוף מ' יבמות דעדות אשה הוי כעדות ממונ' וכבר אמרתי בס"ד דר"ע לשיטתי' קודם שהוחזק' להיות משיאי' אפי' בעדות עבד ושפח' וכיו"ב אבל לאחר שהוחזקי' ג"כ קיל מממון דבממון אין אלו נאמני' ואח"ז מצאתי בספר נכבד עצי ארזים סברא זו וכן מסקנת' נראה להלכה נאמר כן דאפי' בחקירות אין עדותן בטלה וכסבר' פני משה דעכ"פ הוי כאן עד כשר שאומר האמת גם על הזמן ומ"ש עלי' בנוב"י מדברי הסמ"ע בח"מ סי' כ"ט כבר השיב עליו בת' אמרי אש מדברי הרא"ש בשיטת הרמ"ה כידוע מ' סנהדרי' דאפי' בהכחש' מאה ומאתיים חייב שבוע' עכ"פ ואדמקשי' מדברי הסמ"ע לסייע מדברי הראשונים הנ"ל והנני מהדר ע"ד הודעה ממקום גבוה דהיינו ערכאות אם נאמר כסבר' אחרוני' דנאמני' גם בעדות אשה ומ"ש עד"ז בת' בית אפרים ודברי חיים דכל עדות מבע"מ פשוטי' דודאי אינו בכלל ערכי או שאר משמשי' כבר תי' שפיר בת' מהרמשי"ק דגם בשטרות כן הוא וכי השופטי' שלהם ראו ההלואה או שמעו ההודע' דנין רק עפ"י עדות גויי פשוטים וצ"ל דמרתתי לשקר פני ערבאות ה"נ כן הוא:

ועוד ראיתי בשו"ת פרשת מרדכי בענין מה שנכתב ונדפס בצייטונג עפ"י פקודת' דזה ודאי אין מכוון לעדות אלא רק לקיים הפקיד' מהמלכות ועוד הביא ראי' ממ"ד בגמ' ד' קכ"א היכי דמי מסל"ת כגון האי דאמר מי הוי בי חסא טבע ב"ח וקשה דהאי דאבריז כן פשיט' דנתכוון להודיע לאיז' דבר שיסמכו עליו ומה מסלפ"ת איכא בזה ותי' או משום דאינו לאנשי' ידועי' ועוד משום דטרח כ"כ האי להכריז ודאי אינ' משקר וכן אית' בהריטב"א סבר' זו לתרץ דשי' הרמב"ם דס"ל דבגוי מסל"ת צריך לומר קברתיו וקשי' מהאי עובדא דבי חס' ותי' כיון דטרח כול' האי ודאי אינ' משקר ולא אמר בדמי' וה"נ בנ"ז כיון דטריח' כול' האי לפנות קבר' דודאי איכ' טירח' רבה ועוד שם בשו"ת פ"מ הנ"ל היכ' דנאמן משום דאינ' ונשקר' מסבר' הנ"ל מתורץ הקושי' מדברי ע"כ עפ"י דברי הרא"ש שהאמין עדות אנוסי שחזר בתשובה אם כי בשעת עדות אדם כשר מ"מ כיון שראיית העדות אלו הי' שלא בשעת ישרותו הא בעינן תחילת' וסופ' בכשרות וקשי' במש"ש מה גריעותא בתחילת' לענין עדות עגונ' דכיון דאפי' גוי מהימן במסל"ת אלמ' דאין צורך רק לידע קושט' משא"כ בשאר עדות הוי גזה"כ ותי' דאין לנו אלא מה שתקנ' חכמים מסל"ת תקנ' להימנן משא"כ בגוונ' זו הדרינן לד"ת ותי' דודאי עד א' או אפי' ב' עדים וכש"כ מסל"ת שנאמני' מצד הלכה אבל מ"מ ישנ' פעמים דמשקרי כדמצינו כ"פ בגמ' בפ' אשה רבה דבא בעלה לבית' אבל היאך דאנו מאמיני' מצד דאינ' משקר בודאי

ל"צ לתקנת חכמים והוי עדי ידיעה בלא ראיי' דנאמני' כמ"ד בפ"ב מ' שבועות עיי"ש כמה דברים עמוקי' ואוניתיי' והנה בנ"ז מתהלך ברחבה דישנ' עדים כשרים בעדות שלמה כמ"ש כת"ה עפ"י גב"ע ע"כ הנני מסכים בהתיר' דהאי אתת' בפרט אשר מכמה שנים הוי עובד' זו ודאי י"ל דברי המבי"ט ודעת מהר"א מוארדן שהביא במרדכי בת' מ' חת"ס הביא' לסניף בפרט בזה והזהיר כי חליל' לסמוך עד"ז בלבד ובאמת גם המבי"ט אינ' סומך עלי' רק בצירף שהי' קול הבר' שהביא ת' הרא"ש בשם הגאון מוהר"ק להתיר, והנה המנהג בהיתר עגונ' עפ"י ג' רבני' ע"כ אם יסכים אתנו עוד רב מובהק בהוראה ישבו ב"ד של להתיר לכל גבר דיתצביין והנני לסיים בכל חתמי ברכות ידידו דוש"ת ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן מ

שוכ"ט על ראש הרה"ג וכו' כש"ת מו"ה שמואל אויסטערלי"ץ נ"י אבד"ק מישקאלץ יצ"ו: ע"ד אשר מעכ"ת הרבני בדבר הלכה חמורה להתיר' דעגונה, אשר בעת מלחמה המחנה במדינת רוסיא העיד א' מבע"מ צוגספיהרער וויאלא שמו אלחנן בן אהרן נ"י כי מצא הלייטינאנט יאזעף שווייטצער אויס מישקאלץ זאהן דעס שווייטצער אדאן בעת קשרו המלחמה אמרו אליו שני צוגספיהרער בלשון הגר "דוא וויאלא דארט ליגט דיין לייטינאנטי והלך לשם וראה אותו שוכב על צדו בלא כובע וצדדו הימיני היה ירה ע"י בכסתר' וחסר מן הצדעי' כמו ד' צענט"מ וגם נראה שהי' נשפך ממנו קצת מוחא פניו לא הי' נחבל עיניו הי' פתוחות וגם ירוקו' נפוחות אך פניו לא התנכר ואח"כ העצים עיניו ויען שהוא מהסאניטעט מכירו ומיודעו הכיר בו שהוא מת וגם בלא הגדת הצוגספיהרער הי' מכיר בפניו עכת"ד, ומעכ"ת הביא דברי מרן חת"ס אה"ע סי' נ"א כי הצדעי' אינו בכלל פדחת עד שנאמר דפרצוף פניו אינ' קיים כמ"ש במ' יבמות דפדחת היינו פ"פ והביא ראי' ממ' שבת ד' פ' מ"ש לעשות אנדיפי ולבסוף מסיק דמנח אאופת' שאינ' מקום שער כמו אנדיפי צדעי דקאמר מע קרא. ולענ"ד ראיי' מפורשת ממ' נדה ד' כ"ט דשם מחלוקת ר"י ואבא חנן לענין מה דחשוב ילוד בהוציא ראשו ר"י ס"ל משיצאו הצדעי' וא"ח בשם ר"י כשיצא הפדחת ומעתה אם הצדעי' בכלל פדחת' מה פליגי ותמיה' לענ"ד שלא הביא מרן ראיי' מהנ"ל דממ' שבת אין כ"כ ראיי' דילמא צדעי' אינ' בכלל אופת' שאינ' לשון חכמים ובתפארת ישראל על המשניות איתא שהוא לשון יוני אבל פדחת הוא לשון חכמים כמ"ש בערוך והא במ' יבמות קאמר פ"פ פדחת ובלשון אבא חנן משום ר"י ג"כ לשון פדחת א"כ פשיטא שהצדעי' לא שייכי לפ"פ]וע"ל סי' כ"ט[וגם הנסיון

מעיד דראינו כמה ב"א בחש ראשם מניחין רטיי' על הצדעי' ומ"מ לא יתנכרו פניהם ועל הפדחת הא מייתי עובדא במ' יבמות דף ק"כ באבא בר מרת דבדק קיר' אאופת' ולא בשקרוה ועיין בשב שמעתת' ז' פ' ט"ו וט"ז שהביא הסוגיא דמ' נדה דשם ראיי' לשיטת ר"ת עיי"ש דהוכיח במישור דבתואר הגוף ג"כ שייך טב"ע:

ומ"ש הרב הגנ"י משום דהזכיר העד קברתיו כהלכה בעד א' במלחמה אלא שהעירו ע"ד ת' הר"ן דל"צ קברתיו דגם טלטול ונגיע' בגיפ' סמוכיחי' שודאי מת הוה כמו קברתיו וה"נ שעצם עיניו הא נגע בגופ' ודאי כן הוא שעצימת עיניים יותר הבחנה מנגיע' פשיטא דודאי בעצימת עיניים דרך החי לרפרף בסימני חיות כמובן, ועוד הא כתב בב"ש ס"ק צ"ד בהעיד על חבלה במקום שנפשו יוצא' לא שייך בדדמי כמו מחו לי' ברומח' וגיר' דמהני סמטר' מ"ש במקום יציאת נפש אפי' בסכין מלובנ' לא מהני והא ירייי' במקום הצדעי' הוא שם במקום יציאת נפש וכש"כ ביצא קצת מן המוח וישנו גם סניף שיש כאן ב' מסל"ת וידוע דעת המרדכי דבמל"ת לא שייך בדדמי הביא' הרמ"א סי' י"ז סעי' כ' אם כי חלקו עליו מ"מ ראיתי בדברי ס' עצי ארזים שהוכיח דגם דעת הרא"ש דבמכ"ת לא שייך בדדמי וכב"ק דאל"כ מה השיב על דברי הראב"ד עיי"ש ועוד הא חד לישנא לקמן דר"נ גופא אנסב' בב"ח משום דגבר' רבה אי יצא מצד אח' הוה לי' קלא ותיפוק לי' דהוה עד א' בל"ק מנ"ל דגם בזה מהני האומדנ' ועוד דהוה ב' לריעותא משאל"ס ועדא' בל"ק אי לאו דנימא דשם הוה משאל"ת ולב"ק ודו"ק ועיין בק"ע סי' רצ"ג דבעד מפי גוי שהי' מסל"ת ס"ל להרלב"ח דיש לתלות הזיזו וטלטולו ממקום למקום וא"כ חולק עליו להתיר במסל"ת עכ"ז סניף מיהו הוה:

ומ"ש כת"ה דיש לומר חזקה אלימת' דכאן נמצא וכאן נאבד כלומר הוא שנמצא והנה' י"ל ממ"ש בסעי' י"ט דאם א' הלך בדרך זה בשם פלוני וכמו עובדא דר"ג במ' יבמות ד' קט"ו דצריך לחפש בכל העיר אם לא יצא בשם זה מעיר הזאת בנ"ז צריך לדרוש בעיר מישקאלץ אם לא יצא משם עוד לייטינאנט ובזה ודאי לא צריך שם אביו דאדרבה אפי' בשם עצמ' ידוע שלא יצא מן העיר במחנה הנ"ל

ועוד יש לצרף מה שאמר העד שהכיר ארנקי שלו (טאשע) ומשמע דהכיר בטב"ע אם כי דמחמירי' דניחוש לשאלה מ"מ חזינן דגדול האחרונים הגר"א בהגה' הש"ע ס"ל דהעיקר דל"ח לשאלה כדמוכח מסוגי' דיבמות ע"כ ביש עוד אומדנות נסמך על טב"ע דכלים ול"ח לשאלה בנ"ז ודאי דישנם כמה אומדנו' המוכיחים ומעתה אם עוד מורה מובהק יסכים אתנו הנני כמשיב' למכשור' להתיר. ידידוש"ת,

ה"ק מרדכי ליב וונקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן מא

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרב הגאון המפורסם וכו' בנש"ק כש"ת מה"ו שמעון עהרענפעלד נ"י אבדק"ק מיהאלא- ווית יצ"ו:

הנני במודע כי יק"מ בא לידי מחשר בו ענותנותו הרבני להצטרף בהתיר' דהך אתת' אשת ר' אלעזר ברוך ע"ה וראיתי דבריו נכונים במ"ש דברי ב"ש ס"ק צ"ד דאם הוא מגויד וגוסס משיאי' את אשתו דגוסס ע"י אדם ודאי אינו חי ואפי' מעוט חיי' ליכא כמ"ש במס' סנהדרין דף ע"ח בנ"ז שהעיד העד כי החץ]שוסקוגעלנכנס בראשו וכמ"ש בתורף העדות דהיינו במצח (שטערן) ויצא דרך מול ערפו פשיטא שניקב קרום של מוח ובדברי העד. באו מת וטו"ט) והדר"ג הניף ידו להשתמש בסבר' ב"ש דהוי גוסס מגויד רק משם מכתב העדות מליסקא נאמר שהי' עוד חמימות בגופו וגם נראה לו שהי' דבר מתנועע בפנימות גופ' לענ"ד דאין שום ריעות' מזה כבר העידו דגם בבהמות הנשחטי' בשני סימני' נרגש חמימות בגופ' אפי' לאחר שעה וכן בכרכשתם ושומן שמביאי' השו"ב מבית מטבחיים כ"פ נראה בהם תנועה. לאח"ז כש"כ בזה שהפציע' הי' במוח אשר רוב דמים נשאר עוד בגופ' פשיט' דנשאר פרכוס כנ"ל ג"כ דהא גדולה מזה מצינו בגמ' מ' יבמות ד' ק"כ אריא"ש שחט בו שנים או רוב שנים וברח מעידי' עלי' ופריך מהך דגטין דכותבי גט עפ"י אלמ' דחי ותי' דסופ' למות, והדברי' ק"ו אם ע"י שחיטה דיצא' רוב דמים ועכ"ז יש בידו לברוח ואין לנו תנועה גדולה מזו. ומ"מ מעידי' עליו משום דסופ' למות והיינ' סופ' כמו שעה ושתיי' ולא כמו למעל' מארכוב' ושאר טריפ' עד לאח' י"ב חדש דסתמ' קאמר מעידי' עליו ומשמע מיד כפשוט' וכן מבואר סי' י"ז סעי' כ' דודאי מיד או בקרוב ימות עכ"פ אין שום ריעות' לא בחמימות ולא בתנועה, אלא דיש להעיר אם החץ ברתיח' ע"י לבת הפולפער אשר מכח הירייי' דאז באנו לספק גדול כמ"ש בגמ' דף ק"כ דע"י כוויי' דסכין מלובנת יש לומר דחי, וידוע מה שהחמיר בזה בחמ"ח עפ"י דברי הירושלמי ושכן פסק הרמב"ם עיין בהגר"א וכש"כ אם באמת מלובנת וכמ"ש רבא בסכין מלובנת וד"ה, אלא שראיתי בת' פמ"א ח"א סי' מ"ח שחדש דבר נכון וברור דהך דרשב"א דיכול לכוות ולחיות היינו בשריפת אברי חצונים כמו חתיכ' ארכוב' וכיו"ב אבל באברים הפנימי' שנקיבת' בכ"ש מה מהני כוויי' ס"ס נקבו הדקין ובני מעיי' ונקיבת' טריפ' סתמ' והיינ' רשב"א דפליג רק בחתיכ' רגליים ולא בשאר טריפות. ולפענ"ד מני' ובי' מוכח כדבריו דהא בר"פ א"ט מוקי לי' אידך תנא דבר"י דמנה י"ח טריפות ותו לא וקשי' עלי' ממתניתן דפ' בהמ' המקש' נחתכ' רגלי' דאיכ' יותר מי"ח ומתרץ דס"ל כרשב"א דיכול לכוות ולחיות וא"כ עכ"ח דשאר טריפות דמנה ג"כ במתני' אינ' בכלל זה דל"מ כווי'

דאל"כ היאך מצינו י"ח טריפות וגם מהך דר"ז דף ח' בלבן סכין ושחט בו דכשר דחדודו קודם לבוכ' ופריך בגמ' דהא איכא צדדי' ומתרץ צדדי' מירווח רווח ושם בתוס' דמכאן ראיי' דאם בשעת שחיט' נקב הושט דטריפ' דהא אי לאו מירווח רווח הי' טריפ' ואם נאמר דלכל טריפות אמרינן דיכולי' לכווח ולחיות היאך שייך טריפות הנ"ל דהא ע"י כוויי' נרפא מכת הטריפות אלא ודאי כסברת פמ"א הנ"ל וא"כ כ"ז במוח דניקב קרום' ודאי בכלל ניקב אברי' הפנימי' לא מהני כוויי' והנה בחור משכיל אמר לי כי החץ של ירייי' אינ' מלובנת' כ"כ ומאן מפיס לשער ומ"מ בי"כ ובי"כ בנ"ז בפשיטות אין חששא מלהתיר':

ועוד נלענ"ד עפ"י מ"ש בשו"ת בית יעקב סי' ט' במ"ש בעובד' דידי' בא' שנטבע במים שאל"ס ואמר נכרי א' שהי' אומר בזמן שהי' שט אחריו להציל' ראה בו שנוט' למות ובזה דן לומר שאם כוונת' שהי' גוסס ורוב גוססי' למית' אם כי אין מעידי' על הגוססי' וגם מים שאל"ס לכתחיל' לא תנשא דהחמיר' אע"ג דרוב' למית' מדרבנן לא תנשא מ"מ כיון דאיכ' תרי רוב' משאל"ס וגם רוב גוססי' למית' מהני כמ"ד במ' קדושי' דביוחסי' לא מהני רוב' תרי רוב' מהני אפי' לכתחיל' ואפי' אם כוונת הנכרי הוי שהוא חולה ג"כ איכ' תרי רוב' אם כי אמרינן בפ' כל הגט רוב חולי לחיים מ"מ אית' בתוס' במ' בב"מ ד' ט"ל גבי שבוי' כיון דאיכ' יסורי ליכ' רוב' לחיים מחמת צער' דשבי' ובנדון שהי' חול' עד שנוט' למות וגם צערו דשטיפת הנהר איכ' למימר דחולה כזה רוב' למית' והוי לי' שוב תרי רובא וה"נ הא אמרו הסאניטעט דבפציעת המוח ע"י ירייי' לא מהני "פערבאנד" והא אית' בת' מ' חת"ס זקנו הק' דעל הכלל נאמני' הרופאי' ורק על גוף מיוחד אי"נ דלא כל גופ' מקבל סמים. והכ' הא עדות אך ורק על כלל יצא עדות' דלא מקבלי' סמים של פערבאנד בכלל כל קאפפשוס' ודאי עכ"פ רוב' כן הוא והוי תרי רוב' רוב גוססי' ורוב דלא מתרפאי' ע"י פערבאנ"ד ובתרי רוב' משיאי' כמ"ש בת' ב"י הנ"ל:

ומ"ש דלא העיד על הקבור' והנה בט"ז סי' י"ז ס"ק מ"ד מזכיר בראה שנכנס החץ למקום חיות הנפש ללב או למוח דהוי כמו אמר קברתיו וכמ"ש הרמ"א סעי' י"ז דקברתיו לאו דוק' דרק אם משמעות דבריו דודאי מת סגי א"כ לפי"ז בנ"ז שהחץ נכנס למצחו ויצא ממול ערפו הוי מת לדבריו ול"ב קברתיו ופשיט' דיש לסמוך ע"ד דהא בעד א' קיל קברתיו דאם נשאת כ"ת ע"כ הנני כמשיב' למכשור' דרך להתיר' דהך אתת' וכמ"ש ג"כ הגאון האדיר מראדימישל' נ"י ובדברי הדר"ג ולענין פלפול' בדברי מהר"א וורדין כבר בארתי בס"ד, ואגב הנני מעיר במ"ש מ' חת"ס ע"ד ת' המבי"ט סי' שכ"ו לסמוך אם נאבד זכרו לאח' עבור שנה וכתב עד"ז חליל' לסמוך אפי' לסניף והנה המבי"ט הביא דבר זה

בשם ת' הרא"ש מפי הגאון מהר"ק וגם אם נשמע קול הבר' שמת דהיינו דלא ידע ממי שמע אבל בלא"ה אינו סומך עד"ז לבד. והנני לסיים בכל חתמי ברכות כא"נ הטהורה ונפש ידידו דוש"ת, ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן מב

לכבוד הרבני המופלג כש"ת מו"ה
יודא לאווינגער נ"י:

ע"ד שאלתו הלא בידו לעיין בש"ע אה"ע סי' כ"ב שם מבוארים הלכות אלו על בורי' ודאי הלכה פסוקה כי איש לא יתייחד אפי' עם הרבה נשים רק אם אשתו עמו שהיא משמרת' ובנ"ז אי אפשר בזה וגם להיות עמו איש כשר א"א לפי פקידתן שאין רשאי שום אדם לבא בחדר הנ"ל והנה גם שם הלכה פסוקה דאם יש שם ילדה קטנה שיודעת מטעם ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה לא הוה משום ייחוד אפי' עם אשה שאסורה עלי' משום ערוה ומעתה מעכ"ת בפנים לידע אם יש בין הנערות קטנה כזו, רק ראיתי בפ"ת בשם זכול"א כי הב"ח דעתו דקטנה עד ט' שנים וי"א אינה מוסרת עצמה לביאה ומעכ"ת כתב שהם מן י' עד י"ד שנים א"כ נפל פיתא בבירא' ובעזר מקדש ראיתי אם ישנו עכ"פ יוצאי' ונכנסי' לכ"ע מותר ופ"פ לחצר בחכ"א הניח בצ"ע ובהגהות רע"א הביא בשם לחם רב להקל במלמד שאין אשתו בעיר ייחוד עם פנוי' אינה מה"ת והוא מגזרת דהע"ה ממעשה אמנון ותמר ועכ"פ אם בידו להיות עמו תנוק או תינוקת עד ט' שנים זכור לטוב וכו' אוה"נ דו"ש: ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו

סימן מג

שוכ"ט על ראש כבוד הרה"ג וכו' כש"ת מו"ה
יונתן שטייף נ"י רבד"ק אונגוואר יצ"ו (וכעת דומ"צ בק"ק פעסט יצ"ו), הנה ע"ד גט פטורין של חרש שדברו בו חכמים בכ"מ והוא הי' בבית "טויבשטוממען- אינשטיטוט' ולמד להיות מדבר דברים כדרכ' מבין הדבורי' ודברי' ע"י רמיזות וכן במעשה הכתב וע"כ מה נדון בי' כי בזמן שקדש בחו"ק דבר ואמר התיבות האמק"ל וגם אביו הי' עמו בזמן ההוא מה נאמר לענין העומד לפניו ומעכ"ת הביא דברי ת' דברי חיים ח"ב סי' ע"ב שם פלפול ארוך ומסקנתו כי קדושיו קדושין מה"ת וכמ"כ יכול לגרש ולפי עיונו בדברי התשוב' נראה כי סמך על דברי תשו' מהרי"ט ולא מצאתי רק בחה"ע סי' ט"ז הובא כ"פ באחרונים עיי' בתשו' אור הישר מאשר ידוע כי בימות הנוב"י ושאג"א זמן גאוני ארץ הי'

עובדא בגט בק"ק ליקאווא אשר הי' רעש גדול שחששו שהמגרש הי' בכלל שוטה ורוב הגאונים ז"ל התיר' ובספר הנ"ל נקבצו כל התשובות יחדיו והנה דברי מהרי"ט הנ"ל על א' שהי' בו טפשות באיזה דבר כמו חרש פתי יאטם אזנו וגם הי' ערל שפתים החליף ה' בח' א' בעי"ן ודעת מהרי"ט כי לא הגיע לכלל דעה משובשת או פתאי' ביותר שהזכיר הרמב"ם בה' עדות פ"ט שם כידוע. ועוד מחלק דדוקא לענין עדות פסלי' הרמב"ם מפני שמעידי' ומגידי' על העבר ובקל יחליפ' בהן ולאו אבל אם לפנינו לקיים איזה דבר כגון גטין וקדושין וחליצה כיון שאינו מחליף הן ולאו ומבין דברים כמו דאמרי' במס' גטין ד"ו ע"א כשאר פקח' יחשב ע"כ ל"ז להבין היאך נלמד מזה לענין חרש אשר מעיקרא כשוטה ממש יחשב כמ"ש במס' יבמות דף קי"ב ומשום שלמד לדבר נימא דנעשה פקח והוא עומד על חרשות פי אינ' שומע כלום וגם פשיטא כי דבוריו הוא רק בכבדות ודוחק רב כידוע ע"כ לענ"ד כי בת' דברי חיים דקאמר באופן שהוא כמ"ש במהרי"ט כלומר אם דבורי' ושכלו או אפשר נתכוון על שמוע אזני' ג"כ קו"ג מה"ת, ע"כ לפי"ד כת"ה בחרש זה אינ' דומה לעובדא הנ"ל ואין לסמוך ולומר קי"ג מה"ת וראיתי בת' מהרמשי"ק חאה"ע סי' ע"ט שנשאל ג"כ בזה הנדון והאריך שם לבאר ה' חרשות ודעתו דחרשי' הנ"ל עומד' על מקומו כמוקדם כי למוד הדבור אינ' רק כמעשה קוף בעלמא כדרך שמלמדים איזה עופות לדבר איזה דברים (ומה שקורין פאפאגייא) ע"י הבנת ורמיזות ומעשה כתב מונח אצלו כמו בקופס' אך רצונו ובחירת' להבין תכלית וחלקי הדברי' לא יבינו וסיים דעכ"פ מספיקא לא נפקא ופסול להיות שו"ב או ש"ץ וכיו"ב ולענין גו"ק גלה דעתו מהו שנדון בי' ומעיקרא הי' דעתי דעכ"פ איכא ממנ"פ כקדושין כך גירושין דאם כשאר חרשי' כמקדם א"כ היינו כמ"ש במס' יבמות דף קי"ב כשם שנכנס ברמיזה כך מגרשה ברמיזה ואם נאמר שנעשה פיקח ואינ' רק כאינו שומע וזה כפיקחי' לכל דבריהם ודברי הרמב"ם פכ"ט מה' מכירה ידועי' כמ"ש בזה בת' דברי חיים ות' מהרמשי"ק הנ"ל עד שראיתי בתשו' פרשת מרדכי סי' מ"א ובתשו' חת"ס ח"ב סי' ג' בענין אשה אשר דעת' קלישת' דלא יוציא מחשש גריר' אשר דעת הגז"ל דלא איירי בשוטה דאוריית' דזה שוטי' דרבנן דיכולה לשמור גטה ואינ' יכולה לשמור עצמה דלא יוציא משום חששא דהפקר עצמ' לזנות כמ"ש במס' יבמות דף קי"ג ובתשו' פ"מ הנ"ל דעת השואל דנימא ממנ"פ דאם יכולה לשמור עצמה הרי היא כפיקח והקדושין וכמ"כ הגירושין קיימי' ואם אינו יכול' לשמור ענמ' ה"ה שוטה ואין כאן קדושין ואין עלי' מצות שמירה והשיב עד"ז דלקדושין חיישינן כה"ג כמ"ש רבינו ירוחם בשם הרמ"ה הביא' הרמ"א בסי' מ"ד דבמשובשת דעתה אין קדושין גמורי' ודייק בחמ"ח גמורי' עכ"פ מדרבנן חיישינן ורק

בשוטה גמור כמ"ש בפ"ק מס' חגיגה לא תקנו קדושין ושוב כתב ואין לומר דלא החמיר' רק עד שגירשו זה אינ' דילמא טעמי' לאו משום ספיקא רק משום דגזרינן שוטי' אטו פיקח, והנה כבר הארכתי בס"ד בספרי לב"מ חאה"ע מ"ש לענ"ד בדבריהם וגם כעת ק"ל ממ"ש דגזרינן שוטי' אטו פקחי' והא בגמ' גיטין דף ע"א ע"ב מסקינן דלא גזרינן חרש אטו פקחים מ"ש שוטיי' מחרש ועוד למה לא סגי בגטא וכי כל קדושי דרבנן לא מהני גיטא והא קמן דחרש קדושין דרבנן ומהני גטא כשם שנכנס' ואפשר די"ל דבשוטה יש לגזור טפי אטו פיקח דלא מינכר לכל כ"כ וכש"כ דגזרינן בגט' גופא שיאמרו להיפך דשוטה כזה יכול לגרש וכבר עמדו תשוב אחרונים בס' אור ישר ובת' בית אפרים וכן בת' מהרי"א סי' צ"ג בחאה"ע ודחו דברי מהרי"ט דמ"ש דהרמב"ם לא פסלו רק לענין עדות מי שמשובש בדעתו ושוב מיישבו דמהרי"ט קאי על מ"ש הרמב"ם בפתאי ביותר עיי"ש וגם בתבו"ש סי' א' פוסל לשחיטה מי שדעתו משובשת וכ"כ שהזכיר הרמב"ם בה"ע משמע דלא ס"ל כסברת מהרי"ט וכן דייק' בתשו' ב"א ותשו' מהרי"א הנ"ל וכ"כ בתשו' זכרון יוסף וא"כ עכ"ח מ"ש בת' ד"ח לסמוך ע"ד מהרי"ט כוונתו אם לא הגיע לשיעור דעת משובשת שהזכיר הרמב"ם:

והנה נראה לחלק בין חרש לשוטה במ"ש בתשו' פ"מ דבשוטה גזרינן טפי דאין הכל יודעי' דבקיאים במעשים בפרט במ"ש הרמב"ם דאין בו משובש רק מדבר מן הדברים אעפ"י ששואל ומשיב כהוגן בשאר ענינים משא"כ בחרש דהכל יודע מה טיבו להב' לא גזרינן ח"כ אפשר בחרש שלפנינו שהם מלומדים במקצת דבור ודברים מ"מ כיון שעומד בחרשת אזנים וגם דבורו אינ' כשחר בני אדם הרי הוא בכלל מ"ש בגמ' גטין הנ"ל דל"ג אטו פיקח וגם הפ"מ יודה דלא שייך חומרת הרמ"ם כפי מ"ש בחמ"ח וב"ש ושוב כתב הפ"מ דאפשר דטעמי' דחיישינן משום דעתים חלים ועתים שוטה כמ"ש במס' יבמות דף קי"ג לר"א דמספקי' לי' בחרש אי קדושי' קדושין וחייב לשמואל בקרבן וקמבעי לי' בגמ' אי ס"ל לר"א דספק הוא אי דעתי' צילות' או לא ולעולם דעתי' קלישתא וחדא דעתי' הוה לי' או מספקי' לי' בעתים חלים ועתים שווי' ונ"מ להוציא אשתו בגט דאם דעתי' חדא אית לי' כשם שקדש כך מוציא ואי עתים חלים ועתים שוטה אינ' מוציא דדילמא בקידושי' חלים ובגרושין שוטי' ורבנן פליגי עליו משום דשטותי' משום חרישות' וחרישת' לא בשתנ' משא"כ בדעתו משובשת שפיר יש להסתפק בע"ח וע"ש ולבסוף מסיק דעכ"פ הסברא נותנ' דבדעת' משובשת עכ"פ קדושי דרבנן ושוב ראיתי בת' אור הישר בתשו' הגאון מדעסוי ז"ל שראה במשרים הוא מהרי"ו שהביא בשם רמ"ה דאיירי מי שהוא חרש כמו אינ' שומע ומדבר בזה מספקי לי' ושם מבעל נצוצי' אור

ונגיה' ע"ד במ"ש הפרישה בח"מ סי' כ"ה מי שנתחרש דיש ספק דע"י שמעשה חרש להדי' דעתי' נשתבש' כמו נשתתק במ' גטין דף ע"א אבל במי שנולד בחרש אזניים אין ריעותא עי"כ דעד"ז אמרינן בגמ' גטין הנ"ל זה וזה כפקחי' לכל דבריהם ולפי"ז דאין מדברי רמ"ה שום ראי' למ"ש בתשו' ס"מ וחת"ס סי' ג' הנ"ל. והנה בנ"ז הי' מקום להתיר דלכל התירוצי' ופירושי' של ת' פ"מ בדברי רמ"ה לא שייכי' בזה דנגזר חרש אטו פיקח כבר מוכח בגמ' גטין הנ"ל דל"ג ומשום עתים חלים ועתים שוטי' הא גם בפ"מ קאמר דלא בחרש דחרישות גרמא דלא כשתכ' והא בת' ד"ח ס"ל דהכל מה"ת בין הקדושין בין הגרושין אלא בנ"ז אפשר דלא אמר כן כמ"ש דלא קאמר אלא באופן. של נדון מהרי"ט ובזה מעכ"ת מבפנים בפי עינו כמ"ש בה' עדות לענין עדות הפתאי' ולפי"ד מהרמשי"ק שהעיקר לסברתו דמוקמינן לי' אחזק' דמעיקרא' ובחרשות' עומד רק דסיים דמידי ספיקא לא נפק' והא במ' יבמות ד' קי"ג קאמר דאי לר"א מספקי' לי' בחרש אי דעתי' צילותא או קלישת' מ"מ אי חדא דעתי' אית לי' כשם שנכנס כן מוציא ואפשר דבת' מהרמשי"ק לא גלה דעתי' לענין קו"ג משום דפשיטא לי' כמ"ש אך מי אני להורות בדבר חדש ע"כ מאשר דבר כזה הגדולי' יוצאי' בראשונה יציע הדבר פני שני גדולי הדור וגם אני כמשיב' למכשור' ומשמים יצילנו משגיאות ושגגות ומכל מכשולות.

ידידו דוש"ת,

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן מד

שוכ"ט לכבוד ידידי הרב הגאון וכו' כש"ת מה"ו

וואלף כ"ץ נ"י אבד"ק טשארנא יצ"ו:

ע"ד הצוויל עהע שנתפרדה החבילה ביניהם ע"י ערכאות וברצונו לישא אחרת בלא שום תיקון יש לחוש משום תקנת ר"ג וראיתי דברי הגאבד"ק בעלעד נ"י להחמיר בזה, והנה מה שהביא ראי' מאשה שאין התיר' ברור כמ"כ אין מתאבלי' עלי' כמ"ש באה"ע סי' י"ז ס"ה וביי"ד סי' שע"ה והנה שם ג"כ נראה שרבים מן הראשונים חולקין בזה עיין בתשו' ש"י ח"א סי' ק"ב ובת' חת"ס יו"ד סי' שד"ם לבד מזה שם אין הטעם לחוש שיתרו הנשואין ע"י שמתאבלי עלי' ולדון מקילת' לחמירת' אלא שכך הלכה שמעידי' לאשה ע"י שראו מקוננת והספידות כמ"ש במס' יבמות דף קכ"א וכן קיי"ל בסי' י"ז הנ"ל וע"ז סובבין דברי רמ"א שם ועיי' ת' עבוה"ג סי' ח"י וימצא כי כן הדברים בבירורים א"כ אין שום ראי' שיתרו לאשה שנעשה בצוויל עהע ע"י שבעלה נושא אשה אחרת וכמה דברי'

שהקילו בתקנת ר"ג ולא חיישינן משום תקלה כמ"ש בב"ש סי' א' דכל ספיקא כזה להקל ועיי' בתשו' ש"י סי' ק"כ שהתיר באשה שנאסרה לבעלה לזרוק לה הגט בחצרה בע"כ שעי"כ ניתר הבעל לישא אשה ולהזהיר את האשה שלא תנשא עי"כ כמ"ש בגמ' מס' גטין פ' הזורק ואת לא תעביד עובד' עד דמטי גיט' לידך אלמא דל"ח לחומרתא מקמ' קילת' ועיי בתשו' בית אפרים סי' א' בעובדא שא' הוא מוחזק שהוא נשוא' אשה ואח"כ בא לכנוס אשה אחרת ואמר שהוא פנוי ואמר אמתלא על מה החזיק עצמו עד כאן שהוא נשוי ולאחר פלפול ארוך בהביאו דיברי ב"ש סי' קנ"ח בע"א אם נאמן לענין תקנת ר"ג ומחלוקת האחרוני' עלי' שהקילו בזה י"ל כי מעשים בכ"י במי שבא להינשא אם כי הי' מוחזק שהוא נשוי אשה באמרו שמת אשתו או נתגרשה הימנו שאין מדקדקין בדבר ועושי' מעשי' עפ"י דברי' והא קיי"ל בסי' קנ"ב דהבעל שאמר גירשתי את אשתי א"נ מבל הנ"ל ראי' נגד דברי הרב, ואם כלך לדרך זה כמ"ש הפוסקי' בטעמי' דחיישינן לתקלת א"א ע"י אבלות משום דספיק' להקל ע"כ יחשבו דודאי דבר ברור הוא משא"כ בנ"ז לא שייך האי טעמי' דאדרבה משום דספיק' דתקנ' ר"ג לקולא משו"ה פסקו לו להק' מ"מ מטעמי' אחרים נימוקו עמו כי צריך לברר הדברי' מה מעשה הזקן בעת המשת' החתונה וגם מה שהי' שניהם יחדי' כדרך איש ואשה כמה זמנים יש לחוש לדברי הרא"ה שמביא הב"ש בכ"מ ועיי' בתשו' חו"י סי' קפ"ח ובתשו' נוב"י מהד"ת סי' נ"ב וכבר ביארתי בס"ד בספרי לבו"מ הענינים אלו בפרט בחלק הנקרא י"מ ועיי"ש בדברי הגאון דק"ק ווינוצען שליט"א:

ב') מ"ש הדר"ג לענין היתר עגונ' ע"י טעלע:

גראם והביא דברי מרן חת"ס סי' מ"ג ומ"ד מ"ש בזה לענין נאמנות ערכאות וכ"ד השו"מ בתשו' אשר שם תירץ קו' הגאון מהר"ם בנעשה, אך ראיתי בת' ד"ח ח"ב סי' ס' שהחליט להחמיר דלא שייך כאן נאמנות ערכאות בין לשי' הרמב"ם בין לשי' הרא"ש גם היתר מסל"ת לא שייך כאן כי הכל נעשה ע"י שאלה לבד מזה לפי"מ ששמעתי כי אצל ערכאות עצמן כתיבת הטעלעגראם אינ' מו"מ שאין כאן חתימ' ואין עושין שום דבר עפ"י טעלעגראם רק לעת הצורך גדול לפי שעה א"כ לא שייך בזה כמו בשטרות והם עצמן אין נותנים נאמנות לדברי הטעלעגראם ודבר זה צריך דוח"ק ואין אני אומר שום דבר להלכה בזה. והנני לסיים בכל חתמי ברכות ידידו דוש"ת,

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו סימן מ"ה

לכבוד הרב הג' וכו' כש"ת מו"ה יודא הכהן קרוים נ"י אבד"ק לאקענבאך יצ"ו:

הנני במודע כי יק"מ בא לידי ולא באתי בשביל זה רק להוציא מלבו מ"ש כי לדעתי פשיטא ליז]ע' לבו"מ מהר"ק סי' ל"ה[דאינה מקודשת כלל חלילה לומר כן הלא תליא בסברת הב"ש ולא אמר רק לכאורה וסיים בצ"ע והלא הוא עצמו אינו אומר רק בדרך לכאו' וכי עדיפא דידי מחובוה' וכל מ"ש לדברי יקשה ג"כ לסברתו מ"ש בשם הספרים אינה תח"י לעיין בהם. ומ"ש לחלק דאסור הנאה אין לו בעלים משא"כ שמן חנוכה ומה יענה לשיטת הראב"ד דס"ל דכל אסה"נ יש להם בעלים ועיין בתשו' מרן חת"ס או"ח סי' ק"פ דס"ל כן לשי' הרמב"ם והר"ן והנני לסיים בזה עכ"פ שלא יהי' ח"ו לתקלה לומר כי אינה מקודשת ופשיטא דהוה קדושי ספק כמ"ש בש"ע אה"ע סי' כ"ח וגם הב"ש ס"ל הכי להלכה למעשה. והנני ידיד דוש"ת ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ק"ק מאד יצ"ו:

סימן מו

שוכ"ט על ראש אהו"נ ה"ה כבוד הרבני המופלג בתו"י כש"ת מהו' אברהם יעקב באדאנצקי נ"י:

ע"ד כי מוכן לקשר שדוכי' למ"ז ושם אמו תחי' לאה ושם הבתולה חי' לאה אם יש לחוש בזה משום צוואת ר"י החסיד כידוע והנה בת' אמרי אש סי' ס' דשם הי' העובדא שם החותן הי' יוסף יעקב ושם החתן יוסף מרדכי וצדד להקל דכל מה דהשנוי שם כזה פוסל בגט אינ' בכלל הצוואה ושם הי' כבר השדוכי' בתנאי הנהוגי' דיש לחוש למ"ש באה"ע סי' כ"א דיש חששא משום ח' הקהילת לבטל השדוכי' יש סניף גדול להתיר משא"כ כ"ז אלא שראיתי בת' מ' חת"ס חאה"ע סי' קט"ז בסופו דעתו כי אם החתן מבית טובים ובחור בטוב תורה מגינ' ומצלי דאפי' אדבית עלי מתכפר בתורה וגמ"ח ועוד שם כי הי' העובדא דשם החתן כשם החותן ושם אמו בשם אמה וב צוואת ר"י החסיד נאמר רק אם האב ובנו וב"ב שמותיהן שוין ובענין אחר ליכא קפידא א"כ בנ"ז דליכא כנ"ל אין חששא, וליתר שאת ישאל עוד לשני רבנים ומורי הוראה שיסכימו שיהי' הזיווג עולה יפה כן נאמר לי שכן כתב בת' אבני צדק דאז הכל לטובה והזיווג יעלה יפה ועיי' בת' מהרי"א ח"ב כי"ב]וע' לבו"מ מהדו"ק סי' מ"ד ושו"ת מהרש"ם ח"ה הנד"מ סי' כ"ח[. אוה"נ דוש"ת.:

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ק"ק מאד:

סימן מז

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה הרה"ג וכו' כש"ת מו"ה

ישראל וועלץ נ"י אבד"ק טיניע יצ"ו:

ראיתי מ"ש בענין העמדת החופה לעת שחרית והביא דברי מהרי"ל דמשמע מיני' דכן היו נוהגים וכן משמע בדברי הרוקח דכעלות השחר מוליכים הכלה כבית החתן ביום דאז נכנס מזל נוגה ואסמכת' ביום ו' בהיות הבקר ויהי קולות וברקים כ"ז באות שנ"ג עיי"ש דמשמע דהכל עושים כסדר הזה, ואמת כי גם בכנה"ג מביא בחכמים גדולים ישנו שעושים בשחרית וישנ' לעת ערב ואח"כ משם מהר"י מברונא דביום שאין מתענין ראוי' לעשות בשחרית ולא יאכלו:

עד אחר הברכה וזה החכם שהזכיר בבאה"ט אכן מנהגנו לפי מ"ש הב"ח סי' ס"א הביא' הב"ש סי' נ"ה לצאת כל הדעות מהו זה שקורין חופה ע"כ בשחרית כשיוצאים מביהכ"נ קורין בביהכ"נ כבא לבית הכלה ופורשים סודר או ציץ על ראשה וז"ש הינומ' דלדעת התוס' וא"ח זהו החופה וכמ"ש המרדכי ריש כתובות ולעת ערב מעמידים החופה כמ"ש הרמ"א סי' כ"ה להעמיד החו"כ תחת היריעה שפורשין על הכפונסו' ומכניסים החו"כ לחדר מיוחד ומתייחדים שם ויוצאי' בזה לכל הדעות ומפני שנא' בדברי' כעת ערב משמע שכן מנהג קבוע לעשות חופה זו בזמן הנ"ל וטעמיה אפשר עפ"י מ"ש בהגר"א סי' כ"ה שלא להרחיק החופה מן הביא' מצוה בטעם שמקדשים תחת החופה שלא תאסר במצא פ"פ וכמ"ש בירושלמי ומטעם זה ממילא אין להרחיק החופה מהביא' וישראל קדושים אין משמשי' ביום מהלין טעמים כשר הדבר להיות כעת ערב ועוד שם בב"ח כי בהינומ' יבא גם החתן עם הרב להחזיק בהינומ' מפני שגם לדעת התוס' הוא החופה ומנהג זה הוא בכ"מ וזה הנלע"ד:

ומ"ש בשם המקנה שהוא מפני התענית והביא שם כמה טעמים גם הטעם שכ' בהרוקח. ובכנה"ג איכא עוד טעמים מפני שאין כתובה דלא רמו בי' תיגרא למען לבטל הפרעניות מתענין. והנה בטעם שכ' הרוקח לענ"ד ק"ל להבין מפני המצוה החביבה וכדרך חסידים הראשונים בלולב וכיו"ב והלא מן הלכה שלא לאכול קודם נטילת לולב ותק"ש וכיו"ב ע' במט"א סי' תקפ"ח ס"ב ובקצ"ה שם[וגם הא אסור להתענות ביו"ט לשם תענית אפי' לשעות כמ"ש בכ"מ ועכ"ח שהי' מתעני' איזה יום לפני החג א"כ מה שיט' לזה תענית החו"כ ביום החתונה וכנראה מדבריו הק' שהי' בשחרית וצ"ל שאינה רק זכר לדבר כמ"ש שם כמה דברים שהם לזכרון ואינה נוהגים בארץ אשכנז כגון פרישת טלית של מצוה על החו"כ כמ"ש בתה"ק כי יקח איש אשה וסמיך לי' גדילים תעשה לך ע"ש:

ב) מ"ש ע"ד מי שאינה רוצ' ללבוש הקיטעל לחו"ק ויש לחוש כי הרב של כת הנעאלאגען יסדר קדושין היאך להתנהג עיי' בזה מ"ש בת' מהרמשי"ק אה"ע סי' פ"ח דאסור לבטל

שום מנהג מפני תקנתן וכמ"ש מעכ"ת ג"כ ועיי"ש עוד דמשמע מיני' קצת דיש לחלק בין בצינע' ופרהסיא:

ג) ומ"ש ע"ד מי שדרכם כסל למו אשר לאחר הנשואי' נוסעים מזה למרחקים והסעודה אינה רק מיני מזונות אם לברך שהשמחה במעונו אם כי לפי הלכה אם אוכלים לחם שצריך בה"מ לענ"ד לברך מ"מ המרחיק מסעודה כזו טוב משניהם מאשר ידוע כי זה עצת חטאים בעוה"ר היאך ינצלו מקריבות של זמן הספירה לאחר ביא' מצוה ובאיזה מקום יקיימו וכי זה סוג' בשושנים ודרכי צניעות רחוק מכליותיהם וידוע מ"ש הב"ח בסי' ס"ב ביש תערובות נו"א אין לשרך שהשמחה במעונו ומה בידינו לעשות מאשר ידוע כי לא יקבלו בזה תוכחות מוסר ע"כ שוא"ת עדיף ולפרוש מסעודה זו עדיף כנלענ"ד:

ד) ומ"ש בשם שו"ת וישב. משה דס"ל דברכת אירוסין אינה שייך להחתן דוקא והרב מברך בככלי' כ"י וק"ל היאך אפשר לחלוק ע"ד ש"ע סי' ל"ד דהוא מברך או השליח וברמ"א דנוהגים דאחר מברך שלא לבייש מי שאינה יודע וא"כ ש"מ דעיקר ברכה עלי' דידי' רמי' וגם מ"ש מעכ"ת ראי' מדברי הרא"ש ריש מס' כתובות דמשו"ה אין מברכין לקדש אישה דאינה מברך על המצוה דיכול לקיים מצות פ"ו בפלגש והאריך מעכ"ת בענין שהיא אינה מחויב' ומי לא ידע בכל אלה וגם מ"ש דאם איכא חיוב' משום דידה למה לא יברך ברכה הנ"ל משום דידה דברי מעכ"ת אי"מ לענ"ד דודאי אם לדידי' ליכא חיובא מנ"ל חיוב' דידה אבל למסקנת הרא"ש דאיכא דרך שבח והודי' למה לא נימ' דגם גבי דידה איכא עכ"פ מצוה זו למען שבח והודי' ועיין מ' כתובות ד' ב' דחשוב לי' מצוה להשיא הבנות ורוב נשואים הם בדרך זה בזמן הש"ס וא"כ כמ"ש הרא"ש במצו' שחיטה כיון דבקדשים איכא מצוה כבר תקנו ברכה בל"פ ולמה לא יתקן ברכה זו ג"כ בעבור' ואין הס' ויסב משה תח"י לעיין בו ואין להאריך עוד ידידו דוש"ת,

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן מח

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרה"ג וכו' כש"ת מו"ה יעקב יוסף הלוי נ"י אבדק"ק נ' מאדא יצ"ו:

הנה ידוע לפני כת"ה כי אני מונע את עצמי בדבר חמור כזה בלתא דא"א ורק בענין עגונה שאין תקנה לגלמוד' אבל בנדון כזה שיש תקנה שישא' בל"ז או לפטר' בג"פ מה לנו להכניס בצדדי התירי' ולא באתי רק להעיר בראשי פרקים ע"ד ידידי כבוד הרב הגאון המפורסם אבדק"ק סעמיהאלי. נ"י א) מ"ש בקיצור דבריו שלא נזכרו בדברי של הנערה

שנתקדשה בפני עדים אם יש עדים לפנינו מה צורך להזכיר וגם כי סתמא בפני עדים ובמס' כתובות פ"ב במתני' באמרה אצא אני או במתני' קדשתני ועיי' בסי' מ"ח בב"ש דאם אמרה סתם נאמנת לומר שהי' שלא בפני עדים ובח"מ דאפי' בסתם אמרינן מסתמא הי' בפני עדים ואי"נ ועיי' בט"ז סי' ט"ו ג"כ ס"ל דמסתמא בפני עדים וכתבו לחלק בין הך דסי' ט"ו דאיירי בפלגש להכי צ"ל עדים כמ"ש בחמ"ח עיי"ש דאסורי בקרובותי' וכי נזכר בגמ' שאמרו שהי' לפני עדים או בעובד' א"א אני ואח"כ אמר' פנוי' דאינ' רק באמתלא וכי הזכיר' עדים ועיי' בסי' מ"ב סעי' ד' אם קדשה בפני עדים אע"ג דל"א אתם עדי הרי זו מקודשת:

ב) מ"ש כיון דאין כאן דבר רק מה שהיא אמרה ושוב חזרה ואמרה שהי' רק התול וצחוק ושחץ נאמנות דהפה שאסר הוא הפה שהתיר עיי' בסי' י"ז סעי' ד' דאם אמר' נתקדשתי ואח"כ אמר' פנוי' תוך כדי דבור נאמנת אחר כד"ד אינ' נאמנת רק אם נתנה אמתלא לדבריה שיש בו ממש וידוע כי תוך כד"ד אינ' רק כדי לאמור שלום עליכם רבי ומורי ולפי הנראה הי' יותר מד' דברים הנ"ל עיי' בתשו' חת"ס אה"ע סי' פ':

ג) מ"ש הגנ"י כיון דעדים אינם יודעי' ולא שמעו הוי כמקדש בלא עדים שפיר העיר כת"ה דהא בפירוש אמרו שאינ' זוכרי' דגב"ע הי' אחר שנה תמימה ועיי' מס' סנהדרי' דף כ"ט וכן קיימ"ל בח"מ סי' כ"א מילי דכדי לא דכירי אנשי וה"נ משום דאמרה אח"כ שהי' רק שחוק והתול סברו עדים דכן הוי ולאו כ"ע דיני גמירי כמ"ש במרדכי בשם מהרא"ם ופסקו הרמ"א בסי' מ"ב ס"א דאינה נאמנת ועיי' בתשו' מרן חת"ס סי' פ"ה דאם אמר' קדשני וזרק לה קדושין ואח"כ אמרה שהי' דרך התול דאינ' משמע דרק משום דאמרה תחילה קדשני היינ' שם שלא נתן לתוך ידה רק זרק קדושין אבל אם נתן לתוך ידה וקבלה הקדושין אפי' לא אמרה מתחילה קדשני אינה נאמנת בנ"ז נראה דאיכא תרווייהו דהיתה מהדר' שיקדשנ' ועיין בתשו' נובי"ק סי' נ"ח ונ"ט דהא דלא מהני באומר' שהי' דרך התול ודאי נאמנת דעד א' נאמן במקום דליכא נגד חזקה רק דלא מהני משום דהוי דבר שבלב ואינו דברים בזה אין אנו בקיאין פשוטי ב"א בפרט נערים המנוערים בפרט כי דרך קדושי' הנוהגי' ע"י הפשוטי' והעמדת חופה וברכות ודאי דעת הפשוטי' דכ"ז מעכב ועיי' במרדכי דכל כה"ג מוכח דהוי דרך התול רק דיש להחמיר משום חומר א"א ועיי' בחת"ס בסימני' מסי' פ' עד פ"ו שמצדד אחרי כמה צדדי' להתיר ומ"מ סיים דאין לסמוך עלי' עד"ז ואנן מה נענה בתרי' ע"כ אין בידי להסכים וכבר גלתי לפני כת"ר שאין אני מזדקק כלל להנ"ל וכיו"ב. ידידו דוש"ת יום ה' פ' בהעלתך תרפ"ו לפ"ק:

הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן מט

שוי"ר על ראש ידידי ה"ה כבוד הרה"ג וכו' כש"ת מה"ו אברהם משה שטיין נ"י דומ"ץ ק"ק קלויזענבורג יצ"ו:

ע"ד העובדא אשר ראובן הסתדך בנו עם בת שמעון וע"ד כי הבן הי' אז קטן לא כתבו רק ר"פ כנהוג במדינת גאליציען וכשנגדל הבן מיאן בשידוך הנ"ל מפני כמה טעמים וכעת נודע להחתן כי נטרפה דעתה של הבת ומיאן בה יותר ויותר והאב טוען כי כבר נתרפא' לגמרי ואין חששה וטוען שילך עמו לבי"ד של מקומו ושם יערכו המשפט ותבורר הדברים והבן טוען כי כבר הראה מיאנו בגדולתו וקטן הי' באותה שעה שנתן אביו ת"כ ולא בע"ד דידי את ואם מחוייב לעמוד אתו לד"ת יבאו לכאן למקום שישנ' כע"ע עכת"ד, והנה לענין זה יש לדון בכמה דברים אי' משום ח' הקדמונים שהביא ג"כ בב"ש סי' כ"א ס"ק ו' והוא ג"כ בכלבו אות קי"ו (וכתב שם דסגי' בשלשים להתיר)

ב) אם נכתבו התנאים בר"פ וח' וחיוב קנס ושביע' והבת אינ' רצונה להשתדך עם זה הוה אונס ופטור אפי' יש בידו מעות לפייס' אם תקרב' הביא הרמ"א סי' נ' ומשמע דאין על הבת שום דבר כפוי' או תשלומי' או איזה ח' דאל"כ למה אין כופין הבת ועיי' בתשו' נוב"י סי' ס"ח יו"ד מהד"ק דגם נ"ש בתנאי קנס וחשדת לא קאי על החתן והכלה ועיי' חת"ס אה"ע ח"א סי' קט"ז והא בס' נחלת שבעה כתב בפירוש דאם אין לאב הרשאה מבתו אינו אגיד' בי' ועיין בב"ש סי' נ"א ס"ק ט"ז הביא' והסכים עמו דבישׁ לו הרשאה כופין אותו ובאין לו ואינ' רוצין שניהם פטורין ואם הי' מקדמונים תקנה בזה גם לחתן וכלה למה אין כופין אות' מה"ט ול"ז להבין מפני מה בנוב"י סי' הנ"ל כא הביא דברי נ"ש וב"ש לענין ח' קדמונים והביא רק דברי תשו' מהרי"ו שהביא בט"ז סוסי' רל"ו ביו"ד שרבים מקילי' בזה ובכ"ש ס"ל שמוחלין זל"ז קודם כתיבת התנאים ועיי' בת' תשורת שי סי' רל"ד במ"ש כיו"ב בדלא הי' כתיב' תנאים דמ"מ יש משום תקנת הקדמונים ופטר' מקנס וחולק בזה על הנוב"י מהד"ת יו"ד סי' קמ"ח שמחייב בכול' אבל מ"מ לא מצאתי בדבריהם דאם הי' התנאי ע"י הצדדי' בלא הרשאה מבן ובת אם יש עליהם שום עונש בפרט בקטנה לא אדע סברא בזה לאיזה חיוב דאל"כ למה אין כופין אות' בלא הרשאה וכנ"ל והא דבנ"ז לא נכתבו רק ר"פ כבר פסקו הט"ז סי כ' ס"ק י"ב ובב"ש דאפי' בלא תנאי ע"מ שיכתבו תנאים כנהוג במקומו' הוה כאלו התנו ובת"כ יכולים לחזור אפי' בעשו קנין ועי' בתשו' רע"א מה"ת סי' ע"ה שכתב באריכות לקיים דברי הטו"ז וב"ש נגד החולקים עליהם ושאין להוציא ממון נגד דעת הט"ז וב"ש ועיי' בת' מהרש"ם ח"א סי קט"ו שנשאל כיו"ב ודעתו דבכגון זה גם ח' קדמונים ליכא:

וידוע לפי"ס הב"ח יו"ד סי' רל"ו קאי אקנין סודר ולדברי ש"מ קאי אתיכ ובזה"ז אין ממש בת"כ כשבוע' דאין רק בדרך חיבה שאומרי' מז"ט זל"ז והביא ג"כ דברי ת' שערי צדק סי' כ"ד שהאריך בתשובה לענין דברי הרשב"א סי' תשע"א הנ"ל ופטרו רק משום אונס לאחר השתדלות והתאמצות לדבר אל לב הכלה להרצות משום תק"כ של אביה דשם הי' תק"כ בפ"מ אבל סתם ת"כ שנוהגי' בשתיקה אינו משום ת"כ שנזכר ביו"ד סי' רל"ט והנה בת' שע"צ לא נזכר כלל משום ח' הקדמונים ובת' מהרש"ם הנ"ל עשה סמוכי' זל"ז כיון שיכולי' לחזור מת"כ גם הח' שקאי אתשומת יד איכ' ולפי"ז חולקי' עם דברי ת' תשורת שי שהבאתי לעיל כמובן ולכאור' מדברי הכל בו סי' קי"ו משמע דתרי מילי נינהו שכתב ח' מתקנות הקהילות אשדיכי' צריך ג"כ מאה להתיר רק ל"צ מג' ארצות ולענין ח' אתשומת יד צריך שלשים וג"כ צריך טעם מבורר להתיר כן דברי' שם מ"מ מדברי הב"ח סי' ל"ו משמע דחדא הוה ובהג"מ פ' החולץ שהביא הד"מ לא נזכר כלל תשומת יד רק סתמא ח' מתקנת קהילות ומדברי תשו' רע"א ושערי צדק שלא דברו כלל מתקנת הקהילות הנ"ל או די"ל דבהכלה או החתן לא נאמרו דברי' הללו כמ"ש השע"צ לענין תק"כ דלא שייך כלל חיוב על הכלה במ"ש אביה או דס"ל דבחייב ר"פ עד כתיבת תנאי גמורי' לא נאמרו כלל תקנות הקהילות כלומר בזה"ז דנהגו כן והוה כאלו התנו כלומר דיכולי' לחזור עד זמן ההוא ממילא עד זמן ההוא מחלו זל"ז והא במחלו זל"ז פשוט להו להג"מ דמהני וכמ"ש בט"ז סי' רל"ו וכמ"ש בנ"ש דאל"כ מה התנ' שייך בזה כיון דרובץ עליהם איסור תקנת הקהילות אלא עכ"ח דתנאי זה גופי' הוה ממילא מחיל' זה נלענ"ד טעמי' של ת' רע"א וא"כ כש"כ בנ"ז כופי' מ"ש כת"ה שכן התנו עד שיגדל ויתרצה החתן. ולענין מ"ש החתן כי מיאן בה מפני כמה טעמים הנה בש"ע יו"ד סי' רכ"ח סעי' כ' מבואר דאם הבת טוענת מאיס עלי דשונא' אותו ואמר' אמתלא טובה מתירי' שבועתה שלא מדעתו וא"כ בנ"ז ג"כ צריך לברר דברי' מה הם הטעמי' ואם יש אמת לו טובה בדברי': ומה שאירע כי הכלה נטרפה דעתה והיתה בבית החולים ועתה נתרפא' בזה צל"ע רב דבת' מהרי"ק שורש ק"א דיכול לחזור משידוכי' בפשיטות והובא בש"ע בסי' נ' אלא שצל"ע אם מהני הרפוא' דהא בסי' ט"ל מבואר דאפי' בקידש' סתם ונמצא עלי' מומי' הרי זה ספק לענין קדושי' וכן מבואר בקדש' ע"ת דאפי' הלכ' אצל רופא דלא מהני דמאיס' בעיני' כשזכר מומי' שהי' לה וזהו החילוק בין אשה לאיש והא כל מומי' הפוסלי' בכהני' פוסל בנשים והא במ' בכורו' ד' מ"ה חשוב שוט' ועכ"פ במומי כהני' ופסק' הרמב"ם פ"ח מה' ביאת המקדש והא בח"מ סי' קי"ז לענין נכפ' בילדות' אפי' נתרפא' קודם קדושין אין לה כתוב' דיש לחוש שתחזור יעיי' בב"ש סי' ט"ל ס"ק

י"ב דבכל המומי' שאין לה כתוב' יכול לחזור בשדוכי' אפי' לא התנ' בשעת השדוכי' והנה בסי' קי"ט הובא דעת הרשב"א לענין גט כשעתי' חלי' ועתי' שוטות דבב' פעמים לא חיישינן שתחזור לשטות' ומהרש"ל בתשוב' מן המחמירי' כידוע ובב"ש סי' קי"ז ס"ק י"ב הקשו לדעת ח"מ דא"כ למה לא מחלק בגמ' מס' כתובות דף ע"ד בין לרופא דברפוא' חיישינן שתחזור לחלי' ותי' דגמ' אייריי בידוע שנתרפא' ולא תחזור לחלי' ג"כ אי"מ משום דמאיס' עלי' והנה שם בסי' קי"ט אמרו משום גרוש' וחשש' דרבנן ובדיעבד מגורשת באם הי' נרא' לשתעמד, כך אבל הכא להוציא מיד החתן קנס או לכ"פ לכנוס מי יימר דברור שלא תחזור לחול' ר"ל ועיי' בת' מהרמשי"ק אה"ע סי' נ' ועוד לא יגרע מקדש' ע"ת דלא מהני רפוא' דמאיס' בעיניו אם באמת ותמימות יאמר החתן דמתוך כך מאיס' בעיני' ודאי הוה אמתל' טובה (ויש לזהר שלא ילמדו לטעון כן כמובן) ע"כ מכל הני טעמים הנאמרים מפי ספרי רו"א נלע"ד שבידו לחזור אם יסכים עוד בעל הוראה מובהק: וע"ד המקום להעמד בד"ת ראיתי בתשו' הרי בשמים מהד"ת סי' צ' שהיה כיו"ב ודעתו כי הצד שחוזר בשדיכי' ה"ה הנתבע ומי שדעתו לקיים ה"ה התובע ומצד הלכה התובע הולך אח' הנתבע כמ"ש בח"מ סי' ר"ב וכתב שם שהי' לו בזה ויכוח עם זקינו הגאון בעה"מ בר לואי ומסקנתו דאפי' הוה ספיח' עכ"ז אין בידם לעכב מלשדך עם אחרי' דהוה עכ"פ כתפיס' ואין מוציאין ע"כ מסקנתו דיתר' לאות' צד שכנגד' לבא למקום הממאן ואם לא יתרצו וקרא הבי"ד לנערה הכלה (דשם היא הית' ממאנ') ולאח' איום לומר האמת אחרי החקיר' אשר ישאלו אותה למה ממאנת וכשמוע' טעמ' ונימוקה יוכלו להתיר לאבי הכלה (וכאן לאבי החתן) להשתדך עם אחר כרצונו. והנה כתבתי כל זאת לכבוד מעכ"ת אשר בל"ס אין לו כנוייי לצד מן הצדדים כו' ידידו דוש"ת. אול"י ג' לס' ואלה המשפטים תרע"ח לפ"ק:

הק' מרדכי ליב ווינקלער ק"ק מאד יצ"ו:

סימן נ

כתקוע שופר יכוי"ח לאלתר בסש"צ ה"ה כבוד הרב הגאון המפורסם בנש"ק כקש"ת מו"ה

דוד דוב מייזעלס שליט"א אבד"ק ספרדים דאוהעלי יצ"ו:

ע"ד העובדא שלא נשמע כמו"ה כמ"ש בתשו' מהרש"ם ח"א סי' ק"ס שהוא לא טוב ולא טוב הוא רע ר"ל והכא הוה המעשה אשר בחופת חתנים לסדר קדושין אשר נתעצמ' לחמוס ממנו משפט של האב"ד כבוד הדר"ג וכמ"ש ביו"ד סי' רמ"ה בש"ך ותשו' ד"ח

שאין אחר המנהג כלום ובתשו' מרן חת"ס ר"ל שדנו כדין גזלה בזה"ז ובת' מהרש"ם הנ"ל דעתו דהוא גזל מה"ת, ואחרי כי עפ"י פסק בד"צ וזקני גדולי דורינו נ"י ועוד נוסף יותר מזה כי כן יצא מפי בית ועד ובית מרכזי של היראים (קאנ- צעלייא) כי כהד"ג המשפט בסדור קדושין ואין רשות לשום איש לסדר קדושין בלא רשות וכן הי' גמר פשר כידוע לכל, ועוד הא מבואר בתשו' הרמ"א מי שהחזיק בדבר סדור גו"ק אפי' ע"י עצמו אסור לטול ממנו א"כ כול' איתנ' בי':

ולענין אם צריך לקדש שנית מי הוא שלא יחוש לדברי סבי קדישא מאורי הגולה בעה"מ שו"מ והרי בשמים שכתבו דהקדושין פסולין והלא כ"פ כתבו בעלי תשובות בחששא קלה מזה לחזור ולקדש עיין תשו' חת"ס סי' ק"א ותשו' מהרש"ם ובב"ש סי' כ"ח. ובאמת מה שתולין עצמן ע"ד ת' מהרש"ם סי' ק"ס הנ"ל הלא תברא בצדו במ"ש שאין לפסול משום שהעדים זימנ' עצמ' לדבר עבירה דלא משמע לאנשי אסור' בזה ועוד בפ"א איכ' נפסלין באותו דבר והכא פשיטא דלא שייך כל הנ"ל דכבר בפ"א הרעיש בזה מקרוב ומרחוק והגאון אבדק"ק וואינטצען הסכים עכ"פ לקדש בלא ברכות וכן נעשה מעשה וא"כ כבר מפורסם לעיני כל דהוה אסור וע' בתשו' ברית אברהם סי' רכ"ב שהאריך בזה והביא דברי מהרי"ט ומסקנת' דפסולי' עכ"פ מדרבנן ואי"צ בזה הכרזה ועוד אשר בא במכשול שלא יחד עדים ולא חש לדברי הריטב"א וקצות וא"מ ות' חת"ס וכן האריך בזה בבית מאיר ליזהר ביוחד עדיה לקדש ושמעתי כי רב א' אמר אם אין לו ליחד עדים כוונתו על עצמו וש"ץ ובנ"ז אם כך הי' כוונתו ודאי יש לחוש דהא לפי"ד גם סך של הרח"ש תח"י ולפי"ד מהרש"ם הוה גזל מה"ת (וע' בת' מהרמשי"ק הידוע), ודברי הרי"ף והרשב"א בפסולי עדות מדרבנן ידוע ובהדי' פוסק המחבר בסי' מ"ז במקדש בפסולי עדות מדרבנן צריך לחזור ולקדש וע' בב"ש ס"ק י"ז. ולענ"ד למען הסר מכשול כזאת יעשו אקרו"ט דק"ק ספרדים אסיפה כוללת ולתקן כי מי שיסדר קדושין חוץ מן האב"ד מהר"ד מייזעלס ובלא רשות' הקדושין פסולין כמ"ש ג"כ בתשו' מהרש"ם הנ"ל דבזה יודה לדברי שו"מ ויוחק לזכרון וד"ל והמסדר יחוש לעצמו שלא להשהות סך הרח"ש תח"י ולקיים מצות השבה בתשובה שלימה והזווג יזדקק לחזור ולקדש עפי"ד הרה"ג אב"ד והכל יבא ע"מ לשלום וד' יצילינו מכל זעקה וישום שלוה:

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן נא

להב' המופלג בתו"י כמו"ה וכו' ע"ד כי לע"ע פרנסתו עם אמו תחי' ואחי' מצומצם' מאוד ואחי ואחיות אמו ברצונם להטיב ולהעמיד פרנסה ברווח באמעריקא עיר נעוויארק באופן שתבא עמו הכלה לשם והכלה בת יחידה ואבותי' אינם רוצי' בשום אופן שתלך עמו למרחק רב הנ"ל ע"כ שואל עצה מה לעשות אם לבטל השידוכים ולעשות רצון אמו תחי' או לקיים השדוכי' נגד רצון אמו ולבטל כבוד אמה בזה, והנה לפום רהיטא נוגע הדבר במ"ש במס' כתובות דף ק"י בחילוק ארצות לנשואי' לענין שאין לכופה לילך עם בעלה למדינה אחרת חילק בלשונות כמ"ש בפוסקים שזה החילוק בארצות ובאה"ע סי' ע"ה פסק המחבר כרוב הפוסקים שאם נשא במקומ' והיא דירתו במקום אחר יכול לכופ' לילך עמו למקומו אבל שוב אין בידו לכופו לילך עמו למדינה אחרת והוא מן התוספתא, ומעתה אם מע"כ הי' כבר אחר הנשואי' לא הי' יכול לכופ' רק שתבא לדור עמו במישקאלץ מקום דירתו אבל לאמעריקא שהוא ודאי מחלוק ארצות בין בלשון ובין במלכות בל"ס אלא שטענת מע"כ הי' מפני חסרון פרנסה ובאמת הביא הרמ"א סי' ע"ה הנ"ל דעת ת"ה שבידו לכופה בזה כמ"ש חכמז"ל מאן דביש לי' במתא זו ישנ' מקומ' למת' אחרינ' אבל הביא ג"כ דעת הריב"ש החולק ע"ד ת"ה ובתשו' שע"צ איתא דאם מוכן לו ריוח פרנסה במקום א' בקביעות גם הריב"ש מודה דיכול לכופה ועיין בספרי סי' י"ב ובנ"ז מי יודע אם כן הוא שאינו רק הבטחה מקרובי' ואינ' יוצא מספיק' ועוד הא חזינן דדירת א"י עולה במדריגות כל המעלות כמ"ש במס' כתובות דף ק"י הנ"ל הכל מעלין לא"י דאפי' היא בידה לכופו שיעלה עמה לא"י עכ"ז איתא בתשו' הרשב"ש סי' א' הביא' המחבר בסוף הסימן דאפי' לא"י אין מעלי' ממרחק רב על הים דהוה בכלל סכנה ורק ממקום קרוב בימות החמה מעלי' ונתן שם גבול בשם המקום, וחידוש ראיתי בת' מעיל צדקה סימן כ"ו אשר מסקנתו בזמן שהסוחרים אין מונעים עצמן לעשות מסחר מעבר לים בספינת העוברים ושבים בלא מלחמות אין בכלל סכנה ודברי הרשב"ש אמורים רק בזמן גודל מלחמות בדרכי' הנ"ל ואני ראיתי גוף התשו' הרשב"ש ולא ראיתי שום זכר מסיבת המלחמות והא ראי' שמיישב דברי המשניות במס' כתובות שנאמר בסתמא דהכל מעלי' לא"י בלא שום תנאי היינו מפני שבזמן התלמוד הי' ישיבות ישראל לצד המזרח כלומר לא"י ולא הי' שכיחי דירת ישראל במדינות אחרות כידוע ואם נימא דתליא בסיבת המלחמות וכי בזמן התלמוד לא הי' בארצותם מלחמות הלא ידוע כי בזמן ההוא גבר' מלחמות פרסיים עם הרמי"ם כידוע א"כ מוכח דהכל תלוי' בנסיעת מרחק רב על

הים והא בל"ס דנסיעת הים לאמעריקא היא ביותר במרחקים ולדברי' ודאי לא הוה בידו לכופה שתלך עמו לאמעריקא כנ"ל:

ועוד יש בו שלישית דהא קיימ"ל בב"י סי' הנ"ל דאין יכול להוציאה מעיר לכרך וכמדומה שעיר מישקאלץ הוא בכלל עיר שיש אויר מרווח וגנות ופרדסי' ונעוויארק ודאי בכלל כרך שישיבתו בדוחק זא"ז ודירתן עליות ע"ג עליות כידוע ועוד בק"ק מישקאלץ כעת אכשר דרא בתורה וירא"ש יותר מנעוויארק שאין ידוע' לנו מטוב' ובתשו' הריב"ש סי' פ"ט חשיב כיו"ב כמו מרוב ישראלים למקום שרוב כותיים דקיימ"ל ג"כ דאין יכול להוציאה, והנה בנ"ז אינו באופן זה דהא כעת אינו לאחר נשואין ורק יש ללמוד מהדברים הנאמרים בדרך ק"ו אם לאחר נשואין אין בידו לכפות כש"כ שאין הכלה מחויבת לעבור ע"ד עצת אבותיה ולקיים השידוכין דע"ד כן לא עשתה השדוכי' וכש"כ אביה ואמה לפיענ"ד בי' אין עליהם שום קנסות או אסור ח' שנאמר באה"ע סי' נ"א בב"ש סק"י שיש חרמות הקהלות על בטול השדוכי' ועיי' בנוב"י מהדו"ק סי' ס"ח ומהדו"ת סי' ומע"כ אפשר לזכות' ג"כ שמפני חסרון פרנסה הוא בכלל אונס כמ"ש בתשו' הרמב"ן סי' רע"ח דאונס ממון אקרי אנוס לענין זה כמ"ש ברמ"א להדיא בסי' רל"ב וכן באה"ע בשנים שדרים יחד ועשו שדוכים והחתן עם אביו יוצאי' מן העיר ורצונה שתבא הכלה למקום אח' לקדושי' דשניהם פטורין מן הקנס דאבי הכלה פטור מפני שכן הדרך והמנהג לקדש במקומ' הכלה וא"צ לילך אחרי' רק אחר הנשואי' למקומ' והחתן ג"כ פטור כיון שאביו יוצא מן העיר ואין לו פרנסה זולת' הוי אונס וכיון שפטורין מן הקנס אפשר שפטורין ג"כ מן הח' הנ"ל ועיין בב"ש סי' נ' וסי' נ"א ומ"מ אם מע"כ רוצה לקיים השידוך ולהיות הבוטחי' בעזה"י ולעמוד במדינה זו ודאי טוב הדבר: ומ"ש מפני כבוד האם כבר כתב המהרי"ק שורש קס"ד דאם הבן חפץ לישא אשה יחפוץ בה אין ביד האב למחות דאין בכלל כבוד האב רק שהשייך מהבן מאכילו ומשקהו וכן מורא לא ישב במקומ' וכו' ה"ה הדברים הנוגעים להאב אבל לשארית הדברים אי"צ לשמוע כש"כ בנשואין דמצוה להיות נושא אשה אשר תמצא חן בעיניו כמ"ש בגמ' פ"ב מס' קדושין אסור לקדש אשה עד שיראנה א"כ מה שמוחה האב הוא נגד דעת תוה"ק ודאי אין לשמוע ומ"מ אם אין באפשרות לעמוד מפני אונס פרנסה אין בידי לבא במועצות כי מה אני אך עכ"פ יעשה עפ"י שלשים אנשים כמ"ש במרדכי ועיי' בספרי בס"ד מהדו"ק חיו"ד סי' קע"א, דו"ש:

הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן נב

שלום לדייני ישראל הגאונים או"א לפי מהללו ועל ראשם הגאון המובהק קדוש יאמר לו מאורן ש"י אבדק"ק מונקאטש שליט"א:

אחרי מודים דרבנן ע"ד כה' משה זלמן נ"י מטשינידיאב לישא אשה על אשתו משום שהיא מורדת עע"ד ומסב"ת כמבואר במכתב עוז כבוד הדר"ג נ"י. הנה בשו"ת תועפות ראם חאה"ע סי' ג' השיב להלכה כי במורדת אשר בגוף האשות מבטל' לכ"ע דבכה"ג לא גזר רגמ"ה ומותר לגרש בע"כ או לישא אשה אחרת אפי' בלא היתר ק"ר כיון שבגד' באופני האשות עצמ' מאשר שמנה עליו עלילות פני הערכאות והביאו לידי מאסר והרי הוא כתוא מכמר כמסור דעלמא ועיי' בספרי הקטן דיש לדמות ממ"ש הרמ"א סי' קט"ו דאם גזמ' לשכור עכו"ם להרג' אם לא יעשה לה דבר דהוה עובר' על דת, במחללת שבת במלאכות ג"כ כתבתי דבזה לא שייך דברי ח"מ וב"ש דאם עשת' אסור ולא הכשילת' דלא הוה עע"ד כיון דמחלל' שבת' בפרהסיא הא הוה כמומר לכה"ת ואין לה שום נאמנו' כמ"ש ביו"ד סי' קי"ט סעי' ב' דאפי' בשל אחרים אינו נאמן ולע"ד שלזה נתכוון מרן חת"ס אה"ע ח"ב סי' א' ע"פ דברי הגאון אבדק"ק נ"ש ז"ל וז"פ:

וע"ד המסרבת להזמנת ב"ד עיי' בתשו' מרן חת"ס אה"ע ח"א סי' א' דמסרבת בענין הנוגע באשות בדברי' שבל"ב באות ענין דעתו להתירו לנשואי' אשה אחרת אם כי במסרבת דעלמא אין דעתו להתיר', ומ"ש הדר"ג דברי תשו' אמרי אש סי' ס' נגד זה ידוע כי אז בזמן ההוא עוד לא יצא לאורה חלק אה"ע חת"ס וגם פשיטא דלא שמוע' לי' מדברי מרן חוו"ד שהביא בתשו' אבני צדק דאל"כ הי' מביא' ולהיות נו"נ מ"מ אינ' מסכים לדבריה' ועוד בעובדא הנ"ל לח היו נקראים רק להגאון אב"ד דבסי' כ"ו חו"מ לא נקרא מסרבת רק ב"ד של ג':

ולענין השלשת כתובה וג"פ עיי' בתשו' רע"א ח"ב סי' מ"ד שהיקל בזה וכתב שתמוה בעיניו מהיכן יצא תקנה זו וכי מפני שהוא עני אין לו תקנה לפטר מנגון וגם מאין יצא שצריך לגרש בנדון דידי' שנשתטית ודילמא תורפא דהא כיון שהותר לו ב' נשים בטעם מבורר ע"י ק"ר אשתו ראשונ' למה יגרש ושנייי' הא הותר' וכי לדעת השיטות דס"ל דבמקום יבום לא גזר רגמ"ה וכי ס"ד דצריך לגרש בג"פ אשתו ראשונ' או יבמת' ע"כ היקל דסגי' בח"כ (וועכסעל) על סך כתובת' כללו של דבר אני בהסכמה אחת עם דעת הדר"ג להתיר' ע"ד כ"ה משה זלמן נ"י מיישוב טשינידיאב לישא אשה על אשתו חנה, וכתקנת הב"ח סי' קי"ט בהיתר ק"ר והשלשת ג"פ וכתובה דנהוג כמ"ש דכבר

נהגו במדינתינו להחמיר כנ"ל והנני לסיים בכל חתמי ברכות כא"נ הטהורה ונפש עבד לעבדי ד' כל הימים ידידכם דוש"ת:
הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן נג

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרה"ג וכו' כש"ת מהו'
משה ארי' ראזענבערג נ"י:
הנני באלף תודות מאשר היטב לשלח לידי ספר היקר והנכבד יד יוסף ממר אביו זקינו הגאון זצ"ל ה"ה אשר הייתי משתוקק מקדמת דנא והנה ראיתי כת"ר הציע לפני מך ערך כמוני שאלה גדולה וחמור' ומפני ח"כ א"א לענינו של דבר לעיין בכל הצדדי' כ"כ לא באתי רק בקצור דברים לאמור לעיין בשו"ת מרן חת"ס אה"ע ח"ב סי' כ"ו שהי' העובדא בבעל כהן שכ"מ ומתוך אריכות פלפול מסקנתו כדעת תשו' מהרמ"ל סי' קכ"ב וסומך אפילו לקולא שלא להוציא' מיד בעלה כהן ומותרת לו ותמוה בעיני שלא הביא כלל עובדא דהסמ"ע ולא דברי מהרמ"ל עיש"ה. ולענ"ד עפי"ד בנד"ז אין לדון מטעם תנאי כפול יען כנראה מדבר:
כת"ה דהחפצים הם של בעל בקנינו ועד כאן למדנו בדיני תנאי' רק אם התנאי דבר שלא עלה על דעתינו שיהי' לקיים כמו תנאי בגוב"ר מפיכ' נימא דאם לא יעברו חלוצים שלא ירשו ארץ גלעד אם ירצו שאר השבטים וכי נטלו יותר מחלוקת הארץ דהי' רק חליפי' קרקע בקרקע וכן תנאים שהתנה לקדש אשה או לגרשה ע"מ שתתן מאתיים זוז מה ענין זה לזה אבל בדבר שכן המשפט שהדבר שלו למה צורך לת"כ וכי אם א' מוכר חפץ בסך מה וכי צריך לכפול התנאי שאם לא יתן סך הנ"ל לא יקנה החפצים ועד כאן ל"פ חכמים ורשב"ג במ' גטין דף ע"ד אלא בתנאי ע"מ שתתן לי אצטלא שלי ואבד או נגנב האצטלא אבל בישנו ודאי אינו גט עד שתתן לו ובכ"ז אינו דומה כלל ממ"ש בב"א ותשו' ד"ח דשם בב"א לא נאמר שהי' החפצים של בעל רק שנתן אלו ואלו חפצים וכת' ד"ח ודאי לא דמי דהתנאי הי' שיתן לו במתנה או שכר רצונ' משא"כ הכא:
ובענין הפשר' ופסוקי' ראשונ' ושניי' מפלפל כת"ה אם יכו נחזו ואם הי' בקנין לענ"ד כיון שהשוו' הצדדים לפסיק' שניי' גם היא ואביה מחלו פשר' ראשונ' ועיי"ש במ' גטין דאבעי' להו אם אמר מחולי' לך ושם בתשובת מהרמ"ל כללא דכל התנאים שנאמרו קודם כתיבת הגט קיימי' ועד כן נותן הגט ואינו דומה מ"ש בפ' איזהו נשך פטומי מילי' בעלמא באמר' לבעלה שכ"מ אי קיימי' דידך אנא דשם כבר הי' מוכן לנתינת הגט שהי'

נגמר ביניהם בלא תנאי אבל אם קודם לכן נאמרו הדברים רק ע"ד כן מגרש ומ"ש כת"ה משום מוציא לע"ז עיי"ש בתשו' מרמ"ל שאין הלע"ז על גוף הגט רק מי שאינו מקיים התנאי הוא גורם ועוד היכא דהוי שלא כהלכה מעשים בכל יום שנו"כ בדבר עפ"י שו"ת מגדולי דור וגם לענין בטול המודעות כתב שאין זה כלום דבטול המודעות שאינו כולל לבטל התנאי דאל"כ כהן שכ"מ שנתן גט כנ"ל האיך מותרת לחזור בו דהא בטל המודעות והגט קיים אלא פשיטא דאינן בכלל בטול מודעות וחדוש בעיני כי בב"א לא העיר עד"ז. והנה לענ"ד יש להחמיר בנ"ז כמ"ש מהרמ"ל וכבר הקדמתי שאין בידי להחלי בענין זה רק באתי להעיר ולחוש לחשש והנני לסיים בברכת החג הק' אול"י עש"ק מ"ה למב"י תרפ"ו לפ"ק. ידידו דוש"ת
הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן נד

שוי"ר על ראש ידידי ה"ה כבוד הרב הג' וכו' כש"ת מוה' צבי הכהן דיק שליט"א רבד"ק אוהעל יצ"ו: אחדש"ה ע"ד העובדא כי בביה"ת של אנשי צבא שהי' בע"מ מדבר דברי שחוק וקלות עם בתולה אחת שמשמשת שם כטובת ונתנה לידו טבעתה עד שתרחץ ידי' והי' שם עוד אנשי צבא ושאל לא' על איזה אצבע נותני' הטבעת לקדושין והשיב לו ואח"כ כאשר בקשה הטבעת בחזרה ונתן על אצבע שהושיט' לו אשר בל"ז דרכ' להיות קשוט הטבעת על אצבע הנ"ל ואמר הרי אמק"ל ואם כי הי' שם אנשי שארית ישראל גוף הנתינ' ודברי האמק"ל לא שמע רק א' ואמר כי קרוב לודאי שראה הנתינה ג"כ ושארית אנשים לא שמעו רק עד תיבה האצב' ורק שאלה מה עשה והשיב שאינ' מתחרט והוד' בזה וגם היא אמר' "צווישען אונס איזט דיא זאך ערלעדיגט' וגם שאלה אם יש ממש דברי קדושין בזה (בעדייטונג) ושחקה ועוד שארית דברי' כדרכו' צחוק ועתה טוענ' שניהם שהי' הכל שחוק והתוכ'. והנה כת"ה מצאה ידו לגבב צדדי היתר עפ"י אומדנא כמ"ש גם בת' מרן חת"ס סי' ק"ה בקדושין כנ"ל ביום ש"ק דמוכח האומדנ' דלא לשם קדושין דאימ"ק בשבת כמ"ש במהרי"ק לענין סבלונות ובנ"ז ג"כ הי' ליל ש"ק וגם הי' בגלוי ראש שאין דרך זה אפי' לקלי דעת ועוד דברים המוכיחים, והנה יש לעיין בנ"ז לפימ"ש בתשו' ח"צ סי' קט"ו היכא דהודה במעשה הקדושין לית כאן סבר' הב"ח דלא שייך מגו דודאי בזה מהני הודאה גם חוץ לב"ד כמו מעשה באשה אחת שאמרה א"א אני וכן במתני' דף ס"ז קדשתיך וכו' והלא לפי"ד של עדים שאמר שאינו מתחרט וגם היא אמרה "צווישען אונס איזט דיא זאכע ערלעדיגט" הוי הודאה ודעת הח"צ כמו בפני

עדים אם הוי הודאה גמור' אין טענת השטא' כמ"ש הרמב"ם וכש"כ דל"ש מגו להד"מ, ואפשר דאין כאן הודאה גמורה ויכולי' לטעון משטה ולענין מגו שהקש' בחמ"ח וב"ש כבר פי' בחת"ס סי' ק' וסי' ק"ה מדברי התשב"ץ מוכח להדי' דטענת השנוא' ושחוק הוי כמו הכחשה ולא מטעם מגו אתי עלה וכן מביא בתשו' הב"ח סי' צ"ז להדי' והביא שם דברי התשב"ץ הנ"ל:

אכן בס' בי"מ מפקפק ע"ד ראי' מהתשב"ץ דשם הי' בעדות נשים דודאי ידוע' שאינ' כלום מ"מ כיון דמרן חת"ס החליט בקדושי' עד א' מהני טענת השווא' ודאי יכולי' לסמוך אפי' שלא בשעה"ד וכן ראיתי בת' תועפות ראם סי' ל"ז ועוד כמה תשוב' שם בדעת הב"ח דטענת השטא' מהני בקדושי עד א' דהא אפי' בב' עדים כתב בת' מיימונ' דהיה מן הדין להאמין באומדנ' מוכיחי' כמ"ש בש"ס כ"פ ורק מפני חומרת א"א לא סמכינן בזה ולענין קדושין עד א' בל"ז אינ' רק לחומרא דהא במקום מגו מקילי' כמ"ש הרמ"א ע"כ הה"ד להאמין באומדנ' והביא שם ראי' מדברי תוס' דף ס"ו שהקשו לאביי בע"א אומר אשתך זינת' והבעל שותק דנאמן מ"ש מקדושין עד א' דאי"ח דאין דבר שבערוה פחות משנים ותי' כיון דלא קדשה בעדים י"ל דהמעות במתנה משא"כ לענין זנות דנאסרה בין בעדים ובין שלב"ע רק שיודע הבעל האמת אלמא דתולין לומר שנתן המעות במתנה משום דקדשה בעד א' ולא נתכוון לקדושין וה"נ כן וכתב אם ראו המחברי' דברי התוס' הנ"ל לא הי' חולקי' ע"ד הב"ח, ולענ"ד דדברי התוס' הם בכוונה אחרת דלומר דבקדושין שגם המעשה אינה מחליט הקדושין דהא י"ל כיון דילפינן דבר דבר מממון המעות מתנה משא"כ בזנות אין שום דרך שלא לאסור על בעלה אם זינתה אבל לעולם אין כוונת התוס' דהמקדש נתכוון לתן במתנה דא"כ מה הצריכו להאריך דבזנות עצמ' נאסר רק שיודע להבעל האמת כיון דל"ש בזה כוונה או דעת כמו בקדושין אלא כוונתן כמ"ש דנתינ' המעות או החפץ אינ' עצמ' קדושין רק דקדושין צריכי' להנתינה אבל הנתינה אי"צ לקדושין משא"כ בזנות הכל חד עם האסור, והנה במ"ש בדברי הבע"מ שאמר כי בראשונ' לא אמר כלום רק אחר ששאל באיזה אצבע תחב הטבעת אמר הרי לי מקדש לי' הנה נראה מדברי' הכחש' לדברי העד שהעיד ששמע כי אמר הרי את מקודשת לי' כמ"ש בסדר קדושין והרי לפי דברי הבע"מ אין דברי' מובני' מה זה הרי לי מקדש לי א"כ לא אמר תיבת "את" ונפלי' ברברבותא ה"ה דברי תשו' הריב"ש וכן בתשו' מהרי"ט סימן קל"ח דצריך ידיים מוכיחי' גם ע"ד המתקדשת ובאבני מילואים סי' כ"ז ס"ק ו' הי' דעתו דעל המתקדשת ידיים מוכיחים דסגיא בהודאת' ושוב הביא דברי הריב"ש דגם עלה צריך דכמו על המקדש בתיבת לי משום דילמ' מקדש לאח' וכן בהאי דילמ' מקבל'

קדושי' לאשה אחר' וכ"כ בתשו' מהרי"ט הנ"ל, ולפי"ז אפשר להאמין גם לדבריה' שלא הבינו הענין לקדושי' דמ"ש בפוסקי' ובש"ע בלישנא דברי' פשוטי' וכש"כ מה שנהוג בתיבות האמק"ל לאו כל כמינו לומר דלא הבינו משא"כ לשון כזה גם לדידן לא הוי לשון הרי לי דפירש' בתוס' בשבילי דזה שייך בהקדם מקודשת אבל בל"ז אין לזה שום משמעות גם אמר מקדש לשון זכר במקום מקודשת וכיון דיש הכחשה ממש בענין הדיבור י"ל דגם הב"ש וחמ"ח מודים ג"כ דמאמיני' לה שלא הבינ' ויש לחקור אות' עוד ע"ד דברים הנ"ל:

עוד מצאתי ריעותא בדברי העד מה שאמר שקרוב לודאי שראה תחיב' הטבעת מה קרוב וכי כ"ז אינ' זוכר בזמן קרוב הך סבר בנפש' דודאי כן היא והא בפ"ב מס' כתובות אמרינן דעד שתין שנין לכ"ע מדכר סהדות' ע"כ נראה מדברי' דלא הי' מתכוון לעדות אפי' לראות המעשה שיעשה, וראיתי בת' מהרי"א ח"ב סי' ח"י שצירף בקדושי' ע"י ע"א במ"ש במס' כריתות דף י"ב ממ"ש אביי דא"ב אמר לא נתכוונו לעדות שם בתו"י דפסק רבי הלכה למעשה דבלא כוונה לעדות בטל העדות וכן העלה להלכה בת' פמ"א ח"ג ובב"מ סי' מ"ב חולק עליו שאין דברי תו"י מתקיימי' נגד רוב הפוסקים רק במקום דשייך השטא' וא"כ בזה ודאי י"ל כל האומדנ' עכ"פ דמראי' להשטא' כמ"ש בתשו' מהרמ"ל דבזה"ז דהכל נעשה בשעת החופה קרוב הדבר כי קדושין כנ"ל ה"ה התיל ושחוק והביא' בת' מ"ב סי' ט"ז ובת' מהרי"א הוסיף אומדנ' דנעשה בלא שדוכי' ורב מנגיד המקדש בל"ש וגם כי כן מנהג ישראל א"כ ודאי הצורך לכוונת עדות, ובהגהות מהרב"פ ראיתי שם שהוכיח מדברי הרמב"ם דעכ"פ בעי כוונת ראיי' על המעשה שנעשה לא כמתעסק ודברי העד מורי' כי גם לזה לא נתכוון דאל"כ מה זא דכתב קרוב לודאי כמובן ויש לחקור אות' עד"ז ועיי' בת' תשב"ץ סי' ק"ל שצירף ג"כ להקל בקדושין עד א' ובכ"ז לפימ"ש ה"ה גדולי' ועיי' בת' ד"ח ח"ב סי' ס"ז וס"ט עיי"ש בענין ב' במה שהטבעת שלה ונתנה לידו עד שתרחק ידיה ודאי כדי לבטל הקדושין כש"כ בקדושין הנעשי' בכגון זו בכמה ריעותא. והנה מ"ש מרן חת"ס סי' ק"ב דניחוש שהי' ביניהם דברי רצוי ופיוס מקדם ודייק כן מדברי מהרי"ל סי' צ"ז שהביא ג"כ בתשוב' הנ"ל ונראה כחולק עליו. והנה בת' מהרי"ל הי' העובדא כי רב א' שלמד עם התלמידים גדולים בשכר והי' שם משרתת אלמנ' ואמר לו אשתו שישלם למשרתת סך תשכווני' ומנה איז' סך על השלחן ונטל תלמיד א' המעות וקדש האלמנה ופלפל שם במהרי"ל פלפול ארוך אם הי' כגזל דאחרים או כגזל דידה ועד"ז השיב דאפי' הי' כגזל דידה כיון דלא שדוך לא חיישינן דדידה שקלא ודאי לא

שדוך מקדם דהי' מוכן החתן לכלילת חופתו אשר כבר נתקשר עם כלת' מדברי' האלו ודאי יש לומר דלא נחוש לשדוך וע' בת' שיבת ציון סי' ס"ט:

והנה בפ"ת נראה שכוונ' שפיר דהאלמנה מעיקרא אמרה שאמר' לו "וואס טרייבסט דוא גיב מיר מיין געלד" ואח"כ כי נאמר לה שלטובת' הוי להחזיק בקדושין למען להוציא עמון כמובן אמר' כי דבר' אליו "אם רצונך לעשות כן גם רצוני כך" זה מורה שברצונה להקנות לו המעות למען הקדושין ע"כ הצריך המהרי"ל לאומדנ' הנ"ל וכבר ראיתי מה שהשיב הגאון מחכמי אעסטר' שהציע לפני' ג"כ המהרי"ל עובד' הנ"ל ובתוך דברי' נאמר דלמאי ניחוש דילמ' נתנה לו המעות כדי להתקדש ועוד הרי לא משתמיט מכל אותן שהי' אצל המעשה שום דבר מזה ולאו כ"כ לאוגדו בה, ועוד העד ר"י מכחיש' להדי' וז"ל ואמר' מ' רחל לא תוסיף לעשות כדבר הזה עוד וא"כ נשמע מדברי' הק' תרתי דלא הי' לנו לחוש לזה אפי' בלא עדות ר"י שהכחיש' להדיא וגם משום דבור הנ"ל הכחיש' העד הנ"ל והא המהרי"ל לא העיד ע"ד כלום משמע שהסכים לדברי' דאין לחוש מה שאינו לפנינו ובפרסם לפני העדים ועיי' בתשו' מהרי"ט ג"כ משמע דשדוך היינו בפרסם, וגם צל"ע בדברי מרן חת"ס מ"ש שם ראי' ממס' קידושין דף י"ב מעובד' דציפת' דאסא דלא הי' ש"פ ואמרו לו דאינ' ש"פ ואמר דתתקדש בד"ז דאית בי' דחשב לי' שתיק לאחמ"א והסביר בהר"ן דאפי' שדיך לא מהני דציפתא דאסא הוי עכ"פ כשדיך מזה הביא ראי' דכל רצוי' ופיוס כ"ד הוי כשדיך ובסי' פ' מחלק בסבר' עפ"י הגירסא דאי גרסינן אמר' לו דמשמע דאשה לא ידעה שאינו ש"פ ודאי הוי אין שדוך גדול מזה משא"כ אם היא אמר' והא בהר"ן להדיא נאמר דגרס אמר' לי' א"כ אין ראי' כשדיך כל דהו ובתשו' מהרי"ט סי' קל"ח הצריך להתרצות להתקדש לו כמ"ש רש"י ז"ל בכ"מ וכן מורי' דברי רמ"א סי' כ"ח. והנה מ"ש כת"ה דברי באה"ט בשם מהרי"ט אין ענין לכאן דשם חקר אם השדוכי' שהן קניני' הנהוגי' בזה"ז אם זה בכלל שדיך ואם יש קביעות זמן לחתונה וקדשה לפני זמן ההיא בזה קאמר דל"מ שדוכי' הנ"ל, והנה בנ"ז העידה שלא הי' שום מדובר מקדמת דנא בענין קדושין ועובדא שכ' בתשו' חת"ס הי' שהיו יושבים יחדיו על הספסל כדרכ' בבלי דעת ע"כ הי' חושש לדברי רצוי וכיו"ב וכ"כ בתשו' מהרמשי"ק סי' ע"ח: ועוד יש לחקור על טיב העד מי הוא כי בתשו' אמרי אש סי' כ"ה דעתו כי סתמא אנשי צבא אינם כשרים לעדות אשה בלא מסל"ת אם כי תחילתן באונס ונ"מ אנו רואין שמוסיפין זדון על שגגתן וסוברים כי הותר' הכל והוי כסתם עבדים בסי' י"ז ובת' מהרי"א סימן ט"ז מכשיר לעדות אשה ולא לעדות גו"ק ואפשר דרק מדרבנן פסולי' דהוי בלא התראה והכרזה המוזכר בסימן ל"ד בח"מ מ"מ אם נאמר דחוששין לקדושין

עד א' הוא רק מדרבנן כמ"ש בתשב"ץ והביא' בת' מרן חת"ס והא פסק ברמ"א בסי' מ"ב דקדושין מדרבנן ופסולי עדות דרב' אינה קדושין כלל וכ"פ בתשו' מהרש"ם סי' ס"ד אם כי בזה"ז בעוה"ר נתפסו כשרים צדיקים ת"ח מ"מ לאו כל אונסים שוין עכ"פ יש לחקור על טיב אנשי עדות הנ"ל וד"ל. והנה כבר גלתי דעתי שאין לסמוך ע"ד בלא הסכמת עוד מורה הוראה מובהק ובל"ס כת"ה יעשה כן, והנני לסיים בברכה ידידו דוש"ת הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן נה

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה הרב המאוה"ג וכו' כש"ת מהו' אפרים ג"פ נ"י אבדק"ק רימאסעטש יצ"ו:

יק"מ בא לידי ע"ד ס' גטין בזה"ז לבנ"י היוצאים לצבא דיו"י וכת"ה עשה התקון כמ"ש בבאה"ט ופ"ת סי' קמ"ז והנה מ"ש בבאה"ט ה"ה דברי ב"ש סק"א בשם מהריב"ל דלדידן דמחמירי' כשיטת הרמב"ם שלא להזכיר שום תנאי קודם כתיב' התורף מי שירט עלי דרך כן יעשה שיאמר לשלוח התנאי ושלא בפני הסופר ועדים רק כי בתשו' מהרי"ט פקפק עד"ז בסי' ס"ו דס"ס יש לחוש משום ברירה דזה טעמי' של הרמב"ם משם הירושלמי ע"כ ונתן תקנה אחרת ועשה תקון לכפול התנאי' דאם לא יבא עד זמן פלוני תהי' מגורשת מעכשיו ואם יבא בתוך י"ב חדש לא תהי' מגורשת עד אחר אות' זמן וכיון דבי"כ ובי"כ היא מגורשת ל"צ לסברת ברירה וגם בזה עמד עליו בישוע"י סי' זה ע"כ נקט חומרת שניהם והעיד כי כן עשה מעשה לעת הצורך ועיינתי כ"פ בדברי' כי כנים כמ"ש בפ"ת וע"כ פשיטא שאין לערער או להרהר אחרי הגאון רבש"י שהי' מרי' דעובדא אשר כן תקן:

וע"ד אשר מתוך מהירות שכח כת"ה לאמור מבעל לשליח כמ"ש בסי' קמ"א ובסדר הגט סי' קנ"ד עשייתך כעשייתי ופיך כפי ודבורך כדבורי וכמ"ש בהגה"מ מרדכי שלהי מס' גטין והביא מעכ"ת דברי פ"ת בשם תשו' ש"י דאין זה מעכב והביא ראיות מלשון הש"ע סי' ק"מ וסי' קמ"א וחשש מעכ"ת להורות מתוך הקצורי' והנה ע"ד פ"ת סמכו בעלי תשובות גדולים ובת' מהרמשי"ק בכמה מקומות סמך ע"ד ועיין סי' קנ"ו באה"ע, והנה כמ"ש בתשו' ש"י כן האריך בט"ז סי' קמ"א ס"ק י"ז ושם הביא בב"ש ס"ק מ"א דברי מהר"מ מינץ בעובדא שהי' נחסר בהרשאה דבורים אלו והחזיר השליח ולא נתן הגט לידי אשה ובט"ז תמה עליו דהכל בכלל הולך גט וכ' דיתן כדינ' בדבור וכן הביא שם בפ"ת גט מקושר שתמה ע"ד ב"ש שהביא דברי' להלכה, ואח"כ ראיתי בס' שדי חמד שהביא

דברי תשו' צ"צ החדש שהאריך בנדון כזה אם חסר דבורי' אלו וסמך ע"ד ט"ז להכשיר' וראיתי בהגהות הגאון שי למורה מבעל שו"ת שו"מ שהביא ג"כ דברי הט"ז אלא שדעתו כי דברי ב"ש עיקר עפ"י מ"ש בתשו' צ"צ סי' ק"י שלא לשנות שטר הרשאה משאר שטרי הרשאות ומשמעות דברי' להלכה בעיקר הסבר' הוי כדברי הט"ז רק משום שלא לשנות השטר הרשאה ועיינתי בתשו' צ"צ בעובדא דשם לא ראיתי כפי קוצר דעתי איזה סברא משום שנוי הרשאה ועיין בתשו' מרן חת"ס ח"ב סי' י"א ובאמת יש לדקדק טובא מכ"מ כגון במסוכן ויוצא בשייר' דדי שיאמר כתבו כמ"ש סי' קמ"א סעי' ט"ז משום דוודאי נתכוון לזה שיתנ' ג"כ והיינו מתוך אומדנ' כמ"ש בגמ' ולמה לא נאמר כן בנ"ז וכן י"ל ממ"ש מס' גטין ר"פ האומר באמר הבעל התקבל לשליח דקמ"ל דהתקבל והולך קאמר וכן קיימ"ל בש"ע סי' ק"מ סעי' ז' ואי איירי שאמר דיבורים הנ"ל עשייתך כעשייתי וכי מאי קמש"ל אדם יודע הרי חזינן דיודע ועיין בתשו' אמרי אש ח"ב סי' פ"ה נראה ג"כ דאם אמר רק הוליך או תנו השאר דבורי' אינ' מעכבי' ואם אמר ידך כידי עשייתך וכו' ולא אמר דבורך כדבורי וכו' יש לחוש יותר עיי"ש:

ומ"ש כת"ה לענין כתיבת "העומדת" י"ל בסי' קכ"ח והנה בישוי"ע בסדר הגט ס"ק י"ז הביא ג"כ דברי תשו' שבו"י סי' קט"ו מ"ש בשם הלק"ט ומ"ש בשם חכמי פראג ומסיים דלדעתו שלא לכתוב העומדת דכל חששא משום ב' יוב"ש וכיון דעיקר חששא בדידי' וכיון שאין כותבי' העומד למה יכתוב העומדת דכשכותבי' העומד אגב כותבי' העומדת משא"כ בנ"ז ומ"מ מסיים דמאן דעבד כחכמי פראג לכתוב העומדת לא משתביש ועיין בפ"ת סי' קכ"ח אות ו' בשם ס' גט מקושר תקון בזה, הנה עד כאן גליתי דעתי העניי' בענין זה ממ"ש וראיתי בספרים הנ"ל והנני לסיים בכל חתמי ברכות ידידוש"ת:

הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן נו

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרב ההג' וכו' בנש"ק כש"ת מהו' יחיאל הכהן פריעד נ"י אב"ד דקיק ב' אויוואראש יצ"ו:

הנני במודע כי יק"מ בא לידי ע"ד עובדא ע"ד שו"ב הנשכר למשמרתו אשר ביום חופתו וז' ימי המשתה דהלכה פסוקה באה"ע סי' ס"ד דאסור במלאכה ובחכ"מ וב"ש דלדעת מ"ד דבחור בבתולה או אפי' לאלמנה דהמצוה לשמחה הוא לעצמ' של חתן אז אינה יכולה למחול ורק באלמנה יכולה למחול וטעם אסור מלאכה דהו"ל כרגל ובפדר"א חתן דומה למלך, והנה כת"ה דעתו לילף מיו"ט דמותר לשחוט משום או"נ וה"נ דכוותי'.

ולענ"ד שאין הדמיון עולה יפה דברגל דעלמא שוחט לאחרים דלגבי דידהו איכא ג"כ התיר' דמותרי' במלאכת או"נ משא"כ הכא לדידי' הוי כיו"ט של רגל אבל לגבי אחרים מה יו"ט של רגל שייך בהו אלא דלענ"ד בשו"ב הנשכר לקהילתו דומה למ"ש בלבוש הביא' המג"א סי' תקצ"ז סק"א דמשרתת וכן אשה לבעלה אע"ג דמתענת מותרת כיון דמשועבדת לבעלים ופי' בדגו"מ דזה גופא המצוה לעשות מלאכת הבעלים והוכיח דבריו מדברי מהרא"י ומ"צ אם כי המג"א השיג עליו כבר מיישב' האי"ר עיי"ש וכ' בפשיטות לסמוך ע"ד הלבוש א"כ איכא ק"ו דאם שיעבודא מדחה העשה דכולו לד' דגם ר"י מודה בזה דלא בעי' חציו לכם וכר"א דאו כולו לד' או כולו לכם ושיעבוד' דוחה חיוב זה הה"ד בשו"ב כנ"ל כיון דמשועבד לקהל דודאי לא עדיף רגל דחתן מרגל המפורש בתוה"ק. ועיין בר"ן מס' כתובו' דף י' דפשיטא דא"א בשמחה בלא בטול מלאכה דלא שייך שמחה כלל ביוצא למלאכתו לשוק. ותימה לענ"ד אשר בחת"ס סי' קנ"ה שלא הביא דבריו דלדידי' דברי הרמב"ם כפשוטו כיון דכתיב בשנה ראשונה ושמח את אשתו בטול מלאכה בכלל אלא דבזה ודאי מהני מחילה שלה דבפירוש נאמר דהוה משום לתא דידה ועוד אפי' לדברי פדר"א דדומה למלך הא כתב הרמב"ם פ"ג ממלכים ה"ג דאם מצוה המלך שלא לעשות אין שומעין לו וכי ס"ד דאם המלך יאמר דהפועל לא יעשה מלאכתו של בע"ב דצריך לשמוע לו וידוע מ"ש במס' ב"מ דף צ"ג אשר יעקב אבינו ע"ה החמיר ע"ע להיות שומר כחנ' דמתא ועיי' בשלה"ק סו"פ ויצא בריש דבריו. ובאיזה מלאכות אסור מסתבר' כמו ביו"ט של רגל, וידעתי כי בק"ק גאלאנטא צורבא מדרבנן הסגיר חנותו בימי משתה שלו:

ב) ולענין מה שהעיר כה"ה באם א' מודר מהחתן אם מותר לומר ברכות אירוסין וז' ברכות והביא דברי הגה"ק מבוטשאטש דזה בכלל שמחה לחתן ושלא יעבור מ"ש הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו והעולם אין נזהרים בזה. ולפי"ז במודר הנאה יהא אסור בהנ"ל, ואפשר דתליא במחלוקת הר"ן והרשב"א ס"ל דמה דקיימ"ל מצוה ללה"נ אפי' יש לו הנאת הגוף ג"כ הוי בכלל מלל"נ ה"נ אפשר לומר כן וכשאני במסיבת חתונה לדעתי שיתקיים במה שהחזן אומר מי שברך ומזמר עלי' כגינים על שם מי שצוה לו ודי בזה: ג) בענין שיעור כתובה הלא מבואר בסימן ס"ו וברמ"א סעי' ו' דמאן דס"ל זוזי דרבנן שיעור ו' סלעים ורביע ולדעת מ"ד דצריך כסף צורי דהוה דאורייתא הוא ח' פעמים יותר ובאתי לחשבון עם בחור בטוב בביתי והוא בקי בחשבונות ובא סך החשבון מאה ושלשים ושלשה כתרים ועוד ששית כתר 1.6 והכל לפי"ד מרן חת"ס בחשבונו של פדיון בכור סי' רפ"ט חיו"ד כידוע:

ד) בענין נשאת לשלישי בזקן עיי' בספרי לבו"מ ח"א סי' י"ט פלפול ושו"ת בענין זה ולענין הלכה אני מונע עצמי להשיב כיו"ב כמו בה' מינקת מ"מ ע"ד מרן חת"ס סי' כ"ד במ"ש בנשאה ובזקנתו מת והוא דייק וקאמר כלומר לענין זה הוה זקן בעת הנשואין כמובן ואצ"ל פני כת"ה ואסיים בכל חותמי ברכות ידידוש"ת
הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן נז

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה הרב הגאון וכו' כש"ת מו"ה יצחק צבי הלוי נ"י (זצ"ל) אבדק"ק קאשוי יצ"ו:
אחדש"ה ע"ד העובדא שבא לפניו ע"ד אשה שבאת להתגרש בג"פ והיתה כמו ד"פ בשטותה בביה"ח וג"פ הי' כמעט העתים שוות רק באיזה שבועות נתחלף הווסת ופעם ד' אינה בזכרון הקרובים באיזה זמן היתה וכת"ה מביא דברי הט"ז בסי' קי"ט במ"ש ע"ד הרשב"א שאוסר גם בדיעבד משום גרירה כמ"ש במס' יבמות דף קי"ג בא"י לשמור את עצמה עפ"י גירסת הירושלמי וכמ"ש בנוב"י סי' פ"ג ועיין בפרשת מרדכי סי' מ"ב וחת"ס ח"ב סימן ג' ודייק בט"ז מדברי הרשב"א ומהרא"י דדוקא בזמנים שוים וג"פ ולפ"ד הב"ש וחמ"ח בסי' קכ"א חולקי' עלי וכת"ה הביא ראי' להחולקין ממס' כתובות דף כ' ויבמות דף ל"א גבי נכסי ב"ש דזבין נכסי' והי' ב' כתי עדים כא"א כשהוא שוטה זבין וכ"א אמרו כשהי' חלים זבין ומסיק בגמ' דאוקי תרי וכו' ונכסים בחזקת ב"ש והקשה בתוס' מ"ש ממחלוקת ר"נ ור"י דאמרינן לר"נ בטענת שכ"מ או בריא דאוקמי אחזקת בריא ותי' דכיון שהוא עתים חלים ועתים שוטה ל"ש חזקה הנ"ל ועיין, בתוס' יבמות שהוסיפו בדבריהם כיון שדרכו בכך וכסבר' כת"ה באם העתים חלים ועתים שוטה היינו בזמנים שוות הדק"ל דאמאי לא נוקים אחזקת חלימה וכת"ה האריך בזה בפלפול עצום:
והנה כבר עמד בזה בתשו' בית אפרים בחאה"ע סי' קי"א עיי"ש פלפול ארוך להוכיח כי חזקה העשוי להשתנות הוה שפיר חזקה טובא ועד"ז הביא דברי תוס' הנ"ל ומחלק שפיר כיון דעדים אינם סותרים זא"ז אלא בזמן המכיר' מה חזקה שייך בזה כיון דבתוך כך הי' שטי' ג"כ וכיון שכן מה חזקה איכא והוה כמו סכין שפעמים בדוק ופעמים אי"ב וכי שייך בזה חזקה, ולענ"ד ראי' ממס' נדה דף ט' דבהגיע זמן וסת אסורה עד ז' ימים כדי שתוכל לטבול אפי' למ"ד וסתות דרבנן עיי"ש בתוס' ד"ה אפי' אלמא דבכגון זה לא שייך חזקה וכנ"ל. ובאמת לא אדע למה נעשה מחלוקת בין הט"ז וחמ"ח וב"ש והא בחמ"ח מפורש להדיא בסי' קכ"א בעתים חלים וע"ש דדוקא בזמן הקבוע דכה"ג בסי'

קי"ט אסור לגרשה משום גרירה ובשו"ת ארי' דב"ע שמפרש דבאין עתים שוות הוה כשטי' סתמא לא אדע למה לא שייך עתים חלים וע"ש אפי' בל"ז שוות וכי ליכא למימר דפעמים בא לזמן ב' חדשים ופעמים לג' חדשים וכמ"ש בתשו' מבי"ט ח"ב סי' כ' דשייך עתים חלים וע"ש אפי' אם רוב ימיה בחלימתה אלא דס"ל דבכגון זו לא גזרו משום גרירה ומשמע מיני' דדוקא באותו יום ע"ח וע"ש גזרו משום גרירה ובשו"ת חסד לאברהם סי' מ"ח דעתו להשוות דעת המבי"ט לדעת הט"ז דנתכוון דדוקא בעתים שוות איירי בסי' קי"ט מ"ש בשם הרשב"א רק דלשונו לא משמע כן ובתשורת ש"י סי' קע"ח ס"ל כפשטא ודברוב ימים בחלימותה לא גזרו משום גרירה וכן ס"ל לג"פ בסי' קי"ט במ"ש דאם בכל ענין מקרי ע"ח וע"ש לענין גזרה זו א"כ אשה שהיא נכפת ר"ל דחשבינן אותה כשוטה לכ"ד כמ"ש במס' ר"ה דף כ"ח האיך אפשר בג"פ והא בתשו' הרא"ש וכן קיימ"ל בסי' ק"ז דכופין אותה לגרשה משום מומין ולמה לא נגזר משום גזרה זו ועיי"ש בתי' שונים ולבסוף תי' עפי"ד מבי"ט הנ"ל כיון דרוב ימיה בחלימותה לא גזרו משום גרירה דתוכל לשמור עצמה מקדמת דנא:

והנה בנ"ז יש סניפי' לסמוך כמ"ש בהג"ה הגר"א דבע"ח וע"ש גם הראבי"ה שהחמיר אפי' בדיעבד היינו בשוטה כל הימים לענין לשמור עצמה אבל בע"ח וע"ש ס"ל דלכ"ע אפי לדעת הירושלמי בגירס' שלו בדיעבד מגורשת וזה דעת הרמ"א במ"ש "אבל בע"ח וע"ש כלומר דבדיעבד מגורשת "לא מהדרינן עובדא אם גירשה משום דהי' סבורים דנתרפאה דאם אפי' בדיעבד אינה מגורשת למה לא מהדרינן ורק דעת הרשב"א מחמיר בזה ג"כ וכיון דלשיטת הרמב"ם תוס' והרא"ש וגם הראבי"ה מסכימים לדעת א' בע"ח וע"ש ודעת הרשב"א יחידאי פסק הרמ"א כרוב הפוסקים, וגם יש סניף במ"ש בישוע"י לפ"ד הא דאמרו אפי' בדיעבד אינה מגורשת אם כי גזרה דרבנן הוא ועכ"ח משום דס"ל דאפי' בדרבנן אמרינן כ"מ דא"ר ל"ת אי עביד ל"מ והא דעת התוס' במס' תמורה דבגירושין ל"א אי עביד ל"מ ועכ"ח דרבנן לא חמירא מדאורייתא ולפ"ד מ"ש גם בדיעבד אינה מגורשת היינו שצריך להחזירה:

ועוד יש סניף להקל עפ"י מ"ש בתשורת ש"י סי' הנ"ל הא דאמרינן אי עביד עובדא וגירש משום דהי' סבורים שתשאר בחלימותה היינו שעסקו ברפואות ונתרפאה א"כ י"ל דכל עתים חלים וע"ש היינו בטבעה בלא עסק רפואה אבל אם ע"י עסק רפואות נעשה חלימה י"ל שפיר ולתלות דתשאר חלימה, והנה בתשו' תשורת ש"י יליף לגמרי נדון כזה כוסת וכמו דוסת בג' פעמים שלא ראתה בזמנה נעקר הוסת ולא הדרא רק אם שוב ראתה ג"פ ה"נ בנדון כזה אם בזמן שרגילה אצלה העתים שלו שטות לא חזרה בזמנים אלו הוה

כנעקר לגמרי ולא חיישינן לה, ועתה כת"ה מבפנים לידע באשה זו אם בשני שנים אלו שהיא חלימה עברו ג' זמנים של שטותה ולא חזר האורח יש לדון כנרפא. ושם בת' הנ"ל התיר' אפי' בחזקה בלא ג' פעמים דב"פ לא חיישינן כמו בוסת ועוד עדיף דאפי' מיחש לא חיישינן עיי"ש שצירף ג"כ דעת המבי"ט הנ"ל, והנה כבר גליתי דעתי שלא לסמוך על ענ"ד ורק אם יסכימו אתנו גדולי ההוראה ואם עוד לא עברו ג' זמנים אפשר להמתין עד זמן ההוא, ידידוש"ת יום ו' עש"ק פ' ויחי תרע"ד לפ"ק:
הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן נח

לחכם א':
ע"ד מ"ש לענ"ד להעיר בדברי מרן חת"ס במ"ש בסי' ר"ה בח"מ לחלוק על רוב שי' אחרונים דפשוט להם דלענין מצוה לגרש עוברת ע"ד מו"י דל"צ התראה. הנה תמוה לענ"ד שלא הביא תשו' הרא"ש כלל ל"ב בסוף הסימן במ"ש בעובדא דידי' באשה שיצאה מהדת באונס דלא מסר' נפש' עד"ז שהוא מג' דברים שיהרג ואל יעבור שכתב דהוא מעובר' ע"ד עכ"פ ניהי דאינ' חייבת מיתת ב"ד מ"מ עברה על מה שנאמר בתה"ק וסיים דמ"מ לא הפסיד' כתובתה כיון שלא התרה בה דהא צריכה התראה מיניה דייק בעבודת הגרשוני סי' כ"ו דש"מ דעכ"פ מצוה לגרש דלזה ל"צ התראה דאל"כ למאי הלכתא קאמר דהוי עע"ד עיי"ש:
ומ"ש דהרשב"א לא הזכיר דמצוה לגרש והאיך נפרש דברי הרשב"א בתשו' תקנ"ז אשר דעתו בטח כי אפי' במדת חסידות לא גזר ר"ג והביא שם בתשוב' לדוגמא כגון רוכל יוצא מס' יבמות דף כ"ד וד' כ"ה דאם תאמר שהוא ממדת חסידת דיוציא מ"מ גם בזה לא גזר והא בזה לא שייך התראה דעל דבר רוכל יוצא גופא יוציא ושוב מביא לדוגמא עוברת על דת מדברת עם כל אדם דאינ' כבנות ישראל הצנועות ושוב סיים דבשאלה הנשאלת שהי' כמה התראות ק"ו דיוציא ולא גזר בזה ר"ג משמע דבמ"ש לעיל מיני' לא הי' התראה ומשו"ה הוי ק"ו. ומ"ש מתשו' מעיל צדקה סי' ס"א תמוה דהא לא קאמר בתשו' הנ"ל דרק בדבר העשוי לטעות בנשים כגון כתמי' בימים עבור' דכמה נשים טועות בזה צריכ' התראה עכ"פ להבחין בין שוגג למזיד דפשיט' היכא דבשגגה לא הוי בכלל זה לגרש' בעכ"ח כש"כ לענין הפסד כתובתה אבל בדבר שאין מקום לטעות והכל יודעים באסור זה כגון מאכילת' דברים אסורים כיו"ב או קולנית ומדברת עם כל אדם דתלי' בקפידת הבעל קאמר להדי' דלענין לגרש בעכ"ח ל"צ התראה עיי"ש:

ומ"ש בתשו' מרן חת"ס שם לענין קבלת עדות שלב"פ נלענ"ד דלא עדיפ' ממ"ש ביו"ד בסוס"י א' בעד א' שאמר שהשוחט שחט שלא כהוגן והשוחט מכחיש עד א' כמאן דליתא דלמפסל גברא צריך ב' עדים ומ"מ סיים דהכל לפי מ"ש האדם כלומר במוחזק פיר"ש אך אם בלא"ה נמצא עליו ריעותא וקלות אם כי לא נפסל בכך מ"מ בעדות עד א' נפסל אפילו בהכחשה, וא"כ הה"ד בענין זה אם האשה בלא"ה אינה בדרך בנ"י הכשרות וצניעות אם כי לא חשוב עוברת ע"ד מ"מ סגי בעד א' להימן דעוברת ע"ד והא בעדות עד א' כ"ש בפניו או שלב"פ דהא קמן דאפי' בהכחשה עד א' מהימן כנלענ"ד ידידו דוש"ת הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן נט

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרבני הנגיד החריף ובקי וכו' כש"ת מו"ה עקיבא בלוי נ"י אב"י בק"ק קראסנא יצ"ו:

ע"ר ג"פ משדי המלחמה אשר אנו מצלי' כי במהרה ישקוט בעהי"ת, ויען שאין בנמצא סופר כשר ולשלוח בשליחות האם יש למנות הכו"ח וכן שליח הנתינה ע"י כתב, והנה כבר גלתי בספרי בס"ד אשר מעולם מנעתי עצמי מלסדר ג"פ כי בעוה"ר איני בקי כדבעי למהוי להיות ערק בו ואיני משיב להלכה למעשה רק כמעיר, והנה מנוי כו"ח ע"י כתב ידוע התוספתא ושי' התוס' והרמב"ן דלא מהני ויש פוסקים ראשונים להקל ובש"ע אה"ע סי' ק"כ סעי' ה' פסק המחבר בסתמא כדעת המחמירי' ובב"ש סק"ח בסופו הביא שי' הרד"ך שנוטה להקל בשעה"ד ועיגון וכן פסק בתשו' מבי"ט ח"ב סי' קנ"ה להקל במקום עיגון ובס' ג"פ סי' ק"כ הסכים אתו בעיקר הלכה במנוי עפ"י כתב כלומר שאומר בפני עדים או ב"ד אבל מה שהקל עוד שכותב לעדים שיאמרו לעדים רק בנשאת כ"ת עיי"ש ובאמת לפמ"ש בתשו' מבי"ט לא משמע לענ"ד להקל גם בעדים שיאמרו לסופר ועדים דהיינו אומר אמרו רק שם שאמר בפני עדים ועיי' תשו' שו"מ מהד"ג ח"א סימן מ"ט ג"כ דעתו כדעת המתירין עיי"ש. והנה בת' דברי זה ח"ב סי' פ"ו הביא שהי' עובדא בפני הגאון החסיד מקאזניטץ זצ"ל ועשה מעשה כדעת המקילים והסכימו אתו בעל כתר כהונה והפלא"ה זצ"ל וכן הורה כוותי' בתשו' הנ"ל והאיך לעשות דהיינו מינוי בפה בפני ב"ד או עדים כלומר שיאמר בפה מה שכותב שפלוני יהי' סופר ופלוני ופלוני עדים ופלוני שליח לנתינה וגם צריך להכיר חתימת ידו עיי"ש מ"ש גם בזה ובל"ס יש אתו תשו' ד"ח ועיי"ש כל הסדר האיך להתנהג כי אין בידי מפני ח"כ ומפני צעקת בנ"י ע"י קשרי המלחמה ר"ל מגזירות קשות משמי ישלח עזר מקודש ע"כ לעת כזאת לבי בל עמי לבא

בפלפול בירור הדברים ועכ"פ לענ"ד לא יגרש על תנאי כמ"ש הרמ"א סי' קמ"ה רק ע"י משכנות והבטחות שתחזיר אליו לעת מועד אשר ישב בעהי"ת כי כן ראיתי בימי בחורי בזינן מלחמות אשכנז ועסטריך אשר אז הייתי עומד ומשמש פני מ"ו הגאון המובהק מגרוו"ד זצ"ל ודבר על לב הבעל כנ"ל שיגרש בלא תנאי מלבד אם הוא כהן שא"א בענין אחר וכיו"ב ידידו דוש"ת הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן ס

שוכ"ט לאהובי כבוד הרבני המופלג בתו"י כש"ת מו"ה צבי הירש סת"ם נ"י ע"ד אשר בק' שטאטוסקווא מסדרין גטין האם מותר להיות כותב הגטין ואשר רב א' סמוך הוכיחו עד"ז שעי"כ מסייע לע"ע וב' רבנים גדולים דעתם שאין בזה חששא ומתנצל מע"כ שאינו כמסייע דאם הוא לא יכתוב יביאו סופר אחר ואפשר אפי' שאינ' הגון. והנה כל זה לענין שאינו עובר משום לפני עור לת"מ אבל מ"מ אסור משום מסייע כמ"ש בריש פ"ק מס' שבת דהא דקתני במתני' פשט העני את ידו ונתן לתוך ידו של בע"ב דעני חייב ובע"ב פטור ומפרש בגמ' דפטור ומותר דלא עביד מידי והקשו בתוס' אמאי מותר הא קעבר אלפני עור לת"מ וכ"ת דהי' יכול ליטלו בלא בע"ב מ"מ מדרבנן אסור דצריך להפרישו מאיסור וברא"ש כתב דהוי מסייע דדוקא לענין לפ"ע לת"מ בעי הרי עברי דנהרא דאז לא יושיט ואם הושיט עבר אלפני עור לת"מ אבל אסור מדרבנן משום מסייע דק"ו מקטן דאסור להאכילו בידיים כש"כ בגדול דלא יסייע לו ותי' עיי"ש, עכ"פ בנ"ז אם נתפס בבירור כמ"ש בתשו' מהרמשי"ק סי' ש"ז בחאו"ח דשו"ב וכן המורה של השטא- טוסקווא אסור לאכול משחיטתו ואין מקבלין הוראה מהמורה שלהם והלא כמה וכמה הוראות ודקדוקים בכתיבה ונתינה ממסדרי גטין והאיך מקבל ממנו באיזה אופן יכתוב או יתקן מה שצריך לתקן וס"ס הוי מסייע ועוד לפי"ד נוב"י מהד"ת סי' קל"ד דפוסל גט בלא ב"ד בשעת נתינת הגט והא לדעת מהרמשי"ק הנ"ל אינו בכלל ב"ד ואפי' לדעת החת"ס בחאה"ע ח"ב סי' ס"ד וסי' ס"ה דס"ל דלא בעי ב"ד והא מסיק דלאחר סדור הגט ששואלין לסופר ועדי' על חתימתן ודורשי' וחוקרי' זה וודאי צריך ב"ד ולכך המנהג שיהי' לאשה להראות פטורי' שלה א"כ לכ"ע צריך ב"ד ושוב הוי מסייע כנ"ל ועיי' ביו"ד סי' קנ"א ושם ברמ"א ודגול מרבבה דרק בנכרי לענין מה שאסור לב"נ כגון לצורך ע"ז או אבמה"ח אבל לישראל ודאי אסור לסייע ועיי' בשו"ת מהרי"א יו"ד סי' קע"ז ובשו"ת כת"ס סי' פ"ג תשובה באריכות נפלא ועיי' בת' נטע שורק מהרב הג' חתן המחבר זצ"ל, והנה בנ"ז דהשאלה בענין שטאטוסקווא רגיל אני להשיב לשאול פני

הרבנים הגנ"י אשר יושבים בראשונה לפנים מחיצת הקאנבצלייא ע"כ יציע שאלתו פני הגאון המובהק אבדק"ק ווייטצען כ"י:
ב) וע"ד שאלתו בכתיבת ב' שהגביה התג בצדו השמאלי' שדומה כמו ל' והנה בגדולי הקדש לא מצאתי מזה רק במקדש מעט בסדר א"ב כתב מזה בקיצור דצ"ע אם מהני הבחנת תינוק דל"ח ול"ט. והנה בסי' ל"ב ברמ"א סט"ז כתב להדיא דאם אנו רואין שלא נשאר צורת האות כתקונו לא מהני הבחנת תינוק אעפ"י שקורא אותו כהלכתו, וה"נ כיון שדומה ממש לאות למ"ד מה מועיל התינוק, ואם כי מבואר בספרי סת"מ כי מושב הלמ"ד כמו כ' כפופה מ"מ מפני זה אינו יוצא מדמיון למ"ד ועיי' בק"ס סי' ה' אות למ"ד והרי קמן דב דבמקדש מעט הניח בצ"ע ומי יבא אחריו להכשיר ודברתי עם הסופר מומחה דפה ג"כ דעתו לפסול הנ"ל ולפי דעתי אם כתב למ"ד ומושב' כמו בי"ת לא כך"פ כשר א"כ פשיטא בנ"ז אין להכשיר,
ידידו דוש"ת הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן סא

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה הרב המאוה"ג וכו' כש"ת מו"ה מרדכי פארהאנד נ"י דומ"ץ ק"ק נייטרא יצ"ו:
יק"מ בא לידי והנה כבר הצעתי למעכ"ת כי קשה עלי מאוד להשיב בהל' גטין מפני טעמים הידועים ע"כ גם עתה לא באתי בסמיכה שיש בו ממש רק כמעיר באיזה ראשי דברים והנה מ"ש אם חסר הסופר תיבת "שאנו מנין" ועד"ז מצדד צדדים מדברי הפוסקים ובענין זמן שהוא מן התורף ודבריו נראין דיש לילף מאיסור לבריאת עולם שמבואר בסי' קכ"ז דכשר כמ"ש התוס' והרא"ש במס' ע"ז דף י' בכל הענינים, והנה בב"ש סי' קכ"ו בטעם שאנו כותבים למנין משום דהי' רגילין למנות לשנת המלך ששרוי במדינת' כמ"ש במתני' פ"ח דמס' גטין ועתה נוהגים למנות לבריאת עולם וז"ש שאנו מנין כאן להודיע מנהגינו וא"כ אינו רק תוס' ביאור והסבר' ודאי נותנ' שאינו רק מן הטופס, אבל ראיתי בגט פשוט סי' קכ"ז אות כ"א שהפי' שאנו מנין הוא החילוק שבין בני מערבים ובני מזרחים דבני מערבי' מונין לשנת תוה' והוא לבהר"ד ובני מזרחי' אינו מונין שנת הנ"ל ופוחתין שנה זו ומעתה אנו בני מערב שמונין לשנת בהר"ד אם פוחתים שנה זו דפי' וי"ד אם אינה משום מוקדם וע"כ מפרש בגט למנין שאנו מונין כאן כלומר שאנו מונין לבהר"ד דעי"כ נדע אם הוא מוקדם או מאוחר, וא"כ י"ל קצת קפיד' בחסר תיב' למנין וידוע שיטת הרמב"ם דפוסל גט מאוחר וגם יש נ"מ אימתי הגט חל כמ"ש בסי' קכ"ז

ואפשר דגם בלא תיבת למנין הוה ביאור מספיק כיון שנאמר בו שאנו מנין כאן וכו' ועיין בתורת גטין סי' קכ"ה ס"ק י"א דפירש להדיא דאם כי הזמן מן התורף מ"מ לענין נגיעת האותיות וחסרון אות ותיב' שאינה משתנה הענין דינו כטופס והביא דברי הש"ע וב"ש סי' קכ"ו סעי' כ"א עיי"ש:

ב) וראיתי מ"ש מעכ"ת באם חיסר יו"ד מן דיתיהויין דמבואר בש"ע סי' קכ"ו סעי' כ"ב דכשר והביא בשם שד"ח סי' י"ז אות כ"ד בשם הג"פ שאין להכשיר רק במקום עיגון גדול, ובמכ"ת כי רבה עירבב הדברים שהם רחוקים זה מזה דבג"פ אות ס"ו לא דבר כלום מהנך יודי"ן רק בנדון שלא האריך הוי"ו של תרוכין ויש קורין יו"ד ויש קורין וי"ו וכיו"ב בזה אינה מכשיר רק בעיגון גדול אבל מענין יודין של דיתיהויין מקומו באות ס"ח אשר שם הביא בשם מור"א מונסין בפיטורי' שחיסר יו"ד וסיים להלכה אם אפשר כתבינן גט אחר אך אם הוא שעה"ד יש להכשיר ולמוסרה לכתחילה וכש"כ דיש להכשיר בשעה"ד ולמסור הגט לכתחיל' היכא דלא כתב שנית היו"ד הנוספות דיתיהויין כיון דאינה אלא מנהג עכ"ד ולא הזכיר מקום עיגון כלל וכבר אמרו המפרשים שאין לסמוך על הקצורים כש"כ בגטין שהם ההרים התלויה בשערה:

ג) ומ"ש מעכ"ת לענין תקון הנו"ן להיות תי"ו ודאי הסברא נותנת שאינה בזה משום ח"ת כמ"ש לענין תקון דל"ת ורי"ש באו"ח סי' ל"ב, וראיתי פלפולו במ"ש מס' שבת פ' הבונה בהגיה חי"ת ועשא' ב' זיי"ן כבר הלכו בו נמושות ועיין בספרי שו"ת לבושי מרדכי בסי' קפ"ה וסי' קפ"ו שהארכתי בזה ועיין בחת"ס אה"ע ח"ב סי' ח' ועיין בת' דב"ח בזה: ד) וראיתי מ"ש מעכ"ת באשה שיש לה טבעת באצבעה וא"א להסיר' בשום זמן לענין קבלת גט ונטילת ד' מינים ולענין חציצה לטבילה יש לעיין טובא בסד"ט ובשו"ת כת"ס יו"ד סי' צ"א ובשו"ת יד יצחק ח"ג סי' ג' אינה מתיר רק בדיעבד אם שמשה וגם הי' צד להתיר דאין דרכה ללוש עכ"ז החמירו הגאונים לענין טבילה ותול"מ אול"י ד' פ' וירא תרע"ז לפ"ק ידידוש"ת

הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן סב

להרה"ג הנ"ל:

אתו הסליחה כי אחרתי עד הלום מפני מכתב הלוטה מהרב הגאון אבדק"ק קערעסטור נ"י (זצ"ל) כי מעולם מנעתי עצמי מלהיות מסדרי גטין והאיך אשוב בתשובה בענין זה בפרט בנדון השמות רחבה כים בספרי אחרונים שאין אתי נקבצים יחדיו והרב הגנ"י

ידוע כי הוא רגיל טובא בענין הנ"ל ע"כ אמרתי לאמור דעתי ואם יסכים אתי, והרי דעתו לכתוב מכוש בוי"ו כמ"ש בב"ש בשם מיכוש והביאו בדברי חיים בשער הנקודות, והנה כבר הבאתי דברי מרן חת"ס סי' קט"ו גבי שם מאכל שכן נקרא במדינתינו וע"כ זה בספיקא גבי שם מכוש אם לכתוב באל"ף אחר המ"ם דיוצאים וסם א': והנה נתעורר אצלי כי בכמה נקודות אשר במבטא חלוקים מאוד בין מדינת גאליציען פולין וקצת בגליל התחתון בין גליל העליון ולמשל בנקוד' חירק ושורק אשר בדברי חיים העלה בשאלה מה בין שורק (או מלופים) בין חירק היינו משום דבמדינת גאליציען נקרא זה כזה כידוע וכן בגליל התחתון בקצת מקומו והראי' מספרים הנעתקים ונדפסים בגאליציען ובגליל התחתון לרוב נמצא כ"פ לרוב ולופי' תמורת החירק כמ"ש כ"פ יושב תחת יישוב וכן הבחורים המעתיקים אצלי התשובות טועים בזה אפי' אם נכתב ביו"ד כותבים בוי"ו וכן להיפך, והלא יראה מ"ש בדברי חיים החילוק הוא כי החירק מדגישים והמלופים בחטפה וידוע כי עפ"י דקדוק הלשון המלופים אם נכתוב בוי"ו הוה תנועה גדולה וצריכים להמשיכה ולא לחטוף אלא כי ספרי השמות כמעט כולם הי' יושבים במדינת גאליציען ע"כ מדמים זל"ז וזה ג"כ דעת הגנ"י בתשובה הלוטה פה לכתוב כמ"ש בפנים סדר שמות וקשה עלי להכריע, וכמ"כ עלה בספיקא לפני בכמה שמות שמסיימים בשני שואי"ם לבסוף ושוא א' כמו שוא נע ובשני שוא נח וידוע כי עפ"י דקדוק הלשונות (לבד בלשון שלאוואקיש) אין מציאות ב' שואים שיהי' א' נע ושנית נח כי באמצע התיבה להיפך הראשונה נח ושני' נע ובסוף התיבה שניהם נחים כמו הלכת דברת בלשון נקבה כידוע, ומעתה האיך השמות אייזק קאפל ליבל וכיו"ב ב' שואים לבסוף ועכ"ח קורין כולן נחים ובמבטא ידוע שקורין א' נע וב' נח שוא בשלמא אם כותבים יו"ד בין ב' שואים ודאי ניחא אבל בלא יו"ד ובלא שום תנועה לא אדע המציאות ועיין ט"ג בשם קאפל נראה דעתו העיקר לכתוב בלא יו"ד רק שמצא בס"ח כי הג' ר"ג כתב קאפיל ותליא לי' במבטא המדינה כת"ד (ושאלתי את פי ר' אייזיק בערגער נ"י שהוא מגליל עליון ק"ק צעהלים היאך חותם עצמו וכתב אלי במכתבו אייזיק ביו"ד וזה בדקדוק הנ"ל) ועיין ב"ש וט"ג גבי שם ליבל וכיו"ב ועיין בחת"ס סי' כ"ד גבי שם אנשיל:

ומעתה בנ"ז בשם מכוש ראוי ג"כ איזה תנועה בין הכ"ף לשי"ן אם ביו"ד או וי"ו הלא יראה דעת הג' הנ"ל במכתב הלוננוה פה ואני אין בידי לומר דבר כי גם דברי חת"ס בשם מאכל בלא יו"ד ובלא וי"ו ואפשר מפני חתימות ידו כי קשה לי לומר מפני שמבטא כן כך כותבים גבי כמה שמות שחוטפים התנועה כמו שוא ומ"מ כותבים כמשפט בלשון

ולדעתי יציע הספיקות עוד לבד"צ שמסדרים גטין כמו ק"ק פ"ב שהוא בגליל עליון האיך דעתם לכתוב שם זה. יום א' פ' ואתחנן תרע"ג לפ"ק. ידידוש"ת
הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן סג

לכבוד ידידי הרב הג' וכו' כש"ת מו"ה
שמואל מאיר הכהן נ"י דומ"ץ ק"ק טשער נאוויטץ יצ"ו בבוקאווינא: הנני במודע כי יק"מ בא לידי ומ"ש ע"ד שם פסח בגט אשר כנוי פעסיא לכתוב הכנוי בלא ע' שלא יקרא על שם האשה, והנה בכל ספר ס"ג אשר עמדי כולם כתבו לכתוב באות ע' וכן בד"ח רק שכ' בדרך פירוש פעסי ביו"ד ובשער הנקודות נקודה סגו"ל מחמיר מאוד בשינוי המבטא ע"י הנקודה וכ"ש בנ"ז דאם ישנה מדעת כל המחברים יקרא פסיא בפת"ח כמ"ש הפוסקים דאצל האשכנזים שבמדינות אלו אין מציניי' הפתח ע"י א' עיינ בד"ח נקודת פת"ח, ומ"ש הד"ג כי פעסי' יוצא משם פסח והביא דברי ט"ג במ"ש בשם רובה שיש לכתוב בב' ולא בוי"ו שיהי' שוה לשם לה"ק שיוצא משם רבקה עיי' בתשו' ב"א סי' צ"ב ביאר דבריו שהי' ידוע לכל שכך משתנה השם ומבורר ג"כ מתוך כתיבת התנאים וכתוב' שהי' שם עריס' רבקה וכן עושי' אצל העדות ועיי' בתשו' מרן חת"ס סי' כ"ח שהסכים במקצת עמו אבל בנ"ז ודאי אינ' כן מעולם לא שמעתי שיהי' לשם פסח כנוי כעסיא ודילמא יוצא ממלת פסל וכ"פ שמעתי מאנשים שמשבחים תינוקת לומר "איין פסל צורה" או מתיבת פתי כמ"ש במס' סנהדרין שקוראים לקטנים פתאים ועיי' בספרי לבו"מ חאה"ע סי' כ"ז, ומ"ש הד"ג כי דעת תשו' ד"ח פעסי ביו"ד כבר אמרתי שאין כוונת' על תיבה זו להלכה ורק בדרך פי' מזכיר כי א"צ לכתוב פעחיל המכונ' פסיא והראי' כי בס' אהלי שם כבר אסתימ' במדינת גאליציען שמרגישי' במבטא ודוחקי' היו"ד וכבר נאמר בס' חקי צדק וכן בט"ג שאין דורשי' בשמות כידוע וכבר אמרתי שלא לסמוך עלי ולהתייעץ אצל מי שעוסק בט"ג וכ"כ בבית אפרים להתודע אצל הפוסקים:
ב) ומ"ש שנית לענין גרות להתנסך כבר הארכתי בספרי י"מ ונספח לספרי לבו"מ שאה"ע מסי' ל"ח עד סי' מ"ג ושם הבאתי דברי רב בצווילעהע והשגתי עליו לאסור לכתחיל' כמ"ש במס' יבמות דף כ"ד ע"ב ובאה"ע בסו"ס י"א ומדברי התוס' ודברי נמו"י דכש"כ בודאי הכ' הוה הלכה וכבר רעשו המדינה על הרב הנ"ל ע"כ אין מקום להתיר לענ"ד והנני לסיים בכל חתמי ברכות ידידוש"ת
הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן סד

לכבוד הרב הה"ג וכו' כש"ת מו"ה
שלמה ברוך נ"י אבדק"ק פעטראוואסעללא יצ"ו:
ע"ד שאלתו במי ששמו לקרוא לס"ת אליהו בוי"ו וכן חתימתו בפינקס לכתוב בגט פטורין כמו עליותו לס"ת וחתימתו ודאי כן הוא שהרי המחבר בסי' קכ"ט בסעי' ח"י פוסק אפי' מי שנשתנה שמו מחמת חולה דעושי' שם השינוי עיקר ונ"מ עליות' לתורה וחתימתו בשטרות מובהק לשם ראשון זהו עיקר והא ברמ"א סעי' כ"ב כתב דאם עולה לתורה או חותם אליהו בלא וי"ו כותבי' אליה לבד כש"כ אם כן הוא באליה' בוי"ו כן למדו בק"ו ממ"ש בשם אליה בלא וי"ו כש"כ לכתוב בוי"ו דהולכים אחר קריא' לס"ת והק"ו מדברי תה"ד פסקו המחבר סעי' כ"ב אלא שכתב אם לא נודע והקריא' בפי סל לא הזכיר וכן בתה"ד סי' רל"ג לא הזכיר היאך נקרא בפי העולם ובט"ג וכן בס' ד"ק וס' שם עולם משמע מדבריהם אפי' קריא' או חתימה לבד מכריע ובמהרי"ט דמצריך ב' גטין היינו דוקא אם סתרו אהדדי מצריך ב' גטין וכל הנ"ל מדברי תה"ד הנ"ל וי"ל דבתה"ד לא פירש היאך נקרא בפי העולם וצ"ל דסתמא כן הוא וכן בשם חזקיה שהביא לעיל מיני' ודאי לא כשמע מעולם לקרות חזקי' בוי"ו וכן בשם אליה' ושפיר ילפי' בק"ו מ"מ האחרונים הנ"ל כתבו כי די בשם אליה' בויו אפי' בלא מתקרי וכש"כ בקריא' לס"ת וגם בחתימה דלא צריך אלא כיון שכתב הרמ"א בסי' קכ"ט סעי' ט"ו דאם כותב מתקרי על קציר השם אינו מזיק ה"נ בנ"ז אפשר כן הוא, והנה מעולם מנעתי עצמי להיות ממסדרי גטין ורק מפני כת"ר כתבתי הנ"ל, ידידוש"ת
הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן סה

שובע שמחות ורב ברכות על ראש ידידי ה"ה כבוד הרב הה"ג וכו' כש"ת מו"ה יהודא ליבוש קאלעך נ"י ראבד"ק בילקע יצ"ו:
יק"מ עם הצעת השאלה הנחוצה בדבר קשה בא לידי וגם דברי ידידינו הגאון המובהק מהר"א שליט"א ראיתי עם תוכן דברי מסה"ג מאמעריקא ולא אדע מה מצאו בי להצטרף אפי' לסניף בעלמא כי מעולם מנעתי עצמי להיות ממסדרי גיטין וכש"כ לאמור דבר הלכה למעשה אך באתי רק להעיר באיזה דברים ואם עוד יצטרף גדול ההוראה חוץ ממני הנני בזה ע"ד כי האשה שהי' שמה מעריסה ראניא ואח"כ קראה לעצמה כדרך הארצות אלו בשם ראזא וכך קראו אותה קרובי' ואו"א והבעל ובעת לידתה שנסתכנה שינו שמה

לשם חי' וכן המועט בכפר קראו אותה חי' ראניא ובעלה עזבה והלך לאמעריקא והלכה אחרי' וכמה ימים עבדו עבודה בבית אחרים והכל קראו אותה ראזא וכן בזמן שדרה עם בעלה כן שמה בפ"כ ואחרי שנתרבה קטטה ביניהם ובקשו ממנו ג"פ ולא רצה ונתנו במאסר כחוקי המדינה ונתרצה לג"פ והלך המסה"ג עם סופר ועדים ועוד אנשים מכיריהם ומיודעי' וכתבו בגט שמה ראזא והקדימו גם שם חי' עפ"י דבריו. ומעכ"ת שאלה עכ"ז והשיבה כי אמרה למסה"ג חי' ראניא והמסה"ג מכחישה וכן כל העומדים שם רק אמרה רחזא ונכתב ראזא כת"ד:

והנה על ראזא שנשתנה והחליפו היטב אשר דיבר כת"ה וכן הסכים הגאון מבאני-האד נ"י דודאי גם לכתחילה ראוי לכתוב כן מאחר שלא נודע משם ראניא ואין להשגיח ממ"ש במ"א והא בש"ע סי' קכ"ט סי"ב פסק להדיא דכשר כש"כ בנ"ד דגם כאן במקום דירתה הי' קוראין אותה רוב' רוזא ועיין בת' מהרש"ם ח"א סי' רכ"א שנשאל כיו"ב בשם רחל שהחליפה בשם ראזא כאן ובמדינת אמעריקא קורים רק ראזא דאז יש להקדים שם ראזא לרחל אפילו לדעת מרן חת"ס אה"ע ח"ב סי' ל"ד (כי לדעת הר המור משמע דבכל שמות אלו יש להקדים') ע"כ בזה אי"צ לפלפולי' רק מ"ש האשה שהיא אמרה שמה ראניא ודאי מצד הלכה אינ' נאמנת נגד מסה"ג וסופר והעומדים שם כמ"ש בתשו' מהר"ם שי"ק סי' קל"ד אלא דבא לדון משום שוי' נפשי' חד"א ואפשר בנ"ז לא שייך הנ"ל כמ"ש מסה"ג דע"י עלגת לשונה הבינו שאמרה ראזא וכן הבינו השומעים שם, ועוד שם במהר"ם שיק איירי שהבעל מכחיש לאמור כי שם שמואל נשתקע לגמרי ולא אמר מעולם א"כ לדברי' אין כאן גט אבל בנד"ז היא חשבה בטעות כי עיקר שמה ראניא וראזא פסול בזה לא שייך שוי' נפשי' חד"א וכי פסקנית היא מ"מ טוב להוציא אמתלא מפי' למה אמרה ולמה הבינו מפי' שם ראזא, וגם מ"ש מעכ"ת לחוש לס' שב"י דעי"כ הוחזקה בשם זה לפי הנ"ל דהיא אינ' נאמנת כמ"ש המהרמ"ש אדרבא חזקה להיפך וגם כיון שכן הבינו מדברי' שאמרה ראזא ואין הוחזקה בפני יו"ד אנשים אדרבא נתחזק שם ראזא בפניהם וכנ"ל:

ועמ"ש בגט רוזא בוא"ו מצטדק הגאון מבאני- האד נ"י כי אם הוא"ו מורה על החולם הוא קרוב לקמץ דהביא ד"ח בשער נקודות חולם, והנה מדבריו אין משמעות כלל שלא דיבר מזה דבר רק ראיתי בס' שם עולם בש"א אות ה' גבי שם הישקא שכתב בס"מ וב"ש וכתב בוא"ו ותמה בט"ג דלמה ישנה מאות א' לוא"ו ומחלק שם בטיב הלשון אשכנז וכן בש"נ אות ט' גבי שם טויבא או טאבא כי בלשון דייטש יש ג' קמץ u הוא בא' o הוא בוא"ו כמו חולם בעברי דייטש נקוד וא"ו ועוד קמץ ג' au שהוא בהרחבת הלשון כידוע

וכותבין בו"י כמו טויבא א"כ לכאור' שפיר כתב רוזא כי בלשון דייטש כותבין אחר הרי"ש א ואם כי בלשון הגרי יש קורין בהרחבה כמו שם o au ידוע שזה שיבש הלשון כי הנקודה למעלה אינו מורה על שם רק להאריך ולהמשיך התנועה ועיין ביד יצחק גבי יאזשעף ויאזשי וגם שמעתי כי האשכנזים מדייטשלאנד כן קורין בעברי' חולם כמו קמץ בהרחבה וגם בעברי דייטש וא"ו מורה על קמץ כמו אונ"ד געזונ"ד והמסה"ג הוא מבני רוסיא ואפשר מארץ ליטא אשר שם מדברים כמעט כארצות עם לשון אשכנזים ועיין במהרש"ם בסי' רכ"א הנ"ל כי שם ראזא אינו מגדר שמות הגוים כיון דבשמות נשים בב"ש מביא שם רוזא עיי"ש:

ועתה נבא לחשש ג' אשר כת"ה העיר בצדק כי שם חי' אם כי הוי שם מח"ח מ"מ הא שם באמעריקא לא נקראת כלל חי' והוי נשתקע לגמרי וידוע דברי ב"ש ס"ק ל"ה דאז אין לכתוב שם הנשתנה מחמת חולה רק שם הראשון בפרט בשם אשה שאינו קוראת בתורה לקרוא אותה אז בשם הנ"ל כמש"כ הב"ש שם אם כי כתב מעכ"ת כי בכפר שדרה שם קורין אותה קצת חי' ראניא מי יימר דשם שקורין במקום אחר יציל על השתקעות השם ודאי אם רק המיעוט הי' קורין אותה באמעריקא ג"כ פעמים בשם חי' רוזא או חי' ראזא או חי' ראניא הי' מקום לומר כמ"ש האחרונים הובא בג"פ ובט"ג בלקוטי שמות מח"ח אות ז' בס"ק ד' דאפילו מיעוט מבני משפחתה ובית אמה מצילים מהשתקע' אם כי כתב דיש לכתוב דמתקרי' על שם ראשון כמו הכא הי' לכתוב חי' דמתקרי' ראזא מ"מ אינו מחליט לפסול אם כתב ב' שמות רצופים ואפשר לסמוך על מ"ש בתה"ד סי' רל"ד כי בעסטרייך קורין בב' שמות רצופים וכמ"ש בב"ש ס"ק ל"ד ועיין בדגו"מ שם, אבל כנראה לא נזכר ולא נפקד שם חי' כלל שם באמעריקא ע"כ יש לחקור ולדרוש עד"ז ע"ד בעלה ואחי' שם אם קראוה לפעמים בשמות הנ"ל או אם בעת מי שבירך כנהוג להזכיר בשם הנ"ל: ועוד יש להעיר כי חי' ראזא גם כאן לא קראוה בשום פעם רק חי' ראניא ואין דרך להצטרף שם חי' עם לע"ז כנ"ל כידוע ע"כ דא עקא שאני נבוך בזה כי בטיב גיטין בכמה מקומות משמע דאפי' מעיר לעיר אינו מועיל שם שנקראת במ"א שלא במקום כו"נ ועיין בב"ש הנ"ל בדברי מהרי"ק ועיין בד"ח בלקוטי שמות ובשם עולם דאם ע"י קרוב ואשה נתודע לב"ד מסה"ג משם מח"ח מהני כיון שיודעים בעצמם שזה עיקר אצלם ולא אדע אם הכי הוי עובדא, ומ"ש כת"ה לסמוך על תשו' תשורת ש"י עיין במהרמשי"ק סי' קל"ד משמעות האחרונים אינו כן ומי שדעתו רחבה מדעתינו ברב כחו יבא ויסמוך וכמו שכתבתי בפתיחת דברינו והנני לסיים בכל חתמי ברכות ידידו דוש"ת הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן סו

להרב הה"ג הנ"ל בענין הנ"ל:

הנה באתי ע"ד הנחוץ בהאי עלוב' אשה הידוע מענין ג"פ שלה אשר לא מלאתי לבי לאמור הללמ"ע מפני הטעמים שכתבתי ועתה באתי להיות כמשיבא למכשורא באם יצטרף עוד גדול ההוראה, והנה מ"ש כי הב"ש לא כתב לפסול הגט בנשתקע השם היינו בס"ק ל"ה אבל בס"ק כ"ז הא גלה דעתו כדעת הלבוש שפסול ושכן דעת המרדכי והג"א ומשמע גם בשמ"ח כן הלכה אלא שי"ל בנ"ז גם הם יודו להכשיר מכמה טעמים דהא מחלק בב"ש בסברת מ"ש גבי מומר יגר מכשירי' שם הנשתקע וכתב לחלק דשם ידוע כי הי' להם שמות יהודי במומר ושמות גוים גבי גר משא"כ בשמות של יהודים בשנוי משם לשם מי יודע שנקרא בשם אחר וכמ"ש בט"ז וכן הביא חילוק זה בג"פ בשם מהרד"ך לתרץ דברי מהרי"ק בשם אליה' ובאלי עיי"ש, והנה בשמות אשר מחדשים בזה"ז לדמות לשמות גויי הארצות ראזא וכיו"ב או משום שמשתמשים בשמות אלו אצל הערכאות וכיו"ב כמ"ש במהר"ם שיק סי' קל"ב וקכ"ג עיי"ש ובת אבני צדק להגאון מדעעש ז"ל ולדברי יהודים כגון לתפילה וברכות התורה משתמשים לעברי א"כ כבר ידוע שאין זה שם עצמי ושיש לו עוד שם יהודים בזה לא שייך נשתקע וכבר האריך בסברא זו מ"ו הגאון המובהק מהרי"א זצ"ל ובת' מהר"ם שיק הסכים עמו לענין דינ' עיי"ש, א"כ ה"נ הא איתא בדברי האחרונים דשם נשתקע פסול משום לע"ז משום שיאמרו שאין זה האיש או האשה כיון שלא נקרא בשם הנ"ל אך ורק בשמו דעכשיו וכיון שקורין אות' בשמות הנ"ל דייטש או הגרי יודעים עכ"ח שיש להם עוד שם עברי וכנ"ל:

וראיתי מ"ש משם שדי חמד שכתב ע"ד הט"ג דאם יודעים שיש לה שם במ"א אין זה בכלל נשתקע והנה השד"ח הביא תמצית הסברא אבל מי שמעיין בט"ג באות מ' וכן באות ק' אשר שם האריך בשמות מירל מירוש קרסיל קרעסיל שהי' עוד סניפים להתיר' אלא שעיקרי הדברים מבוארים בהגה' מל"מ בהל' גירושין פ"ג ה' י"ג (ובשד"ח כתב שלא מצאו כעת והוא משום שכתב שהביאה בת' שו"מ ושם נכתב בטעות פ"ד אך הוא כבפ"ג עיי"ש) ביאר בפירוש דאם במקום אחר נקראת בשם הנ"ל אם כי במקום כו"נ לא נקרא בשם זה כלל לא חשוב נשתקע עיי"ש ועל דא סמך בת' שו"מ ח"ג סי' רכ"ב בעובדא דילי' שנשלח ג"פ מאמעריקע לק"ק מעזעריטש בשם גאלדא ריזל ובמעזעריטש נשתקע ריזל והכשיר מטעמי' דמכ"מ הנ"ל:

והנה עוד י"ל בנ"ז אפי' לדעת הג"פ בס"ק צ"ו שמחמיר אפי' במקום עיגון ושעה"ד מ"מ סיים דאם נשאת לא תצא וכמ"ש בתשו' חסד לאברהם ח"ב סי' ס"א דאינה רק פסול

דרבנן ואם נשאת ל"ת כמו דקיימ"ל באה"ע סי' ק"נ בכל פסולי דרבנן דאם נשאת ל"ת ובנ"ז הא כבר נשאה בחו"ק ואם כי במכתב אליה' דעתו דבטל מה"ת גם בגר וחולק על הש"ע והנה בדברי חיים על הל' גטין בשער שינוי השמות סי' י"ב תי' קושי' ומסיק דאינ' פסולי רק מדרבנן ומשום לע"ז בנודע שהי' לו שם שנשתקע ומשום לע"ז לא פסלינן בדיעבד כמ"ש בתשו' מג"ש ובנ"ז הא נודע כמ"ש מעכ"ת בשם מסה"ג דכל העומדים מיודעים ומכירים העידו דשמה חי' רוזא ועוד מסיק בדברי חיים שם דאם במקום לידה צריך לכתבו וחולק על הט"ג וכבר הבאתי כן ג"כ בשם ס' שם עולם וגם בס' דברי אברהם כתבו דעיקר כשי' הב"ש בזה: והנה מעכ"ת הביא דברי תשו' דברי חיים סי' ס"ו בעובדא כזו אלא דשם הוה מקום הכתובה ונתינה להיפך מכדן עיי"ש וסיים ומ"מ לא הי' מדמה לעשות מעשה רק בצירוף דברי מהרי"ק שהקל בשם שנשתקע וגם לא נשתקע לגמרי ויש לעיין בדברי' ממ"ש ע"ד ל"ש בדברי חיים על ה"ג בס"ק ב' ועוד יש סניף להקל בנ"ז ממ"ש בשד"ח דשם העריס' שנשתקע ואם בשעת סדור הגט מפרסם דכך הי' שמו חוזר וניעור ולא הוה נשתקע ול"צ ל' יום רק בשם חדש וא"כ כש"כ וו"ח דעדיף לשיטת הש"ע והא עיקר דברי מהרי"ק בשם מ"ח דלא הוה נשתקע ומ"מ למדנו ג"כ מדברי תשו' דברי חיים דאם כותב ב' שמות רצופים בדלא מתקרי כשר וכמ"ש בתה"ד סי' רל"ד וכבר הבאתי במכתבי הקדום לצרף עוד גדול ההוראה ואני כמשיב' למכשור' להתיר' בנ"ז דוקא דהוה במקום עיגון גדול ושעה"ד וגם נשאת כבר ול"ת. ידידו דוש"ת הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן סד

עוד להרב הה"ג הנ"ל בענין הנ"ל:

ראיתי כי כת"ה חוזר על הראשונים להסכים להכשיר הגט אפי' לא נשאת משום שעה"ד ומ"ע והראה לעיין בשד"ח סי' כ"ט ול' והנה שם לא נזכר אם שעה"ד ומ"ע הוי כנשאת, והנה בנ"ז שכ' כת"ה כמה צדדים להקל גם לענ"ד נוטה להסכים דבלא"ה כ' המרדכי מס' גטין פ' מ"ש דכל מדרבנן פסול וכשר בנשאת הה"ד בשעה"ד ועיין בב"ש שהביא' בסי' ק"נ וצוה לעיין בסי' קכ"ז לענין נכתב ביום ונחתם בלילה דכשר בשעה"ד ושם הביא בשם רד"ך אם נימא במחלוקת הפוסקים ג"כ כדי לסמוך בשעה"ד כמו נכתב ביום ונחתם בלילה ובאמת במרדכי עצמו מבואר שם דסמך בשעה"ד על ר"ת ור"ש בחת"י סופר בשעה"ד וה"נ הא הביא בדברי חיים על ה' גטין דבתשו' מהרמ"ח ומהרי"ק ומהרי"א מכשירין בכתב שם שנשתקע וגם מסקנתו דאף רק נודע שהי' לה שם אחר ונשתקע

כשר בשעה"ד ובנ"ז כבר כתבתי דעל שם ראזא ידוע שלא הי' זה שם לידת' ועוד שם בד"ח דאם במקום לידה לא נשתקע צריכים לכתוב שם נשתקע בגט לבד מזה הלא יש עמוד גדול די סמיכה ע"ד מהר"מ שיק סי' קל"ד דמכשיר בכותב ב' שמות וא' נשתקע וכתבו לעיקר מ"מ הכשיר אפי' בלא נשאת משום דבשני שמות הוי כקצור השם ולפי סברת ט"ג כידוע והביא ראי' מדברי התוספתא דשני שמות הוה כא' וגם בתשו' הר"מ שהביא ח"מ הכשיר בכתב שניהם ודאי כדאי לסמוך בשעה"ד ומ"ע בפרט במרחק רב כזה כנלענ"ד, ידידו דוש"ת:

הק' מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן סח

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה הרב הגדול וכו' מו"ה

זאב צבי הכהן נ"י אבדק"ק א"ש יצ"ו:

מכתבו בא לידי ע"ד שם האשה בגט הנה גם אני מעולם מנעתי עצמי להיות ממס"ג ע"כ הנני רק להשיב מפני הכבוד ולהעיר מקצת בדברים אחדים אבל לא די סמיכה כנ"ל, והנה באו"א בע"מ וויען אשר שמה בעטטי כדרכם לשנות בשמות ע"ה והבעל והאשה אינם יודעים כלל משמה העברי וגם קרובים א"י וכן הראבינאט בוויען השיב כי במאטריקעל אינם מזכירי' כלל שם העברי ומקום אבותי' אין לחקור כי אינה חפצים בג"פ זה מפני כן אין לסמוך ע"ד, והנה לענין אם יודעת שמה אם חשוב כנשתקע לגמרי הביא מעכ"ת דברי ת' ד"ח בשער שינוי השמות סי' י"ז ודברי ת' אבני צדק, והנה לענין שמות לע"ז הנהוגים מזמן קרוב במדינת אלו ראש המדברים בזה מרן הגאון מהרמ"ב ז"ל בתשו' הר המור בסי' ל"ד שם בעובדא שלא הי' נקרא רק אנטאן ושם עברי כמעט נשתקע רק לפעמים אם יבא לבהכ"נ כנהוג וחשבו לנשתקע לגמרי ומסקנתו או לכתוב ב' גטין ובא' יכתבו רק אנטאן לבד ובשני שם העברי ובשם אנטאן ינתן בראשונה כי זה העיקר או לכתוב דהוה מתקרי על שם העברי עפ"י דברי ג"פ שהביא עובדא כזו מעיה"ק ירושלם תוב"ב ובשם האשה שם ריזל ובלע"ז טרעזי' מסקנתו יען כי לא הי' נשתקע לגמרי עי"כ כתבו טרעזי' דמתקרי ריזל דנראה דלא כדברי חת"ס, ועיין בתשו' מהרי"א סי' ק"ה שהי' עובדא כזו בק"ק נייטרא כדעת הר המור והכשיר לעשות כן אפי' לכתחילה ועיין בתשו' מהרש"ם ח"א סי' רכ"א וכן בסי' פ"ג מהו נשתקע דגם בזכרון מי שברך לאשה חשוב שם העריס' בלא נשתקע ועיין בת' מהרמשי"ק סי' ק"ט וסי' קל"ב שפלפל שם בתעצומ' דגבי שמות המתחדשים בדורות הללו בשמות הגויים לגביהם לא

חשוב שם העריס' בעברי כנשתקע כיון דכ"ע יודעים דשם הלע"ז אינה שם עצמי וידוע כי הי' לו או לה שם עברי וליכא לע"ז וכן כתב בת' יד יצחק ח"ב סי' ס"ב וס"ג ודומה למ"ש המהרי"ק לענין חיים ונקרא ביבאנט כיון דידוע לכל דביבאנט הוא לע"ז של חיים והה"ד בנ"ז ועוד בזה"ז דעושי' ג"כ מטעם חקי המדינה במאטריקע"ל ופרא- טאקאלע"ן שלהם ע"כ קורין בשני שמות א' השם עריס' עברי לענינים יהודים בתפילה ומי שברך וכיו"ב וב' לדתי המדינה שכן כתב הגאון מהר"י עטטינגער בשומר לציון ואינה מכוון לעקור שם עברי כמ"ש מרן חת"ס סי' ל"ח דההוא בזמנו וכעין זה כתב בתש' אבני צדק להגאון מדעש ז"ל וכבר האריך בזה ג"כ מ"ו הגאון המובהק ז"ל בקונטרס שנדפס על עובדא שהובא ג"כ במהרמשי"ק סי' קל"ב עיי"ש שיש קצת סתיר' מסי' ק"ט לסי' קל"ב במ"ש בעובדא של החת"ס שהי' שואל לאבי ואם המגורשת אם לפעמים קורין אותה בשם עברי דמשמע מיני' דלא הי' סומך לכתוב לעיקר שם העברי משום הזכרה במי שברך ובסי' ק"ט כתב דאולי לרווח' דמילתא עשה כן ובנ"ז אשר הכל בין במקום דירת' בין במקום כו"נ ג"פ בשם בעטטי נקראת ואפשר דקרוב לודאי דגם במקום אבותי' קורין אותה בשם זה אפשר לומר כיון דהבעל לא ידע ג"כ בשם העברי שלה מסתמא אין רגילין בברכת מי שברך וגם לא בנדרים ונדבות או בתפילה א"כ אפשר דלכ"ע אין להזכיר' בגט אפי לסברת ד"ח באות י"ז שהביא מעכ"ת בזה יודה דהא קמן שאינו נודע כלל לא בפי הרבנים ולא בפי החזנים וכא בפי קרובים ולא בפי הבעל ורק אבותי' אפשר דידוע אצלם אבל קרוב לודאי שאין קורין אותה כלל בשם זה והא בסי' קכ"ט סעי' י"ב פוסק להדיא דאם במקום כו"נ יש לו שם ידוע ובע"א י"ל גם שם אחר לכתחילה יש לכתוב גם שמות הנ"ל במתקרי ובדיעבד שלא נכתב השמות של מקום אחר כשר וכל זה אם נקראת עכ"פ במקום אח' אבל אם אינו נקראת רק ידוע בפי אבות כבר כתבו במכתב אליה' ובאחרונים דאין זה שם שנקרא דהא קרי ולא עני וכש"כ אם השם במקום אח' ודאי דומה למ"ש הב"ש בס"ק א' דחניכ' ששגור בפי כל כשר אפי' לכתחילה וכן הביא בט"ג (בלקוטי שמות בח"ב בשמות שנשתנו מחמת חולי בס"ק י"ד). בשם בגדי כהונה שמעשים בכל יום דאם לא נודע בברור על שם שנקרא בעברי כותבי' לכתחילה חניכ' שהוא נקרא בפ"כ, וכן הביא בת' שיבת ציון סי' פ"ז עובדא מאביו הגאון מרן הנוב"י וכן בת' תשובה מאהבה סי' נ"ב, ואח"כ ראיתי בשו"ת שבט סופר סי' כ"ב שהביא זקנו מרן חת"ס כתב על הגליון אה"ע באשה שהי' שונה מעריס' מלכה ושנה שמה מאלי אמאליע ובמקום נתינה לא הי' ידוע כלל משם מלכה וצווה שלא לכתוב כלל שם העריס' שנשתקע והעיר בעל שבנו סופר דבסי' ל"ח דשם שנזכר במי שברך נעשה כשלא נשתקע וא"כ חזר בו

ותי' דשאני בעובדא זו של הגליון דבמקום נתינה לא הי' ידוע כלל משם עריס' וא"כ חזינן דנתן מקום לכתוב רק שם לע"ז הנ"ל, ובשם בעטטי שחותמו בב' טי"ת אם לכתוב כן כיון שאינה שנוי במבט' אינ' מפסיד אם לכתוב כן כיון שאינה שנוי במבט' אינ' מפסיד גם אני חשבתי כן רק ראיתי במהרמשי"ק סי' ק"ט שחזר ושנה כ"פ בשם לאנוטי כאנוטא בב' טי"ת כמו חתימתה א"כ משמע דגם בזה אין לשנות ע"ד כאן באתי לעורר ולברר מה שבידי בס"ד וכבר כתבתי כי אין לסמוך עלי בענין גטין כי מעולם לא הרגלתי במעשה כנ"ל. יום ג' פ' ויחי תרע"ג לפ"ק. ידידו"ש ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו. סימן ס"ט שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרה"ג וכו' כש"ת מו"ה שלמה ברוך שמאלהויזען נ"י מ"מ דחברה תהלים בק"ק ב' פעסט יצ"ו

ע"ד גט לאיש הדר]באמעריקא במקום שאין שם ב"ד מסדרי גטין וא"א לבא הנה למסור גט לאשתו מידו לידה להמנות סופר ועדים ויכתוב אח"כ לסופר ועדים לכתוב ונחתום כמ"ש בבאה"ט ופ"ת בשם פוסקים אחרונים. וכת"ה הביא דברי או"ח וט"ז סי' מ"ז באם כותב דברי תורה לענין ברכה, וע' בתשו' מרן חת"ס חיו"ד סי' רכ"ז שם כמה פרטים וכללים לענין כתיבה כדיבור והביא שם דברי החו"י וש"י ובכולם חזר ושנה לבד מגט דלא מהני משום דצריך לשמה ובעי' עד שישמע קולו כמ"ש הרמב"ן או חומרא דא"א שאני, ובח"מ סי' קצ"ט כמה טרחות יגע ומצא תקנה ומזור למנות שליח שלב"פ על בי"ד נגד דברי ה"ג וכדעת החמ"ח, ותמה אני כי כת"ה מסתייע מדברי הנתיבות בח"מ סי' כ"ח ומיישב דברי הרמב"ם מ"ש דשטרות דרבנן ומחלק בין אומר אמרו לגמר הדבר והלא הרמב"ן בס' המצוות השיג על הרמב"ם בזה כידוע, וגם הא פוסק כר"י מס' גטין דף ע"ב כתי' ר"א דבעי' עד ישמע קולו משום לשמה והאיך נאמר לדברי הרמב"ן כשר עפ"י כתב היפך מ"ש בסוגי' הג"מ וכי מפני קושי' ותי' עפ"י סברה נעשה מעשה: והנה לענין הלכה נראה דעת שו"ת ד"ח ח"ב סי' פ"ו להקל במקום עיגון ע"ש תשו' ארוכה ותמה שם על דברי הרמב"ן מה משום לשמה שייך בזה משום שמיעת קול וע' במס' גטין כל הגט דמשמע דעיקר לשמה היינו לגבי בעל משום דמצווה לסופר דזה ממילא לשם דידי' וגם בת' שו"מ מהד"ת ח"א סי' מ"ט היקל בזה אם ניכר שהוא כת"י הבעל ובטח שכא יבטל הגט, והנה איני תקע עצמי בהלכה כזו ובפרט כי מעולם מנעתי עצמי להיות ממס"ג מכ' בהלכה חדשה נגד דברי הש"ע סי' ק"כ, והנה לפי"ד מרן חת"ס סי' ר"ל אינו רשאי אפי' חכם לסדר גטין באתרי' דרב עפימ"ש הרמ"א ביו"ד סי' רמ"ה ע"ש והנה בק"ק פעסט הלא ישנו בד"צ מומחה וכמדומה כי הרה"ג וכו' מו"ה יעקב יוסף גראס נ"י יש לכו עסק בסדור גטין וגם כי אינו ראוי ומי שאינו רגיל בכך לא יהי' לו עסק בזה, כי גדול

שמושו ע"כ ידבר עם הרה"ג ובל"ס כי גם הוא יתייעץ עם דיינים דמגמר גמירי כנלענ"ד ידידו דוש"ת ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד סימן ע' שוכ"ט עב ראש כבוד הרבנים הגאוכי וכו' מו"ה דוד דוב מייזלס כ"י אבד"ק ספרדים באוהעלי יצ"ו. ומו"ה עבי הכהן דיק נ"י ראב"ד דשם:

אחדש"ה ע"ד כי זוג או"א לא מתדר כהו להיות יחדיו וע"כ באו לפני בד"צ זבל"א וזבל"א ונעשה פשר בכל תוקף קנינים להיות האשה מתחייבת לקבל ג"פ ברצונה וע"ד יתן לה הבעל ט"ו מאות כתרים ועל פשר הנ"ל נתרצה גם ברצון אחיה ולע"ע חזרה בה אם בידה לחזור והה"ג מהריצ נ"י דעתו כי בידה לחזור וכמ"ש בתשו' קול ארי' דהוה רק קנין דברים כמ"ש הפוסקים והה"ג מהר"ד כ"י השיב דס"ס כיון דהקנין הי' על התחייבת שלה בזה שפיר חל הקנין וכמ"ש הסמ"ע בסי' ס' ס"ק ח"י ובש"ך ס"ק כ"ד דבחיובי' שפיר מהני דחל על גוף האדם, והנה ידוע בקנין דברים הוא דעת הרמב"ם פ"ה מהל' מכירה ומנה שם כמה דברים דלא שייך בי' ולא מועיל בהם קנין, ומ"ש קנין הוא רק לחזק ולברר הדברים ובסמ"ע סי' קצ"ה הביא כן בשם פסקי מהרא"י דל"מ קנין לגרש ועפי"ז כתב הב"ש סי' קל"ד סק"ו מ"ש שם דאם קבל קנין לגרש צריכין למחול לו שלא יהי' גט מעושה דלהנ"ל אין צורך דהא מעיקרא לא חל הקנין. וכתב עוד מה שעושים קנין תחת החופה על החליצה הוא ג"כ אינה כלום דהוי קנין דברים:

והנה לכאורה הי' קצת ראי' דל"מ אפי' בלשון חיוב דאל"כ מה פקפק הב"ש דילמא מתירי' לו אם קנו ממנו בלשון חיוב ולמה הקנין תחת החופה פועל ר"ק דילמא יעשה הקנין בדרך חיוב, אלא שיש לדחות דלא נחית לזה רק קאי על לשון ש"ע ומנהג העולם אבל נראה ראי' ממקור הדברים והוא במס' ב"ב דף ג' על מתני' השותפין שרצו לעשות מחיצה וכו' דמוקמי' בגמ' בשאין בו דין חלוקה ופריך בגמ' להדרי בהו ומתרץ שעשו קנין ופריך על זה קנין דברים הוה ותי' שם שקנו מידן ברוחו' ור"א תי' שהלך בה בתוך שלו והחזיק וכו' ואם נאמר דבדרך חיוב מהני קנין בזה ל"ל אוקימתא חדשה לימא בקיצור שקנו מידן בדרך התחייבת וזה הי' לראי' דל"מ, ובתוס' הקשו מהא דמתנה ש"ח להיות כש"ש ותי' דשם גופא משתעבד וצריך לבאר דעתן לפי"ז דבשומר דגופו נשתעבד לשמו כשאר שכיר ועבד הוה כדבר מסוים משא"כ לחלוק השותפות דל"ש איזה שיעבודא הגוף וכ' ברשב"ם שם, ומעתה בנ"ז להתחייבת עצמה לקבל ג"פ ברצון טוב לא אדע איזה שיעבוד הגוף שייך בזה והא דמתחייב עצמה אפי' בדשב"ל יליף בעה"ת משיעבודא ומה שהוא בדיני ממונות שייך שפיר שיעבוד בין אגופו בין על נכסיו וכן לענין שמירה דעיקר על גופו אבל גירושין לא אדע מכל הנ"ל מה התחייבת שייך בזה וגם לא אדע

אם דרך התחייבת שייך בחפץ ידוע ומסוים כגון מ"ש לתן חפץ פלוני דוקא דחיוב אינה עשה קנין רק שיעבוד ע' בת' מהרמשי"ק או"ח סי' רכ"ה ובתוס' מ' ע"ז דף ס"ג ד"ה כגון. וכ' באה"ע סי' כ"א בשידוכים אם רצה לזכות במשכון שלא לחזור מהשדוך צריך לומר לו שיזכה בגוף המשכון ע"ש בט"ז וב"ש בטעם הדבר ולמה לא מצאו תקון שיתחייב עצמו לתן לו אותו חפץ וע' בב"ש סי' סי' כ' סק"י דמסקנתו דקנין אתן הוה ספיקא דדינא וע' נוב"י מהד"ק ח"מ סי' כ"ה וסי' כ"ו שהביא חתנו הגאון מהריז"ל דהר"ש הלוי חולק ע"ד סמ"ע במ"ש בדרך חיוב מהני בקנין אתן הביאו בפ"ת סי' רמ"ה ע"ש:

ושוב נזכרתי מדברי תשו' הרשב"א שהביא הב"י בסי' ס' דמי שנתחייב עצמו ליתן פירות דקל חייב לתן לו אלא שמדברי הנוב"י סי' כ"ח בתשובה לחתנו הגאון בהראי' שמביא מעובדא דאסור גיור' דחיוב ל"מ דאל"כ למה ל"ה מחייב עצמו, השיב עליו הנוב"י, כיון דמטבע אינה נקנה בחליפין הי' בידו לפרוע ממקום אחר דאינה רק שיעבודא עי"ש עוד כונה כפ"וג, ועכ"פ בדבר שא"ב שייכות קנין גם החיוב אינה עושה קנין רק שיעבודא, ולענין קבלת גט לא אדע מה שיעבודא שייך בזה דהא גם אי"צ שום מעשה אם יתן הגט בידה או חיקה או בחצרה ומלבושה מי לא מגורשת אפי' ברצונה ול"ש בזה איזה שיעבודא על גופה וכש"פ על נכסיה שו"ר בס' דברי גאונים אות פ"ז מביא כמה ספרי שו"ת בזה וסותרים זא"ז אם בדרך התחייבות מהני קנין אפי' בקנין דברים וע' בתשו' מהרשד"ם סי' רע"ד וסי' ש"ע, ואפשר דיכול לומר קים לי כהנך פוסקים דל"מ קנין וגם כי משמע מדברי הגאונים דדוקא בדבר שבממון מועיל קנין דרך התחייבות ובכלל מ"א שמביא דברי תורת חסד בזה במי שמחייב עצמו שלא לירש נכסי דמהני דמשעבד גופו שלא לטפל בנכסי אביו או מתחייב עצמו שלא לבנות בתים היינו ג"כ בדרך זה שנשתעבד גופ' שלא לטפל בבנינים ע"ש ובקבלת גט לא אדע אם שייך כל הנ"ל:

והנה כ"ז כתבתי דרך פלפולא ובגוף הדבר ראיתי דבכיו"ב כבר נשאל עליו בתשו' אמרי אש ח"ב סי' ס' וס"א ג"כ שהי' בין איש לאשתו ע"ד קבלת גטה שהיתה מפסיד לבעלה כמעט רוב נכסי' והבד"צ שפטו אותה וכן מערכאות כהבדיל כי צריכה לקבל גט פטורין בדרך פשר ושוב חזרה מדבריה ושאל השואל הגאון מהר"א וועכשלער ז"ל אם יש לכוף לאשה על קבלת הגט והשיב בארוכה ועיקר דבריו כי לאחר תקנת ר"ג אין לכוף לאשה כמו שאין כופין אות' ובתוך דבריו כתב כי מעשים בכל יום שהאיש ואשה מתפשרים על קבלת הגט ולבסוף חוזרים אפי' בקבלת קנין והלא לפני נתינת הגט שואלים גם לאשה אם ברצונה מקבלה הגט ואם אין בידה לחזור מה זו שאלה, חזינן דגם גבי דידה צריך שלא יהי' שום אונס וכשם שמתירין לו הקנין הה"ד לאשה או אומרים לה שאין הקנין

כופה אותה לקבלת גט וא"כ בנ"ז האיך אפשר לאחוז החבל בב' ראשון. ובענין טיב האשה אי דעתה צלולה הדר"ג מבפנים ואין בידי לדון בזה שלב"פ ואצ"לה. והנני לסיים בכל חתמי ברכת ידידו דר"ש

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד סימן ע"א

שוכ"ט על כבוד הרב הגאוה"ג וכו' כש"ת מו"ה

אפרים בנימין ג"פ נ"י אבדק"ק רימא-סעטש סעטש יצ"ו:

ע"ד האנשים הנ"ל לנו הלילה בבתיהם וי"ל שנתייחד עם נשיהם והא בסי' קי"ט פסק להדיא דהוה ספק מגורשת משום חשש ביטל הגט ומעכ"ת ברצונו לחלק בזה יען בנ"ז הוה לטובתה משא"כ בסי' קמ"ט. והנה בסברא זו ודאי אין די סמיכה כי י"ל גם להיפך מתוך שלבו גס בה בטולו בטלו כמ"ש בסי' קמ"ט לענין יחוד הנשואין ע"ש, ועוד הא בסי' קמ"ח סתור קאמר דכל מגרש ע"ת לא יתייחד עמה ובב"ש סק"ו בשם הרשב"א דאפי' שכ"מ וגיסו לא יתייחד דבסתמא לטובת' ג"כ כידוע, אך ורק מ"ש דאינם חשודים על תה"מ בליל ת"ב ודאי יש סניף להצטרף להתירא כמ"ש המהרי"ט דבאם נתייחד אחר הגרושין לא אמרינן חזקה א"א עושה ב"ז וקדשה דוקא באין לו אשה אחרת אבל אם יש לו אשה אמרינן חזקה דלא יעבור על חדר"ג ולא קדשה א"כ כש"כ בגזרת חכז"ל ודאי חמור וכן הריב"ש בסי' ו' דאם היא בעת נדתה אפי' בדם חמוד דרבנן אם בא עלי' לא אמרינן א"א בב"ז כיון דחשיד ע"ז חשוד ג"כ בד"ז אלמא דהוי כמו חזקה זו כזו. ע' בתשו' מרן חת"ס ח"ב סי' נ"ט בטעמי' דאין נאמן לומר שלא בא עליה דאש בנעורת והוה כודאי ולא מהני אפי' המגו דבידו לגרשה דקיימ"ל בב"ב דנאמן לומר גרשתי אפי' נגד חזקה א"א חזקה זו הוה אלימת' כמו חזקה מכח סברא דל"מ מגו כנגד חזקה דא"א פורע ת"ז דל"מ מגו. וכ"ז בזמנים המותרי' אבל בזמן אסורי' ואינה חשוד לכך פשיטא דלא שייך חזקה ודאי ע"כ ודאי יש להאמינם דלא עשו מעשה: ומ"ש דהשביע' שלא יבטלו הגט והנה כיו"ב מצינו בתשו' מבי"ט ח"ב סי' קע"ה במ"ש בטעמי' דסוברים שאין למנות סופר ועדים עפ"י כתב מ"ש אלם ותי' דשם הוא לפני ב"ד משא"כ בכותב מכתב ממרחקים שלא בפנינו יש לחוש לנשתנה דעתו ובטל הגט, ומסיק דלפי"ז אם נשבע שלא יבטל הגט הי' כשר וע' בשו"ת דברי אמת סי' כ' ובשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קל"ב שהביא' א"כ חזינן דסמכינן בזה שלא בטל, והנה בעיקר הלכה זו באמר לסופר ועדים ושליח לכתוב ולתן גיט' דאם נתייחד עמה שפסק הרמב"ם פ"ט מה"ג דהגט אינה משמע מדאורייתא ידוע כי רוב הפוסקים חולקים ובתשו' הרא"מ ח"ב סי' ה' עשה עובדא להקל בא' שצוה לכתוב ולתן גט אחר ג' שנים אם לא יבא לביתו ממרחקים והי' לו מונעי' בשפת הים

וחזר לביתו ושוב נסע למרחקים הנ"ל האריך שם בכמה ראיות דלא חיישינן בזה לבטול הגט כי דעתו לבא כדרך כ"א דעוד אשתו הוא שאין כאן גט לבטלו וע' בבאה"ט ססי' קמ"ח שמביאו וכן בכה"ג סי' קמ"ח וסי' קמ"ט ושם פקפק עליו קצת וע' בפ"ת, וראיתי בשו"ת דברי אמת שם שהביא' וכן בת' מהרש"ם הנ"ל וכן בשם מהריט"ץ ולא ערערו עלי' כלום, ובפ"ת שם בססי' קמ"ח הביא בשם תשו' שב יעקב שסמך עד"ז בצירוף שהשביע את המגרש שלא לבטל' אם יסכימו אתו רבנים גדולים, אלא שבכ"ז י"ל דבתשו' הרא"מ איירי בלא תנאי רק בגט מוחלט אבל בגירושין של תנאי הא לכ"ע חיישינן כמ"ש בסי' קמ"ח אלא שיש לחלק בין תנאי שבידה למחול אז איכא למימר דמחלו התנאי אבל בתנאי שעכ"ח מתקיים כגון בנ"ז לא שייך מחילה ובטול כן מחלק הרמב"ן הביא' בתשו' הרא"מ הנ"ל ועיין בב"ש סי' קמ"ד ס"ק ט"ו וסי' קמ"ח סק"ז, והכה רק הצעתי לפניו מ"ש בספה"ק ולענין סמיכה כבר גילתי דעתי דאפי' כמשיבא למכשורא אין בידי. ואסיים בברכה ונזכה לשמוע בשורות טובות: ידידו דוש"ת:

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו סימן ע"ב

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה הרב הג' וכו' כש"ת מו"ה

אשר אנשיל מיללער נ"י אבדק"ק פעטראשענ' יצ"ו:

יק"מ בא לידי אשר בו הקשה לשאול ממני בדבר חמור מ"ש לאסור א"א ויבמה לשוק והיא מוכנת לנשואין ביום ד' ניסן הבע"ל וזה נמנע מצדי אפי' הייתי מן המתירין אין דרכי לסמוך ע"ע בד"ז רק בצירוף עוד גדול ההוראה ואין הזמו מספיק כזה לבד אם כבר עשה כן שהציע הדבר פני גדול הדור ג"כ:

והנה עובדא ה"ה בתולה שנסעה לאמעריקא והיתה שמה כמה שנים וחזרה לביתה ואמרה כי נשאה לאיש שמה ממדינת רוסיא ונפטר באם הדרך על הספינה בלא ז"ק ויודעת בבירור שאין לו אח כלל וכלל האם נאמנות על כל הנ"ל ומעכ"ת בירר הדברים כשמלה ממ"ש באה"ע סי' קנ"ח ס"ב דכה"ג נאמנות על כל בין מ' הבעל ואח"כ הבן לינשא לשוק בין להיפך שתתיבם כמתני' דמס' יבמות דף קי"ח והכא הכל בדומה שאפי' על הנשואין אין כאן עדים והוי הפשהה"פ שהתיר אפי' על הנשואין וכמ"ש בסי' קנ"ב, ועוד צירף מעכ"ת להתירא שבעלה הי' מחלל שבת בפרהסיא והוי כמומר וידוע שיש פוטרי' מחליצה והביא ג"כ דברי מרן חת"ס בח"ו שדיבר מזה והנה לכאורה יש לדון בזה בתרי אנפין אם יש כאן בנ"ז הפ"ש ההפ"ש חדא לפימ"ש במרדכי פ"ב דכתובות הביא הירושלמי באיתתא שבאת לפני ר"י ואמרה שנשאה ונתגרשה והתירי כדנפיק א"כ דאיכא עדים בלוד ואמר ר"י אם כך אפי' עדים בקכסטינא נמתין עד שיבואו עדים

כלומר שנתקדש' וליכא הפ"ש ההפ"ש ומכאן מביא ר"ש ראי' דאשה שנתייחדה בדרך עם ב' אנשים ואמרה שנבעל' ונא' מאונס שאינה נאמנת דכיון שנתייחדה אבדה מגו שלה שעברה על דת ויש פירושים שונים בענין זה והפי' הפשוט דע"י ייחודה נחשדת שאינה כשרה וליכא מגו ואם תאמר שגם בזה דנתייחדה ליכא עדים והאיך נאמנת עד"ז קאמר דנמתין על העדים שנתייחד' והרמ"א בסי' קע"ח הביא ב' דעות בזה דהראבי"ה חולק בזה:

ומעתה בנ"ז שהיתה נשואה למחלל שבת בפרהסיא ומסתמא היא לא טובה ממנו איהו בקר' ואיהי בוצינ' ומסתמא לא נתן מקום לשמור פתחי נדות' כמ"ש באחרונים ע' בבי"מ סי' קנ"ח א"כ אפשר דלא מהני זה הפ"ש ההפ"ש דאינה ג"כ רק משום מגו, ושוב מצאתי בישיע"ק סי' י"ז שנסתפק בזה בכל עדות עגונה דקיימ"ל במס' יבמות ומ' ר"ה דפסולי' מה"ת אי"נ לעדות אשה אם נאמן להם במגו והאריך בפלפול עצום ומתוק ודעתו נוטה דע"י מגו נאמנות אלא שמתוך דברי הירושלמי הנ"ל יש לדון בכלכ' האיך שייך מגו לגמרי דכיון דא"א להיות א"א אלא בנתקדשה ע"י עדים וצריך להמתין על עדותן באיזה אופן וגוונא נפרנס מתני' דפ"ב מס' כתובות א"א הייתי וגרושה אני דנאמנות וצ"ל דאמרה שקדשה אבי' לאיש כשהיתה קטנה או שהעדים כבר נפטרו או שאינה ידוע היכא העדים יושבים במקומ' א"כ הדבר צ"ע דתליא בב' דעות הנ"ל ולפי"ז מ"ש בנוב"י מהדו"ק סי' ל"ח להקל בכגון זה ע"ש איכא גוונא דיש לחוש אם אמרה האשה דבמקום פלוני נתקדשה ונשאה בפרט בזמנינו שנוהגין שהקדושין והנשואין נעשים כא' ורבים נכנסים ויוצאים בזמטוטי חו"כ וע' בחת"ס סי' ק"א הלא ישנו עדים במקום ידוע, ובפרט דבל"ס ישנם במדינת אמעריקא פינקסי' כתובים עד"ז והא חדא, ועוד יש לעיין אם האשה מתלבשת בצעיף על ראשה כדרך הנשואות יש בזה דעות באחרונים ע' בתשו' חו"י סי' קל"ח ובשו"ת נטע שורק סי' י"ג ובספרי בס"ד סי' ל' וע' בפ"ת סי' מ"ז:

והנה מ"מ אם כי ליכא מגו הלא האשה עצמה נאמנת על מיתת בעלה להתירא כמ"ש בסי' י"ז סעי' מ"ג אלא דשוב נתעורר הצ"ע כיון שהיא כמ"ש דכמוה' כבעל' ופ"ע דאורייתא אינה נאמנות בלא מגו:

ומ"ש מעכ"ת בשם הרדב"ז המובא בפ"ת ס"ק י"ז באשה פרוצה פשיטא דלא איירי בפרוצה ממש כלומר נחשדת על הזנות רק פרוצה כדרך נשים שאינ' צנועו' ובזינתה ממש עיי' בק"ע סי' פ"ו ובתשו' רע"א באריכות אלא שאח"כ מצאתי חקירה זו בס' יקר קונטרס עגונות של מהרי"ל שהביא בשם חן טוב שהעיר בזה בקושי' של הגאון מו"ה דוד דייטש זצ"ל והשיב לו בעל חן טוב דמה שהאשה עצמה נאמנות לא שייכים הני

כללי דהיא אינה מצד עדות אלא שמצד עצמה נאמנת על עצמה והביא ראיות לסברא זו, וכיו"ב מצאתי בבית מאיר לענין השאלה וחקיר' סיבת המיתה של הבעל דאי"צ באשה המעידה על עצמו משא"כ בשאר עדות אשה עיי"ש, וכל זה לענין מיתת בעלה להתיר' משום אסור א"א אבל בבאנו לדון לענין התרה לשוק בלא חליצה הא אינה נאמנת רק במקום הפ"ש והא אזלי לה המגו כנ"ל. ומ"ש מעכ"ת באשה נאמנת להנשא לשוק דהוה ק"ו מעד א' שהביא הרמ"א יש אוסרים ובב"ש דרוב הפוסקים מתירין תמהני עליו הלא איפכא הוה השקלי וטריא במס' יבמות דף צ"ד דהיא אינה נאמנת ועד א' נאמן ושם ב' לשונות ופסקו הש"ע סי' קנ"ח בסעי' א' דהיא אינה נאמנת לומר דמת יבמ' להנשא לשוק בל"ח ובסעי' ב' הביא ופוסק מתניתן דד' קי"ח דע"י הפ"ש הפ"ש נאמנת ובסעי' ג' סתם המחבר כדעת הרי"ף והרמב"ם ורוב הפוסקים דעד א' נאמן ורק הרמ"א מביא י"א שם לבד מכל הנ"ל דבורה של אשה זו נראי' כתחבילה דברים שקשי' להאמין כי מי שמע כזאת שתנשא אשה לאיש בלא יודעת מי הוא ומאיזה מקום ועוד שישבה עמו ב' שנים ובזמן ארוך היאך אפשר שלא דברו ולא שמעו ולא בא מכתב ממקום מולדתו מבני משפחתו שעי"כ נתודע לה מאיזה מקום הוא הן הן דברים שהוא נגד הרוב ונגד חזקת המנהג שאינו נאמן כמ"ש במ' פיאה פ"ח מ"ב וג' ע"ש וע' מס' קדושין דף כ' ומה שאמרה האשה שיודעת בבירור שאין לבעלה אח זה קשה מראשונה דאם אינה יודע מאיזה מקום הוא האיך אפשר לידע בבירור שאין לו אח זה מן הנמנע בבירור, ע"כ לפי"ד דברי האשה הזאת הן דרך ערמימות לבא בהחבא שלא לדרוש ולחקור ע"כ לענ"ד לא יעשה מעשה ואדרבא צריך לאיים עליה כי זה איסור ערוה והלא עכ"פ במקום שהיתה יושבת עם בעלה אפשר ג"כ לדרוש ולחקור האיך הי' מוחזק שמה אם באחי' או שלא באחי' או להתודע שם איה מקום משפחתו ולדרוש ולחקור במקום הנ"ל וע' בתשו' מרן חת"ס אה"ע סי' מ"א מ"ב האיך היו חוקרים ודורשין ובל"ז לענ"ד, א"א להתירה, ומ"ש כת"ה לצרף דעת הגאונים ע' בשו"ת מהרש"ם ח"ג שאינה עושים אות' אפי' לסניף:

ידידו דוש"ת:

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד סימן ע"ג

לחכם א'

מ"ש בהא דאיתא במס' יבמות דף ק"ג דאם נקטע רגל היבם למעלה מארכובה דחליצתו פסולה ואיתא בגמ' הטעם ממעל לרגלו ולא ממעל דמעל, וק"ל לכת"ה עפי"ד הפ"ח דס"ל בתשו' מים חיים דכשם שטריפה אינו יולדות ה"ה בזכר דאינו מוליד וא"כ בלא"ה אינו ראוי להקים לאחיו שם ול"ל הטעם דקרא ממעל ולא ממעל דמעל, ואסברא לי'

לכת"ה לפמ"ש הרא"ש במס' חולין ספ"ד לענין טריפות דרגל דדיוקא דמתני' סתרי אהדדי יעש"ה וה"נ איירו בתוך הארכובה עצמה אלה תורף דבריו ותמוה בעיני שלא הזכיר מתני' דיבמות דף ע"ט מחלוקת ר"א ור"ע בסריס חמה וסריס אדם דלר"א סריס חמה מייבם דיש לו רפואה ולר"ע ההיפך סריס חמה אינו מייבם דלא הי' לו שעת הכושר משא"כ סרוס אדם קנה דהי' לו שעת הכושר א"כ ממילא נקטע אם כי דטריפה הי' ואינו מוליד מ"מ לא גרע מסריס אדם דהי' לו שעת הכושר דמה"ט נמי זקן שאינו מוליד מפני זקנתו וכן זקינה חולצין ומייבמין וכן קיילי"ן באה"ע סי' קע"ב ואף אם נימא שנולד חסר רגל דקיילי"ן דטריפה ביו"ד סי' נ"ה ברמ"א, מ"מ ידוע דאיכא דעת הרשב"א דטריפה מתולדה לא נאמר זה הכלל דאינו חי' וכמו כן נימא דמוליד, והנה קשה לי במ"ש הרמ"א בסי' קע"ב בשם הערוך דסרוס חמה היינו דנעשה סרוס ע"י קדחת משמע דתלי' אם נעשה ע"י אדם או ע"י חולה וקשה הא בגמ' משמע דהכל תלוי בהי' לו שעת הכושר או לא א"כ מה נפ"מ אם נעשה ע"י חיתוך ומיעוך אדם או ע"י חולי והא בגמ' פריך רבא לר"א הלא בסמוך למיתה ליכא אינש דלא נעשה סריס והוה אשת סריס ואינו מועיל ומה השיב לו דנעשה ע"י חולי וא"כ מוכח להדיא דלאו בהא תלי' רק בשעת הכושר כנ"ל, עד שראיתי בס' בית מאיר שכתב ומבאר להדיא דאם נעשה ע"י חולה או תשות כח וכיו"ב אף שלא ע"י אדם הוה כע"י אדם דס"ס היו לו שעת הכושר וכהנ"ל וחידוש בעיני שלא העיר הבית מאיר מהערוך והרמ"א, ומ"ש כת"ה מדברי הרא"ש מס' חולין בדיוקים דסותרים אהדדי עיין בתשו' מרן חת"ס אה"ע ח"ב סי' ס"ט שעמד בזה:

וראיתי מ"ש כת"ה אדברי הרמב"ם פ"ה מ"ה מלכים שפוסק דמלך אינו חולץ ואינו מייבם ופי' המ"מ הטעם משום דהרקיקה הוא בזיון למלך וכ"פ רש"י במס' סנהדרין דף י"ט, והקשה כת"ה הא הרקיקה אינו מעכב כמו קריאה ואי משום דאינו ראוי לרקיקה כמו באלם ואלמת דאינם חולצים משום דאינם ראוים לקריאה וא"כ איכא למימר היינו טעמא דמלך ג"כ וע"ז השיג מעכ"ת דהלא במלך ראוי מקרי דרק ארי' הוא דרביע עליו וכמו"ש במס' שבועות דף כ"ג וביצה דף י"ב דנבילות ראוי מקרי עיין בתוי"ט מס' סנהדרין במתני' שם ובתוס' רע"א שם שהקשו יתר על כן דהלא הרמב"ם נתן הטעם דמש"ה כמו כן אינו מייבם דכל שאינו לחליצה אינו מייבם והקשו המה מדברי התוס' שהקשו מחרש וחרשת דאינ' חולצין ומ"מ עולים ליבום כדאית' כמה מתני' פ' ב"ש ותירצו דשאני חרש וחרשת דבני חליצה נינהו אלא דפומי' כאיב להו וא"כ כ"ש אלם ואילמת דעדיפו מינייהו עיין רמב"ם פ"ו מה' חו"י דחליצת חרש וחרשת אינו כלום וחליצת אילם ואילמת פסולה א"כ במלך נמי נימא הכי והניחו בקושי' והנה קושייתם

הוא דוקא לענין שיהא המלך ראוי ליבום אבל לענין קושית כת"ה שיהא המלך חולץ בלא רקיקה נלענ"ד בפשיטות דלא מבטלינן מצות עשה שנאמר להדיא בקרא וכמו"ש התוס' מס' גיטין דף כ"ח לענין סמיכה, הגם דאינו מעכב מ"מ אין מבטלין לכתחילה היכי דאפשר בתקנה אחרת אם כי בטורח, והלא מצות חליצה ויבום פי' מרן החת"ס באע"ה סי' פ"ה דאם שניהם רוצים להיות זקוקים זל"ז ורצונה יותר להיות עגונה כל ימי' אין כופין במצוה זו והי' רק כמו גירושין דאם רצונו לגרש צריך לעשות סדר גט פטורין כמ"ש בתורה וה"נ כן הוא ואינו רק כמו סגולה ונ"ר לנשמה של הנעדר עיי"ש, ומעתה כמה נעשה דבר זה לכתחילה לבטל מ"ש בפי' בתוה"ק מצות רקיקה למען רצונם וטובתם כמו שאין עושין לבטל יראת המלך משום כבודו, ועיין בתוס' יו"ט ותוס' רע"א במתני' הנ"ל דמה שכתוב בפירוש בתורה אין גוזרין ולא עשו חכמים כנגדו וה"נ רקיקה משא"כ עמידה אינו בפירוש למצוה כמו"ש בתוס' דף ק"ג דאינו אלא אסמכתא וכהנ"ל: ומ"ש כת"ה לענין קביעת מקום בחליצה דלמה קובעין עש"ק ולא בליל מוש"ק כדי להסמיך הקביעה לחליצה וקביעת מקום כשר בלילה, והלא דבר זה הוא מדברי תה"ד סי' רכ"ו ושם יליף לא ממ"ש במ"ס סנהדרין דף י"א דאין מעברין שנים אלא דוקא במזומנים ופי' שם רש"י דהיינו מבערב משמע דזה מקרי מוכן ומזומן מבעוד יום ולא באותו יום שחרית ולעשות מעשה אחר צהריים, והא היום הולך אחר הלילה והו' באותו יום ואף אם לא נילף מעיבור שנה כשאר ילפות' מ"מ צריך לעשות כמו שמצינו כמובן:
ידידו דוש"ת ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו סימן ע"ד שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרב
הג' וכו' כש"ת מו"ה
משה הלוי ווערצבערגער נ"י דומ"ץ ק"ק ארשיווא יצ"ו:
הנני במודע כי יק"מ בא לידי אשר ענותנותו הרבני להסכים להתירא עגונה מ' מלכה אשת של ר' ליב הייזלער ע"ה מיולניטצע שהשיגה כתב מיתה שקורין "טאטענשיין" מהנאטע"ר אשר שם נאמר בפינקס שבא ידועה מהקריעגס מיניסטעריאו"ם שמת במלחמה בגאליציען רק שלא נאמר בהעתק קברתיו, והנה ידוע כי בתשו' מרן חת"ס סי' מ"ג האריך בראיות חזקות כי בעדות ערכאות נאמנות אפי' אינו מסל"ת וכמ"ש לענין שטרות העולים בערכאות דכשרי' גובים אפי' ממשועבדים כמ"ש בפ"ק מס' גיטין וכן האריך בתשו' כת"ס סי' כ"ג והחזיק דבריהם בת' מהר"מ שיק סי' מ"ב וכן דעת שו"מ ובס' הנכבד ישוע"י סי' י"ז דעשה מעשה ע"י עדות "געגעראל קאמאנדא" בצירוף אומדנות, וכן הסכים בתשו' חסל"א, ובאמת כבר ישב על מדוכה זו בתשו' כנסת יחזקאל סי'

ל"ג דכמ"ש בתוס' יבמות דף קט"ו דילפינן איסור מממונא היכא שלא הוחזק ב' יוב"ש מממונא שהוחזק הה"ד דילפי' מממונא דערכאות לענין שטרות דשייך קבלת שוחד' לאיסורא דהיינו אשת עגונה דל"ש שוחד' א"כ רוב תשו' אחרונים מן המתירין, ומ"ש ע"ד בתשו' בית אפרים וד"ח וכן בתשו' אמרי אש כבר מיישבו בת' מהר"מ שיק הנ"ל ע"נ, וראיתי בתשו' פרשת מרדכי סי' כ"ז שהשיב ע"ד הנ"ל דשאני ערכאות בשטרות דכך נימוסיהם שאינו משקרות משא"כ לענין עדות במיתת הבעל וכי יש איזה נימוס, לזה נלענ"ד דהיינו בזמן הנ"ל דלא הי' פקידה וחיובא להודיע למשפחתו אבל בזה"ז דיש פקידה ומצווה ועומד ממקום גבוה להודיע למשפחה אפי' בפנוי ורווק א"כ הוי ודאי דומה לערכאות בענין שטרות כנלענ"ד:

ועוד י"ל בנ"ז במ"ש בתשו' פ"מ הנ"ל בנדפס בצייטונ"ג שפלוני ופלוני מת במלחמה לכ"ע הוי מסל"ת כיון דאין דעתם של המדפיסים להודיע לאנשים ידועים או משום דטרח כולא האי להדפיס בצייטונ"ג והביא ראי' ממ"ד בגמ' יבמות דף קכ"א דקאמר מסל"ת האיך משכחת לי' ונאמר כגון האי דאזיל וקאמר מאן איכא בי חיואי מאן איכא בי"ח שכיב חיואי ואנסיב ר"י לאתתי' והא שם ודאי האי דאכריז כן ודאי דעתי' להודיע למי שצריך לידע מ"מ כיון שאמר כקורא לאנשים דעלמא לא לאנשים ידועים או דטרח כולא האי להכריז חשוב מסל"ת ה"נ בנדפס בצייטונ"ג, וה"נ שבא הידיעה לכאנוע"ר לכתוב כן בפנקס מאטריקע"ל והא תכלית כתיבה במאטריקע"ל אינו משום ידיעה למשפחה דעיקר הוא מי בחיים ומי בין המתים לידע מנין אנשים במדינה ולהודע להשררות של קאמידא"ט וכיו"ב פשיטא שדומה לדפוס הצייטונ"ג:

ובענין דלא אמר קברתיו והנה בתשו' פ"מ סי' כ"ה הי' העובדא שבא הידיעה על איש שהי' בשפיטא"ל וס"ל דהוי דומי' במ"ש בתשו' הר"ן והביאו הרמ"א סי' י"ז דלאו דוקא קברתיו שאם אומר דודאי מת הוי כמ"ש קברתיו והא ודאי בשפיטא"ל שעוסקים ברפואות וכל עוד שיש מקום לרפואה עושין למען רפואתו ודאי דבריהם כמ"ש ודאי מת דאל"כ היו עוסקים ברפואתו, א"כ י"ל בזה"ז דאיכא סאכיטוע"ט וידוע שמצווים ועומדים להפריש בין החיים ובין המתים ולשון סאניטע"ט מורה על כך להדר אחרי רפואות הנצרכים והוי דומי' דספיטא"ל, וגם כי בזה ודאי יש לצרף עדות עד יהודי דהוי עד מפי עד דל"צ קברתיו כמ"ש בהרלב"ג שהביא ג"כ כת"ה, וגם כי ראיתי בס' עצי ארזים שהביא דעת הראב"ד דבעדות עד א' ל"ב קברתיו והרא"ש דחה דבריו וכן שארית פוסקים רא ראשונים והא מעובדא דבי חסא דהא בנטבע במים דהוי כמלחמה ובעי קברתיו ובדדמי במים שאל"ס בטביעת מים היינו שנפל לים ולא עלה דיש לחוש דלא

עמד עד שתצא נפשו וכמו גבי עובדא דרבי שהשיא עפ"י נשים דאפי' מאה נשים כעד א' הוה, וצ"ל ע"כ בס"ד דמקשן דחיישי' דלא ראה כשיעור שתצא נפשו א"כ יפרנס עובדא דחסא דל"א קברתיו א"כ אפי' בדיעבד תצא מפני חששא דבדמי וצ"ל דהוי מסל"ת וכשי' המרדכי שהביא רמ"א, א"כ בנ"ז דאיכא כל הנ"ל מסל"ת ול"ב קברתיו ולא ראיתי בתשו' האחרונים משיב דבר ע"ד עצי ארזים וראייתו חזקה שאין לו תשובה:

וגם כי במ"ש כת"ה דהממשש בכליו ע"ד המעות פשיטא דא"א בלא הזזה והא האשה מכירה ככלי הנ"ל וכיס לא מושלי אינשי ואם כי שישנו שיטות דס"ל דלמסקנא דסימנים לאו דאורייתא וצריכים סימנים מובהקים ביותר חיישי' לשאלה אפי' בהני כלים היינו אם העיקר עדות עליו ע"י כלים הנ"ל אבל בנ"ז ל"צ רק משום דלא נאמר קברתיו והא בעדות ע"א אפי' ל"א קברתיו אם נשאת ל"ת וע"כ דבע"א אינן רק חומרא בעלמא וכמ"ש הרמב"ן ושארית הפוסקים דבעדות ע"א שאינו נוגע בדבר אמרי' אין אדם חוטא ולא לו לענין זה ודאי לא ניחוש לשאלה דהא איכא כמה דעות דל"ח לשאלה אם סימנים לאו דאו' ומי לנו גדול מהגר"א ז"ל דס"ל להקל בשאלה עם שאר אומדנות, ובכ"ז כמה אומדנות דכבר חלפו ועברו כמה שנים שנאבד זכרו ועוד כיו"ב ע"כ גם אני כמשיבא למכשורא להתיר אתתא דא אחרי ישיבת ג' דיינים להתירה כמ"ש בסי' י"ז סעיף ט"ל ואסיים בכל חתמי ברכות ידידו דוש"ת:

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו סימן ע"ה

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרבני הנגיד החריף ובקי וכו' כש"ת מו"ה עקיבא בלויא נ"י אב"י בק"ק קראסנא יצ"ו

מ"ש לתרץ הקושי' המפורסמת בסוגי' דסימנים מ"ד נפ"מ לאהדורי גט אשה ולא אמר לענין להשיא עגונה ותי' בטו"ט דדוקא בגט כמ"ש בפנ"י על הקושי' מ"ק לאהדורי גיטא הא אמרי' לעיל איסורא מממונא לא ילפי' ורק משום דאיכא עוד לטבותא ע"י שמו ושמה כמ"ש התוס' דאינו רק מדרבנן וכ"כ בס' עצי ארזים ע"ש. ובאמת סברת ראשונים הוא כמ"ש בפסקי מהרא"י ע"ד ר"א שיצא להתיר ע"י סימני הגוף וכלים יחדיו דהוי תרתי לטיבותא באומדנא זו והשיב דהחזרת גט ג"כ איכא כמו אומדנא דאיכא שמו ושמה ועכ"ז דוקא עם סימנים דאורייתא מהדרינן א"כ כל הדברים בזה הם בכלל דברינו וע' תשו' מרן חת"ס סי' מ"ח נ"א נ"ח אריכות נפלא בזה והנה בגוף הערת של פנ"י ושמ"ק דאיסורא מממונא לא ילפי' קשה דהא במס' ברכות דף י"ט ובמס' ב"מ דף ל' וכן במס' שבועות ד' ל' אמרי' דאיסורא ממונא לא ילפי' דממונא קיל ובמס' שבועות בתוס' אמרי' דשאני ממון דאתי' למחילה ובמס' כתובות דף מ"ו אמרי' ג"כ להיפך ממונא מאיסורא

לא ילפי' והתם ל"ש משום קולא או חומרא עיי"ש, ובתוס' לעיל דף כ"ו הקשו להיפך דהא ממון חמור דאין הולכין בממון אחר הרוב, וצ"ל דס"ל דלענין סימנא אי לחוש לתרי יוב"ש הוי כמו נגד רובא דעפ"י רובא לא יזדמן כדוגמתו דיאבד סימני כסימנו או יוב"ש אבד גט כמוה ולענין רובא ממון חמור, ומ"ש בפנ"י דשאני רובא להוציא מחזקת ממון וגם בתוס' הרגישו בזה ע"כ הקדימו דל"ח דילמא במקום נקב שחט אע"ג דאיכא חזקה שאינו זבוח וצ"ל דס"ל דחזקת ממונא עדיפא, והנה בלא"ה צריך להעיר במ"ש התוס' מס' חולין דף צ"ו דע"י סימנים אין מוציאין ממון מחזקתו כגון פלוני דהאי סימנא לוה מפלוני והא דמהדרינן דאין כאן מוחזק ופי' בחת"ס דעתה אין עושין כלום נגד החזקה ואין צריך לחוש מ"ש אח"כ דכבר הוחזק בדבר כמ"ש הרמב"ם לענין עד א'. וע"כ לענ"ד דהכא ק"ל דרבא הוכיח ממתני' דכל מעשה ב"ד יחזור ודאי במעשה ב"ד ישנו דברים שמוציאים ממון מידם ג"כ כגון במ"ש לעיל דף ט"ז בכלל מעשה ב"ד שטרי חלנותא ואדרכתא דנותנים בידו לגבות מיד ולאכול הפירות ע' בתוס' שם וע"כ שפיר מקשינן בתוס' כנלענ"ד:

ולענין הקושי' מ"ט נקט נפ"מ לאהדורי גיטא ולא לענין עגונה אפשר דוקא לרבותא דבגט איכא כל הני חששות כמו גבי אבידה דה"ה גט דילמא רמאי ומחזו חזי הסימנים או דילמא אתרמי סימנא כסימן ודילמא הסימן עצמו בדדמי כמ"ש בתשו' חת"ס סי' כ"ח משא"כ להשיא עגונה ל"ש ונחזו חזי דאפי' בעדים כשרים דל"ש מחזי ולא בדדמי כמ"ש הראשונים לענין עד א' ומ"מ צריך לסימנים דאו' ופריך שפיר ממתני' דא"מ אעפ"י שיש סימן בגובה דרך ק"ו אבל לאהדורי גט אשה הוי יותר רבותא אפי' אם נאמר דל"ח לרמאי כמ"ש במס' גיטין בסוגי' דשיירות מ"מ אמרי' שם דשייך בדדמי דאין מ"ד לדידי' שנאבד עוד גט ומתיר לעצמו אפי' במחזו חזי כמובן, וע' פנ"י, ועל עיקר קושי' י"ל לפי"ז דהאבעי' עוד בדורות אמוראים ראשונים דהא רבא כאן ור"י במס' גיטין שואלין ותרצין בדבר והא רבה פשט ממתני' דכל מעשה ב"ד וניהו דמתרץ שטרי חלוצה ומיאון דהוי איסורא מ"מ כיון דבמתני' כולל כל מעשי ב"ד השוו אהדדי ואפי' דמתני' וכקו' התוס' דבזה ממון חמורא כנ"ל ועכ"ח דל"ח ללע"ז דהא בשטרי חלוצה ומיאון עכ"ח ג"כ הי' שייך משום לעז ומ"מ מהדרין וע' בתוס' מס' יבמות קט"ז דרבא ודאי כרבה רבי' ס"ל וא"כ פשיטא די"ל דהסוגי' גם כאן אזלה כרבה ורבא להלכה פשט כמאן דס"ל בסוף הסוגי' ע"ש, א"כ גם בשיירות מצוייות והוחזק' איבעי' לי' דאז יש חשש מה"ת ובעיקר הדבר ליחוש ללעז לא ידענו מנ"ל דע"י אי דארמת' דיש בו משום לעז דא"כ בסימן מובהק

ביותר ניחוש ללעז ובגיטין אמרי' כגון שאמר נקב יש באות פלוני דלכ"ע מהדרינן ול"ח ללעז ועכצ"ל בסימן של שמו ושמה חיישינן ללעז דיאמרו כמה יוב"ש איכא כנלע"ד:

וראיתי מעכ"ת הקשה קושי' עצומה ונאה לפימ"ש הנוב"י מהד"ת סי' ח' דדוקא אי סימנים דאו' הוי ב' יוב"ש רק חשש דרב' וק"ל מה קאמר לקמן מצאו קשורים בכיס וארנקי ליחוש לשאלה והא כל עצמו דמתרץ בגמ' דחיישי' לשאלה לומר דלעולם סימנים דאו' ואם נאמר דסימנים דאו' חשש דב' יוב"ש אינו רק מדרב' והא בחשש דרב' ל"ח לשאלה כמ"ש הנוב"י בעצמו בכמה תשובות דהא קיי"ל חזקה מה שביד אדם הוא שלו ורק משום דיש חזקת א"א כנגדו דתיישי' ובשחשא דרב' כבר אזל חזקת א"א ודאי קו' דידי', אבל הא בלא"ה קשה ע"ד התוס' ברור מללו דכל עצמו אינו רק חומרא דא"א ומשום לעז א"כ מ"פ בגמ' דניחוש לשאלה וע' בתשו' חת"ס סי' נ"א מ"ס על סברא זו וראיתו דבדברים העשויים להשאיל ולהשכיר הא אמרי' במס' ב"מ דף קי"ז אפיק אפי' מיתמי בדברים העשויים להשאיל וי"ל דשם אייר ואם יש עדים שהי' שלו דהיינו רואה ע"י עדים כמ"ש במס ב"ב מ"ה וכן קיי"ל בח"מ סי' צ"ט וק"ג א"כ כאן בנמצא כלי' ואין עדים שראו הכלים ביד אחר בכגון זה שוב אמרי' חזקה כל כמה שהוא ביד אדם הוא שלו, וגם י"ל להיפך דבמס' ב"מ דף ע' אמרי' דלא יהבינן זוזי דיתמי רק למי שיש לו דהבא פריכא אבל שאר חפצים דלמא אפקידו גבי' ויהיב בי' סימנא ע"ש בתוס' אלמא דחיישי' בסימנא לפקדון ולשאלה בכלל ולומר דוקא ביתומים חיישי' משום דמהדרינן למען תיקון נכסיהם א"כ גם באיסור א"א שפיר י"ל דחיישינן:

מ"ש בשם הגאון שמביא דברי ראשונים דגם בדרבנן לא סמכינן באיסורא אסימנא דרב' כבר האריכו בזה גם בעצי ארזים ותשו' חת"ס סי' מ"ח נ"א נ"ח עיי"ש בשם התוס' יבמות דף קט"ז בעובדא דבי תרי במים שאל"ס דצריך סימן מובהק אי סימנים דרב' ע' בספרי ביו"ד מ"ש, ואפשר לומר דהאיך דיש ל"ת דאו' אם כי בגוף החשש אינו רק מדרב' בעינן סימן דאו' ושם איירי בספינה שטבעה ובל"ס הי' שם גם אנשים אחרים ודילמא נתחלפו וכיון דבעי עדים שהם אנשים שנדון עליהם ואם סימנים דרב' הוי כעדים מזוייפים ולא גרע ממזוייף מתוכו דאע"ג דהמעשה אמת מ"מ כיון שצריכין ב"ד אין להם לדון כיו"ב אבל בלא חששות הנ"ל י"ל בדרב' סמכינן אסימנים כנ"ל מ"ש מעכ"ת ע"ד מהר"ם מינץ דחשש שאלה הוי חששא ברובא דעלמא כן הוא בתשו' מרן חת"ס סי' נ"א ע"ש:

ידידו דוש"ת:

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן עו

שוכ"ט על ראש כבוד הרב הה"ג וכו' בנש"ק פש"ת מו"ה
שלמה ישראל קליין נ"י אבדק"ק סעליש יצ"ו:
הנני במודע כי יק"מ בא לידי ע"י גיסו ידידי האברך מו"ה
ישכר דוב נ"י ואשת ענותנותו הרבני בדבר חמור אתתא עגונה אשת כ"ה זלמן צבי שווארטץ ע"ה אשר במלחמת רוסיא בפראנ"ט אשר ע"י שו"ס הרג מיליטעריס"ט שלהם ושוב ירו לתוך בטנו "בויך שוס" והי' מקלח דמו מבטנו והעידו שהעמידו אותו ולא זז אבר כאדם מת וגם עיניו נתהפך כחיורי ובדקו בדפק ולא הי' נוקף וחשבו לו כאדם מת וגם ע"י תנועת גופו לא הרגישו בו חיות. וכת"ה שפיר קאמר דע"י תוס' דברים מגרע גרע כמובן רק לענ"ד כיון כאלה אית' בתשו' הר"ן סי' ג' דתנועות כנ"ל ודאי מת ול"צ לומר קברתיו דקברתיו לאו דוקא רק שצריך הוכחות דודאי מת וזה בכלל דבריהם וכבר נאמר בת' ד"ח כי בדברי' שנאמרו מעידים ללא צורך וכשיחה הוי כמו שאינו ואין משגיחים על דברים יתרים, ועוד נלע"ד דכגון זה פשיטא דהוי עכ"פ כגוסס ודאי והא איתי' בב"ש סי' י"ז ס"ק צ"ד דגוסס ומגויד מעידים עליו וה"נ כי שיחה זו שו"ס ודאי הוי כמגויד דהא קלוח דם הנ"ל מבטנו לא גרע ממגויד, וידוע כי קוגע"ל -שו"ס שו"ס אינו כיורה בו חצים דחץ אינו ברור שיורד לתוך אבריו פנימים דהא חזינן דנשאר תחוב ממעל לבטן או בעור של הגוף אבל קוגע"ל דוחף ויורד לעמקה של האברים כידוע א"כ לכ"ע מעידים עליו, וראיתי בתשו' פנ"מ דהא דחיישינן מסכין מלובנת דיכול ליכוות ולחיות היינו באברים החיצונים כגון בארכובה אבל באברים הפנימים מה לי כוויי' או מחט וכיו"ב סו"ס נקב ונטרף והיינו דלא אמר רשב"ג רק בארכובה, ואמרתי דמוכח כן מני' ובי' שהרי פריך בגמ' ר"פ א"ט מתנא דבר"י דחשב י"ח טריפות הא איכא נחתכו רגליה מארכובה ולמעלה ותי' דס"ל כרשב"ג דיכול לכוות ולחיות ואם בשאר טריפות באברים ג"כ הכי דינם האיך חשב שאר י"ח טריפות וא"כ הדברים מוכרחים כמ"ש, ומעתה גם בנ"ז דהוי באברים הפנימים לא יועיל קוגע"ל מלובן:
ועוד עפימ"ש בתשו' בית יעקב בא' שהי' שט על פני מים ואמר הנכרי שהי' רואה שהי' קרוב למיתה והשיב אם רצה לומר גוסס ישנו תרי רובא מים שאל"ס דרוב למיתה כמ"ש התוס' בפ"ב מס' ב"מ ועוד רוב גוססים למיתה אם כי חדא מינייהו לכתחילה לא תנשא מ"מ בתרי רובא מתירין, וה"נ הוי תרי רובא דרוב הנפצעים בחדרי בטן למיתה וזה של"ה מזיז אבר ולא הרגישו בו רוח חיים פשיטא דהוי כגוסס ואיכא תרי רובא, ועוד שם אפי' הי' דעת גוי שהוא חולה קרוב להנ"ל ג"כ הוי תרי רובא כמ"ש בתוס'

מס' גיטין אם כי רובא חולין לחיים מ"מ בשבוים ע"י צער ויסורים אינם לחיים דודאי חשוב חולה וגם יסורים קשים בחדרי בטנו ופשיטא דחולה כנ"ל שאינו יכול לעמוד וגם אינו מתנענע אבר דהוי חולה ביסורים קשים וא"כ אפי' מקבלי' דברים שאומרים כמאמרם ג"כ ההיתר פשוט. וכבר הארכתי בתשובה כיו"ב להתירא עפי"ד הגאון בית יעקב הנ"ל והסכימו אתי להתירא והנני כמשיבא למכשורא לדברי הגאון האדיר ועצום אב"ד דק"ק ראדאמישלא שליט"א להיתרא בהך אתתא וגם כי יותר מי"ד שנים אשר אבד זכרו כמ"ש בתשו' המבי"ט בשם תשו' הרא"ש מפי הגאון מו"ה קלונימוס ז"ל. והנני לסיים בכל חתמי ברכות וכת"ה אתנו להתירא וישבו ב"ד של ג' לאמור לאתתא כמ"ש בסי' י"ז סעי' ט"ל, ידידו דוש"ת. כ"ב והנה מ"ש כת"ה כי האשה הכירה הכיס וליכא למיחש לשאלה דכיס לא מושלי אינשי וצ"ע לסברת הב"י דלמסקנא דסימנים ל"ד גם בכלים דכ"מ חיישינן לשאלה היינו אם ההיתר לגמרי עי"כ אבל בנ"ז הא איכא עדות ורק משום קברתיו החששא הא בעד דעלמא אינו רק חומרא בעלמא דהא אם נשאת ל"ת לזה ודאי לא נחמיר דניחוש לשאלה בכלים הנ"ל:

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן עז

להרב הג' כש"ת מו"ה

ברוך מאיר קליין נ"י אבד"ק "אוהבי אמת" בעיר נעוויארק יצ"ו באמעריקא יק"מ בא לידי וקראתי דברי בקשתו בדבר מצוה וביום ש"ק הע"ל נשמע לבית אבותי' של הנפטר מכל המאורע וביום אתמול בא לביתי אחיו בנו של כה' צבי בערגער שמו כה' חיים בערגער ואמר לי כי לו אח שמו פלי בערגער בעיר ב' פעסט וכה' חיים הנ"ל הוא הגדול ודירתו סמוך לכאן בא' מן הכפרים ודברתי אליו ע"ד מצות חליצה והשיב לי כי מוכן לחלוץ לה בכל עת ברצון נפשו רק כי אי אפשר בשום אופן להיות הלוך ונסוע למקומה מפני מרחק רב בפרט בזה"ז וגם בני ביתו ומשפחתו לא יתרצו כי ילך שמה מפני ספוק בית הנ"ל ועוד טעמי' ונמוקי'. והנה ידוע מ"ש בש"ע אה"ע סי' ק"ס כי היבמה תלך אחר היבם כמ"ש במס' סנהדרין דף כ"א היבמה תלד אחר היבם מדרשה דקרא זקני עירו ולא זקני עירה וברמ"א הביא הנמ"י בשם הרא"ה דאם היבם דירתו במקום שאין ב"ד היודעין לסדר חליצה אין לדיינין לילך אחריו אלא כופין אותו לילך למקום הועד ובב"ש הוסיף דאדרבה כופין אותו לילך אחריה ובת' שיבת ציון סי' צ"ז וסי' צ"ח האריך מאוד בדברי ב"ש והביא דברי הרדב"ז שאם היבם הלך למקום אחר ממקום מושבו כופין אותו

לחזור למקומו מקום ב"ד וה"ה דברי רמ"א ובתשו' הרלב"ח פקפק לגמרי ע"ד הנ"ל בשם הרא"ה והניח בספיקא דדינא ע"כ דעתו שאין כופין אותו לילך למקומה שלא כדברי הב"ש, ומעתה אין מקום לכפייה בפרט מפני צוק העתים כידוע פני כל:

והנה צריך להעיר לפימ"ש בש"ע סי' קס"ט ס"ח דצריך לידע לפני הב"ד המסדרין החליצה כי היבם אחיו של הנפטר וגם שהיא אשת המת ובכאן מי הוא היודע מכל הנ"ל ואם כי מצד הלכה אפי' עד א' וקרוב וגם עבד ושפחה נאמנים עד"ז כמ"ש עפי"ד הרי"ף הידוע גבי מ"ש אחי' דמיתנ' אנא שאינו רק גלוי מילתא בעלמא ופליגו הפוסקים אם גם בשעת מעשה החליצה פני הב"ד שומעין עדות כנ"ל ודעת הריב"ש להחמיר ובתשובות אחרונים מקילין ובתשו' מרן חת"ס ח"ב סי' ז' החמיר לומר בדוק' לפני סדור החליצה יום ויומיים כך נוהגין לסבב אצל יודעי' ומודיעי' יהי' נשים או קרובים מ"מ בשעת מעשה צריכין שני עדים כשרים להעיד פני ב"ד המסדרים ואפשר שישנם כאן בגלילות יודעים ומכירין היבמה מאנשים הולכים ושבים מכאן למדינה זו:

ושוב נתעוררתי אם לסמוך על המכתבים מעדים החתומים של מקומו וראיתי בס' בית מאיר סי' קס"ט שהי' עובדא לפניו כזה שלא הי' שום עדות לאשת הנפטר והביא דברי ב"ה בשם תשו' מהרשד"ם דיש לסמוך על המכתבים ג"כ בענין זה כמו גבי עגונה ושם כתב שאין תשו' הרשד"ם לפניו לעיין בדבריו ויען כי לא הי' דבר ברור לפניו וגם לא הי' שעת הדחק וי"ל דילמא אשה אחרת היא ששכרה היבמה מפני הטורח הדרך לבא במקומו ע"כ, עשה תקון שתמתין עד ל' יום במקום החליצה עד שהחזיק בשמה ושם פלפל שאין לחוש דשמה כשמה הנכתב במכתבים שעמה ושם עירה, והנה עיינתי בתשו' מהרשד"ם סי' רל"ט ושם הי' העובדא להיפך שלא הי' עדות עד א' מספיק על אחיו הנפטר ואחיו היבם ושלא מדעתו נעשה מעשה ואח"כ באו מכתבים לאמור כי האח של היבם חי והפרישו זה מזה ועד"ז דבלא"ה הי' דעתו דתצא ואם כדברי שעשו המעשה למה יועילו המכתבים להוציאה מהיבם דמפיהם ולא מפי כתבים כתיב ואינה דומה להתיר עגונה ושם בתוך דבריו כתב בדרך אפשר דבמקום שנאמנים אשה ועבד גם הכתב יועיל וא"כ אין סמיכה ע"ד דשם הי' להחמיר עפ"י המכתבים וגם כתב רק דרך אפשר ולענין הכחשה בלא"ה הי' אוסר כנ"ל וא"כ אין בידי לומר ברור לסמוך ע"ד אפי' בהמתנת ל' יום. ובפרט מאשר בחת"ס מצריך שני עדים כשרים פני הב"ד ולומר כי יודע להם עפ"י מכתבים יום או יומיים לפני סדר החליצה לא אדע אם כיו"ב ג"כ מועיל ובס' ב"מ לא הזכיר תיקון כזה שלא נצטרך להמתין ל' יום. וע' בתשובה שלאח"ז היאך להתנהג בתקון זה:

ידידו דוש"ת:
ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן עח

להרה"ג הנ"ל בענין הנ"ל:
ראיתי מ"ש דעת המקילין לענין הכחשת אשת הנפטר לענין חליצה דיש לסמוך עליהם בשעה"ד ואם כן הי' דעתי שלא יבא לידי מכשולות ח"ו ועכ"ז הא לענין תיקון אפשר לתקן שיהי' להלכה אליבא דכ"ע וכמ"ד לקמן בס"ד וכבר ידוע מ"ש בתשו' הר"ן הביאו הב"י ומג"א בהל' מגילה דאם במידי דעלמא בעסקים שבין אדם לחבירו מדקדקין ועושים עצהיו"ט כש"כ וכש"כ במצות תוה"ק שהם דברים העומדים ברומו של עולם ומי יודע אם הדיינים שיצטרפו אתי יסכימו כמ"ש כת"ה וגם אפשר שיהי' מסדרים חליצה במקומות הסמוכים הרב הגאון מק"ק קערעסטור או טאקאי (זלה"ה) אשר רגילים בסדור החליצה ויש להם מנעל לגדול וקטן (כי לעשות מנעל חליצה חדש אין לשער גודל היוקר):
ועתה באתי ע"ד פלפול כת"ה מ"ש מדברי הט"ז סי' קמ"ב וב"ש שם שהביא ג"כ בת' דברי חיים סי' ק"ד מה חדש בזה אדרבה הם הביאו ראי' מחליצה לגט לענין הכרת אשה עפי"ד הריב"ש והא בסי' קס"ט מבואר דאפי' קרוב וכל שאר פסולים כשרים להעיד והכל מדברי הרי"ף שאינה רק גילוי מילתא בעלמא והיינו קודם המעשה ודלא כהרלב"ח הוצריך שאין עוד זמן לדון ע"ד המעשה בזה סומך בת' ד"ח ע"ד ט"ז. וכבר ביאר לנו מרן חת"ס בתשו' אה"ע ח"ב סי' ז' האיך נהוג בזה הקודם יום החליצה העדים חוקרים ודורשים ממי שיהי' נשים וקרובים וכיו"ב ובשעת חלילה מעידין סתמא אבל בשעת מעשה חלילה לסמוך על הפסולים עדות ע"ש, והנה בנ"ז אין כאן שום עדות לא קרוב ולא אשה שנאמר כי העדים יתודעו על ידם ע"כ באתי עד"ז האיך יעשו ועל היבם אחיו של הנפטר יזדמנ' אפי' עדים כשרים ול"צ רק בדידה ע"כ לענ"ד יעשה הדבר עפ"י מעשה ב"ד דהיינו שישבו כת"ה עם שני דיינים ושני עדים יעידו מפיהם, א) כי האשה אסתר בת שמואל מרדכי הוא אשת הנפטר דוד בן צבי וגם בידו לרשום הכנוי שמות המשפחה ב) שהנפטר דוד בן צבי לא שביק זרע קיימא. ג) כי כבר עברו ג' חדשים חוץ מיום פטירתו ואח"כ על עדותן יבא הקיום של הבד"צ בחתימת ידם וגם יקדים לשלוח לידי וחוץ ממכתב חליצת' מכתב כתוב בתוכו איזה דברי תורה מעינינו של דבר או שארית ד"ת בתוך מכתב הנ"ל יהי' שני מגילות ועל שני המגילות יחתמו כת"ה עם שני הדיינים

למען יתקיים חתימת הג' דיינים כמו מב' שטרות כמ"ש בח"מ סי' מ"ו וע"ש סעי' ו' וסעי' ז' וע' בחת"ס ח"מ סי' קצ"ט שכן עשה לענין קיום שליחות וכמ"ש הט"ז סי' קמ"ב סק"ד לענין שליחות הגט ולא סגי ברב א' כיון דהוי בחזקת א"א וה"נ הוי בחזקת זקוקה ליבם ואם כי הט"ז כתב שם לסמוך ע"ד התשב"ץ דג' דיינים א"צ קיום וקצת נראה סתירה בזה במ"ש בסוף הסי' דאין לסמוך ע"ד התשב"ץ ויש ליישב דברים, מ"מ כבר כתבתי למה לא נעשה לכתחילה עצהיו"ט והלא דבר קל הוא כי העדים יעידו הכל מפיהם ולא מפ"כ לפני הב"ד כל ג' דברים שרשמתי לעיל כמובן, וגם לסניף מביא גם הפאטאגרא"ף ומשכתב מעשה ב"ד כמ"ש כת"ה ודאי צריך להיות בידה, ולעת כזאת דברתי עם הרה"ג הדומ"ץ ק"ק פה נ"י ואמר לי כי הי' רצונו שיחתמו ב' דיינים אתו אנשי ת"ח דפקיעי' שמייה' בגליל זה כמו הרה"ג מהו' הלל קליין (זלה"ה) והרה"ג מהר"ל גאלדבערגער נ"י: וראיתי בדברי כת"ה מלה מסתפקת מ"ש ואז אוכל אני כאן לסדר קדושין עם המיועד להיות בעלה" דמשמע בעת שתוכל ליסע לכאן וחלילה לעות כן כמ"ש בסי' קנ"ט דעבד אסור' ובמזיד רוב הפוסקים אוסרים עליו וצריך לגרשה וגם הוי ס' קדושין כמ"ש בסי' מ"ד וע' בחת"ס ח"ב סי' ע"ט וסי' ע"ו שם סתירה ובפ"ת דהאי דסי' ע"ו הוא אחרונה כדעת הלבוש שצריך לגרשה קודם שתחלוץ והנני לומר לכף זכות שדעתו אחר שתשוב לביתה אחר החליצה אז יסדר הקדושין ורק שקשה מ"ש למען נ"ר של אביה הלא כך הוא הלכה דאורייתא ותקותי שלא יעשה כנגד הלכה וימתין בסדור קדושין עד שתשיב מכאן לאחר החליצה למקומה כד"ת:

ידידו דוש"ת:

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן עט

לכבוד הרב הגאון וכו' כש"ת מו"ה

יצחק צבי יונגרייז נ"י (זצ"ל) אבדק"ק קאשדי יצ"ו

ע"ד העובדא מי שהוא קצר רגל ימינו ע"י שהי' לו שבר רגל והרופאים לא תקנו השברים להיות כאחדים וע"כ רגל ימין קצר והולך אנה ואנה ורק דרך מוטה בידו וכן גם בעקבו ואין כאן אחר מהו להיות החליצה כשרה ע"י הנ"ל להתירה לשוק, והנה כת"ה הביא נביאים רו"א הורים ומורים בענין זה בפלפולא רבה ולענין מעשה דעתו שהחליצה כשרה כיון שבידו למדחס כרעי' מארעא עכ"פ דרך מוטה ועפימ"ש בתשו' מהרשד"ם ומהרא"ש הביא' הב"ש סי' קס"ט ס"ק כ"ה, ושוב הביא דברי תשו' דברי חיים ח"א סי' ק"ב אשר

החמיר בזה ולעשות כמ"ש בתשו' שבו"י וש"י וכנ"י להתיר ביבם כידוע ושם הביא ג"כ תשו' מהרשד"ם ושאר אחרונים חולקים עליו, והנה בעניותי אין בידי לראות אינ' רק מדרבנן והביא ראי' מדברי ש"ג בהג"ה אלפסי דבאין אח אחר יש לסמוך לחלוץ אפי' ברגל עקומה ועכ"ח משום דרבנן ע' בלח"מ פ"ד מה' שט"ס ציון ש"ג הנ"ל ומ"מ הא גם בקרית ספר מהמבי"ט מצוה כ"א כתב להדי' שאינו רק מדרבנן וכ"נ מדברי כנה"ג ומדברי זכור לאברהם חאה"ע באות ח' הביא לעיין בב"מ מ"ש עליו במ"ש במהרשד"ם דכספיק' דרבנן סומך על המקילין וכדעת הראב"ד שהביא הרא"ש והביא בב"מ דברי הש"ך סי' ק"י דבאתחזק אסורא ספיקא דרבנן ג"כ להחמיר לפענ"ד י"ל עפי"ד הר"ש הידועים ברפ"ב דמ' מקואות דהיאך דהי' עליו טומאה דאורייתא ולאחר שנסתלק ממנו הדאורייתא נשאר עליו ספיקא דרבנן כגון שני מקואות א' שאוב וא' אינו שאוב וספק באיזה טבל לח מוקמינן אחזקת ט' דבלא"ה אזלי כי' חזקה קמיית' מכל וכל ורק נולד ספיקא דרבנן למ"ד שאובין דרבנן דסל"א לאוקים אחזקה קמיית' ומה שנולד דרבנן לית כאן חזקה כ"ש לומר אוקמי' אחזקה אבל אם מתחילה ל"ה עליו רק טומאה דרבנן שפיר מוקמינן אחזקה וא"כ בנ"ז ג"כ איסור יבמה לשוק כבר אזלי לי' ע"י חליצה זו א"כ הס' בדרבנן ולית כאן חזקה ולענין איסור דרב' הנ"ל וגם בב"מ עכ"פ מסיים להסכים עמו מטעמי' אחרונ' שאפשר למדחס כרעי' בדחק, וגם בתשו' מרן חת"ס ח"ב סי' ס"ט הביא דברי מהרא"ש בינ' שאמר דהרמב"ם יחיד בהלכה זו דמהלך על אצבעות הוה כמו רגלו הפוכה וסיים דראוי לסמוך על הפוסקים שחולקים בזה על הרמב"ם, ומעתה כיון שבב"ש מביא דברי מהאר"ש וכן בב"מ וחת"ס כתבו לסמוך עליו וכן בס' ישויע"ק כ' דבא"א ליבם יש לסמוך על דברי הראב"ד ע"כ לא זכיתי לראות דברי האחרונים החלוקים על תשו' מהרשד"ם:

ועוד עיקר הוראה זו להתיר לי' בנדון כזה הוא שבו"י ח"ג סי' קל"ד ושם הסיב לגאון אחד אשר העיר עליו למה לא סמך ע"ד מהרשד"ם שהביא הב"ש אך בדק בחגר הנ"ל של"ה שום אפשרות לחלוץ דעד ארכבותיו הי' העקמימות וא"א לדחוס כרעי' בשום אופן ובסי' קל"ז שנשאל ע"ד חגר שבידו לדחוס ע"י הדחק הסכים להתיר ע"י חליצה, הרי קמן כי גם לפניו ה' הבחירה יותר באפשר לסמוך על תשו' מהרשד"ם, וע' בת' שו"מ ח"ג סי' כ"ה שנשאל ג"כ על כי"ב והשיב ג"כ בפלפול עצום דכיון שאפשר למדחס כרעי' עכ"פ ראוי לבילה הוי והביא שם דברי הרא"ש מ"ש עם דברי הראב"ד וחידוש שלא הזכיר שם דברי מהרשד"ם ומהרא"ש שהביא בב"ש וראיתי שם מ"ש על רש"י ז"ל שמפרש דוקא בהתהפך העליון למטה שאינו דורס בעקב וכנף הרגל ולא כהרמב"ם דמהלך

בראשי אצבעותיו ג"כ בכלל דלא מדרס על ארעא וא"כ מה מקשה מסמיכי' רגלים דכשר לחליצה ורש"י ז"ל באמת הוסיף לפרש בד' ק"ג ורגלים עקומי' אבל מנ"ל לומר כן, ולענ"ד דרש"י ז"ל כוון למ"ש במתני' פ' במה אשה דאיירי בשתי רגלים הסמיכות וגורר עלי' ע"י הילוך בידיו וא"כ ממילא ההליכה ברגלים להיפך ע"י גרירה זהו מ"ש עקומות כלומר שעי"כ נתעקמו רגליו מעליון לתחתון כמובן, והנה ראיתי כת"ה העיר בדברי הרמב"ן מ"ש ע"ד בעה"מ בטעמי' שאינו מדרס אארעא דרך הלוכו וא"כ אינו מועיל אשר בידו למדרס אארעא דרך ודאי כי דא עקא בנ"ז לעשות מעשה נגד דעת הרמב"ן רק ראיתי בתשו' רע"א סי' צ"ח שהעיר ג"כ בדברי הרמב"ן הנ"ל וסיים כי גם להרמב"ן אינו ברור סברא זו דהא השיב עוד מדברי שו"ת בגמ' ע"ד בעה"מ מ"ש בגמ' מהרגלים למעוטי' בעלי קבי' אלמא דגם לפניו ל"ה מוחלט טעם הנ"ל ובאמת הרמב"ן נקט דאי אפשר לדחס דרך הלוכ' ואפשר בנ"ז גם כי הלוך על ראשי פסיעות מ"מ דרך מוטה ואפשר דגם בהליכה דרך מוטה יכול לעשות שלשה פסיעות ע"י דרך מוטה ויש לצאת גם לידי סברת רמב"ן הנ"ל:

והנה כל המחלוקת נראה כי תלוי בנחתך מארכובה ולמטה דהרי"ף ודעמי' מחמירים לפסול ולשי' רש"י ודעמי' להכשיר וכ"נ מדברי הגר"א ס"ק קי"ז דהא שהחמיר הרמב"ם במהלך בראשי אצבעות הוא כשי' הרי"ף נראה דעתן כיון דטעם משום דאין אפשר לדחוס בכרעי' וגם אין בידו לדחוס שפיר ומהלך בראשי אצבעות לא עדיף מיני' עפ"י טעם הנ"ל, והנה בתוס' הק' א"כ האיך תניא בברייתא דחליצה בקב הקטע ותי' דהיינו באחר כמ"ש בגמ' בסמוכו' וק"ל טובא דהא בגמ' שבת פ' ב"א פי' בתוס' כמו ברש"י שהקב הוא דפוס אשר חוקק בקב לראשי שוק' דמשמע בהדיא שאינו חוקק יותר ופשיטא דכן הוא למה לי לחקוק לכולא רגל שאינה מכוון לראשי שוקיים וא"כ האיך אפשר בחקוקה זו לאחר פשיטא ואינו למידת הרגל שום אדם וגם אינו מכסה רוב הרגל וגם לפי' הרע"ב במתני' במס' שבת פי' כן. ובמס' יבמות במתני' למטה מארכובה פי' כמ"ש בירושלמי דהיינו הקשירה משמע דס"ל כהשי' דבנחתך ליכא לאוקמי' דפסול ע' בתוס' רע"א שם והאיך אפשר לומר כן דאז צריך לפרש הברייתא קב הקטע לאחר וזה לענ"ד א"א דבסמיכו' שפיר י"ל דהם של עור ועושין אותו כמו מנעלים ע' פירש"י ז"ל במס' שבת אבל בקב של עץ שגבו ממני להבין דבריהם הקדושים. וע' בתשו' מרן חת"ס סי' ס"ט שפירש פי' חדש בדברי הרמב"ם וכבר גליתי דעתי שלא יתן מקום סמיכה ע"ד וכאשר יורה משמים כטוב יעשה, ולענין אטר ע"ש בתשו' שבו"י סי' קל"ד שנשאל ג"כ

בענין זה והשיב בפשיטא דכיון שעיקר רגל ימינו אין זה איטר, ומ"ש כת"ה דברי הגאון מהר"ז כעת חפשתי ולא מצאתי ספר הנ"ל ובספרי בס"ד הבאתיו באורך
ידידו דוש"ת:
ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו (ששה תשובות אלו נשמטו ממקומם ולכן הצגתיו פה)

סימן פ

שוכ"ט לכבוד הרב הג' וכו' כש"ת מו"ה
שמואל מאיר האללאנדער נ"י דומ"ץ בק"ק טשערנאוויטץ יצ"ו בבוקאווינא: הנני במודע כי יק"מ בא לידי מ"ש לענ' כשטתית כמה שנים והרופאים בוויען הודיעו כי אין תרופה למחלה, ודאי לית דין צריך בושש להתיר לו ע"י ק"ר לישא אשה על אשתו כמ"ש הרמ"א בסי' א' וכל האחרונים מן הפוסקים ובעלי שו"ת הסכימו אתו ועפ"י תקון הב"ח וכמו שהאריכו בזה לענין השלשת הגט וכתובתה ומזונותיה בנוב"י ומרן חת"ס כידוע ח"א בסי' י"א בחת"ס הנ"ל ובתשו' מהר"מ שיק סי' ב' העלה כי ראש הרופאים (דירעקטאר) דין ערכי יש לו ומהימן כמ"ש לענין שטרות בפ"ג דגיטין כב השטרות העולים ובתשו' חת"ס אה"ע סי' מ"ג מסקנתו דגם לענין עגונה מהני עדותן וכן הסכים בפרשת מרדכי סי' כ"ו עיי"ש עמקות דבריו, אך ורק מ"ש כת"ה לענין כתובתה דיועיל ח"כ הלא בחיבורי הקטן ח"ב סי' ד' יראה שאיני מן המתירים בזה וכמ"ש בתשו' מהר"מ שיק מה יועיל הכתב הלא בלא"ה הכתובה בידה ומה תוסיף תת כח כתב חדש, אך בתשו' חת"ס ח"ב סי' ק"כ הסכים להתיר ע"י ערב קבלן בטוח וחידוש בעיני כי במהרמשי"ק לא הזכיר מזה:
ב) הביא דברי פרקי דר"א דס"ל דבעש"ק נתנה התורה והוא נגד הש"ס במס' שבת דף פ"ו דקאמר דלכ"ע בשבת נתנה התורה כתיב זכור ופו' בהגהות מהריעב"ץ שעמד בזה (והוא נדפס בש"ס ווילנא), ואפשר לומר לפימ"ש בחי' חת"ס עמ"ס שבת שם ע"ב מ"ד בגמ' דלטבלו שבת בצפרא ותי' שלא יהי' אלו הולכים לקבל התורה ואלו הולכים לטבול ומה חששא איכא בזה, ותי' עפימ"ש בסמ"ג דגזרת הזאה משום תקון גברא בשבת ויו"ט עוד בימי מרע"ה נגזר. והנה באדם אמרי' במס' ביצה פ"ב דליכא משום תקון גברא דאדם נראה כמיקר מ"מ בפ' החולץ אמר ר"י דאין מטבילין גר בשבת ופי' התוס' כיון דהדיינים עלי' ומודיעים לו מצות קלות וחמורות בשעת טבילה נראה בעליל שהוא תקוני גברא ולא נראה כמיקר, ע"כ ה"נ אם אלו הולכים לקבל התורה ואלו טובלים ועכ"ח ימתינו בקבלת התורה על הטובלים נמי נראה דהוא משום תקוני גברא ולהכי א"א להיות הטבילה ביום

מתן תורה בשבת ובע"ש אם כי הי' כ' לספירה הי' יו"ט של עצרת ע' במג"א סי' תצ"ד מ"מ כיון דלא ביום ההוא מתן תורה ולא היו ממתינים עלי' משום קבלת התורה ליכא הוכחה שהוא תקוני גברא ושפיר נראה כמיקר ושרי, והנה ר"א ידוע שהוא שמותי ופי' בירושלמי דהיינו מתלמידי ב"ש וע' שבת ק"ל ע"ב ובתוס' שם וברשב"א ובערוך ערך שמת, וע' תוס' נדה ז' ע"ב[והא ב"ש ס"ל בפ"ב דמס' ביצה דמטבילין הכל לפני שבת אפי' אדם א"כ ל"ל כלל סברת אדם נראה כמיקר אפי' בשבת ויו"ט דעלמא וא"כ הדרא הקושי' לדוכתי' האיך היו טובלים בע"ש שהי' יו"ט וע"כ ר"א לשיטתי' ס"ל דבע"ש נתנה תורה ביו"ט של עצרת ועכ"ח היו טובלים ביום שלפניו שאינו יו"ט וס"ל כר"ל דביום א' הי' ר"ח ולענין מתן תורה הי' ביום הששי לסיון כרבנן כנלענ"ד:

ג) מ"ש לענין פדיון בכור בזה"ז אם פודה בחפץ דהיינו שיהי' שוה י"ז קרונין מהו אם הוא בערך קרונין "באנק צעטוטעל" או קרונין כסף. והנה לפימ"ש בנחלת שבעה דחפץ צריך כל כך שוה לקנות בו חמשה לוט וקווינט כסף נקי וכמ"ש בט"ז וש"ך דזה שיעור חמש סלעים וכ"כ בתשו' חת"ס סי' רפ"ט וכ"כ בס' אות ברית א"כ פשיטא דחפץ שוה י"ז קרונין של באנק"צ אינו גדול כ"כ במשקלו שיש בו די שיעור לקנות בו חמשה לוט וקווינט כסף נקי ועכ"ח צריך להעריך ולשער בכתריו של כסף כנ"ל:

ידידו דוש"ת ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו סימן פ"א שוכ"ט לכבוד ידידי הרה"ג וכו' כש"ת מהו'

משה אהרן הכהן נ"י

הנני במודע כי יק"מ בא לידי ע"ד מינקת אשר הרופאים מעידים כי חלבה ארסיי לא אדע להשיב כי סתמא ידוע כמה פקפוקים בענין זה אם כי בתשו' ח"צ סי' ס"ד וס"ה וס"ו כ' כי הסכימו אתו רובם של רבני הגאונים בזמן ההוא אך בס' בני אהובה לרבן של ישראל מהר"י בעל כו"פ הציע הדבר על בריו אשר אמת הדבר כי כמעט כל חכמי פראג הסכימו להתירא ורק הגאון מהר"א ברודא ז"ל לא הסכים להתירא והי' מתמיה עד"ז שתקע עצמו בהלכה זו לחלוק על גדולים הנ"ל אך האשה היתה קרובה קצת לאשה הרבנית ובקר' פ"א ונראה כי חזקה ובריאה היא והאיך אפשר אשר חלבה אשר בא דרך עורקים וגידין שלא תהי' חולנית חלושה או בעלת חטטין וכיו"ב ושוב בא רופא א' ג"כ קרוב והציע לפניו הענין וגלה דעתו ג"כ כי אשה הנ"ל א"א להיות בריאה וחזקה מה"ט כי החלב מיץ הלב עורקים וסמפונות האיך אפשר שמזיק וממית הולד והיא דשן ושמן והציע הדבר לפני האקאדמו"א ואמרו ג"כ כי כן דברי' רק פעמים החלב שמן או כחוש ומזיק לולד ועד"ז הרפואה קל וצדקו דברי רבינו מהר"א ז"ל והרופא כחש ובא בשכרו

ובתשו' ת"צ הזכיר דברי' בטעם א' שאין הרופא נאמן ע"ש וכת"ר לא הזכיר מכל הנ"ל ואפשר כי במכתבו הקודם ביאר הדברים וע"'דכי לא בא לידי ע"כ אין בידי להשיב דבר בענין זה:

ב) וע"ד השו"ב ע' בש"ך סי' כ"ג דאינו נפסל מ"מ כ' המג"א שצריך להושיב ב"ד על כך ואפשר כי יתברר וע' בת' דברי חיים כיו"ב וע' ביא"פ ביו"ד סי' ב' ותו אין בידי להשיב שלב"פ:

ידידו דוש"ת:

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

השמטה לחלק אהע"ז דף ל"ח סימן פ"ב

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרב הגאון המפורסם כערוגת הבושם בנש"ק כש"ת מהו'

אליעזר דוד גוו"ד שליט"א אב"ד ק"ק סאטמער יצ"ו:

אחרי מבא דרך ברכה הנני במודע כי יק"מ הדר"ג בא לידי אשר בו ענותנותו הרבני להסכים להתיר' לישא אשה על אשתו שהיא מורדת כמ"ש ברמ"א באה"ע סי' ע"ז וכל דבריו מזוקקי' וכן ראיתי בשו"ת ברכת יוסף סי' ח' נטה להקל אפי' בספיק' בעובדא דידי' ולא באתי רק להעיר ממ"ש לכבוד הד"ג דברי הרשב"א בתשו' סי' תת"ס שהביא בד"מ הא בסי' א' מביא דברי הרשב"א להקל וכן הביא בת' מהרמפ"א ועיין במהרלנ"ח שצ"ל שהוא אינו ר"ש בן אדרת אלא ר"ש בן אברהם וכן כתב להדי' בת' מהרמפ"א הנ"ל ומ"מ יש להקשות מדברי ת' הרשב"א סי' תקנ"ז במ"ש שלא גזר ר"ג בנמצא עליו דבר כעור המבואר במ' יבמות דף י"א אמתניתן דהנטען וכו' וכתב שם אפי' במידי דחסידות לא גזר וכש"כ במורדת וכי אינו עובר' על דברי חכז"ל למנוע עונה המשועבדת מה"ת אלא דכ"ז מ"ש בת' חת"ס אינ' מדברי הרשב"א כמ"ש תחילת דברי' בלשון השיב, ונתכוון ע"ד מהר"מ שהביא המרדכי בהגה' מ' כתובות פ' אעפ"י עיי"ש כי דברי מהר"מ שהביא ה"ה אות באות בלשון הרשב"א הנ"ל ולפום ריהטא הביא בד"מ בשם הרשב"א ושם הביא ג"כ דברי הראב"ן שמתיר לישא ב' נשים וגם במרדכי הביא דברי הראב"ן לענין היתר ב' נשים אלא שהביא בשם ראב"י דמחלוקת רבותי' הוא וכתב בת' מהרי"ק שורש ס"ג שחשש לדברי ראב"י והנה הא כתב שיש להציע הדבר פני גדולי דור להעמיד הדברי' על אופני' ובנ"ז הא כ"נ מדברי הדר"ג ובל"ס יציע הדבר גם פני בית דינו הגדול ובמהרי"ק כתב פני טוב' ועוד שם בשם מהר"מ במרדכי דחתן שאמר לחמי' שיתן לו זווג' ותטבול

כהלכה והיא אינו רוצה לילך לטבול' הוי מורדת וכנ"ז ואצ"ל. והנני לסיים בכל חתמי ברכות ותשועת ישראל כא"נ הטהורה ונפש ידידו דוש"ת:

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו סימן פ"ג

שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה כבוד הרב הה"ג כש"ת מהו'

יוסף אשר הלוי נ"י אבדק"ק וועפטלעט יצ"ו:

אחדש"ה הנני ע"ד העובדא הרשום במכתבו ויען כי אני עמוס בטרדות לפי ח"כ בפרט אי אפשר לי להאריך ורק עד"ז שאלת בענותנותו שלא להצריך ג"פ לישא אשה על אשת' והביא דברי מ"ש בחבורי סי' ו' ועיין עוד בסי' נ"ז כיו"ב והנה גם בת' פמ"א ח"א סי' ד' דמחלק בין נשטתית דזכות ליכ' לדידה שעי"כ פטור ממזונות ורפואת' משא"כ גבי מומר' דבלא"ה מופקרת לכל משא"כ גבי נשטתית אדרב' אמרינן בגמ' מ' יבמות דלא תקינ' לי' גט משום דעי"כ ינהגו בה מנהג הפקר אבל בנאסר' על בעלה יש לה זכות דמוטב שתאכל בשר שחוטות כמובן ואפשר בנ"ז שהיא תלת' עצמ' בנכרי וגט שחוק בעינה ג"כ דינו כמומר' וקשה עלי להתיר בלא זכוי' גט ולבטל התקנ' של הנב"י בסי' ג' ותקון מ' חת"ס סי' ד' וי"א ומ"ש בש"ע סי' ק"מ ואם מעכ"ת ברצונו לסמוך אדברי שו"ת דברי חיים ות' נטע שורק וכן בת' שו"מ פקפק קצת ע"ד תקון ג"פ שעי"כ שתודע להצריך ק"ר יאמרו שאין הגט ממש ויתיר' לכהן ולבסוף כתב מהיות טוב יתן גט ביד שליח ואני אין בידי לא לאסור ולא להתיר יציע הדבר פני גדולי הדור כמו הגאון מסעמיהאל והגאון מוואיטצען נ"י ואם יזדקקו להתיר' אין אני מתנגד חליל' ואסיים בכל חתמי ברכות ותשועת ישראל כא"נ הטהורה

ונפש ידידו דוש"ת:

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

שוכ"ט על ראש ידידי היה כבוד הרב הגאון עדת ישורון בפ"פ ד"מ יצ"ו. אחרי מבא דרך ברכה פני הדר"ג ע"ד אשר ענותנותו הרבני להסכים בענין נשטתית שהיא בבית משוגעי' להתיר לישא אשה על אשתו הנ"ל וראיתי מ"ש בענין נאמנות הרופאי' מ"ש שאין לה תרופה לעולם והנה בת' מהרמשי"ק סי' ב' על דבר עובד' כיו"ב ודעתו כי הראש של בית החולים (דירעקטור) דינו כערכי ולפי"ד מ' חת"ס סי' מ"ג ובכמה תשובות סומך על עדות ערכאות לענין היתר עגונה כמ"ד בפ"ק מס' גיטין בשטרות העולים בעש"ג א"כ כש"כ לענין היתר ב' נשים ע"ד תקנת רגמה"ג ולפי"ז כתב דלכאור' אין צורך לנהוג כדעת הב"ח בסי' קי"ט להשליש גט וכתוב' ושארית אופני' כמ"ש בנו"ב סי' ג' ובת' מ' חת"ס סי' ד' וי"א דליכ' חששא דכשישתפ' יהא באסור ב' נשים כמובן ושם האריך בפלפול רב

ומסקנת דמ"מ יש לנהוג כתקנה הנ"ל ובת' שו"מ סי' קי"א וכן בכמה תשובות פקפק על שלישית גט הנ"ל דלזכות כה גט אינו מה"ד כמ"ש בת' פנים מאירות ח"א סי' ד שהוא נגד תלמוד ארוך מ' יבמות פ' דלכן לא תקנו גט לשוטית דלא ינהגו בה מנהג הפקר שכ"ז שהיא א"א כל ב"י יבדיל ממנה ואם כן היאך נזכה לה גט נגד התלמוד וגם אין בזה זכות דתפסיד מזונות וכל חיוב' איש לאשת' ועכ"ח רק כשתשתפה יהי' חלות הגט וא"כ איך אפשר לכתוב גט זה דלפי סברת התוס' פ' כל הגט ובאמת בכל בו שהעתיק תקנת רגמ"ה לא הזכיר כלל שלישית ג"פ רק שלישית כתובה וחיוב מזונות ע"י צרור כסף או משכונו רק בפת הזכיר מזה שהוא תקנת הרבני הג' מארץ רוסיא ופולין עיי"ש ודאי צריך לקיים תקנות הנ"ל כמו תקנת רגמ"ה צריך להיות מבורר לשם מי כתיבת הגט ובכ"ז הא אינ' ברי שתשתפה דילמ' תמו' בשגעונ' ע"כ חיוב גמור לכתוב גט ולגרש' בגט חדש כשתשתפה וצריך עד"ז ערבות ובטוחי' מהבעל שיעשה כתקון זה עפ"י מצות הרבני' הגנ"י ובל"ס כן דעת הדר"ג וע"ד מ"ש הרופאי' שהי' מום זה גם קודם נשואי' עיי' בענין כיו"ב ת' מ' חת"ס ח"ו סי' ע' ובת' מהרמשי"ק סי' ג' ובספרי הק' סי' כ"ז שיש סניף גדול להתיר' עכ"פ ומפני ח"כ ל"ע אין בידי להאריך עוד והנני לאמור שאני מסכים לצרף להתירו עם מ"ר עפ"י התקוני' הנ"ל ה"ה בת' נוב"י ות' מ' חת"ס ואסיים בכל חתמי ברכות:

ידידו דוש"ת:

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן פה

שוכ"ט על ראש ידידי ותיק מלא עתיק הרה"ג חריף ובקי כש"ת מו"ה משה שווארץ נ"י אב"ד ק"ק באזעל יצ"ו:

אחדש"ה הנני במודע ורב תודה ע"ד יק"מ נתת שמחה בלבי שהי' כתימ' בעיני כי שבת' קולמוסך זמן זמנים טובא, ועתה באתי על ד"ת מ"ש ע"ד ר"ח שהביא הרא"ש בסוגי' דקלא במ"ש ע"ד מ"ש לא הגיע לפלגות וכו' גורס לא הגיענו לפלגות וכו' להבחין אם הוא שגדול בדרכי' כשאר גדול להיות קדושי' או לאו ע"כ הלכה בודקי' לקדושי' אם הביא ב' שערות כמ"ש במ' בב"ב דף קנ"ו וק"ל וכי ס"ד דמהני קדושי' קודם י"ג וב' שערות וכמ"ש הרא"ש דהוא הלל"מ והוא קשה כברזל ואפשר לומר כפי חומר הנושא לפי"ד הנוב"י מהד"ק ח' אה"ע סי' ס' שהאריך להוכיח דהא דאמר רבא מ' נדה דף מ"ו ודף מ"ח קטנה שהגיע לכלל שנותיה חזקה שהביא' סימני' דהוא חזקה גמורה רק דלענין חליצה

לא סמכינן דאפשר לברר ע"י בדיקה והביא ראיי' ברורה מדברי תוס' מ' בב"ב דף קנ"ד דאפי' ממון מוציאי' ע"י חזקה אם כן עדיפ' מרובא דאין הולכי' בממון אחר הרוב כידוע דהיינו כוונת דברי ר"ח ע"כד דיוק גדול בדרכיו כלומר מדברי' ושכלו וענין מו"מ שלו נראה כגדול אם כן ודאי הגיע לכלל שנותיו ונימא שוב חזקה שהביא סימניו מצד חזקה דרבא בזה אמר ר"מ לכ"א לא הגענו להבין ולבחון שע"י תהלוכותי' ודרכי' נחזיק אותו שהגיע לכלל שנים ור"ח לשיטתו דפיר' בסור' נבטלי' קכא בנהרדאה לא מבטלי' היינו בסור' משום הדבור קל להם ומוציאי' קול על לא דבר ובנהרדא' שומרי' דיבור פיהם ע"כ חששא גמור' ול"מ קלא ודלא כדעת שאר מפרשי' שאינ' רק חומרא בעלמא משום רנון ולזות שפתיים ע"כ בא לומר דחשש גמור בזה לא הוי רק ע"י בדיקה שברור הוא שהי' בן י"ג שנים וגם הביא ב' שערות וזה עיקר כמוכח הך דמ' סנהדרין ד' ס"ט שהבאת שגם בדורות ראשונים אם כי שהולידו גם בני חי"ת מ"מ צריך לב' שערות אלא שנשתנה הטבע וקבעו כבן י"ג שנים ולפני זמנ' שומא כמ"ש במ' נדה בכ"מ וכיו"ב בתוס' מס' חולין דף מ"ז לענין בהמה להיפך נשתנו ועיי' במג"א סי' קע"ג ובאה"ע סי' ק"נ"ו בכמה דברים שנשתנה הטבע בזה"ז ראיתי הקושי' שהבאת מהגאון בעל ט"ג ודעתך כמ"ש בחת"ס דבב"נ לא נאמר' שיעורי' רק תלו בדעת והבנה עיי' בקונטרס שלי שבו מצרף ונדפס גם בלבו"מ ח' אה"ע מסי' ל"ח והלאה ושם הבאתי דברי החולקי' עיי' שמק"ב מ' כתובות, והנה לפי"ד הנוב"י ניהו דלא קיימ"ל כר"ש בקטנה שגדלה קדושי' בהד' רק תלי' דבעל לאח"ז היינו שקדש' בשעת ביאה דיגמר' הקדושי' לאח"ז ולא הוי דשלבל"ע לדעת המל"מ דמחוסר זמן אינ' בכלל דזמן ממילא, בא אם כן שפיר שייך כנ"ל ובלמדי סוגי' זו הייתי מעורר בענינים אלו ואצלי הוא בכתיבי'. והנני לסיים בכל חתמי ברכות ותשועת ישראל

ידידו דוש"ת:

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

סימן פו

להרב הה"ג וכו' כש"ת מו"ה

שמואל גראס נ"י אבד"ק ריטשע והגליל יצ"ו. (כעת אבד"ק בערעבעטש) ע"ד עגונה אשת של ר' אברהם יודא קרעבש ע"ה אשר עדותו ע"י כתב שיש בו כמה פקפוקים כמ"ש כת"ה ומצדד מדברי ספרי שו"ת להמציא צדדי התירא וכפי הנאמר נפטר בעיר פיטסבורג באמעריקא בפאבריק ע"י עקספלאזיא"ן אשר כמנה אלפים אנשים נהרגו עי"כ ר"ל:

והנה כגון זה הוי ודאי כמפולת ועוד אפשר יותר מזה כי מנפילה שאמר רבא ר"פ ט"ו דיבמות דהוי כמלחמה ופרש"י ז"ל שנפל הבית עליו או ע"י רוח סערה שמפיל בתי העיר והי' בזה קולא וחומרא. חומרא דאומר בדדמי כמו במלחמה וצ"ל קברתיו וקולא עפי"ד תשו' ברית אברהם וכתר כהונה דס"ל דהיורדין למלחמה אין להם חזקת חי והברית אברהם מחלק בין מלחמה שבידו להעתיק ולברוח ובמלחמה אשר היקף עושי' המלחמה להסגיר האויב שאין בידם לברוח. ובמפולת ודאי הכי הוי דיש להנצל ע"י התאמצות בין אבנים ולבנים ורגבים כידוע, אבל בשרפה ומפולת של עקספלאזיא"ן פתע פתאום ברב כחו מפיל ומשליך הכל בכל הצדדים ודאי יותר י"ל דא"א כמעט להציל עצמו ואפשר דהוי עכ"פ כמים שאל"ס דלא תצא עכ"פ בדיעבד כדאי' ביבמות דף קכ"א. והא הביא במל"מ פי"ב מהל' גירושין דבכגון זה גם הנשים נאמנות דאינו רק חומרא בעלמא ולכתחילה דלא תנשא מועיל דנשאת לכתחילה וע' בב"ש ס"ק ק"ב דלאו דוקא משאל"ס דבכל מקום שעפ"י רוב ה אם נשאת ל"ת, ואם בנ"ז נודע לאשתו או משפחתו דהי' עובד בפאברי"ק הנ"ל הי' סניף גדול להקל ע"כ טוב להתודע עד"ז ובענין זה ודאי נאמן הי' בעצמו כמ"ש ג"כ בשו"ת חת"ס בכמ"ק:

והנה יש לדון ע"ד המכתב של קאנזו"ל שכתב שהעריך מכתב לגעזאנדטע"ן של מלוכה (kovetseg) בעבורו והשיב שא"א להמציא (felkutani) ואם קאי לשון זה ע"ד נדבך של מפולת א"כ אפשר דזה כעדות ערכאות שהי' כנ"ל וצריך לשאול למבינים בלשונם. והנה מ"ש כת"ה בענין קיום והביא דברי מרן חת"ס סי' מ"ט ודברי מהר"ם שיק סי' מ' דס"ל דאפי' בקיום דרבנן חיישינן לצרה כמ"ש בפ"ב דמס' גיטין. והנה לפימ"ש הב"ש בסי' קמ"א וסי' קמ"ב דהרמב"ם והמחבר ס"ל כדעת רבינו אביגדור בטוען הבעל מזיוף הוי קיום דאורייתא, אינו ראי' כ"כ ואינו מדיוק מ"ש דקיום דרבנן לענין ערעור הבעל משא"כ בנ"ז ועכ"ח צ"ל דמהני דיבורם של הנשים לענין שאר חששות כמ"ש דילמא לא שוי' שליח ודילמא בטל הגט וכיו"ב רק כאן דמהימנ' ותו לא מצי מקלקלי' תו ליכא חששא. ולענין הלכה הא פסק המחבר דל"צ קיום וכמ"ש בק"ע אות ט"ז וכן דעת הגר"א ז"ל וכ' בטעמי' דכיון שהאמינו לפסול עדות דרבנן וגם פסולים דאורייתא כש"כ קיום דרבנן וכמ"ש מסברת אביי כהך דגיטין כיון דלא מצי לקלקל' ממילא ליכא חששא והוי תחבולה לנאמנות דידה לכן דברי מרן חת"ס סי' מ"ט צ"ע לענ"ד לפימ"ש התוס' בכתובות דף צ"ב דאפי' גזלן מוחזק גובה מיתומים וכיו"ב בלא קיום דלא חציף אינש לזייפו אם כי הוא גזלן מוחזק זה ענין אחר והא בזה ל"ל הסברא משום דתפיס בידים כלומר הא נתגלה דהוא זייף, משא"כ כתב הבא לידינו או ע"י בי"ד דהא ביתומים מן

היתומים במס' שבועות לא שייך האי טעמא ושם פליגי רב ושמואל ור"א ולכל הדעות א"צ לשבע רק שאינו פרוע ושלא פקדני אבל במת מלוה בחיי לוה שייך שבועה הנ"ל וא"כ ל"ש סברא הנ"ל דהם לא חציפי' הא מאביהם בא השטר לידם ומה חציפות שייך בהם ועכ"ז ל"ח לזיוף אפי' בגזלן מוחזק ומי אני לפקפק מיהו ללמוד אני צריך, וגם מ"ש מרן חת"ס ז"ל דחיישינן לזיוף בקל בידו כמ"ש במס' ב"ב דף קס"ז דעמד אמיצר' ואזרנוקא דהוי מירתת גופו כמ"ש בעד החתום י"ל דזה שייך בחתימה דעדים לבד אבל במכתב ערוך כנז' קשה הדבר לומר דמזייף הכל אשר לכל ושם הא אירי בחתימות לבדם עכ"פ לענ"ד אפשר לסמוך אדברי מל"מ פי"ב ה"ג דסיים דהיינו בצרה ולא בשאר נשים וכמו שהאריך בעל כת"ס בתשובתו בסברות ישרות והביאו ג"כ כת"ה ושו"ת מהר"ש מהגאון מראדאמישלא נ"י אינו בידי לעיין בו:

ומ"ש באנשי אמעריקא שחשודים על חילול ש"ק הנה ידוע תשו' מהרי"א סי' כ"ו בענין נאמנות הבע"מ אשר דעתו דכל זמן שלא העידו עליו בב"ד בפני' אינם פסולים רק מדרב' כמ"ש בחו"מ סי' ל"ד ופסולי עדות דרבנן הא כשרים לעדות אשה והא לפימ"ש דבידוע שהי' אז בפאברי"ק הנ"ל דאזלי לי' לחזקת תי ואפשר דהוי דרבנן כמו משאל"ס והוי ודאי דרב' ותרתי דרב' ואי' בשו"ת אבני צדק דאם כי בס' שבילי דוד חולק ע"ד מהרי"א כיון שעושה בפרהסיא הוי כאנן סהדי וגם כי לא יבא לב"ד מ"מ באיסור דרב' סומך ע"ד תשו' מהרי"א, ומ"ש בתשו' מהר"ם שיק מדברי כנה"ג דבאדם שאינו ידוע לנו חיישי' שהוא מפסולי דאורייתא אינו סברא לדברי מהרי"א דידוע דבזמן של הכנה"ג ובקהילות הספרדים לא נעשה דבר בלא ב"ד של ישראל הי' מזדמן שאיזה איש נפסל ע"י עדות בב"ד ע"י משפט ודו"ד כמו דאשכחן במס' סנהדרין כ"ז ע"ש:

והנה אם הי' הדבר ידוע שהי' באותו פאברי"ק

לענ"ד א"צ עוד לכתוב לעד הנ"ל מפני הקיום ואם לאו ודאי ראוי לעשות כמ"ש מרן חת"ס וכמ"ש מדברי ח"מ ואם עוד גדול ההוראה יסכים להתירא גם אני כמסיבא למכסורא להתירא. וגם בכ' דבר ברור שמת ודאי במקום קברתיו אם נסמוך משום מפולת והא אמר דברים בודאי שלא הי' נפצע בפניו ובפדחת רק פצעים בפנימות האיברים זה מורה על ודאי וכמ"ש הרמ"א דל"ד קברתיו, וגם י"ל במ"ש ששייך להקהילה שהרב אב"ד ארטה' מורה שאינו מאנשי דלא מעלי שיודע ומבין בענין יהודים. והנני לסיים בכל חתמי ברכות, ידידו דוש"ת

ה"ק מרדכי ליב ווינקלער ח"פ מאד יצ"ו:

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם:

מפתחות ותיקוני טעותים לחלק אה"ע תניינא סימן א' בענין נחשדת אי מותרים בני' לבא בקהל:
סימן ב' בענין אשה שנחשדת לבעלה:
סימן ג' בדבר כלה א' שברצונה לבטל השידוכין ובדין היתר מאה רבנים: סימן ד' באשה מינקת שמופקרת לזנות אי יש להתיר לישא אותה כדי שיהא בעלה משמרה:
סימן ה' בדין הכרת פאנאגראף אם מועיל בעגונה להתירה, ואם לעגיטימאציא"ן הוי דבר דלא מושלי אינשי:
סימן ו' בדגר עגונה בא' שהי' במלחמה במדינת סערבינען וישנו עדות בע"פ ומכתבי ערכאות. סימן ז איזה תיקונים בהיתר עגונה. בפנים. בדבר עגונה שנאמר במכתבים "צום אפפער געפאללען" "צו גרונדע געגאנגען" אי מורה על מיתה ממש. (בפנים ט"ס מר"ן חח"ס צ"ל מרן חת"ס, שוביש צ"ל שני יוב"ש):
סימן ט' בדבר עגונה שבעלה הי' שמו בלע"ז ליפאנטו שטערן ובמכתב מהממונה נאמר רק ל' שטערן, וגם אי תיבת "וויטווע" מורה על מיתת בעלה. (בפנים ט"ס בו יב"ש צ"ל ב' יוב"ש):
סימן י' בדבר עגונה שבאו מכתבים שמצאו קנה שרפה במלחמה באיטאליען וגם נאמר בו "ויניח הנפטר במנוחה". (בפנים איזה ט"ס שם הגוי מיותר. בע"פ צ"ל העיד בע"פ, עפ"י צ"ל בע"פ, וכא"נ צ"ל כאו"נ)
סימן י"א בדבר עגונה שהעידו עליו שהי' מונח בכפר אצל חריץ שקורין ארא"ק. (בפנים תיבת וק"ק מיותר):
סימן י"ב חקירה אם לאחר מתן תורה היו צריכין לקדש נשותיהם כדינו: סימן י"ג ע"ד חקירת הברכ"י במי שעמד חי עפ"י נס אי צריך לקדש את אשתו שנית, וגם אם אשתו מתה וחי' אי פקע זיקת בעלה:
סימן י"ד בענין עגונה אשר שנים הלכו ביחד ומאימת השונא הלכו על הבטן ואח"כ שאל א' לאנשים אשר סמוך לו מה נעשה עם שאמועל והשיבו "שאמואל איזט געשטארבען"
סימן ט"ו ע"ד נאמנות ערכאות בהיתר עגונה:
סימן ט"ז בדבר עגונה שבעלה נחלה בטיפו"ס והובא לשפיטא"ל וביום שלאחריו בא מעצמו סאניטענוס סאלדאינו ואמר "דער זענעלבוים איזט געשטארבען" והוא נשכב בין המתים:
סימן י"ז בא' שקיבל מכתב כי קרובו מת במלחמה ולא הזכיר קברתיו (בפנים ט"ס יודע צ"ל יודה):

סימן ח"י תיקון גט פטורין ליוצא לשדה קרב, (בפנים ט"ס אפ"י צ"ל עפ"י):
סימן י"ט בדבר עגונה אי מהני עדות ערכאות. בדבר עגונה אי מהני עדות בע"מ שהם מחללי ש"ק וגם אוכלין מאכלות אסורות:
(בפנים ט"ס הותר צ"ל היתר. סי"ח צ"ל ס"ק):
סימן כ"א עוד בענין עגונה שהעד חשוד לחלל שבתות, (בפנים ט"ס כינל צ"ל כנ"ל):
סימן כ"ב ע"ד הארמעשמע"ר אם יש לו דין ערכי לענין עדות עגונה, ובענין הכחשה בעדות, (בפנים ט"ס ואי צ"ל ודאי, שיש בו צ"ל שישבו): סימן כ"ג בדבר עגונה בענין עדות ערכאות, ובסופו הערה בדברי טו"ז סי' שצ"ז. (בפנים ט"ס משם צ"ל משום היה צ"ל הוי)
סימן כ"ד בדבר עגונה, מבואר השאלה היטב בפנים:
סימן כ"ה בדבר עגונה שבא מכתב משדה המלחמה שבעלה מת ברוסישפולין וגם בא לידה "מאסריקעל אויסצוג" שנכתב שם מיתתו והוא ג"כ בידיעת המיניסטעריא"ם. וע"ד שם כינוי אי
סימן כ"ו בענין עגונה שבא עדות ערכאות שמת בעלה וגם מקבלת הפנכזיא"ן מדד"אע כנהוג, (בפנים ט"ס מהיענעראל צ"ל מהגענעראל):
סימן כ"ז בדבר עגונה שלא נאמר רק שם כינוי וגם לא שמעו שמת רק משכנים, (בפנים ט"ס שבדבד צ"ל שבדברי):
סימן כ"ח בדבר עגונה שישנו סימנים רק על כליו ובגדיו:
סימן כ"ט ע"ד עגונה אשר העיד א' שלאחר השטור"ם שמע מבע"מ גויים ויהודי' כי בעלה נפל שדוד ומת אך לא ראה אותו בעצמו גם מקבורתו לא שמע כלום:
סימן ל' בדבר עגונה שבע"מ א"י אמר לישראל שראה כי שווארץ מאזעס שוכב שם על הארץ מת ופניו למטה ויען כי הוכרחו לנסוע מפני האויב ל"ה יכול לראותו ואח"כ אמר לו הסאניטע"ט שהוא קבר איש ששמו כנ"ל
סימן ל"א בדבר עגונה, השאלה מבואר בפנים:
סימן ל"ב בדבר עגונה שבעלה נחלה בחולי טיפו"ס שהי' ביניהם לעת ההוא והובל לספימא"ל ואחר איזת ימים בא סאניטע"ו ואמר במסל"ת דע"ר זענעלבוים מת וכן העידה ג"כ המשרתת בבית החולים:
סימן ל"ג בענין עגונה שא' שמע מהסאנימע"ט כי בעלה מצא לו חץ אל לבו ונגש אליו והכירו והי ירוק כשעוה ועיניו לבנים כדרך המתים, ואחר איזה שעות שמע מהקאמאכדאנ"ט כי כבר נקבר הנ"ל וגם ערל א':
סימן ל"ד בדבר עגונה בענין קול הברה. וע' בפנים:

סימן ל"ה בדבר עגונה שהעידו השבויים שבאו מהמלחמה שבעלה נפצע במלחמה ע"י חץ ונפל לארץ ואח"כ שמעו ג"כ מכמה בע"מ שמת, גם מהעמטע"ר השיבו כי לא נודע להם אי' הוא:

סימן ל"ו בענין עגונה שכתב בע"מ בלשון דייטש "פערשטענדיגט ווארדען" ולא נאמר ממי נודע לו, גם בענין עגלים:

סימן ל"ז בענין עדות ערכאות להיתר עגונה:

סימן ל"ח בדבר עגונה שהעיד א' כי ע"י דחיפת שנעלצו"ג נפל על הארץ ונפצע פדחתו וכמעט אין נשמתו בו:

סימן ל"ט בענין עדות ערכאות. וע' בפנים:

סימן מ' ע"ד עגונה שאמרו שני צוגספיהרע"ר בלשון הגר "דוא וויאלא דארט ליגט דיין ליידינאנט" והלך לשם וראה אותו שוכב על צדו וחסר לו מן צדעי' כמו ד' צטנט"מ:

סימן מ"א בדבר עגונה שהעיד א' כי סוסקוגע"ל נכנס במצחו ויצא דרך מול ערפו:

סימן מ"ב בענין איסור להתייחד עם הנשים:

סימן מג בדבר גט של חרש שלמד לדבר בבית טויבשטוממענאינשטיטו"ט: סימן מ"ד בדבר צווילעה"ע שנתפרדה החבילה ביניהם וברצונו לישא אחרת אי יש לחוש משום תקנת רגמ"ה. ובענין היתר עגונה ע"י טעלעגרא"ם: סימן מ"ה ע"ד החקירה במותר שמן נר חנוכה האיך ההלכה אם קדש בו אשה. (בפנים ט"ס ידיד צ"ל ידידו):

סימן מ"ו בכלה וחמותה ששמותיהם שוין אם יש לחוש בזה משום צוואת הר"י החסיד:

סימן מ"ז בענין העמדת החופה לעת שחרית, ובענין לבישת הקיטע"ל תחת החופה, ובענין המתחדשים אשר מיד לאחר הנשואין נוסעים למרחקים. ובדין ברכת אירוסין:

סימן מ"ח בענין ס' קידושין. ע' היטב בפנים:

סימן מ"ט בא' שהשתדך בנו כשהי' קטן וכשנתגדל הבן מיאן בשידוך הנ"ל, סימן נ' בדין אם יש כח ביד הרב לפסול קידושין שסידר אחד בדרך השגת גבול ברח"ש להרב אחר שהתרו בו סלא לסדר:

סימן נ"א בחתן שרצונו ליסע לאמעריקא ואבותי' של הכלה אינם מרוצים בשום אופן שתלך עמו אם יבטל השידוכין לעשות רצון אמו או לקיים השידוכי' נגד רצונה, (בפנים ט"ס הבומחי' צ"ל מהבוטחים):

סימן נ"ב בדין מורדת ועע"ד לישא אשה על אשתו:

סימן נ"ג בדין גט על תנאי, (בפנים ט"ס כמ' צ"ל כמ"ש, להחלי צ"ל להחליט):

סימן נ"ד בדין קידושין, והשאלה מבואר היטב בפנים:

סימן נ"ה תיקון גט לבנ"י היוצאים לצבא, ובענין כתיבת תיבת "העומדת" בגט:

סימן נ"ו ע"ד שו"ב שעשה מלאכה ביום חופתו וז' ימי המשתה, וע"ד אם א' מודר הנאה מהחתן אי מותר לו לומר ברכת אירוסין ובענין שיעור כתובה: סימן נ"ז ע"ד גט באשה שעתים חלימה ועתים שוטה:

סימן נ"ח בענין התראה לעוברת על דת מו"י:

סימן נ"ט בענין גט פטורין אם יש למנות הכו"ח ע"י כתב:

סימן ס' אם מותר להיות כותב גיטין בק' שטאנוסקוו"ה:

סימן ס"א ע"ד גט שחיסר הסופר תיבת "שאנו מנין" ואם חיסר יו"ד מן תיבת דיתיהויין, וע"ד תיקון אות כ' להיות ת', ובאשה שיש לה טבעת באצבעה לענין קבלת גט ושאר דברים:

סימן ס"ב שם מכוש איך לכתוב בגט, ואיזה הערות נחוצות בעניני הנקודות:

סימן ס"ג שם פעסיא איך לכתוב בגט:

סימן ס"ד שם אליהו איך לכתוב בגט:

סימן ס"ה שם ראניא איך לכתוב בגט, ומבואר השאלה היטב בפנים: סימן ס"ו בענין הנ"ל:

סימן ס"ז בענין הנ"ל:

סימן ס"ח באשה ששמה בעטני ונשתקע השם לגמרי איך לכתוב בגט: סימן ס"ט בענין גט לאיש הדר באמעריקא מקום שאין שם מסדרי גיטין: סימן ע' בדבר איש ואשה שנעשה פשרה ביניהם לפני בד"צ להיות האשה מתחייבת לקבל ג"פ והבעל יתן לה איזה סך כסף אם יש ביד האשה לחזור: סימן ע"א בדין ביטל הגט:

סימן ע"ב ע"ד בתולה שנסעה לאמעריקא והיתה שמה כמה שנים וחזרה לביתה ואמרה כי נשאה לאיש שמה ונפטר באם הדרך ויודעת בבירור שאין לו אח כלל אם נאמנת ע"ז:

סימן ע"ג בדין יבם שנקטע רגלו למעלה מארכובה. ופלפול בהא דמלך אינו חולץ ואינו מיבם ובדין קביעת מקום לחליצה:

סימן ע"ד בדבר עגונה שהשיגה מכתב טאטענ- שיי"ן שמת בעלה במלחמה בגאליציען רק שלא נאמר בו קברתיו:

סימן ע"ה פלפולים בסוגי' דסימנים:

סימן ע"ו בדבר עגונה שבעלה הרג מיליטע- ריס"ט א' ומיד ירו לתוך בטנו חץ והי' מקלח הדם מבטנו והעידו שהעמידו אותו ולא זז אבר כאדם מת ולא הרגישו בו חיות כלל:

סימן ע"ז ע"ד חליצה שהיבמה באמעריקא:

סימן ע"ח עוד בענין הנ"ל:

סימן ע"ט בדין מי שהוא קצר רגל ימין אי מהני חליצתו:

סימן פ' בענין נשתטית, ובביאור דברי פדר"א דבעש"ק ניתנה תורה שהוא נגד הש"ס. ובדין פדיון בכור בחפצים:

סימן פ"א בדין מינקת שחלבה ארסיי, וע"ד שו"ב

שו"ת השמטות לאה"ע סימן פ"ב בענין מורדת להתיר לישא אשה על אשתו: סימן פ"ג בענין נשתטית להתיר לישא אשה על אשתו:

סימן פ"ד בענין נאמנות הרופאים ע"ד כשטתית:

סימן פ"ה בענין קידושין. ע' בפנים:

סימן פ"ו בדבר עגונה שיעידו שבעלה מנת באמעריקא ע"י עקספלאזיא"ן ובענין עדות שחשודים לחלל שבתות: